

Tytti Erästö

Roistovaltiot
Yhdysvaltain ulkopolitiikassa
semioottinen näkökulma kylmän sodan jälkeiseen
roistovaltiokäsitteeseen ja -diskurssiin

Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen laitos
Kansainvälinen politiikka
31.8.2005

Tiivistelmä:

Pro gradu-tutkielmani aiheena on roistovaltion käsite. Ajatus kansainvälisen yhteisön ja sen lakien ulkopuolella olevien roistomaisten valtioiden maailmalle luomasta uhkasta on ollut yksi Yhdysvaltain kylmän sodan jälkeisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisimpiä teemoja. Työni tarkoituksena on ennen kaikkea tarkastella roistovaltiokäsitteen syntyä ja kehitystä. Tämän lisäksi pohditaan myös käsitteen nykyistä merkityssisältöä ja relevanssia tämän päivän kansainvälisessä politiikassa. Keskeinen kysymys tähän liittyen on, onko roistovaltioajattelu säilyttänyt voimansa myös viimeisen Irakin sodan jälkeen vai edustaako se pääasiassa jo ohitettua vaihetta, jonka ovat korvanneet toisenlaiset uhkakuvia koskevat paradigmat.

Koska päähuomio on merkityksissä, teoreettis-metodologiseksi viitekehikseksi on valittu merkkien ja merkkijärjestelmien tarkasteluun keskittyvä semioottinen lähestymistapa. Yksittäisten merkkien tarkastelun sijaan esiin nousee erityisesti intertekstuaalisuus ja kontekstilähtöinen tulkinta, jotka ohjaavat etsimään yhtymäkohtia amerikkalaisen yhteiskunnallisen kontekstin ja roistovaltiokäsitteen välillä. Käytännössä tämä tarkoittaa roistovaltiodiskurssiin osallistuneiden, amerikkalaista maailmankuvaa muokanneiden vaikutusvaltaisten tekstien sisällyttämistä analyysiin, mikä myös liittää roistovaltiokäsitteen tarkastelun laajempaan kansainvälistä yhteisöä koskevaan keskusteluun.

Semioottista lähestymistapaa käsittelevän luvun lopussa todetaan, että vaikka merkityksiä ei voi olla ilman pysyvyyttä, ne eivät ole staattisia, vaan elävät jatkuvasti dynaamisen diskurssin myötä. Roistovaltiokäsitteen kohdalla pysyvyyttä edustaa analyysiosuudessa toistuvasti esiin nouseva, maailman kaksijakoisuutta korostava tarina roistovaltioiden suhteesta kansainväliseen yhteisöön. Roistovaltiokäsitteen merkityksen voikin sanoa muodostuneen nimenomaan tarinan logiikan mukaisesti. Sen retorinen voima kumpuaa tämän tarinan kytköksistä liberalismiin traditioon ja siihen liittyvään harmonisen kansainvälisen yhteisön ihanteeseen. Samaan aikaan taustalla vaikuttaa myös poliittisen realismiin traditio: roistovaltiotarina vahvistaa vanhan käsityksen, jonka mukaan länsimaiseen kansainväliseen yhteisöön kuulumattoman maailman kanssa toimiminen edellyttää realistista ulkopoliittikkaa. Roistovaltiodiskurssin alkaminen heti kylmän sodan jälkeen onkin selitettävissä ennen kaikkea tarpeella säilyttää jatkuvuus realistista ulkopoliittikkaa oikeuttaneessa, hyvän ja pahan välisestä taistelusta kertovassa laajemmassa narratiivisessa kontekstissa.

Roistovaltiotarinan ajallista etenemistä ovat jaksottaneet hallitusten linjanmuutokset ja ulkopoliittiset tapahtumat. Jo olemassaolevan roistovaltiokäsitteen merkityksen korostumisen kannalta merkittävien tapahtuma oli toinen Persianlahden sota (1990-1991), joka nosti Irakin roistovaltiokategorian prototyyppiseksi edustajaksi. Syyskuun 2001 tapahtumat puolestaan muuttivat läpi 1990-luvun vakiintunutta roistovaltiotarinaa, ja niiden myötä roistovaltiot liitettiin osaksi kokonaisvaltaisempaa terrorismin uhkaa. Terrorismin vastaisen sodan kontekstissa roistovaltioiden tarina ei kuitenkaan menettänyt merkitystään, vaan sai uutta dynaamisuutta, mikä johti lopulta Saddam Husseinin hallituksen syrjäyttämiseen vuonna 2003. Vaikka yhä jatkuva Irakin sota on sittemmin laajalti kyseenalaistanut ainakin nykyisen hallituksen terrorismin vastaiset menetelmät, siihen liittyvät tulkintojen ristiriidat eivät ole romuttaneet roistovaltiokäsitteen taustalla olevan vaikutusvaltaisen tarinan perusolettamuksia.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	SEMIOOTTINEN LÄHESTYSMISTAPA	2
2.1	MERKKI JA SEN TULKINTA	2
2.2	PARADIGMAATTISUUS JA SYNTAGMAATTISUUS	4
2.3	DENOTAATIO JA KONNOTAATIO	4
2.4	KOODI.....	5
2.5	TEKSTI, KONTEKSTI JA INTERTEKSTUAALISUUS	7
2.6	NARRATIIVISUUS	10
2.7	DISKURSSI, MERKITYSTEN DYNAAMISUUS JA STRUKTURALISMIN KRITIIKKI	12
3	KATSAUS AIHETTA KOSKEVAAN METADISKURSSIIN	16
4	KATSAUS AIEMPAAN ROISTOVALTIODISKURSSIIN	21
5	LUOPIOVALTIOITA JA LAINSUOJATTOMIA TEKOJA – GEORGE BUSHIN HALLITUSKAUSI	24
5.1	HISTORIAALLINEN KONTEKSTI: KYLMÄN SODAN JÄLKEINEN MUUTOS	25
5.2	KÄYTETYT ILMAISUT	33
5.3	Uudet uhkat ja uusi sotilaallinen strategia.....	35
5.4	IRAK KANSAINVÄLISEN LAINSUOJATTOMAN PROTOTYYPINÄ	38
5.5	SATUNNAISIA LUOPIOTA JA LAINSUOJATTOMIA	46
6	ROISTOVALTIOT CLINTONIN HALLITUSKAUDELLA	50
6.1	CLINTONIN HALLITUKSEN ROISTOVALTIOPOLITIIKAN STRATEGISET LÄHTÖKOHDAT	50
6.2	SIVILISAATIOIDEN YHTEENTÖRMÄYS.....	54
6.3	KÄYTETYT ILMAISUT	55
6.4	IRANIN JA IRAKIN PATOAMINEN	57
6.5	ROISTOVALTIOUHKA ARGUMENTTINA MONENKESKISTEN ASEIDENRAJOITTAMISSOPIMUSTEN PUOLESTA.....	63
6.6	ROISTOVALTIOT JA KANSALLINEN OHJUSPUOLUSTUSJÄRJESTELMÄ.....	65
6.7	UHKAKUVAN LIEVENTYMINEN.....	66
6.8	SATUNNAISIA, VAIETTUJA JA POTENTIAALISIA ROISTOVALTIOITA	68
7	PAHAN AKSELI JA TERRORISTIHALLITUKSET – GEORGE W. BUSHIN HALLITUSKAUSI	75
7.1	UUSKONSERVATIIVINEN NÄKEMYKSEN ULKOPOLITIIKASTA.....	76
7.2	KÄYTETYT ILMAISUT	79
7.3	ROISTOVALTIOT JA KANSALLINEN OHJUSPUOLUSTUSJÄRJESTELMÄ.....	80
7.4	TERRORISMIN VASTAINEN SOTA.....	81
7.4.1	<i>Roistovaltiouhkan ja terrorismin välinen yhteys .....</i>	<i>82</i>
7.4.2	<i>Gloaali vastakkainasettelu ja uusi sotilaallinen strategia .....</i>	<i>84</i>
7.4.3	<i>Uhkakuvan keskittäminen Irakiin ja kolmas Persianlahden sota .....</i>	<i>85</i>
7.4.4	<i>Roistovaltiouhka Irakin muutoksen jälkeen.....</i>	<i>90</i>
7.5	MUUT VIITTAUSOBJEKTIT	94
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	101

1 Johdanto

Ajatus kansainvälisen yhteisön ja sen lakien ulkopuolella olevien roistovaltioiden maailmalle luomasta uhkasta on ollut yksi Yhdysvaltain kylmän sodan jälkeisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisimpiä teemoja. Vaikka roistovaltioiden ja maailman vastakkainasettelu näyttää viime vuosina väistyneen ja vaikka käytetyt ilmaisut ovat ajan mittaan muuttuneet, roistovaltiokäsitteen merkityksiä tuottava ja ylläpitävä diskurssi on säilynyt ja sillä on ollut suuri vaikutus myös syyskuun 11:n jälkeisessä kontekstissa.

Tämän pro gradu-työn tarkoituksena on ennen kaikkea tarkastella roistovaltiokäsitteen syntyä ja kehitystä. Tämän lisäksi pohditaan myös käsitteen nykyistä merkityssisältöä ja relevanssia tämän päivän kansainvälisessä politiikassa. Keskeinen kysymys tähän liittyen on, onko roistovaltioajattelu säilyttänyt voimansa myös viimeisen Irakin sodan jälkeen vai edustaako se pääasiassa jo ohitettua vaihetta, jonka ovat korvanneet toisenlaiset uhkakuvia koskevat paradigmat.

Koska päähuomio on merkityksissä, teoreettis-metodologiseksi viitekehykseksi on valittu semioottinen lähestymistapa. Semiotiikalle tyypillisen yksittäisten merkkien tarkastelun sijaan esiin nousevat erityisesti intertekstuaalisuus ja kontekstilähtöinen tulkinta, jotka ohjaavat etsimään yhtymäkohtia amerikkalaisen yhteiskunnallisen kontekstin ja roistovaltiokäsitteen välillä. Koska kyse on viime kädessä amerikkalaisesta maailmankuvasta ja siihen perustuvasta kansainvälisen yhteisön tulkinnasta, tällainen tarkastelu sivuaa samalla myös laajempaa keskustelua kansainvälisen yhteisön olemuksesta.

Tutkimus jakautuu kuuteen osaan, joista ensimmäisessä perehdytään semiotiikkaan (luku 2 *Semioottinen lähestymistapa*). Toisessa osassa esitellään jo olemassa olevaa, roistovaltiokäsitettä kriittisesti tarkastelevaa kirjallisuutta (luku 3 *Katsaus aiheetta koskevaan metadiskurssiin*), minkä jälkeen käsitellään, tämän kirjallisuuden kautta, lyhyesti roistovaltiokäsitteen alkuperää luomalla katsaus sitä ilmaisevien termien käyttöön kylmän sodan aikana. Viides, kuudes, ja seitsemäs luku puolestaan muodostavat yhdessä tutkimusmateriaalin analyysiosuuden, ja niissä käsitellään pääosin kronologisessa järjestyksessä Yhdysvaltain presidenttien George Bushin, Bill Clintonin

ja George W. Bushin pitämiä puheita. Materiaali on valikoitu roistovaltiokäsitteen erilaisten ilmaisujen esiintyvyyden mukaan. Tämän lisäksi analyysiin pyritään – kontekstilähtöisen tutkimusotteen mukaisesti – tuomaan joitakin varsinaisen tutkimuskohteen ulkopuolisia tekstejä ja tapahtumia, jotka ovat merkittäviä tarkasteltavan diskurssin kannalta. Tutkimuksen viimeisessä osassa (luku 8 *Johtopäätökset*) tarkastellaan vielä roistovaltiokäsitteen suhdetta kansainvälisen politiikan valtakursseihin ja pohditaan sen nykyistä merkitystä.

2 Semioottinen lähestymistapa

Semiotiikka on moniulotteinen teoreettinen lähestymistapa, joka tarjoaa käsitteellisiä välineitä merkkien ja merkitysten olemuksen pohdintaan. Ferdinand de Saussuren sanoin se tutkii merkkien elämää yhteiskunnassa, Umberto Eco puolestaan määrittelee semiotiikan merkkijärjestelmien ja niihin liittyvien erilaisten kommunikaatioprosessien tutkimukseksi.¹ Tässä luvussa perehdytään semiotiikan keskeisiin teemoihin ja perusolettamuksiin sekä pohditaan, miten ne voivat auttaa jäsentämään merkityksen eri ulottuvuuksia poliittisessa diskurssissa. Semiotiikan lisäksi ja siihen liittyen sivutaan myös joitakin perinteisen semiotiikan piiriin kuulumattomia teemoja.

2.1 Merkki ja sen tulkinta

Charles Sanders Peirce määritteli merkin aikoinaan joksikin, joka edustaa jotain muuta jollekin jossakin suhteessa². Tässä määritelmässä ”jotain muuta” on Peircen terminologian mukaan *interpretantti*, ts. toinen merkki, joka selittää ensimmäistä. Koska interpretantti on väistämättä myös merkki, ei sen sisältöä voi koskaan tyhjentävästi määritellä, sillä tällainen toisiaan seuraavien määrittelyjen ketju jatkuu periaatteessa loputtomiin.³ Merkki ja interpretantti ovat jatkuvaan tulkinnan prosessiin

---

¹ Ks. esim. K.B. Jensen 2002, 1691. [WWW-dokumentti] ja Eco, ”Introduction”, teoksessa Lotman 1990, iv.

² Ks. esim. Eco 1976, 14. Alkuperäinen lainaus: ”something that stands to somebody for something in some respect or capacity”. Peirce 1931, sit. Eco 1976, 15.

³ Ks. esim. Eco 1976, 15 & 61.

viittavan *semiosiksen* kaksi aspektia⁴. Semiosiksen kolmas aspekti on merkin viittaama *objekti*, joka ilmenee aina välittyneesti tulkinnan kautta⁵. Vaikka merkki siis viittaisikin johonkin konkreettiseen objektiin, sillä ei ole luonnollista yhteyttä siihen, vaan merkin sisältö on poikkeuksetta käsitteellinen abstraktio. Semiotiikan kriittisessä hengessä painotetaan koodin ohjaaman merkin ja objektin välisen suhteen mielivaltaisuutta⁶. Semiotiikat eivät ole niinkään kiinnostuneita merkit kielen ulkopuoliseen todellisuuteen liittävästä *tarkoituksesta* (Bedeutung tai reference) kuin kielijärjestelmän sisäisestä *mielestä* (Sinn tai sense)⁷.

Uudenpaa semiotiikkaa edustava Juri Lotman näkee merkin esineiden, ilmiöiden ja käsitteiden aineellistuneena korvikkeena yhteisön informaationvaihdossa ja erottaa luonteeltaan kahdenlaisia merkkejä, *ehdolliset* ja *ikoniset* merkit⁸. Ehdollisia merkkejä ovat mm. kielen sanat, joissa ilmaisuuden ja sisällön suhde on Lotmanin mukaan historiallisesti ehdollistunut, toisin sanoen konventionaalinen. Ikoninen merkki voi olla piirros, mutta myös verbaalisen kielen kohdalla puhutaan ikonisuudesta. Tällöin suhde ilmaisuuden ja sisällön välillä näyttää erityisen luonnolliselta ja merkille oletetaan olevan olemassa yksi ainoa luonnollisesti kuuluva ilmaisu⁹. Kuitenkin kaikkien merkkien tavoin myös ikoniset merkit ovat pohjimmiltaan ehdollisia¹⁰. Econ mukaan merkeiksi voikin sanoa kaikkea, minkä aikaisemmin luodun sosiaalisen konvention perusteella voi nähdä edustavan jotain muuta¹¹.

Sekä Eco että Lotman näkevät merkin kulttuurisesta näkökulmasta. Siitä katsottuna ilmaisuuden ja sisällön suhde ei ole täysin mielivaltainen, sillä tiettyyn ajalliseen ja

---

⁴ Jensen 2002, 13888 [WWW-dokumentti].

⁵ “[...] signs always serve to mediate between objects in the world, including social facts, and concepts in the mind. Contrary to various scepticist positions, from Antiquity to postmodernism, Peirce’s point was not that signs are what we know, but how we come to know what we can justify saying that we know, in science and in everyday life.” “[...] humans necessarily construct their understanding of reality in the form of particular cognitive categories.” Vrt. Jensen 2002, 1388 [WWW-dokumentti].

⁶ Esim. Eco painottaa merkkien olevan ennen kaikkea valehtelun välineitä. Ks. Eco 1976, 58.

⁷ Ks. Esim. Ricoeur 2000, 30 & 48-51.

⁸ Lotman 1989, 10&12.

⁹ Lotman 1989, 12. Lotmanin jaottelu voidaan liittää Peircen kolmijakoon, jonka mukaan merkki voi olla *ikoni*, *symboli* tai *indeksi*. Siinä ilmaisuuden ja sen sisällön suhde perustuu ikonissa luonnolliselta vaikuttavaan samankaltaisuuteen, symbolissa mielivaltaiseen samankaltaisuuteen, ja indeksissä kausaaliseen suhteeseen Vrt. K. B. Jensen 2002, 13888. [WWW-dokumentti].

¹⁰ Lotman 1989, 12. Koska merkin konventionaalisuus on ikonisuudessa hämärtynyt, siihen liitetään semiotiikassa yleisesti naivius. Esim Eco puhuu ”naivista ikonismista” (Eco 1976, 257) ja Lotman ihmisten naivista uskosta elokuvan ikonisuuteen (Lotman 1989, 23).

¹¹ Eco 1976, 16-17.

paikalliseen kontekstiin sidottu yhteisö kollektiivisesti näkee sen luonnollisena¹². Econ mukaan semiotiikka eroaakin ajattelun perusteisiin menevästä fenomenologiasta siinä, että se hyväksyy kulttuuriset yksiköt tosiasioina samalla tavalla kuin ne yleisesti tunnustetaan kommunikaatiossa¹³. Tässä mielessä semiotiikan voi liittää pragmatismiin.

2.2 Paradigmaattisuus ja syntagmaattisuus

Peircen lisäksi toinen merkittävä semiotiikan uranuurtaja, Ferdinand de Saussure – joka itse puhui semiotiikan sijaan semiologiasta – erotti kielessä kaksi peruseriaa, paradigmaattinen *langue* (kieli) ja syntagmaattinen *parole* (puhe tai diskurssi), joista ensimmäiseen hänen strukturalistinen lingvistiikkansa keskittyi. Paradigmalla tarkoitetaan kaikkia mahdollisia merkityksiä, jotka kielen järjestelmä sanoille sallii tuottamalla niiden välille yhtäläisyyksien ja erojen suhteita. Saussure itse käytti näistä termiä ”assosiatiiviset suhteet”. Mikko Lehtosen mukaan nämä suhteet pitävät kielen konventiot staattisina, mikä myös mahdollistaa niiden kollektiivisen tunnistettavuuden ja soveltamisen. Siinä kun paradigmaattisuus edustaa vielä aktualisoimatonta merkityspotentiaalia, syntagmaattisuus viittaa merkkien lineaarisiin ketjuihin sellaisina kun ne ilmenevät puheessa tai teksteissä. Kuitenkin myös syntagmassa merkitys on suhteellista: siinä sanan merkitys muodostuu suhteessa sitä edeltäviin ja seuraaviin toisiin merkkeihin.¹⁴ Merkin merkitys muodostuu lopulta sekä paradigmaattisista että syntagmaattisista suhteista¹⁵.

2.3 Denotaatio ja konnotaatio

Yleisesti denotaation ymmärretään sisältävän sekä viittauksen merkin osoittamaan objektiin että kuvauksen sen yleisistä piirteistä ja tarkoittavan kirjaimellista, ensisijaista merkitystä. Kielen sanojen denotaatioita ovat tyypillisimmillään sanakirjamerkitykset.¹⁶ Konnotaatiolla puolestaan tarkoitetaan muita piirteitä, jotka jokin sana tai nimi

---

¹² Vrt. Eco 1994, 28 & Lotman 1989, 12-13. De Saussure korosti ilmaisun ja sisällön – hänen termistönsä *merkitsijän* (signifier) ja *merkityn* (signified) - suhteen mielivaltaisuutta (Ks. esim. Jensen 2002, 13889[WWW-dokumentti]).

¹³ Eco 1976, 167.

¹⁴ Vrt. Lehtonen 2000, 126.

¹⁵ Lehtonen 2000, 128.

epäsuorasti johdattaa mieleen¹⁷. Konnotaatioiden voisi sanoa toimivan nimenomaan kielen paradigmaattisten suhteiden kautta ja ne voidaan ymmärtää Saussuren tarkoittamina assosiativisina suhteisina. Roland Barthes kuitenkin kyseenalaistaa kokonaan denotaation ja konnotaation välisen eron; hänen mukaansa denotaatio ei ole muuta kuin viimeinen, luonnollistunut konnotaatio, illuusio lopullisesta määritelmästä tai myytti kielen ja luonnon välisestä vastaavuudesta, joka todellisuudessa on kuitenkin aina mielivaltainen¹⁸. Semiotiikassa ajatellaan yleisesti konnotaatioiden denotaatioiden lailla olevan koodien ohjaamia. Toisaalta konnotaatiot ja koodit myös rinnastetaan keskenään, ja esim. Barthesin mukaan koodit muodostuvat konnotaatioiden vuorovaikutuksessa¹⁹.

2.4 Koodi

Koodi on kielellinen tai sosiaalinen konventio, joka ohjaa merkkien tulkintaa tarjoamalla ne säännöt, joiden perusteella tulkitsemme merkityksiä ja liitämme ilmaisun ja sisällön toisiinsa – toisin sanoen koodi mahdollistaa *signifikaation* eli merkityksellistämisen.²⁰ Koska koodin ajatellaan ohjaavan merkin ja objektin suhteen ilmaisevia denotaatioita, voidaan sen myös sanoa luovan merkin tarkoituksen, sillä näin se liittyy ilmaisun tämän osoittamaan materiaalisen todellisuuden objektiin. Sen, että koodi ohjaa merkitysten tulkintaa, voi myös ilmaista sanomalla koodin määrittävän merkin sisältöä tai mieltä ohjaamalla konnotatiivisia assosiaatioita.

Koodin voisi ehkä yksinkertaisimmillaan ymmärtää järjestystä luovaksi systeemiksi. Tämä vastaa Saussuren ajatusta *languesta*, ja nähdäkseni koodin käsite liittyykin erottamattomasti kielen paradigmaattisuuteen ja konnotaatioihin. Eco kuvaa koodia

---

¹⁶ *The New Oxford Dictionary of English* 1998, 493 ja Chandler 2002, "Denotation, Connotation and Myth". [WWW-dokumentti].

¹⁷ *The New Oxford Dictionary of English* 1998, 390 Eco selittää konnotaatioiden perustuvan joko A:n ja B:n väliselle metonymiselle suhteelle tai sille, että kumpaakin määrittävät yhteiset semanttiset merkitysajat. Ensimmäisessä tapauksessa voi Econ mukaan olla kyse esim. syy-seuraus- ja jälkimmäisessä metaforisesta suhteesta. Eco 2000, 30.

¹⁸ Vrt. Barthes 1992, 9.

¹⁹ Rabaté 1997, [WWW-dokumentti].

²⁰ Koodi mahdollistaa *signifikaation*, jonka kautta yhdistämme läsnäolevia entiteettejä abstraktimpiin yksiköihin jonkin säännön kautta (Ks. Eco, ToS, 8). Signifikaatio on lähellä semiosiksen käsitettä, jonka voi puolestaan määritellä signifiikaatioprosessiksi (Ks. *The New Oxford Dictionary of English* 1998, 1691.).

konstruoiduksi malliksi, joka selittää meitä ympäröivää maailmaa²¹. Lotman puolestaan käyttää siitä termiä ”mallintava järjestelmä” ja sanoo kielen olevan *primaari* mallintava järjestelmä²². Semiotiikassa ei kuitenkaan puhuta pelkästään kielellisistä koodeista. Myytit, kulttuuriset normit, uskonto, sekä tieteen ja taiteen kieli ovat Lotmanin mukaan *sekundaareja* mallintavia järjestelmiä²³. Niihin voisi lukea kuuluvaksi myös ideologiat. Sekundaariset koodit näyttävät olevan sidoksissa jonkin tietyssä ajassa ja paikassa vaikuttavan kulttuurin kollektiivisesti jakamaan maailmankuvaan. Primaaristen ja sekundaaristen koodien välille ei kuitenkaan pitäisi vetää jyrkkää rajaa, sillä myös kieli heijastaa väistämättä tietynlaista maailmankuvaa.

Primaarien ja sekundaaristen koodien välistä eroa voidaan selittää kielen kontekstisidonnaisuudella. Aiemmin sanottiin, Peircen ajatuksia seuraten, ettei merkin sisältöä voi koskaan tyhjentävästi määritellä, sillä interpretantit seuraavat toisiaan periaatteessa loputtomiin. Korostaessaan *tulkinnan rajoja* Eco kuitenkin tarkentaa, että semiosis on rajaton vain systeemisestä näkökulmasta. Toisin sanoen kielessä kaikki liittyy loputtomien assosiaatioiden ketjujen kautta kaikkeen; kielen primaari koodi – joka voidaan ymmärtää saussurelaisessa mielessä paradigmaattisuutena, merkityspotentiaaleina – on siis rajaton. Diskurssin syntagmaattisen prosessin, aktuaalisen puheen, näkökulmasta näin ei Econ mukaan kuitenkaan ole, sillä siitä katsottuna konnotaatiot liittyvät aina aikaan ja paikkaan sidoksissa olevaan kulttuuriseen kontekstiin, joka tekee tietyistä tulkinnoista todennäköisempiä kuin toisista²⁴. Kulttuurisen kontekstin, jonka puolestaan voi yhdistää Lotmanin sekundaareihin koodeihin, voi siis sanoa sulkevan pois tiettyjä tulkintoja asettamalla näille pragmaattiset rajat. Econ mukaan juuri kontekstin luomien rajojen puitteissa tietomme merkityksestä voi päämäärättömän ja rajattoman tulkinnan sijaan laajeta ja syventyä²⁵. Tämä on siis mahdollista tulkittavan tekstin tuottaneen kulttuurin tuntemisen kautta.

Econ painottamissa tulkinnan rajoissa tuntuukin olevan kyse sekä kielijärjestelmän paradigmaattisten että puheen tai tekstin syntagmaattisten suhteiden tasapuolisesta huomioimisesta. Kulttuurisidonnaisten koodien luomien rajojen merkityksen

---

²¹ Eco, teoksessa Lotman 1990, x.

²² Eco, teoksessa Lotman 1990, x.

²³ Eco, teoksessa Lotman 1990, x.

²⁴ Ks. Eco 1994, 28.

²⁵ Ks. Eco 1994, 28.

korostaminen puolestaan liittyy semiotiikan kontekstilähtöisiin tulkinnan teorioihin, joiden mukaan tekstiä tulkittaessa on otettava huomioon se historiallinen konteksti, jossa tekstin kirjoittaja on kirjoittaessaan toiminut²⁶. Tästä näkökulmasta puhe on siis jo pelkän ymmärrettävyytensä, mutta myös hyväksyttävyytensä vuoksi aina kulttuuristen konventioiden rajoittamaa, jolloin uudet ideat on jotenkin sidottava jo olemassaoleviin ja hyväksyttäviin olettamuksiin²⁷.

2.5 Teksti, konteksti ja intertekstuaalisuus

Semioottisesta näkökulmasta teksti on monimutkainen rakenne, diskreettien merkkien ketju, joka pitää sisällään erilaisia koodeja²⁸. Kirjoitetussa tekstissä korostuu syntagmaattinen merkityksen muodostuminen, jossa adjektiivit, adverbit, erilaiset lauserakenteet, partisiipit ja kielikuvat järjestävät merkkejä horisontaalisiin suhteisiin toisiinsa nähden²⁹. Taustalla on kuitenkin aina paradigmaattinen järjestelmä eli koodi, josta teksti ammentaa merkityksiä³⁰. Tekstillä – kuten myös yksittäisellä merkillä – voi olla merkitystä vain koodien kautta ja Lotmanin mukaan tekstin voi vaihtoehtoisesti nähdä monimutkaisena yhtenäisenä merkinä³¹. Tekstin käsitettä ei tässä tulisi ymmärtää vain kirjoitettuna, yksittäisenä tekstinä; Lotman yhdistää tekstin yleisesti informaation, viestin ja puheen käsitteisiin³². Sen voisi paikoitellen myös korvata termeillä *tarina* tai *diskurssi*.

---

26 Ks. esim. Skinner 1974, 285. Skinner painottaa, että tutkimuksessa tulisi erityisesti keskittyä niihin yhteiskunnallisiin konventioihin, jotka määrittävät tekstissä ilmenevien teemojen käsittelyä. Taustalla on ajatus, jonka mukaan kirjoittajan intentioiden tulee aina olla konventionaalisia, sillä muuten tietyn historiallisen tilanteen muokkaama yleisö ei voisi ymmärtää niitä intentioiksi. (Skinner 1972, 406)

27 Vrt. Skinner 1972, 287 & 296-298.

28 Lotman 1989, 155.

29 Ks. Lehtonen 2000, 128.

³⁰ Erotuksena Saussureen, joka liitti syntagmaattisuuden ja paradigmaattisuuden nimenomaan kieleen, Lotman näkee näiden kahden periaatteen edustavan kaiken inhimillisen ajattelun päämekanismeja, joista hän käyttää syntagmaattisuuden ja paradigmaattisuuden sijaan termejä diakronia ja synkronia (Lotman 1990, 36).

30 Vrt. Lotman 1990, 11. Selitys liittyy semiotiikassa keskeiseen erotteluun diskreettisuuden ja jatkuvuuden, diakronian ja synkronian välillä: lukija voi vaihtoehtoisesti nähdä tekstin hajonneena ja ristiriitaisena (ts. diskreettinä tai diakronisena) tai eheänä ja yhtenäisenä (ts. jatkuvana tai synkronisena). (Vrt. Lotman 1989, 151-153)

31 Vrt. Lotman 1990, 11. Selitys liittyy semiotiikassa keskeiseen erotteluun diskreettisuuden ja jatkuvuuden, diakronian ja synkronian välillä: lukija voi vaihtoehtoisesti nähdä tekstin hajonneena ja ristiriitaisena (ts. diskreettinä tai diakronisena) tai eheänä ja yhtenäisenä (ts. jatkuvana tai synkronisena). (Vrt. Lotman 1989, 151-153)

32 Ks. Lotman 1990, 2, 11 & 28.

Lotman erottaa tekstillä kolme pääfunktioita³³. Perinteinen käsitys painottaa tekstin *sanomanvälitysfunktiota*. Tekstin sisällöstä kiinnostunut tavallinen tekstin kuluttaja näkee tekstillä juuri tämän tehtävän; hänelle teksti on pääasiassa väline informaation saamiseksi³⁴. Sanomanvälitysfunktioon keskittyminen ei kuitenkaan Lotmanin mukaan riittävästi ota huomioon *luovaa funktiota*. Lotmanin tekemä erottelu autokommunikaation ("I-I communication") ja subjektien välisen kommunikaation ("I-s/he communication") välillä valaisee tekstin sanomanvälitys- ja luovan funktion välisiä eroja. Autokommunikaatio viittaa paitsi siihen psykologiseen käänösprosessiin, jolla yksilö tuottaa merkityksiä omassa ajattelussaan paradigman ja syntagman kautta, myös kaikkeen kulttuurissa tapahtuvaan kommunikaatioon, jossa viestin sisältö ja tulkitsijan itseymmärrys muuttuu uudelleenkodeauksen myötä³⁵. Tämä liittyy nähdäkseni tekstin luovaan funktioon. Sen sijaan subjektien välisessä kommunikaatiossa – jonka puolestaan voi nähdä viittaavan tekstin sanomanvälitysfunktioon – viesti siirtyy sellaisenaan, sillä siihen sovelletaan lähettäjän käyttämää vastaavaa koodia³⁶. Subjektien välisessä, sanomanvälitysfunktiota korostavassa kommunikaatiossa ulkoapäin annettu totuus omaksutaan tietyllä kriittikittömyydellä, vakiintuneita koodauskonventioita kunnioittaen³⁷. Samantyyppisten tekstien toistuvuudella on kuitenkin tärkeä tehtävä, sillä yhtenevän koodin kautta kirjoittajan ja lukijan tulkinnat kohtaavat, jolloin jälkimmäinen todennäköisemmin tulkitsee tekstiä kuten edellinen on sen tarkoittanut. Voidaankin ajatella, että mitä yhtenevämmät koodit kommunikaation osapuolilla on, sitä vakaammalta myös merkitykset vaikuttavat.

---

³³ Vrt. Lotman 1990, 11-19. Kirjassa käytetään näistä mm. englanninkielisiä termejä "first function", "creative function" ja "function of memory". Nämä ovat erityisen keskeisiä Lotmanin ajattelussa, sillä ne edustavat inhimillisen tietoisuuden perusmekanismeja. (Ks. Lotman 1990, 3)

³⁴ Vrt. Lotman 1990, 11.

³⁵ Vrt. Lotman 1990, 22. Lotmanin mukaan tekstin siirtyessä yhdestä kontekstista toiseen siinä aktualisoituu sen koodaavan järjestelmän aiemmin piilevinä pysyneitä aspekteja. Tällainen tilanteen mukainen uudelleenkodeaus muodostaa yhtäläisyyden inhimillisen persoonan ja tekstin välisen merkkikäyttäytymisen välillä. (Lotman 1989, 154-155)

³⁶ Vrt. Lotman 1990, 29. Se, että Lotman yhdistää autokommunikaation runouteen ja subjektien välisen kommunikaation proosaan selkiyttää mielestäni edelleen käsitteisiin liittyvää luovuuden ja eräänlaisen säilyttävyyden dialektiikkaa (Lotman 1990, 29) siinä kun runous rohkaisee luoviin tulkintoihin ja monimerkityksisyyden – ts. uusien koodaustapojen – etsimiseen, proosassa keskitytään viestin sisältöön ja operoidaan vakiintuneilla merkityssisällöillä. Tähän liittyy myös Lotmanin ajatus, jonka mukaan tekstin voi nähdä joko koodina tai viestinä. Subjektien välisessä kommunikaatiossa on kysymys viesteistä, jotka lähettäjä lähettää vastaanottajalle, ja jotka annetaan hänelle ulkoa (from without). Tällaista kommunikaation muotoa edustaa Lotmanin mukaan erityisesti mytologiset mielikuvat, jotka kulttuurit luovat ihanne-itsestään (Vrt. Lotman 1990, 35). Teksti on puolestaan koodi silloin kun se ei tuo uutta informaatiota, vaan muokkaa lukijan identiteettiä uudelleenkodeaamalla olemassaolevia viestejä. (Vrt. Lotman 1990, 29)

³⁷ Vrt. Lotman 1989, 34-35.

Kolmantena, nähdäkseni sanomanvälitysfunktion kiinteästi liittyvänä tekstin funktiona Lotman nimeää *muistin funktion*, joka viittaa siihen, että teksti muodostaa ja pitää yllä kollektiivista muistia. Hän sanoo tekstillä olevan myös kyvyn säilöä muistoja aikaisemmista konteksteistaan ja kutsuu sitä kulttuurisen muistin, tradition, tiivistäjäksi³⁸. Taustalla on ajatus, että tekstin synnyttäneen kulttuurisen kontekstin lisäksi kaikki ne kontekstit, joissa tekstiä on tulkittu, jättävät kukin jälkensä tekstiin, rivien väliin. Niiden kontekstien summaa, joissa teksti on astunut vuorovaikutussuhteisiin lukijoiden ja samalla heidän maailmankuvansa kanssa ja jotka on näin ollen sisällytetty tekstiin, voidaan kutsua tekstin muistiksi. Tämä muistitila, jonka teksti luo ympärilleen, on yhteydessä kollektiiviseen kulttuuriseen muistiin.³⁹ Tässä yhteydessä voitaisiin puhua myös *intertekstuaalisuudesta*⁴⁰. Lotmanin mukaan lukija voi kommunikoida tekstin kanssa vain jos näillä on tietty määrä yhteistä muistia⁴¹.

Tulkitsijoiden roolia korostaessaan semiotiikka ottaa askeleen kohti toisen asteen hermeneutiikkaa: semioottisesta näkökulmasta tekstistä tehdyt tulkinnat ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin kirjoittajan intentiot, sillä tekstin ymmärtäminen nähdään siinä yksisuuntaisen informaationvaihdon sijaan monimutkaisempana prosessina, joka muokkaa paitsi tekstin välittämää informaatiota, myös lukijan itseymmärrystä⁴². Tekstin, kontekstin ja lukijan vuorovaikutuksessa ei kuitenkaan tuoteta ainoastaan merkityksiä ja lukijan identiteettiä, vaan näiden kaikkien kolmen osapuolen – myös tekstin ja kontekstin – identiteettejä tai eheyttä⁴³. Voidaankin sanoa, että yhtäältä tekstit toimivat kulttuurisen yhtenäisyyden luojana ja toisaalta kulttuuri taas tuottaa toisiaan muistuttavia, säännönmukaisia tekstejä⁴⁴. Kulttuurin – jonka voi määritellä myös

---

³⁸ Lotman 1990, 18.

³⁹ Vrt. Lotman 1990, 18 ja Lotman 1989, 153.

⁴⁰ Yleisesti intertekstuaalisuudella viitataan niihin moninaisiin tapoihin, joilla tekstit ovat kanssakäymisessä toistensa kanssa (Vrt. Montgomery & muut 1996, 162). Semioottisesti intertekstuaalisuuden voisi ymmärtää tekstin ja merkin rinnastuksen kautta: koska tekstiä voidaan tarkastella monimutkaisena merkinä (Lotman 1989, 151-152), sen fyysisen olemuksen voi vastaavasti nähdä edustavan merkin ilmaisua sen sisällön koostuessa muista merkeistä, tässä tapauksessa muista teksteistä. Saussurelaisittain sitä voi puolestaan kuvata sanomalla, että tekstit ovat olemassa vain suhteessa toisiin teksteihin. Chandler 2002, "Intertextuality" [WWW-dokumentti].

Niin Kristevan kuin Barthesinkin näkemysten mukaan kaikki kielenkäyttö ja ajattelu on väistämättä intertekstuaalista, sillä se perustuu aina jo olemassaolevalle (Montgomery & muut 1996, 164).

⁴¹ Lotman 1990, 63.

⁴² Vrt. Lotmanin autokommunikaatiota käsittelevä luku, erityisesti Lotman 1990, 22.

⁴³ Vrt. Lehtonen 2000, 186.

⁴⁴ Koodeja käsittelevän luvun yhteydessä kontekstin merkityksen korostaminen liittyi kulttuuristen koodien luomiin tekstin tuottamisen ja tulkinnan kehyksiin. Tekstillä ja kontekstilla voidaan kuitenkin sanoa olevan vielä kiinteämpi suhde, sillä kaikkien tekstien voi nähdä edustavan ja olevan osa kontekstiaan. Lotman toteaa tekstin aina olevan vuorovaikutuksessa kulttuurisen kontekstinsa kanssa, ja

tekstien kokoelmaksi – voi siis nähdä toimivan kokonaisuudessaan mallintavana järjestelmänä, koodina⁴⁵.

2.6 Narratiivisuus

Kuten sanottu, tekstin voi ymmärtää myös synonyyminä käsitteelle tarina tai kertomus. Erään narratiivisuutta tutkineen semiotikon, J. Greimasin, mukaan kaikki merkitykset muodostuvat nimenomaan tarinan logiikan mukaisesti.⁴⁶ Greimas myös kehitti strukturalistien aiemman työn pohjalta metodin, *aktanttimallin*, kertomusten sisällön analysoimiseksi. Siinä hän erotteli kaikissa tarinoissa toistuvia suhdekategorioita, *aktantteja*. Malli perustuu aktanttien vastakkaisuudelle ja sen perustana on *subjektin* ja sen tavoitteleman *objektin* suhde. Subjektin ja objektin lisäksi tarinoissa on tyypillisesti myös *vastasubjekti* ja *vastustaja*, jotka yrittävät estää subjektin pyrkimyksiä, sekä näitä pyrkimyksiä tukeva *auttaja*. Näiden lisäksi Greimas erottaa vielä subjektia motivoivan *lähettäjän* sekä tarinan lopussa toiminnan onnistumista arvioivan *vastaanottajan*.⁴⁷ Jokaisella aktantilla on aktanttipäämääränsä, joita ne kukin toteuttavat oman

---

huomauttaa, että mikäli teksti jäisi lukijansa mieleen vain sellaisenaan, ilman tulkinnan kautta johonkin laajempaan kokonaisuuteen muodostuvia suhteita, menneisyys näyttäytyisi meille toisiinsa liittymättömien palasten sirpaleisena mosaiikkina. (Lotman 1989, 154 & Lotman 1990, 18) Tulkinta tuottaa siis kulttuurista jatkuvuutta liittämällä yksittäisen tekstin lukijan muistin kautta laajempaan kulttuuriin Lotmanin mukaan teksti näyttäätyy lukijalle aina metonyyminä, jatkuvuutta edustavan pääsisällön diskreettinä merkinä. Tässä pääsisältö ymmärtääkseni viittaa juuri tekstin kontekstiin, tiettyyn kulttuuriin. (Vrt. Lotman 1990, 18) Lotmanin ajattelussa tekstin, kontekstin ja koodin käsitteet siis sekoittuvat toisiinsa. Koodin ja tekstin käsitteiden sekoittuminen käy ilmi Lotmanin puhuessa tradition koodista ja sanoessa tämän kautta suodattuvan tekstin suodattuvan muiden tekstien kautta (Lotman 1990, 70). Tradition koodi on siis yhtäältä tekstien kokoelma, vaikka toisaalta tekstin sanottiin aikaisemmin olevan koodien kokoelma. Hänen tekemänsä jaon kahdenlaisiin kulttuureihin voi nähdä tuovan selvyttä näihin keskenään yhteenkietoutuviin määritelmiin. Lotman erottaa kaksi tapaa, joilla tekstit rakentavat kulttuureja määrittelemällä uusien tekstien tuottamista niissä: kulttuureja voi määrittää yhtäältä *sääntöjen järjestelmä* (system of rules) ja toisaalta *tekstien repertuaari* (repertoire of texts). Ensimmäisessä tapauksessa tekstit kelpuutetaan sen mukaan, kuinka ne noudattavat tiettyjä sääntöjä, toisessa tekstien tuottamisen sääntöjä ei ole selvästi artikuloitu, mutta silti aikaisempia tekstejä pyritään imitoimaan. Lotman sanoo ensin mainttua kulttuuria vertauskuvallisesti 'kielioppisuuntautuneiseksi' (grammar-oriented). Jälkimmäinen puolestaan edustaa mallioppimista erotuksena edellisestä, säännöt tiedostavasta mallista. Tätä Lotman kutsuu 'tekstisuuntautuneiseksi' (text-oriented). (Vrt. Eco, teoksessa Lotman 1990, xi.) Kummassakin tulee esiin kulttuurien taipumus tuottaa yhtenäisyyttä ja jatkuvuutta tekstien säännönmukaisuuden, samankaltaisuuden ja toistuvuuden kautta.

45 Lotman sanoo, että kulttuuri voidaan nähdä siinä vaikuttavien lähettäjien (addressers) tuottamien viestien summana (Lotman 1990, 33). Koska tekstin ja viestin käsitteet usein yhdistetään semiotiikassa, voitaisiin siis myös puhua kulttuurista tekstien summana. Tästä kertoo mielestäni myös Lotmanin määritelmä traditiosta, jonka hän näkee tekstien järjestelmänä, jota tietyn kulttuurin muisti säilyttää. Kun vielä palataan muistin funktion yhteydessä esitettyyn ajatukseen, jonka mukaan teksteillä on kyky säilöä muistoja myös niiden tulkinnan konteksteista, voidaan lisätä tradition olevan paitsi kulttuurissa tuotettujen, myös siinä tietyllä tavalla tulkittujen aikaisempien diskurssien ja tekstien summa. (Lotman 1990, 70)

⁴⁶ Korhonen & Oksanen 1997, 56-57.

narratiivisen ohjelmansa kautta⁴⁸. Toimijoiden suhteiden määrittelyn lisäksi Greimas kiinnitti huomiota tarinan syntagmaattiseen etenemiseen, jossa hän erotti *kvalifioivan tarinan*, *päätarinan* sekä *sanktiofioivan tarinan*. Näistä ensimmäisessä lähettäjä antaa subjektille motivaation ja kompetenssin tietyn objektin tavoittelemiseksi, päätarinassa puolestaan subjektin kykyjä koetellaan ja sanktiofioivassa tarinassa vastaanottaja arvioi aktanttien toimintaa. Inkeri Korhonen ja Katja Oksanen huomauttavat, että tämä narratiivinen kaavio edustaa ideaalimallia; käytännössä tapahtumien järjestys voi vaihdella ja jotkut osat voivat kokonaan puuttua.⁴⁹

Narratiivisuuteen liittyy myös Lotmanin ajatus *juonellisuudesta*. Juonellisuus ei Lotmanin terminologiassa kuitenkaan tarkoita samaa kuin narratiivisuus. Hänen mukaansa kaikki tekstit voidaan jakaa juonettomiin ja juonellisiin, joista edellisille on ominaista säännönmukaisuus, luokittelu ja staattisuus, jälkimmäisille taas dynaamisuus säännönmukaisuuden ja sen järkyttämisen välillä⁵⁰. Lotman sanoo kuvattavan sattuman tapahtuessa aina tai riittävän usein sen kuuluvan jo itse maailman konstruktion, jolloin kerronta menettää juonellisuutensa⁵¹. Tavanomaiselta ja muodolliselta vaikuttava juoneton teksti muistuttaa muita kulttuurissa vallalla olevia tekstejä ja diskursseja, eikä aktivoi lukijaansa uudenslaisiin tulkintoihin⁵². Juonettomuus viittaa siis konventionaaliseen kerronnan muotoon, joka vahvistaa ja pitää yllä tietynlaista todellisuuden mallintamisen tapaa, luoden näin kulttuurista yhtenäisyyttä.

Tekstin sanomanvälitysfunktion ohella juonettomuuden voi sanoa edustavan koodeja ylläpitäviä ja uudelleentuottavia voimia. Voitaisiinkin tarkentaa, että semiotiikassa

---

⁴⁷ Korhonen & Oksanen 1997, 56-57.

⁴⁸ Korhonen & Oksanen 1997, 58.

⁴⁹ Korhonen & Oksanen 1997, 59.

⁵⁰ Siinä kun juonettomat tekstit vastaavat kysymykseen 'Mitä tapahtui?', juonelliset tekstit pyrkivät vastamaan kysymykseen 'Miten jokin tapahtui?'. Lotman 1989, 69. Näkisin Lotmanin ajatuksen juonettomuudesta yhtenevänä Roland Barthesin *luonnollistumisen* käsitteen kanssa. Luonnollistuminen viittaa merkityksen muuttumiseen muodoksi, joka ymmärtääkseni tarkoittaa tosiasiallisesti mielivaltaisen kielen ja todellisuuden suhteen kehittymistä vakiintuneeksi yhtäpitävyyden illuusioksi. Barthes keskittyy erityisesti myyttiin luonnollistuneisuuden edustajana, ja näkee kiinteän suhteen myytin ja ideologian välillä. Hänen määritelmässään myytti on semiloginen järjestelmä, joka muuttaa merkityksen muodoksi. Samoin kuin Lotman, hän näkee tällaisen muodollisuuden vastakohtana taiteellisen tekstin. Barthes pyrki analyyseissään dekonstruoimaan myyttejä. Barthesin mukaan runous pyrkii pääsemään eroon muodosta ja käymään käsiksi merkitykseen. Rabaté 1997 [WWW-dokumentti].

⁵¹ Lotman 1989, 78.

⁵² Sen sijaan juoneton teksti *automatisoi* lukijansa Kuten tekstin luovan funktionkin, Lotman yhdistää juonellisuuden taiteellisuuteen, jonka hän puolestaan näkee *de-automatisoivana*, koska se ei ota koodeja itsestäänselvyksinä vaan kiinnittää niihin erityistä huomiota (Lotman 1989, 71-72). Ajatuksen juonettomuudesta voisi edelleen yhdistää aiemmin esitettyihin sanomanvälitys- ja muistin funktioihin ja juonellisuuden vastaavasti luovaan funktioon.

sekundaarisiksi koodeiksi kutsutut normit ja säännöt syntyvät siitä normaaliudesta, jota kunkin kulttuurin tunnustamien, teksteihin ja tarinoihin liittyvien standardien toisto saa aikaan. Näin ollen juuri tavanomaisuuden voi nähdä luovan perustan kulttuurisille koodeille ja samalla jaetulle ymmärrykselle kulttuurisesta yhtenäisyydestä ja jatkuvuudesta. Tämän tavanomaisuuden voi viime kädessä nähdä perustuvan kollektiivisessa muistissa olevien tekstien välisille suhteille ja kerroksellisuudelle, ts. intertekstuaalisuudelle.

2.7 Diskurssi, merkitysten dynaamisuus ja strukturalismin kritiikki

Koska semioottisen näkemyksen tekstistä voi osittain nähdä synonyyminä myös yhteiskuntatieteissä vakiintuneelle ja vaikutusvaltaiselle käsitykselle diskurssista, on olennaista vielä tarkastella diskurssin käsitettä. Kuten tuotiin esiin edellisessä luvussa, merkitysten pysyvyys tuntuu vaativan juuri diskurssissa tapahtuvaa ajallista toistuvuutta.

Voidaan sanoa, että diskurssin käsite antaa staattista tekstin käsitettä paremmat välineet merkitysten dynaamisuuden ymmärtämiseksi⁵³. Siitä on tullut tärkeä etenkin jälkistrukturalistien edustamassa semiotiikassa, jossa on pyritty korostamaan merkitysten dynaamisuutta ja moneutta⁵⁴. Teoksessaan *A Theory of Semiotics*, jossa myös Eco ottaa askeleen pois semiotiikan staattisuudesta esittelemällä teorian merkkien tuottamisesta, semiotiikan voi nähdä paitsi lähenevän Foucault'n näkemystä diskurssista, myös muodostavan yhtymäkohtia retoriikkaan. Tässä Eco tuo toistuvasti esiin *väittämän* ("statement") käsitteen ja jakaa väittämät *semioottisiin* ja *faktuaalisiin* väittämiin ("semiotic and factual statements/judgements")⁵⁵. Edelliset ovat jonkin olemassa olevan koodin mukaisia; toisin sanoen ne ovat tietynlaisia, jonkin kulttuurin

---

⁵³ Se, että semiotiikassa puhutaan mieluummin tekstistä kuin diskurssista, kuvaa nähdäkseni sen strukturalistisesta perinteestä johtuvaa taipumusta nähdä merkkien maailma melko staattisena, muuttumattomana ilmiönä. Semiotiikalle tyypilliseen staattisuuteen liittyvänä ongelmana voi nähdä koodien dynaamisuuden riittämättömän analyysin ja keskittymisen niiden tuottamiin merkkeihin. Mm. Varda Langholtz Leymore puhuu semiotiikan strukturalistisesta taipumuksesta nähdä kielen taustalla vaikuttavat rakenteet staattisina ja olla huomioimatta niiden luovuutta ja muutosta. (Ks. Chandler 2002, "Criticisms of Semiotic Analysis" [WWW-dokumentti])

⁵⁴ Vrt. Lehtonen 2000, 67.

⁵⁵ Ks. esim. Eco 1976, 155, 159 & 161. Eco sanoo merkkien tuottamiseen liittyviin ponnisteluihin kuuluvan myös ilmaisun, artikuloinnin ja ns. puheaktien, joista Eco käyttää mieluummin termiä kommunikatiiviset aktit. Puheaktit viittaavat väittämien lailla puheeseen tapahtumana, ts. diskurssina. Eco puhuu myös retoriikasta merkityksiä muokkaavana prosessina. (Ks. esim. Eco 1976, 156 ja 276-288)

kollektiivisessa todellisuudessa vallitsevia itsestäänselvyyksiä. Eco toteaa semioottisten väittämien määrittävän ilmaisuuden ja sisällön suhteen, jonka semiotiikassa yleensä selitetään olevan koodin määrittelemä. Tämä käy ilmi seuraavasta lainauksesta:

”What renders statements of some purport to a theory of codes is the fact that all or at least the greater part of them can be defined as semiotic statements, that is, judgments which attribute to a given expression the content or the contents that one or several codes usually and conventionally assign to it.”⁵⁶

Tämä antaa aivan uuden näkökulman koodin käsitteelle, sillä se viittaa koodin toimivan väittämien kautta.

Faktuaaliset väittämät ovat puolestaan keskeisiä innovatiivisessa merkitysten tuottamisessa. Ne sisältävät uutta informaatiota, tarjoten määritelmiä tai merkityssisältöjä, joita ei aikaisemmin ole esitetty ja jotka näin ollen poikkeavat olemassa olevasta koodista. Jos faktuaalisista väittämistä tulee konventionaalisia, ne voivat Econ mukaan järkyttää aikaisempaa koodia ja muuttua semioottisiksi väittäviksi. Eco toteaa koodien olevan luonteeltaan katoavia ja hauraita.⁵⁷

Myös Michel Foucault puhuu väittämistä ja Econ ajatus, että väittämien avulla voi vahvistaa ja muuttaa koodeja, on osittain yhteneväinen foucault’laisen näkemyksen kanssa⁵⁸. Foucault määrittelee diskurssin on joukkona väittämiä (”statements”), joiden muodostumista määrittävät tietyt säännöt (”rules of formation”). Hän sanoo kielen olevan rajallinen järjestelmä joka mahdollistaa rajattoman määrän väittämiä, siinä kun diskursiivisten tapahtumien kenttä (”the field of discursive events”) on aina rajallinen. Tämän rajallisuuden hän sanoo johtuvan juuri väittämien muodostamista määrittävien sääntöjen olemassaolosta.⁵⁹ Kuvaus muistuttaa aiemmin esitettyä eroa primaarisen kielen koodin ja sekundaaristen koodien välillä; Ecohan korosti kielessä semiosiksen olevan potentiaalisesti rajaton, siinä kun kontekstisidonnaisen diskurssin näkökulmasta tietyt konnotaatioiden ketjujen määrittämät tulkinnat ovat todennäköisempiä kuin toiset. Foucault’n diskursiivisten tapahtumien kentän voi siis nähdä kontekstisidonnaisena diskurssina, ja siinä vaikuttavat säännöt sekundaarisina koodeina, jotka kuitenkin

---

⁵⁶ Eco 1976, 63.

⁵⁷ Ks. Eco 1976, 159.

⁵⁸ Suurena erona semiotiikan ja Foucault’n näkemysten välillä on kuitenkin se, että semiotiikan pääasiallinen tutkimuskohde, merkki, vaikuttaa jälkimmäisten mukaan toisarvoiselta sen muodostamiin syntagmaattisiin ketjuihin verrattuna. Foucault keskittyy nimenomaan väittämään, jota hän kuvailee merkien jaksona. (Foucault 2003, 121)

⁵⁹ Foucault 2003, 30.

määrittävät, semiotiikasta poiketen, merkkien sijaan väittämiä. Foucault näkee nämä säännöt erottamattomina diskurssin prosessista. Foucault'n esittelemän metodin, tiedon arkeologian, kannalta keskeistä on selvittää diskurssissa vallitsevat säännöt sekä niiden dynamiikka⁶⁰. Semioottisesta näkökulmasta tässä voisi sanoa olevan kyse merkitysten asteittaisesta vakiintumisesta⁶¹.

Koska näyttää siltä, ettei merkkejä, merkityksiä tai koodeja ole mahdollista erottaa niitä tuottavasta ja uudelleentuottavasta diskurssien ja väittämien dynaamisesta prosessista, semiotiikka liittyy väistämättä myös näitä prosesseja tutkivaan retoriikkaan⁶². Chaim Perelman puhuu retoriikkaan liittyen mielen kohtaamisen välttämättömyydestä, viitaten retorisen tilanteen luomaan kosketuspintaan puhujan ja yleisön välillä, ja jatkaa jokaisen yhteisön tiedostavan tällaisten kohtaamisten tärkeyden ja järjestävän niitä erilaisten rituaalien, traditioiden ja sääntöjen muodossa⁶³. Vaikka Perelman viittaa tässä erityisesti tiettyyn paikkaan ja aikaan sidottuun tilanteeseen yhtenäisyyden luoja, semioottisesta näkökulmasta mielen kohtaamisessa voi ennen kaikkea nähdä olevan kyse kosketuspinnasta semioottisella tasolla; toisin sanoen kommunikoinnin edellytyksenä on merkitysten jaettu ymmärrys. Juuri tälle, kollektiivisesti tunnustetulle perustalle on mahdollista rakentaa uusia merkityksiä, kuten myös aiemmin esitetetyissä, tulkinnan kontekstilähtöisyyttä painottavissa näkemyksissä tuli ilmi⁶⁴. Poliittiseen retoriikkaan kuuluu olennaisesti tietoinen yleisöön vaikuttaminen ja tietynlaisen toiminnan

---

⁶⁰ Ensimmäisenä Foucault mainitsee varmuuden (positivity) kynnyksen, jolloin tietyt väittämät muodostavat yhtenäisen alueen. Toisena on epistemologisaation (epistemologization) kynnyksen, jonka myötä muodostuvat tiedon saavuttamisen normit. Näitä seuraa tieteellisyden (threshold of scientificity) kynnyksen, jonka myötä uusien väittämien muotoileminen jo olemassaolevan tiedon perustalta tulee mahdolliseksi. Viimeisenä Foucault nimeää muodollistumisen (threshold of formalization), joka merkitsee diskurssin käytäntöjen vakiintumista. (Vrt. Foucault 2003, 206)

⁶¹ Foucault käsittelee myös intertekstuaalisuutta: yksittäinen teksti pitäisi hänen mukaansa nähdä solmukohtana viittaussuhteiden verkostossa, sillä sen merkitys perustuu monimutkaisen diskurssin kentän olemassaoloon (Foucault 2003, 25-26). Erotuksena semioottiseen näkemykseen, jossa intertekstuaalisuus näyttäytyy erityisesti tekstien välisinä suhteina, Foucault keskittyy tekstiä pienempiin yksiköihin, väittämiin: hän sanoo väittämän liittyvän paitsi sen synnyttäneeseen tilanteeseen ja siihen, mitä se saa aikaan, myös sitä edeltäviin ja seuraaviin muihin väittämiin (Foucault 2003, 31). Tämä muistuttaa Julia Kristevan käsitystä, jonka mukaan toisista teksteistä peräisin olevat lausumat (utterances) kohtaavat tekstin tilassa (Kristeva 1980, 36). Luomalla yhtymäkohtia – konnotaatioita – aiemmin esitettyjen ja uusien väittämien, tekstien ja diskurssien välille, intertekstuaalisuuden voi nähdä vahvistavan tietyn diskurssin sisäisiä koodeja.

⁶² Retoriikassa on kyse yleisön vakuuttamisesta ja suostuttelusta, jotta tämä omaksuisi tietyn näkökulman tai olisi taipuvainen tiettyyn toimintaan. (Ks. esim. Perelman 1982, 12 & 18)

⁶³ Ks. Perelman 1982, 10.

⁶⁴ Siinä kun Perelmanin terminologian mukaan uutta luovan argumentoinnin perustana ovat yleisön hyväksymät premissit (Perelman 1982, 21). Econ semiotiikassa puhutaan faktuaalisten väittämien perustumisesta semioottisille väittämille. Nähdäkseni taustalla on yhteinen ajatus, jonka mukaan uusi kulturi perustuu aina jo olemassa olevalle (Ks. Eco 1976, 256).

oikeuttaminen⁶⁵. Poliittisen argumentoinnin keinoja tarkastelleen Quentin Skinnerin mukaan puhujan on näytettävä, että yhteiskunnassa jo hyväksytyt, vallitsevat periaatteet ovat sovellettavissa hänen puolestapuhumaansa toimintaan. Hän esittää myös analyysin taktiikoista, joilla tällaista ”puheaktipotentialia” voi manipuloida.⁶⁶ Retoriikan näkökulmasta kyse on premissien hyväksyttävyyden siirtämisestä uusiin argumentteihin⁶⁷. Semioottisesti puheaktipotentialin voi puolestaan nähdä koodina, merkityspotentialina, jota siis on mahdollista manipuloida retoristen keinojen avulla. Eco puhuu tähän liittyen *ylikoodauksesta*, jossa koodin soveltuvuuskenttää laajennetaan ohjaamaan uusien merkitysten tulkintaa.⁶⁸ Esimerkkinä ylikoodauksesta hän mainitsee metaforat ja metonyymit, jotka perustuvat merkityssisältöjen välisille yhteyksille ja samankaltaisuuksille, merkkejä yhdistäville konnotaatioille⁶⁹. Myös Lotman puhuu trooppien eli kielikuvien kyvystä sulauttaa yhteen aiemmin erillisiä merkityksiä, ja korostaa tämän retorisen ilmiön välttämättömyyttä luovassa ajattelussa⁷⁰. Metafora on erityisen tehokas retorinen keino, sillä se sitoo analogian kautta yhteen kaksi eri käsitettä niin tiiviisti, että niiden välinen suhde alkaa helposti vaikuttaa jakamattomalta samuudelta⁷¹.

Diskurssi siis luo edellytykset sekä merkitysten pysyvyydelle että dynaamisuudelle. Vaikkei merkityksiä voi olla ilman pysyvyyttä, ne eivät ole staattisia, vaan elävät argumentoinnin, väittämien ja kielikuvien mukana. Tämän mukaisesti myös roistovaltiokäsitteen merkityksen voi olettaa perustuvan tietynlaiselle säilyttävyyden ja luovuuden dialektiikalle, jossa pysyvyys pitää merkitystä koossa, mutta jossa mikään yksittäinen merkityssisältö ei kuitenkaan ole muuttumaton.

---

⁶⁵ Skinner, joka on tarkastellut jatkuvuuteen perustuvan poliittisen argumentoinnin keinoja, selittää, että ’innovatiivisen ideologin’ tehtävänä on oikeuttaa toiminta, joka hänen yhteiskunnassaan vallitsevien jo olemassa olevien ja hyväksytyjen periaatteiden (joista hän käyttää käsitettä ”evaluative-descriptive terms”) konventionaalisten soveltamistapojen mukaan ei muutoin olisi hyväksyttävää. Skinner puhuu tässä yhteydessä myös moraalista säännöstöstä (moral vocabulary). (Skinner 1974, 294)

⁶⁶ Näitä ovat mm. hyväksynnän saaminen aikaisemmin neutraaleina pidetyille asioille, aikaisemmin negatiivisina pidettyjen asioiden neutralisointi tai muuttaminen positiivisiksi, sekä jo hyväksytyjen kriteerien käyttäminen oman asian hyväksyttävyyden todistamiseen. (Skinner 1974, 296-298)

⁶⁷ Perelman 1982, 21.

⁶⁸ Eco 1976, 136. Ylikoodaus (overcoding) viittaa jo olemassa olevien koodien perusteella tapahtuvaan alakoodien (sub-codes) luomiseen (ks. Eco 1976, 155). Ylikoodauksen voi mielestäni yhdistää deduktioon siinä kun alikoodaus (under-coding) viittaa induktioon (ks. Econ määritelmät Eco 1976, 133-136). Laajemmin ymmärrettynä tämän voi edelleen liittää Lotmanin ajatukseen sääntö- ja mallioppimisesta.

⁶⁹ Eco 1976, 279-283.

⁷⁰ Ks. Lotman 1980, 37 & 48.

⁷¹ Vrt. Perelman 1982, 121. Tämä pätee erityisesti ns. uinuviin metaforiin, joiden metaforisuus on ilmauksen vakiintumisen myötä unohtunut (Perelman 1982, 122).

3 Katsaus aihetta koskevaan metadiskurssiin

Roistovaltioidiskurssin voi määritellä puheeksi, jossa roistovaltiokäsite ymmärretään tai esitetään todellisuutta kuvaavana, itsestäänselvänä asiana ja jossa roistovaltiokäsitteestä on tullut ajattelun väline. Juuri tällainen puhe on tarkastelun kohteena tässä tutkielmassa, jonka voisi puolestaan luokitella roistovaltiokäsitettä koskeväksi *metadiskurssiksi*. Tässä luvussa esitellään aikaisempaa aihetta käsittelevää metadiskurssia, jonka kriittisyyden taso vaihtelee Yhdysvaltain ulkopolitiittisen ajattelun ja toiminnan arvioinnista ja arvostelusta roistovaltiokäsitteen merkitysperustaa hajottavaan dekonstruktioon.

Roistovaltiokäsitettä kriittisesti tarkastelevan kirjallisuuden ensimmäinen merkittävä teos on varmasti ollut Michael T. Klaren vuonna 1994 ilmestynyt *Rogue States and Nuclear Outlaws: America's Search for a New Foreign Policy*. Otsikko kuvaa Klaren keskeistä teesiä, jonka mukaan roistovaltiopoliittikka ei niinkään liity todellisiin uhkiin kuin Yhdysvaltain tarpeeseen löytää suunta ja tarkoitus kylmän sodan jälkeen aiemman merkityksensä menettäneelle ulkopolitiikalle. Klaren mukaan Yhdysvaltain turvallisuuspolitiikan vihamielisiin kolmannen maailman valtioihin keskittänyt roistovaltioidoktriini oli alunperin väliaikainen keino Yhdysvaltain supervalta-aseman ylläpitämiseksi ja sen puolustusmäärärahojen pitämiseksi lähellä kylmän sodan tasoa⁷² Roistovaltioidoktriini oli hänen mukaansa siis reaktio ennen kaikkea Berliinin muurin kaatumiseen⁷³. Tämän uuden doktriinin lähtökohtana oli, että suuresti muuttunut strateginen ympäristö vaatisi merkittävää turvallisuuspolitiikan ja sotilaallisen rakenteen muutosta, jonka perustana oli siirtyminen supervaltojen välisen globaalien sodan uhasta alueellisiin ja kontingentteihin uhkiin. Tämä puolestaan merkitsi sellaisen sotilaallisen kapasiteetin kehittämistä, joka mahdollistaisi taistelun ja voiton kahdessa alueellisessa konfliktissa samanaikaisesti.⁷⁴

Vaikka Klare korostaa välittömiä, sotakoneiston ylläpitoon liittyviä käytännön ongelmia roistovaltiopoliittikan syntyä selittävänä tekijänä, hän ei myöskään vähättele uuden

---

⁷² Klare 2000, 46-47.

⁷³ Klare 2000, 48.

⁷⁴ Vuoden 1990 kesäkuussa Klare sanoo Powellin ja hänen apulaisensa esittäneen uuden strategian presidentille ja puolustusministeri Richard Cheneylle täysin kehitellyn *Base Force Conceptin* muodossa (Klare 2000, 46-47). Presidentti sanookin elokuisessa puheessaan Powellin ja puolustuministeri Cheneyyn parhallaan työskentelevän uuden puolustuksen tarkan kokoonpanon määrittelemiseksi (Ks. "Remarks at the Aspen Institute Symposium in Aspen, Colorado, August 2, 1990" [WWW-dokumentti]).

viholliskuvan psykologista merkitystä: roistovaltiodoktriini tarjosi epäilemättä ehkäisykeinoon uhkaavaan identiteetikriisiin. Kuvaavasti otsikoidussa luvussa ”In Pursuit of Enemies” Klare huomauttaa, että Yhdysvalloilla oli takanaan miltei viiden vuosikymmenen ajan kestänyt symbioottinen suhde neuvostovihollisen kanssa, eikä siis ollut ihme, että kylmän sodan loppuminen oli suuri järkytys sotilasjohdolle⁷⁵. Kuten myös Vilho Harle toteaa kirjassaan *Hyvä, paha, ystävä, vihollinen*, kylmän sodan päättymiseen liittyvä voitonriemu oli täynnä menetyksen tuskaa.⁷⁶ Uudessa kontekstissa Yhdysvallat siis tarvitsi uuden vihollisen, jonka ajatus roistovaltiosta tarjosi. Klaren mukaan kylmän sodan ajatusmalleihin nojaava roistovaltiostrategia ilmensi kuitenkin mielikuvituksen puutetta ja se oli uuteen kontekstiin sopimaton ja epätarkoituksenmukainen. Se myös liioitteli niin sanottujen roistovaltioiden muodostaman todellisen uhan suuruutta.⁷⁷ Tässä mielessä roistovaltiodoktriini oli myös vaarallinen, sillä se saattoi johtaa ylireagointiin ja myrkyttää Yhdysvaltain suhteet kolmanteen maailmaan⁷⁸. Taustalla on ajatus, että ylenmääräinen alueelliseen konflikteihin varautuminen voi lopulta toimia itsensä toteuttavan profetian tavoin. Klare kuitenkin ennusti, että Pentagonin viranomaiset todennäköisesti tekisivät kaikkensa pitääkseen kiinni niin hyödylliseksi osoittautuneesta doktriinistaan⁷⁹.

Viisi vuotta Klaren teoksen ilmestymisen jälkeen, vuonna 2000, Clintonin hallituksessa ja Kansallisessa turvallisuusneuvostossa mukana ollut Robert S. Litwak toi oman panoksensa roistovaltiokäsitetä ja -politiikkaa koskevaan keskusteluun, analysoiden etupäässä Yhdysvaltain Irakia, Irania ja Pohjois-Koreaa kohtaan harjoittamaa politiikkaa. Litwak toteaa roistovaltiopolitiikan käytännössä tarkoittaneen nimenomaan patoamista ja eristämistä⁸⁰. Hän painottaa, Klaren teesistä poiketen, ettei käsite syntynyt Pentagonissa kylmän sodan päättymisen seurauksena, vaan että se oli paljon vanhempaa perua (ks. luku 4 *Katsaus aiempaan roistovaltiodiskurssiin*)⁸¹. Litwakin mukaan demonisoiva roistovaltiokäsite ja siihen liittyvä, vääränlaiseen patoamisen ja ns. ”engagement”-politiikan väliseen jäykkään dikotomiaan perustuva toimintamalli on

---

⁷⁵ (Klare 1995, 5-6). Välittömällä käytännön ongelmilla Klare viittaa siihen tosiasiaan, että julkinen tuki suurelle sotalaitokselle alkoi kadota (Klare 1995, 7). Ks. tähän liittyen myös luku

6.1 *Historiallinen konteksti: kylmän sodan jälkeinen muutos*.

⁷⁶ Harle 1991, 123.

⁷⁷ Klare 1995, 219.

⁷⁸ Klare 1995, 207.

⁷⁹ Vrt. Klare 1995, 206.

⁸⁰ Litwak 2000, 5. Poikkeuksena yleiseen linjaan on kuitenkin ollut Pohjois-Korea (ks. luku 7.8 *Satunnaisia, vaiettuja ja potentiaalisia roistovaltioita*).

⁸¹ Litwak 2000, 7.

monessa suhteessa ongelmallinen. ”Engagement”-politiikan voisi tässä suomentaa lähentymisen politiikaksi erotuksena eristämiseen tähtäävästä patoamisesta. Ongelmana Litwak esitti ensinnäkin sen, että kun jokin valtio on kerran liitetty kategoriaan, on vaikea harjoittaa sen suhteen muuta kuin patoamisen ja eristämisen politiikkaa. Tähän liittyen on myös hyvin vaikea poistaa jo kerran leimattua valtiota kategoriasta.⁸² Lisäksi tiettyjen valtioiden valikoiva luokittelu roistoiksi luo jännitteitä Yhdysvaltain ja sen lähimpien liittolaisten välille⁸³. Roistovaltiopolitiikka heijastaa Litwakin mukaan ennen kaikkea Yhdysvaltain preferenssejä kylmän sodan jälkeisen maailman ylivoimaisena valtana ja se perustuu, ei niinkään kansainvälisen lakiin, vaan lähinnä amerikkalaiseen kultuuriin ja siitä juontuvaan erityiseen kansainvälisen politiikan lähestymistapaan⁸⁴.

Myös Jacques Derrida on käsitellyt roistovaltion käsitettä vuonna 2005 ilmestyneessä teoksessaan *Rogues – Two Essays on Reason*. Derrida lähestyy aihetta hyvin eri tavalla kuin edellä mainitut kirjoittajat, demokratian ja suvereniteetin käsitteiden kautta. Derridan lähestymistapa on odotusten mukaisesti dekonstrukttiivinen; hän kyseenalaistaa roistovaltioiden ja niin sanottujen demokraattisten valtioiden välisen vastakkainasettelun tuomalla esiin demokratia-käsitteen ristiriitaisuuden ja moniselitteisyyden.

Derrida tuntuu mieltävän roistomaisuuden kahdella eri tavalla. Yhtäältä hän lähestyy käsitettä sellaisena kuin se tavallisesti ymmärretään, ranskalaisen ja eurooppalaisen porvarillisen yhteisön näkökulmasta. Hän pureutuu muutama vuosi sitten ranskan kielelle käännetyn, roistovaltioita tarkoittavan ilmaisun (”Etat voyou”) merkityksiin. Tähän liittyen Derrida nostaa esiin demokratiakäsitteeseen kiinteästi liittyvän ajatuksen veljeydestä ja siitä, että jokainen demokratia koostuu valikoidusta joukosta, jonka ulkopuolelle jäävät varsinaisen demokratian piiriin kuulumattomat, poissuljetut ja huonot kansalaiset sekä roistot – toisin sanoen kaikenlaiset valtaapitävälle joukolle tunnistamattomat Toiset.⁸⁵ Hän huomauttaa, että ilmaisu *roisto* (”voyou”) on aina jonkin kunniallisen, oikeamieliseksi julistautuvan porvariluokkaan kuuluvan yksilön Toiseudelle antama määritelmä⁸⁶. Hän myös tuo esiin 1800-luvulla syntyneen kollektiivisanan ”vyoucratie”, joka viittaa, ei vain yksittäiseen roistoon kuten ”voyou”,

---

⁸² Litwak 2000, 9.

⁸³ Litwak 2000, 11.

⁸⁴ Litwak 2000, 47-48.

⁸⁵ Derrida 2005, 63.

⁸⁶ Derrida 2005, 64.

vaan kokonaiseen roistojen edustamaan varjoyhteiskuntaan, alamaailmaan. Se edustaa järjestäytyneitä epäjärjestyksen voimia ("structured disorder"), marginaalisten ja epäilyttävien ihmisten joukkoa, joka elää kaupunkien varjoisilla kaduilla, kujilla ja laitamilla, joko maleksien tai ylipäänsä tehden jotain, jota ei pitäisi tehdä, ja näin korruptoiden ja uhaten yleistä järjestystä.⁸⁷ Tämä urbaanin maailman roskajoukko uhmaa valtiovaltaa ja edustaa rikollista *vastasuvereniteettiä* ("countersovereignty")⁸⁸.

Toinen tapa, jolla Derrida roistomaisuuden ymmärtää, liittyy suvereniteettiin ja suvereenin toimijan vallankäyttöön. Siinä edellä kuvattu tulkinta kääntyy pääläelleen, sillä todellista roistomaisuutta edustaakin vallitsevaa järjestystä ylläpitävä suvereeni toimija. Puhdas suvereniteetti on Derridan mukaan jakamaton tai sitä ei ole ollenkaan, eikä sitä voi olla olemassa ilman vahvimpien voimaa. Valta ja epätasa-arvo siis liittyvät olennaisesti suvereniteettiin: Derrida sanoo vallan väärinkäytön olevan perustavalaatuinen osa suvereniteettiä⁸⁹. Demokratian ja siihen olennaisesti kuuluvan suvereniteetin periaatteiden välillä onkin paradoksaalinen ja sovittamaton ristiriita. Yhteisössä suvereniteetin todellinen olemus kuitenkin pakenee määrittelyjä ja sen suhteen vallitsee hiljaisuus.⁹⁰ Tämä äänenlausumaton hierarkisuus pätee myös kansainvälisen yhteisön tasolla, jossa siinäkin eräät suvereenit toimijat ovat tosiasiaassa voimakkaampia kuin toiset⁹¹. Näyttäisi siis siltä, että suurin osa maailman valtioista on vain näennäisesti suvereenia siitä huolimatta, että valtiollisuutta määrittää juuri ajatus suvereniteetista. Roistovaltiomääritelmä puolestaan kertoo nimenomaan tällaisista kansainvälisessä yhteisössä vaikuttavista valtasuhteista⁹². Derrida sanoo roistovaltioiden olevan sellaisten niin sanotusti legitiimien valtioiden tuomitsemia, vastustamia ja alistamia, jotka kunnioittavat sellaista kansainvälistä lakia, jota niillä on valta

---

⁸⁷ Derrida 2005, 65-67.

⁸⁸ Vrt. Derrida 2005, 65-68. Suvereniteettiin liittyen roistomaisuuteen liittyy myös joitakin positiivisia konnotaatioita, jotka tulevat esiin esimerkiksi saksankielisessä termissä "grosse Verbrecher", suuri rikollinen: uskaltamallaan haastaa valtion ylläpitämän väkivallan monopolin, roistomainen yksilö nousee suvereenin valtion tasolle (Derrida 2005, 68). Näin roistomaisia piirteitä alkavatkin saada yksilön vapautta polkevan vallitsevan järjestyksen edustajat, siinä kun suuresta rikollisesta tulee sankari. Tämä asetelman muutos liittyy roistomaisuuden näkemiseen suvereniteetin vallankäyttönä.

⁸⁹ Derrida 2005, 43&102.

⁹⁰ Derrida 2005, 100-101.

⁹¹ Vrt. Derrida 2005, 100.

⁹² Roistomaisen käytöksen määritelmän Derrida sanoo perustuvan siihen, miten niin sanotut lakia kunnioittavat valtiot kulloinkin intresseistään riippuen sen määrittelevät. Nykypäivän kansainvälisessä politiikassa roistomaisesti käyttäytyvät tuodaan takaisin järjen ja järjestyksen piiriin aseellisilla interventioilla, joko rankaisevilla tai ennaltaehkäisevillä. (Vrt. Derrida 2005, 80)

kontrolloida⁹³. Todellinen roistomaisuus liittyy siis suvereeniteettiin, ja se tarkoittaa kaikissa piilevää potentiaalia, jonka voi tilanteen mukaan löytää myös itsestään⁹⁴.

Vaikka Derridan teoksen otsikkona ja läpileikkaavana teemana ovat roistovaltiot, hänen hypoteesinsa mukaan kansainvälisen politiikan roistovaltiodiskurssi kuuluu jo menneisyyteen ja roistovaltioiden aikakausi on ohi. Derrida kertoo merkkejä sen loppumisesta näkyneen jo 1990-luvun loppupuolella, jolloin Clinton ja hänen neuvonantajansa yhä selvemmin sanoutuivat irti roistovaltiotermin käytöstä⁹⁵. Käsitteen jäämisestä menneisyyteen kertoo Derridan mukaan myös vuonna 2000 yleistynyt roistovaltiopolitiikan- ja retoriikan kritiikki, jota edusti Robert Litwakin lisäksi myös Noam Chomskyn teos *Rogues States: The Rule of Force in World Affairs* sekä William Blummin *Rogue State: A Guide to the World's Only Superpower*.⁹⁶ Sekä Chomsky että Blum esittivät kokoamansa mittavan empiirisen aineiston perusteella, että todellinen roistovaltio oli Yhdysvallat itse. He siis ymmärsivät roistomaisuuden jälkimmäisellä edellä esitetyistä tavoista, todellisen suvereenin valtion vallankäyttönä.

Derrida tuntuu ajattelevan, että Chomskyn ja Blummin töihin sisältyvä Yhdysvaltoihin kohdistuva syytös liittyy johonkin yleismaailmallisempaan oivallukseen siitä, että roistomaisuus on jokaisen valtion tai yksilön ominaispiirre. Tämän hän puolestaan ajattelee vieneen merkityksen koko roistovaltion käsitteeltä: koska ei ole olemassa muunlaisia kuin roistovaltioita, potentiaalisesti tai tosiasiallisesti, ei oikeastaan enää ole lainkaan roistovaltioita⁹⁷. Tämä on Derridan mukaan yksi syy siihen, että roistovaltioaikakausi on tullut päätökseensä. Derridan käsityksen mukaan viimeinen isku roistovaltiokäsitteen uskottavuudelle oli kuitenkin syyskuun 2001 tapahtumat: vaikka jo kylmän sodan loppuminen oli osoittanut, että suurin uhka ei nyky maailmassa enää ole valtiollinen, terroristi-iskut tekivät tämän lopullisesti selväksi. Yhdessä kaksoistornien kanssa romahti Derridan sanoin koko se looginen, semanttinen, retorinen, juridinen ja poliittinen koneisto, joka oli tehnyt roistovaltiokäsitteestä niin

---

⁹³ Derrida 2005, 68.

⁹⁴ Ks. luku 9 "The Rogue That I Am" (Derrida 2005, 63-70).

⁹⁵ Derrida 2005, 95-96.

⁹⁶ Derrida 2005, 97. Noam Chomsky mm. viittaa Yhdysvaltoihin "roistosupervaltana" ("rogue superpower") (Chomsky 2000, 6). Yhdysvaltain toiminnan lähempi tarkastelu tukee hänen mukaansa tulkintaa, että roistovaltioita ovat ne, jotka ovat harjoittavat voimapolitiikkaa ("rule of force"), toimivat kansallisen edun nimissä ja pahimmillaan julistautuvat maailmanlaajuisiksi tuomareiksi ja teloittajiksi (Chomsky 2000, 19). Samoilla linjoilla oleva, mutta vähemmän tieteellinen William Blum kartoittaa mm. maansa tekemien interventioiden ja joukkotuhoaseiden käytön historiaa, sen suhtautumista YK:hon sekä CIA:n kyseenalaisia operaatioita. (Ks. Blum 2000).

⁹⁷ Derrida 2005, 102&106.

hyödyllisen ja merkityksellisen.⁹⁸ Derrida ennustaa, että vaikka George W. Bush on toisinaan tuonut käsitteen takaisin, se on, todennäköisesti ikuisiksi ajoiksi, kulunut pois⁹⁹. Kuten myöhemmin käy ilmi, tässä työssä päädytään hieman Derridan hypoteesista poikkeavaan näkemykseen.

4 Katsaus aiempaan roistovaltiodiskurssiin

Kuten roistovaltiokäsitteen historiaan tutustunut Robert S. Litwak on painottanut, roistovaltiokäsite ei ole vain kylmän sodan jälkeinen ilmiö. Ennen varsinaisen tutkimusmateriaalin analyysiä luodaan tässä katsaus roistovaltiokäsitteen aiempaan käyttöön niin, kuten Litwak sen on esittänyt. Taustalla on oletus, että käsitteen tulkintaa ohjaa jo 1980-luvun lopulla olemassa ollut koodi, joka on syntagmaattisesti rakentunut aiemmassa ulkopoliittisessa diskurssissa.

Litwakin mukaan roistovaltion ohella termejä *lainsuojaton* ("outlaw") ja *paaria* ("pariah") oli käytetty kuvaamaan valtiollisia toimijoita jo 1970-luvulla, tosin hyvin harvoin. Siinä määrin kun termit esiintyivät, niillä ilmaistiin paheksuntaa tiettyjen valtioiden harjoittamaa repressiivistä sisäpolitiikkaa kohtaan. Litwak pitääkin Idi Aminin Ugandaa ja Pol Potin Kamputseaa roistovaltion arkkityyppeinä 1980-lukua edeltäneenä aikana, korostaen käsitteen juurien olevan nimenomaan poliittisen liberalismien traditiossa¹⁰⁰. Termille paaria Litwak sanoo muodostuneen uudenlaisen merkitysisällön 1970-luvun lopulla, jolloin muutamat amerikkalaiset politiikantutkijat käyttivät sitä viittaamaan pieneen joukkoon kolmannen maailman valtioita, joista Litwak mainitsee Amerikan liittolaiset Israelin, Taiwanin ja Etelä-Korean sekä Etelä-Afrikan. Näitä neljää maata yhdisti länsimaalaismielisyys, diplomaattinen eristyneisyys Neuvostoliitosta ja muista kolmannen maailman poliittisista blokeista, sekä haavoittuvuus voimakkaiden vastustajien edessä. Tästä haavoittuvuudesta johtuen silloisten paarioiden sanottiin tunteneen houkutusta ydinaseen hankkimiseen, ja ydinaseiden leviämisen estämiseksi tutkijat esittivätkin, että niiden turvallisuuteen kiinnitettäisiin enemmän huomiota. Tällainen empaattista tulkintaa edustava käsitys kansainvälisen politiikan paarioista ei

---

⁹⁸ Vrt. Derrida 2005, 103.

⁹⁹ Derrida 2005, 107.

¹⁰⁰ Litwak 2000, 49-50.

kuitenkaan levinnyt akateemisten piirien ulkopuolelle. Litwak huomauttaa, ettei yllä mainittuja valtioita ollut tarpeen leimata demonisoivaksi luonnehtimallaan roistovaltion käsitteellä, koska niiden ei koettu muodostavan uhkaa Yhdysvalloille.¹⁰¹

Se merkitys, joka roistovaltiokäsitteellä on ollut kylmän sodan jälkeisenä aikana, sai Litwakin mukaan alkunsa kuitenkin vasta 1980-luvulla, Reaganin aikaan, jolloin siihen liitettiin epädemokraattisen sisäpolitiikan sijaan ajatus uhkaavasta ulkopoliittisesta toiminnasta.¹⁰² Litwak jäljittää tämän uuden ajattelun juuret Yhdysvaltain ulkoministeriön vuonna 1979 julkaisemaan, samana vuonna säädettyyn vientivalvontalakiin (Export Administration Act, EAA) kuuluneeseen listaan, johon oli koottu terrorismia rahoittavia valtiollisia toimijoita. Irak, Libya, Syyria ja Kuuba ovat olleet tällä listalla alusta asti. Iran lisättiin listalle vasta 1984. Irak sitävastoin poistettiin listalta 1982.¹⁰³

Litwak sanoo Irakin poistamisen listalta johtuneen siitä, että sen katsottiin olevan jäämässä alakynteen Irania vastaan käymässään ensimmäisessä Persianlahden sodassa. Tämän vuoksi Yhdysvallat päätti ottaa Irakia kohtaan ns. ”engagement”-politiikan.¹⁰⁴ Litwak selittää päätöstä sillä, että Iran koettiin Yhdysvalloissa vielä Irakiakin suurempana uhkana. Iranista oli tullut Yhdysvaltain vihollinen vuoden 1979 islamilaisen vallankumouksen myötä, mihin asti sen oli amerikkalaismielisen shaahin johtamana luotettu pysyvän Yhdysvaltain liittolaisena strategisesti tärkeällä Persianlahden alueella¹⁰⁵. Vallankumous, jonka keskeisimpiä piirteitä oli vihamielisyys

---

¹⁰¹ Litwak 2000, 50-51.

¹⁰² Litwak 2000, 52.

¹⁰³ Irak palasi listalle jälleen vuonna 1990. Kylmän sodan jälkeen listalle on joutunut myös Sudan. (Hufbauer & muut 2001, [WWW-dokumentti]). Irak poistettiin listalta toisen kerran vuonna 2004 (”24 September 2004 Bush Removes Iraq From List of State Sponsors of Terror”, Embassy of the United States, London [WWW-dokumentti]).

¹⁰⁴ Yhdysvaltain ja Irakin suhteiden lähentyminen oli seurausta paitsi Iranin ja Irakin välisestä sodasta, myös Iranin vallankumouksesta. Maiden väliseen vähittäiseen lähentymiseen kuului mm. kauppaa ja alueellista turvallisuutta koskevat neuvottelut ja diplomaattisten suhteiden uudelleensolmiminen 1984. Yhdysvaltain hiljainen tuki Irakille näkyi myös siinä, ettei se määrännyt aseiden tuontia koskevaa kauppasaartoa Irakille, kuten oli tehnyt Iranille. (Ks. esim. Litwak 2000, 53-54, Chapin Metz 2003, 186-187 ja ”The West”, ”Iraq”, Library of Congress Country Studies 1988 [WWW-dokumentti]).

¹⁰⁵ Eric Hooglundin mukaan Yhdysvaltain strategiset tavoitteet Iranin suhteen ovat pysyneet samoina koko kylmän sodan ajan. Niihin kuului neuvosto-uhkan patoamisen lisäksi Israelin turvallisuuden takaaminen ja lännen taloudellisten intressien turvaaminen Persianlahden alueella. Yhdysvallat alkoi jo 1950-luvulla harjoittaa aktiivista Iraniin liittyvää politiikkaa, jonka seurauksena Shaahi Mohammad Reza Pahlavi tuli valtaan. Monet näkivät shaahin pelkkänä anglo-amerikkalaisen vallan jatkeena, ja syyttivät Yhdysvaltoja maan muuttumisesta sotilaalliseen varusteluun varoja tuhlaavaksi poliisivaltioksi. Kysymys amerikkalaisen vaikutusvallan suuruudesta on kuitenkin kiistanalainen, sillä Yhdysvallat oli myös riippuvainen Iranista, erityisesti 1960- ja 1970-lukujen aikana. Ks. Hooglund 1990 180-181 ja Gasiorowski 1990, 145-148, 153 ja 161.

amerikkalaista valtaa kohtaan, oli ollut suuri takaisku Yhdysvalloille. Lisäksi suhteita jäi hiertämään vallankumousta seurannut Teheranin panttivankikriisin aiheuttama nöyryytys.¹⁰⁶ Irak pysyi poissa listalta aina toiseen Persianlahden sotaan asti (1990-1991), huolimatta todistusaineistosta, joka Litwakin mukaan viittasi sen ja kansainvälisen terrorismin välisiin kytköksiin.¹⁰⁷ Litwak korostaa eroa erityisesti Irakin ja Libyan kohtelun välillä¹⁰⁸. Irakin ydinaseohjelmaan – josta tiedettiin Eric Arnettin mukaan koko 1980-luvun ajan – ei myöskään kiinnitetty erityistä huomiota, vaikka samaan aikaan Iranin ydinaseen valmistamiseen viittaavat toimet olivat jatkuvan tarkkailun alla. Lisäksi Arnett huomauttaa, että Irakin käyttäessä kemiallisia aseita Irania vastaan länsimaat ja Venäjä jatkoivat entiseen tapansa aseiden myyntiä Saddam Husseinille.¹⁰⁹

Litwak lainaa Ronald Reaganin 1985 pitämää puhetta, jossa Iranin, Libyan, Pohjois-Korean, Kuuban ja Nicaraguan hallituksia kutsutaan lainsuojattomiksi, sillä ne tukevat Yhdysvaltoja vastaan suunnattua terrorismia. Juuri kytköksestä terrorismiin tuli Litwakin mukaan Reaganin ajan keskeisin roistovaltiokäsitettä määrittävä tekijä. Hän huomauttaa kovien otteiden liittyneen tähän kovaan retoriikkaan, mistä kertovat mm. 1986 Yhdysvaltain tekemät ilmaiskut Libyaa vastaan.¹¹⁰ Tähän voisi lisätä myös maan toiminnan Nicaraguan sisällissodassa maan hallitusta vastaan sotineiden sissien puolella.

Kylmän sodan vastakkainasettelun väistyessä 1989 toiseksi roistovaltiokategoriaa määrittäväksi kriteeriksi terrorismin tukemisen ohella muodostui Litwakin mukaan joukkotuhoaseiden hankkiminen. Litwak huomauttaa, että vaikka joukkotuhoaseiden leviämiseen oli kiinnitetty huomiota jo aiemmin 1980-luvulla, sitä ei koettu niin

---

¹⁰⁶ Maziar Behrooz kertoo vuoden 1979 vallankumouksen tunnuslauseena olleen “neither East nor West” -tunnuslauseen tulleen edustamaan uutta ulkopoliittista linjaa. Tunnuslauseen tarkka sisältö jätti varaa eri tulkintoille, mutta vaikutusvaltaisen Khomeinin retoriikassa se tarkoitti Iranin itsenäisyyttä kummastakin supervallasta, joiden yrityksiä Iranin vaikuttamiseksi hän kutsui kolonialismiksi. Erityisen vihamielisesti Khomeini suhtautui kuitenkin juuri Yhdysvaltoihin. Näin ollen vallankumous suuri isku Yhdysvalloille, joka myös harkitsi tapahtumiin puuttumista. Etenkin Carterin turvallisuusneuvonantaja Zbigniew Brzezinski oli intervention kannalla. Lisäksi se, että iranilainen ryhmä myöhemmin samana vuonna onnistui valtaamaan Yhdysvaltain suurlähetystön Teheranissa saaden aikaan 444 päivää kestäneeseen panttivankikriisiin, oli suuri nöyryytys Yhdysvalloille. Ks. Keddie 1990, 6-7, Behrooz 1990, 14-18 sekä Hooglund 1990, 180.

¹⁰⁷ Litwak 2000, 53-54.

¹⁰⁸ Vaikka varmuudella tiedettiin Irakin käyttäneen joukkotuhoaseita, siihen kiinnitettiin Yhdysvalloissa varsin vähän huomiota, siinä kun Libya, jolla vasta epäiltiin olevan kemiallisten aseiden valmistukseen erikoistunut tehdas Rabtassa, joutui amerikkalaisten pommituksien kohteeksi. Litwak 2000, 54-55.

¹⁰⁹ Arnett 1998, 1-2.

¹¹⁰ Reagan myös käytti niistä myös termiä ”Murder Incorporated”. Litwak 2000, 53.

suureksi uhkaksi, sillä huolta herättävät valtiot – joista hän mainitsee Pakistanin, Argentiinan, Brasilian, Etelä-Korean ja Israelin – koettiin Yhdysvalloissa ystävällismielisiksi.¹¹¹ Litwakin mainitseman yhteyden joukkotuhoaseisiin voi nähdä muodostuvan erityisesti seuraavassa luvussa käsiteltynä aikana, George Bushin hallituskaudella.

Lähtökohtana roistovaltiokäsitteen tulkinnalle kylmän sodan päättyessä oli siis merkitys, johon sisältyi negatiivisia mielleyhtymiä rajatusta joukosta epädemokraattisia, amerikkalaisvastaisia ja terrorismia ulkopoliittikkansa keinona käyttäviä valtioita. Kulttuurisessa muistissa on myös joukko viittausobjekteja – näkyvimmin Libya, Syyria, Kuuba ja Iran – joista kategorian oli nähty muodostuvan. Myös 1970 ja -80-luvuilla roistovaltiot ymmärrettiin ulkopuolisina suhteessa länsimaiseen kansainväliseen yhteisöön, lukuunottamatta sitä paarian käsitteen marginaaliseksi jäänyttä käyttöä, jossa paariat ymmärrettiin länsimaiseen kansainväliseen yhteisöön kuuluviksi ja ystävällismielisiksi, mutta niitä ympäröivästä, kommunistisesta kansainvälisestä yhteisöstä eristyksissä oleviksi hallituksiksi. Lisäksi kategorisointiin liittyi jo kylmän sodan aikana kovien ulkopoliittisten keinojen – patoamispolitiikan ja sotilaallisten iskujen – oikeuttaminen.

5 Luopiovaltioita ja lainsuojattomia tekoja – George Bushin hallituskausi

Roistovaltiodiskurssille ominaisten koodien selvittämiseksi huomio kiinnittyy tässä ja kahdessa seuraavassa luvussa sitä edustavan aineiston tekstien syntagmaattisuuteen ja roistovaltioretoriikan kuvailemiseen. Tämän lisäksi semiotiikka käsittelevässä luvussa korostunut kontekstilähtöinen tulkinta ohjaa etsimään yhtymäkohtia niihin amerikkalaisessa kulttuurissa vaikutusvaltaisiin teksteihin, joista tätä diskurssi ammentaa pysyvät merkityksensä ja joiden kautta siitä tulee ymmärrettävä. Koodeista voidaan puhua samantyyppisten väittämien, tekstien, analogioiden ja metaforien toistuessa ja vakiintuessa lopulta semioottisiksi väittämiksi ja juonettomiksi teksteiksi. Koska roistovaltiokäsitteen merkitys on korostunut nimenomaan kylmän sodan jälkeisessä historiallisessa kontekstissa, on syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen

---

¹¹¹ Litwak 2000, 54.

ulkopoliittiseen keskusteluun, jota Yhdysvalloissa käytiin 1980- ja 1990-luvun taitteessa. Kyseessä ei ole kattava kuvaus uutta kansainvälistä järjestystä koskevasta keskustelusta, vaan huomio kiinnittyy dominoiviin diskursseihin ja erityisesti niihin tulkintoihin, jotka ovat merkittäviä tutkimusaihetta silmällä pitäen.

5.1 Historiallinen konteksti: kylmän sodan jälkeinen muutos

Kylmän sodan päättymisen mukanaan tuomaan muutokseen liittyi yhtäältä voitonriemu ja innostus; näyttihän Yhdysvaltain kauan tavoittelema liberalistinen unelma lopultakin käyneen toteen, avaten tien maailmanlaajuiselle demokratian ja markkinatalouden leviämislle. Kuten tuotiin esiin aiemmin, Neuvostovihollisen menettäminen merkitsi kuitenkin myös uutta epävarmuutta ja oli selvää, etteivät realistiset opit kaksinapaisesta maailmasta enää voineet toimia ulkopoliittikan kulmakivinä. Tutut valtakurssit pitivät kuitenkin pintansa tarjoten paitsi perinteisiä tulkintoja, myös sekoittuen keskenään uusilla tavoilla.

Neo-realismin vaikutus näkyi ensinnäkin kielessä, jolla muutosta yritettiin kuvata: kansainvälisen politiikan asiantuntijat väittelivät, kuvaako muodostumassa olevaa kansainvälistä järjestelmää paremmin multipolaarisuus vai unipolaarisuus. Kumpikaan vaihtoehto ei näyttänyt erityisen lupaavalta, sillä kaksinapaisuuden päättyminen enteili väistämättä kasvavaa epävakautta: kuten Kenneth Waltz on sanonut, suurvaltojen lukumäärän lisääntyessä kansainvälinen järjestelmä monimutkaistuu ja konfliktit lisääntyvät, mutta vielä multipolaarisuuttakin huonompana vaihtoehtona on unipolaarisuus¹¹². Waltz näki unipolaarisuuden kestäättömänä, sillä anarkista järjestelmää määrittävän vallan tasapainon periaatteen mukaisesti muu maailma tulisi ennen pitkää luomaan vastapainon Yhdysvaltain liian suureksi kasvaneelle vallalle.¹¹³ Neo-realistinen tulkinta uudesta tilanteesta ei siis antanut syytä optimismiin.

---

¹¹² Multipolaarisissa järjestelmissä liittoutumismahdollisuuksia on enemmän ja uhkien, vastustajien ja tilanteiden määrittelyä leimaa epävarmuus. Siinä on yksinkertaisesti liikaa toimijoita. Kaksinapaisessa maailmassa sitä vastoin sekä omien että vastustajan kykyjen arviointi on suhteellisen helppoa, mikä myös ehkäisee konfliktien syntymistä. Ks. Waltz, 1979, 163, 165 ja 168.

¹¹³ Vuoden 1991 lopulla julkaistussa artikkelissaan hän varoitti, että demokratiastaan ja monista hyvistä tarkoituksistaan huolimatta Yhdysvallat tulee rajattoman vallan tunnoissaan usein toimimaan tavalla, jonka heikommät valtiot kokevat uhkaavaksi. Ks. Waltz 1991, 668-669.

Keskustelu kansainvälisen järjestelmän luonteesta liittyi kiinteästi kysymykseen ulkopoliittikkaa ohjaavista kansallisista intresseistä ja kansallisesta turvallisuudesta. Suurvaltakilpailun loppumisen tuloksena Yhdysvalloissa vallitsi yksimielisyys siitä, että puolustusmäärärahoja voitaisiin leikata, minkä seurauksena niin kutsuttu ”peace dividend” – kylmän sodan jälkeisestä rauhan tilasta johtuva resurssien ylijäämä – vapautuisi muuhun käyttöön. Erimielisyyttä oli kuitenkin siitä, kuinka paljon sotilaallista voimaa oli mahdollista vähentää tinkimättä maan elintärkeistä intresseistä, sillä ei enää ollut selvää, mitä nämä intressit pitivät sisällään¹¹⁴. Sekä liberaaleja että konservatiiveja edustavien isolationistien mielestä maan intressien ei enää voinut väittää olevan globaaleja, minkä vuoksi sen oli viimeinkin aika vetäytyä maailmasta. Konservatiivit puolestaan puhuivat imperiumia vastaan; esimerkiksi Jeane Kirkpatrickin mukaan oli tullut aika luopua supervallan statuksen kyseenalaisista hyödyistä ja ryhtyä jälleen tavalliseksi amerikkalaiseksi tasavallaksi ilman mystistä ja epärealistista missiota koko maailmaan demokratisoimiseksi.¹¹⁵

Taustalla häilyi pahaenteinen aavistus, ettei Neuvostoimperiumin hajoaminen kenties kertonut ainoastaan kommunistisen järjestelmän sisäisestä heikkoudesta, vaan että se saattaisi enteillä myös maailmanlaajuisesti levittäytyneen Yhdysvaltain heikkenemistä. Varmasti keskeisin aihetta käsitellyt teksti oli Paul Kennedyn vuonna 1988 ilmestynyt *Rise and Fall of the Great Powers*, jonka pääargumenttina oli, ettei johtavien kansojen suhteellinen valta koskaan pysy vakiona ja että niiden sotilaallisen voiman kasvuun liittyy taloudellinen heikkeneminen¹¹⁶. Yhdysvaltojen, joka eli parhailaan suhteellisen heikkenemisen kautta, tulisikin pärjätäkseen kyetä pitämään yllä järkevä tasapaino otaksuttujen velvoitteidensa ja sotilaallisen kapasiteettinsa välillä sekä suojella teknologista ja taloudellista perustaansa lisääntyvän kilpailun aikaansaamalta suhteelliselta eroosiolta¹¹⁷. Koska maailma oli väistämättä muuttumassa multipolaariseksi ja Yhdysvaltain heikkeneminen jo edennyt pitkälle, tulevaisuus ei näyttänyt lupaavalta maan suurvalta-aseman säilyttämisen suhteen¹¹⁸. Kennedyn mukaan kehitys oli kuitenkin vain luonnollista ja Yhdysvalloilla olisi merkittävä rooli

---

114 ”A Peace Dividend”, ”New World Order”, ”US Agenda”, 1992, Great Decisions (Foreign Policy Association), 10.

115 Liberaaleista mm. Alan Tonelson puolestaan peräänkuulutti intresseihin perustuvaa ulkopoliittikka, joka heijastaisi enemmistön toiveita ja eikä enää perustuisi vain pienen, etuoikeutetun hallitusviranomaisten kastin, entisten hallitusten sekä aivoriihien jäsenten ja journalistien utopistiselle agendalle. Vrt. Nordlinger 2002, 22-23.

¹¹⁶ Kennedy 1998, xv & xxii.

¹¹⁷ Kennedy 1998, 514-515.

¹¹⁸ Vrt. Kennedy 1998, 533.

myös multipolaarisessa maailmassa¹¹⁹. Ainoana todellisena uhkana maan kansallisille intresseille Kennedy näki sen, ettei se osaisi sopeutua uuteen ympäristöönsä¹²⁰. Epäsuhta keinojen ja päämäärien välillä – imperiaalinen ylilevittäytyminen (”imperial overstretch”) – tulisi paljastumaan viimeistään siinä hypoteettisessa tilanteessa, että maa joutuisi samanaikaisesti puolustamaan kaikkia mertentakaisia intressejään¹²¹. Kennedyn teesi toimi argumenttina isolationistismin puolesta.

Foreign Affairs-lehdessä 1991 kirjoittava, kovaa ulkopoliittista linjaa kannattava kolumnisti Charles Krauthammer puolestaan puhui *unipolaarisesta hetkestä*. Vaikka myös Krauthammer allekirjoitti neo-realistisen ennustuksen, jonka mukaan unipolaarinen hetki on ohimenevä ja multipolaarisuus tulee vuosikymmenten saatossa lopulta korvaamaan sen, hän korosti Yhdysvaltain toistaiseksi olevan supervalta ilman haastajia. Juuri siksi tähän ainutlaatuiseseen hetkeen olisi nyt tartuttava.¹²² Unipolaarinen hetki vaatii Yhdysvaltoja toimimaan, sillä vaihtoehtona unipolaarisuudelle on kaaos¹²³. Pääasiallisena esteenä mahdollisuuteen tarttumiselle Krauthammer näki juuri isolationistien tietämättömyyden ja lyhytnäköisyyden¹²⁴. Koska kansainvälinen tasapaino ei ole itsestäänselvyys, vaan suurvaltojen tietoisien toiminnan tulosta, oli Krauthammerin mukaan hyvin tärkeää, että amerikkalaiset ovat selvillä maansa asemasta ja siihen liittyvästä vastuusta¹²⁵.

Persianlahden sodan aikaan artikkelinsa kirjoittanut Krauthammer antoi myös oman panoksensa roistovaltiodiskurssiin: hän korosti, että päinvastoin kuin monet olivat väittäneet, kylmän sodan jälkeinen maailma ei ole vapaa sodista ja konflikteista, vaan sitä leimaa pienten aggressiivisten, joukkotuhoasein varustautuneiden ja niitä valmiina käyttämään olevien valtioiden nousu, joka merkitsee aiempaa suurempaa sodan uhkaa¹²⁶. Krauthammer kutsui näitä uusia uhkia *asevaltioiksi* (”Weapon States”)¹²⁷. Yksi tätä epätavallista kansainvälistä olentoa määrittävä piirre oli hänen mukaansa sen

---

¹¹⁹ Vrt. Kennedy 1998, 534.

¹²⁰ Kennedy 1998, 534.

¹²¹ Kennedyn mukaan tällaiseen epätodennäköiseen tilanteeseen liittyvä suuren mittakaavan konventionaalinen sota väistämättä paljastaisi epäsuhtan keinojen ja päämäärien välillä. Kennedy 1988, 520-521 (Ks. myös Kennedy 1988, 515, 519 ja 530).

¹²² Krauthammer 1990/1991, 24.

¹²³ Krauthammer 1990/1991, 32.

¹²⁴ Hän argumentoi voimakkaasti isolationismia vastaan ja sanoi, että vaikka kansainväliset velvoitteet voivatkin olla taakka, ne ovat myös monella tavoin elintärkeitä Yhdysvaltain taloudelle ja kansalliselle intressille. Ks. Krauthammer 1990/1991, 23 ja 27-28.

¹²⁵ Krauthammer 1990/1991, 25-26 ja 29

¹²⁶ Krauthammer 1990/1991, Charles, 23.

syvä kauna Länttä ja tämän edustamaa maailmanjärjestystä kohtaan, mihin liittyi myös halu muuttaa vallitsevaa asioiden tilaa. Tästä johtuen asevaltioilla oli pakkomielteenomainen halu hankkia korkean teknologian aseita, joilla ne voisivat suorittaa aikahypyn historiassa ja saattaa itsensä asemaan, josta länsimaisen järjestyksen vastustaminen olisi mahdollista.¹²⁸ Uhkien luonteen muuttumisen Krauthammer näki uuden kansainvälisen ympäristön keskeisimpänä piirteenä, mistä johtuen aikaa voitaisiin hänen mukaansa kutsua myös joukkotuhoaseiden aikakaudeksi¹²⁹. Kansallisista intresseistä puhuessaan Krauthammer korosti eritoten Persianlahden aluetta sanoen, että mikäli Yhdysvallat luopuisi supervallan roolistaan tässä Saddamien maailmassa, sen talous tulisi kärsimään vakavia iskuja¹³⁰.

Neo-liberalistisesta näkökulmasta puolestaan näytti epätarkoituksenmukaiselta edes puhua perinteisiä voimasuhteita kuvaavasta polaarisuudesta, sillä kuten Robert O. Keohane ja Joseph S. Nye kirjassaan *Power and Interdependence* korostivat, he näkivät vallan merkityksen muuttuneen tässä *monimutkaisen keskinäisriippuvuuden* maailmassa. Nyen mukaan juuri tämä laaja systeminen muutos muodosti suurimman uhan Yhdysvalloille¹³¹. Vaikka Yhdysvalloilla perinteisestä, sotilaallisia resursseja korostavasta näkökulmasta olikin johtoasema, sotilaallinen voima oli menettänyt merkitystään erityisesti liberaalien demokratioiden välisissä suhteissa ja sen tilalle olivat astuneet taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristötekijät¹³². Tässä kontekstissa supervallat

---

¹²⁷ Krauthammer 1990/1991, 30.

¹²⁸ Krauthammerin mukaan asevaltiota määrittää kolme ominaispiirrettä. Ensinnäkään se ei ole kummoinkaan kansallisvaltio, vaan melko tuore keinotekoinen konstruktio, jolla on mielivaltaiset rajat. Toiseksi sen valtiollisella koneistolla on täydellinen valta kansalaisyhteiskuntaan, minkä Krauthammer sanoo olevan yleensä mahdollista öljyn takia. Koska asevaltioiden varallisuus tulee öljystä, niillä ei ole tarvetta solmia yhteiskuntasopimusta siviiliyhteiskunnan kanssa ja ne voivat harjoittaa repressiivista sisäpolitiikkaa. Asevaltioiden prototyypinä Krauthammer pitää Irakia, mutta mainitsee kategoriaan potentiaalisesti tulevaisuudessa kuuluvina muina valtioina myös Pohjois-Korean ja Libyan. Hän lisää, että tulevilla vuosikymmenillä joukkotuhoaseiden leviäminen ei kuitenkaan välttämättä rajoitu vain asevaltioihin, vaan myös ”kypsemät valtiot” kuten Argentiina, Pakistan, Iran ja Etelä-Afrikka saattavat aivan normaalin teollistumiskehityksen myötä saavuttaa samanlaisia asekehittelytasoja. Krauthammer 1990/1991, 30-31.

¹²⁹ Krauthammer 1990/1991, 30-31. Krauthammerilla ei ollut kaiken kattavaa vastausta ongelmaan, mutta mihin tahansa ratkaisuun täytyi hänen mukaansa kuulua ainakin kolme elementtiä: oli ensinnäkin kehitettävä uusi regiimi, joka estäisi asevaltioita hankkimasta lisää vaarallista teknologiaa; toiseksi niiden täytyisi alistua ulkopuoliselle kontrollille tai ottaa riski, että ne riisutaan fyysisesti aseista; kolmanneksi, siltä varalta että Lännen kontrolli tai ennaltaehkäisy ei riittäisi, asevaltioiden aggressioon olisi varauduttava ohjus- ja ilmapuolustusjärjestelmillä. (Krauthammer 1990/1991, 32)

¹³⁰ Vain muutamina selkeimmistä uhkista multipolaarisessa maailmassa Krauthammer nimeää epävarmat kauppareiitit- ja partnerit, kohtuuttomat öljyn hinnat sekä alueellisen epävakauden. Krauthammer 1990/1991, 27.

¹³¹ Nye 1990, 173-175.

¹³² Nye, 1990, 173-175.

eivät enää voineet hallita maailmaa ja toimijoiden välisiä suhteita määrittä erityisesti niiden herkkyys ja haavoittuvuus keskinäisriippuvuuden vaikutuksille¹³³.

Nye korosti, että nykymaailmassa valta myös hajoaa yhä laajemmalle. Yhtäältä kyse on vallan siirtymisestä ei-valtiollisten toimijoiden käsiin, mutta Nye mainitsi tässä yhteydessä myös heikkojen, takapajuisten kolmannen maailman valtioiden vahvistumisen kehittyneen aseteknologian, erityisesti joukkotuhousoseiden hankkimisen kautta. Ydinaseiden hän sanoi voivan lisätä näiden valtioiden alueellista valtaa, käynnistää asevarustelukilpailuja ja nostaa ulkopuolisen intervention kustannuksia. Nye muistutti, että jo 20 maalla oli kyky valmistaa ydinaseita, ja vuoteen 2000 mennessä arviolta 15 kolmannen maailman valtiota tulisi tuottamaan omia mannertenvälisiä ohjuksiaan.¹³⁴ Juuri tämä huoli joukkotuhousoseiden joutumisesta pienten, länsimaisen kansainvälisen järjestelmän ulkopuolisten maiden käsiin on ollut yksi kylmän sodan jälkeisen turvallisuusdiskurssin keskeisimmistä teemoista¹³⁵. Nyen huomio, että joukkotuhousoseet nostavat ulkopuolisen intervention kustannuksia, näytti Kennedyn aiempien varoitusten valossa erityisen huolestuttavalta, sillä tällä olisi epäilemättä vaikutuksensa myös Yhdysvaltain kykyyn puolustaa mertentakaisia intressejään.

Tähän mennessä esitetyt tulkinnat uudesta tilanteesta ovat sisältäneet ohjeita, varoituksia, epävarmuutta ja jopa pessimismii tulevaisuuden suhteen. Niissä on korostettu varovaisuutta ja oikeiden päätösten tärkeyttä tällä kriittisellä historian hetkellä. Francis Fukuyaman teesi historian loppumisesta sitä vastoin kuvasti optimistista uskoa tulevaisuuteen ja liberalistiseen ideologiaan, ja ehkä juuri sen vuoksi se osoittautui kaikkien tekstien joukosta erityisen vetoavaksi. Fukuyama oli aikansa utopisti, jonka utopia ei kuitenkaan ollut jokin tavoittamaton, vallitsevalle todellisuudelle vieras päämäärä, vaan toteutumassa tässä ja nyt. Lisäksi hänen ajatuksensa tekivät kunniaa yhdysvaltalaisen kansainvälisen politiikan teoriaa

---

¹³³ Keohane & Nye 1989, 23-37 ja Nye 1990, 173-175.

¹³⁴ Nye viittaa kirjassaan mm. New York Timesin artikkeliin ”CIA Sees a Developing World with Developing Arms” (102.1989, p. A3), jonka mukaan nyt 20 maalla on kyky valmistaa ydinaseita, ja vuoteen 2000 mennessä arviolta 15 kolmannen maailman valtiota tulee tuottamaan omia mannertenvälisiä ohjuksiaan. Intialla, Pakistanilla, Israelilla ja Etelä-Afrikalla jo on jonkinlainen ydinasevalmius ja Brasilia, Argentiina ja useat muut saattavat kehittää sellaisen vuosikymmenen sisällä. Nye, 1990, 185-186.

¹³⁵ Myös Krauthammer, monien muiden lailla, esitti synkkiä arvioita asevarustelun tulevaisuudesta, sanoen yli 20 kehitysmaalla vuoteen 2000 mennessä tulevan olemaan mannertenvälisiä ohjuksia, ja suurimmalla osalla niistä olevan kyky valmistaa ydinaseita. Lisäksi Krauthammer sanoo 30 maalla tulevan olemaan kemiallisia, ja kymmenellä valmiuden käyttää biologisia aseita. Hänen ennustuksensa

määrittäväälle kahdelle valtakurssille, poliittiselle realismille ja liberalismille, sekä niiden symbioottiselle suhteelle.

Historian päättyminen ei tarkoittanut tapahtumien historian päättyneen, kuten monet sen virheellisesti ymmärsivät, vaan Fukuyama ymmärsi historian hegeliläisessä merkityksessä ideologian historiana¹³⁶. Tästä näkökulmasta historia on jatkuvien konfliktien määrittämä dialektinen prosessi, jossa eri ajatusrakennelmat ja poliittiset järjestelmät vuorollaan kaatuvat omiin sisäisiin ristiriitoihinsa ja korvautuvat uusilla, aiempaa kehittyneemmillä, mutta edelleen epätäydellisillä muodoilla.¹³⁷ Historian prosessi ei ole sattumanvarainen, vaan se edustaa progressiivista kehitystä yhä korkeammalle tietoisuuden tasolle. Se ei myöskään ole ikuinen eikä päämäärätön, vaan kulminoituu lopulta sellaiseen järjestelmään, joka on vapaa sisäisistä ristiriidoista.¹³⁸ Toisin sanoen se kulminoituu *universaaliin homogeeniseen valtioon*, joka Fukuyaman mielestä edusti parasta ja viimeistä hallitusmuotoa¹³⁹.

Derridan tavoin Fukuyama kuitenkin huomauttaa, että myös tähän ihanteelliseen yhteiskuntaan on sisäänrakennettuna yksi perustavanlaatuinen ristiriita, *megalothymian* ja *isothymian* välillä välittövä jännite. Megalothymia liittyy universaaliin inhimilliseen taipumukseen saada tunnustusta, haluan olla muita parempi, ja se johtaa epätasa-arvoon ja pahimmillaan tyranniaan. Liberaalin demokratian ylivoimaisuus perustuukin sen kykyyn jalostaa tällainen potentiaalisesti vaarallinen voima, jolloin yhteiskunnallinen järjestys ei enää perustu epätasa-arvoon ja keskinäisille alistussuhteille. Käytännössä tämä tarkoittaa yksilöiden tunnustuksen tarpeen valjastamista palvelemaan rauhanomaisia tarkoituksia, erityisesti markkinavoimia. Tämä puolestaan käy mahdolliseksi siten, että yhteiskunnan vallitsevana eetoksena ja poliittisen legitimitietin

---

perustuvat puolustusministeri Dick Cheney'n marraskuussa 1990 esittämiin arvioihin. Krauthammer 1990/1991, 30.

¹³⁶ Fukuyama 1992, xii & 60.

¹³⁷ Fukuyama 1992, 60.

¹³⁸ Fukuyama 1992, 60 & 64.

¹³⁹ Hän kutsui tätä ihannevaltiota *universaaliksi homogeeniseksi valtioksi* sillä perusteella, että rationaalisesti ajatellen vain universaali ajatus ihmisarvosta tunnustuksen perustana ja homogeenisyys luokattoman yhteiskuntarakenteen merkityksessä voi toimia liberaalin valtion perustana (Fukuyama 1992, 201-202). Liberaali valtio on rationaalinen ratkaisu, koska siinä kilpailevat tunnustuksen vaatimukset sovitaan perustamalla tunnustus yksilön identiteetille ihmisolentona. Liberaalin valtion tulee olla universaali, ts. antaa tunnustus ihmisille ensi sijassa siksi, että he ovat ihmisiä, ei siksi, että he kuuluisivat joihinkin tiettyyn rajattuun ihmisryhmään. Sen pitää myös olla homogeeninen, ts. siinä ei tule olla yhteiskuntaluokkien välisiä rajoja, jotka loisivat alistaisia suhteita. Se perustuu avoimesti tietyille periaatteille, eikä sen auktoriteetti nojaa jollekin ikivanhalle traditiolle tai uskonnolle, vaan julkiselle keskustelulle. (Fukuyama, 201-202).

perustana on tasa-arvo – *isothymia*.¹⁴⁰ Vapauden aatetta tuntuu siis suojelevan siihen liitetty yhteiskunnallinen arvostus. Poliitiikkaan ei myöskään enää hakeudu liiallisen aggressiivisella kunnianhimolla varustettuja yksilöitä, eikä tunnustuksen tarve näin ollen hajota järjestelmää tuhomalla vapauden mahdollisuuksia. Liberaaliin markkinatalouteen ja kapitalismiin perustuvan demokratian elinvoimaisuuden salaisuutena näyttää siis kommunismissa tavoitellun täydellisen tasa-arvon sijaan olevan juuri se jännite, joka vallitsee tasa-arvon ihanteiden ja niitä vaivihkaa rikkovan todellisuuden välillä¹⁴¹.

Koska liberaalin valtion ylivertauudesta vallitsi kylmän sodan päätyttyä ennennäkemätön maailmanlaajuinen konsensus, voitiin puhua historian loppumisesta. Koko ihmiskunta oli siis liberalismien aatteen leviämisen myötä saavuttamassa korkeimman tietoisuuden ja vapauden asteen, mikä tarkoittaisi rauhallisempaa aikakautta myös kansainvälisissä suhteissa¹⁴². Fukuyama huomautti kuitenkin, että kehitys oli epätasaista, eivätkä kaikki suinkaan olleet vielä historian tuolla puolella – teesi historian loppumisesta oli siis toteutunut vasta osittain. Fukuyama näki nationalismien sekä uskonnollisten ja ideologisten konfliktien vaikuttavan vielä pitkään varsinkin kolmannessa maailmassa, jossa yhä turvauduttaisiin voimapolitiikkaan. Malliesimerkkeinä voimapolitiikkaa harjoittavista maista hän mainitsi Irakin ja Libyan. Maailma olikin nyt jakautunut kahtia yhtäältä liberalististen demokraattisten markkinatalouksien edustamaan jälki-historialliseen maailmaan sekä toisaalta niihin, jotka ovat juuttuneet historiaan.¹⁴³

Vaikka nämä kaksi maailmaa olivat erillään, niiden välillä oli myös yhtymäkohtia, akseleita, joilla ne törmäivät toisiinsa. Ensinnäkin jälkihistoriallisen maailman hyvinvoinnille niin tärkeä öljyntuotanto oli keskittynyt historialliseen maailmaan, mihin liittyvä törmäyspotentiaali tuli esiin Irakin Persianlahdella aiheuttaman kriisin aikana. Lisäksi Fukuyama näki kasvavan siirtolaisuuden ja kehittyneen aseteknologian

---

¹⁴⁰ Tasa-arvon ja vapauden nouseminen korkeimmaksi ihanteeksi on sekin historiallisen prosessin tulosta, jota on länsimaissa muokannut paitsi aiemmista, alisteisten suhteitten määrittämistä aristokraattisista järjestelmistä vapautuminen, myös kristillisen etiikan yhteiskunnallinen läpikäyminen (Vrt. Fukuyama 260-261).

¹⁴¹ Vrt. Fukuyama, 313-321.

¹⁴² Liberaaleilla demokratioilla ei ole tarvetta sotia keskenään tai harjoittaa imperialistista politiikkaa, sillä niillä on yhteiset arvot eikä tunnustuksen tarve enää määritä niiden ulkopoliittista toimintaa. Fukuyama 1992, 262-263.

¹⁴³ Fukuyama 1992, 276. Hidasteena universaalille historialle Fukuyama näki erityisesti nationalismien, joka rajoittaa tunnustuksen territoriaalisesti johonkin tiettyyn sosiaaliseen ryhmään. Fukuyama 1992, 266.

leviämisen historian tuolla puolen olevaa maailmaa koskettavina, sen osittaiseen jatkumiseen liittyvinä ongelmina.¹⁴⁴ Neo-liberalistisesta näkökulmasta nämä Fukuyaman mainitsemat, törmäyskurssille potentiaalisesti johtavat yhtymäkohdat kahden maailman välillä näyttäisivät viittaavan keskinäisriippuvuuteen ja vallan hajoamiseen. Fukuyama kuitenkin kieltää öljyn ympärille muodostuvan yhtymäkohdan edustavan keskinäisriippuvuutta, sillä öljy oli ainoa jälki-historialliselle maailmalle elintärkeä hyödyke, jonka tuotanto oli kokonaan keskittynyt historialliseen maailmaan ja jonka avulla olisi mahdollista horjuttaa koko maailmantaloutta¹⁴⁵. Öljy siis loi yksipuolisen riippuvuussuhteen jälki-historiallisen maailman ja epävakaa historiallisen maailman välille. Koska Fukuyaman teesin mukaan voitiin olettaa, että historiallinen maailma on taipuvaisempi epävakauteen ja käyttäytyy tietyllä tavalla, joka muodostaa uhkan demokratisoitunelle maailmalle, jälkimmäisellä oli myös yhteinen intressi torjua tätä uhkaa ja edistää demokratian toteutumista siellä, missä sitä ei vielä ole¹⁴⁶. Toisin sanoen, vaikka demokraattisen yhteisön välisiä suhteita määritti yhteisiin arvoihin ja taloudelliseen keskinäisriippuvuuteen perustuva rauhanomainen rinnakkaiselo, keskinäinen epäluulo ja muut poliittisen realismin oppien mukaiset olettamukset pätivät yhä tämän yhteisön kanssakäymisessä historiallisen maailman kanssa¹⁴⁷. Vaikka Fukuyama kritisoikin poliittista realismia, hän siis myös teleologisesti oikeutti sen väliaikaisena, mutta välttämättömänä toimintamallina. Perimmäisenä tarkoituksena oli kuitenkin tehdä poliittinen realismi tarpeettomaksi tuomalla historia lopulliseen päätökseensä ja sovittamalla koko maailma universaalin homogeeniseen valtion muottiin. Tästä näkökulmasta universaali homogeeninen valtio tuntuu uuden merkityksen, viitaten siihen yhtenäiseen poliittiseen kokonaisuuteen, johon liberalistisen ideologian yhteiskuntansa malliksi tietoisesti valinneet maailman kansat lopulta sulautuvat.

Tiivistetysti voidaan sanoa, että kylmän sodan päättyessä amerikkalaisen maailmankuvan kaksijakoisuus oli säilynyt. Se länsimaisen kansainvälisen yhteisön ulkopuolella oleva vieras maailma, jossa realismin lainalaisuudet pätivät ja jonne myös roistovaltiot sijoittuivat, oli kuitenkin muuttunut kommunistisesta ja sen ideologialle alttiista kolmannesta maailmasta vaikeammin määriteltäväksi alueeksi, jonka uhkaavuutta ei enää määrittänyt jokin tietty ideologia vaan lähinnä *kehittymättömyys* ja

---

¹⁴⁴ Vrt. Fukuyama 1992, 277-278.

¹⁴⁵ Fukuyama 1992, 277.

¹⁴⁶ Vrt. Fukuyama 1992, 277-278.

sen lieveilmiöt. Vaikka Yhdysvallat oli historiallisen maailman toimijoihin nähden monessa suhteessa ylivoimainen, se oli myös haavoittuvainen: kuten neo-liberalistinen analyysi vallan hajoamisesta sekä teesi imperiaalisesta heikkenemisestä johdattaa ajattelemaan, vallan hajoaminen joukkotuhoukseiden leviämisen muodossa vaikeuttaa historiallisessa maailmassa sijaitsevien alueellisten intressien puolustamista, mikä puolestaan on vakava imperiaaliseen ylilevittäytymiseen liittyvä ongelma. Tästä näkökulmasta Yhdysvaltain ulkopolitiikalla oli selkeä päämäärä: alueellisten intressien puolustaminen uudessa kontekstissa. Tämä muistutti poliittisen realismin tradition jatkuvuuden tärkeydestä ja antoi näin lujaa maata jalkojen alle siinä yhtäältä euforisessa ja toisaalta pelottavassa epävarmuuden ja muutoksen tilassa, jossa ote todellisuuteen oli kylmän sodan supervaltaroolin myötä kirpoamassa.

5.2 Käytetyt ilmaisut

Kaikissa analysoiduissa George Bushin kauden puheissa korostuu kaksi roistovaltiokategoriaan viittaavaa ilmaisua: *lainsuojaton* ("outlaw") ja *luopio* ("renegade"). Ensimmäistä käytetään pääasiassa adjektiivina (yhdistelmissä "outlaw act", "outlaw action", "outlaw nation", "outlaw leader", "outlaw regime" ja "outlaw aggression"), mutta myös substantiivina sellaisenaan. Se viittaa rikolliseen, joka piilottelee viranomaisilta, lain ja sen antaman suojan ulkopuolella olevaan tai laeista piittaamattomaan henkilöön. Sillä voidaan tarkoittaa myös henkilöä tai organisaatiota, jota koskee jokin kielto tai rajoitus, tai kapinallista tai toisinajattelijaa, joka kieltäytyy alistumaan jonkin ryhmän vakiintuneisiin sääntöihin ja käytäntöihin.¹⁴⁸ Kuten suomenkielessäkin, tämä vanhahtava termi luo englanninkielessä konnotaation Yhdysvaltain omaan menneisyyteen, niin sanottuun villiin länteen; mm. presidentti Bush puhuu vanhan lännen lainsuojattomista päivistä ("outlaw days of the Old West")¹⁴⁹.

---

¹⁴⁷ Fukuyama 1992, 279.

¹⁴⁸ Collins Cobuild English Dictionary 1998, 1173, *Merriam-Webster Online Dictionary* [WWW-dokumentti] ja *Random House Unabridged Dictionary* 1987 [WWW-dokumentti].

¹⁴⁹ "Remarks to the Law Enforcement Community in Kansas City, Missouri *January 23, 1990*" [WWW-dokumentti].

Termi *luopio* ("renegade", jota käytetään myös yhdistelmässä *luopiohallitus* "renegade regime" ja *luopiokansa* "renegade nation") sisältää uskonnollisen merkityksen, viitaten käännyntäiseen ja erityisesti kristittyyn, josta tulee muslimi. Poliittisessa merkityksessä *luopio* on takinkääntäjä, joka jättää puolueen, ihmisen tai periaatteen jonkin toisen vuoksi¹⁵⁰. Se siis viittaa epäluotettavuuteen ja epälojalisuuteen jotain ryhmää kohtaan, edustaen sellaisen osapuolen näkökulmaa, jonka mielestä *luopio* on valinnut "väärän puolen".

Muutamassa puheessa käytetään lisäksi termiä *paaria* ("pariah" ja "pariah nation"). Termi on alkujaan peräisin Intiasta, missä sitä käytettiin nimittämään tietyn alhaiseen kastiin kuuluvan ryhmän edustajia. Englanninkielessä sitä on käytetty viittauksissa mihin tahansa ihmiseen tai eläimeen, jonka on katsottu olevan luokiteltavissa alempiarvoiseksi ja jota jostain syytä halveksitaan ja vältellään.¹⁵¹ Etymologian perusteella voidaan sanoa väittää liittyvän tietynlaisen deterministisen filosofian, jonka mukaan paarian status on jotain ennalta määrättyä tai väistämätöntä. Aineistossa mainitaan myös termi *terroristihallitus* ("terrorist regime").

Kaikille yllä käsitellyille ilmaisuille on keskeistä se, että ne merkitsevät ulkopuolisuutta yhteisöstä: lainsuojattomat eivät noudata yhteisönsä sääntöjä ja periaatteita, luopiot ovat hylänneet yhteisönsä ja paariat edustavat valtavirrasta marginalisoitunutta alempaa kastia. Terroristit puolestaan vastustavat väkivalloin yhteisön valtarakenteita. Merkitykset perustuvat kansainvälisen ja yhteiskunnallisen todellisuuden yhdistäviin metaforiin. Kielen primaarin koodin kautta roistovaltiokäsitteen voi siis sanoa liittyvän kiinteästi ajatukseen kansainvälisestä yhteisöstä. Tämän yhteisön hahmottaminen tapahtuu analogian kautta, jonka mallina on kansallinen yhteisö. Edellisen luvun perusteella kyseessä voi sanoa olevan nimenomaan länsimainen, jälkihistoriallinen yhteisö. Erotuksena Fukuyman ajattelusta kielen koodi johdattaa kuitenkin ymmärtämään, että ulkopuolisuudestaan huolimatta roistovaltiot elävät kansainvälisen yhteisön fyysisten rajojen sisäpuolella. Tämän voisi nähdä kertovan, että maantieteellisesti kansainvälisen yhteisön ymmärretään nyt kattavan koko maailman, minkä vuoksi roistovaltioiden suhdetta muuhun yhteisöön määrittäisikin ehkä ulkopuolisuutta paremmin syrjäytyneisyys.

---

¹⁵⁰ *Oxford English Dictionary* [WWW-dokumentti].

¹⁵¹ *Oxford English Dictionary* [WWW-dokumentti].

Erilaisista ilmaisuista huolimatta analyysissä puhutaan jatkossa selvyuden vuoksi yleisesti roistovaltiosta, vaikka kyseinen termi (”rogue states”) esiintyykin ensimmäisen kerran vasta Clintonin kaudella.

5.3 Uudet uhkat ja uusi sotilaallinen strategia

Tutkimusaineiston ensimmäisessä roistovaltiodiskurssiin lukeutuvassa puheessa toukokuulta 1989 George Bush julistaa kommunismin lopullisesti epäonnistuneen ja sen tilalle tulleen demokratian idean uuden nousun. Hän jatkaa, ettei vapauden aate milloinkaan aiemmin ole kiehtonut maailman ihmisiä kuten nyt, ja että kaikkialla puhutaan demokratian ja vapauden kieltä. Presidentti korostaa tähän historialliseen hetkeen sisältyviä ainutlaatuisia mahdollisuuksia maailman ja kohtalon muokkaamiseen toivotunlaiseksi.¹⁵² Tavoitteena on kaikkien demokratioiden suuren unelman toteuttaminen, todellisen vapaiden kansojen yhteisön luominen.¹⁵³

Tämän Fukuyaman tekstistä muistuttavan retoriikan vastapainona toimii kuitenkin realistisempi ja synkempi, uusia uhkia korostava näkemys. Uusia uhkia edustavat yhdessä kehittyneiden aseiden leviämisen, aseellisten kansannousujen, terrorismin ja huumeiden salakuljetuksen kanssa luopiohallitukset. Luopiohallitukset ovat osaltaan syynä siihen, että maailman muokkaaminen toivotunlaiseksi vaatii vielä paljon työtä. Toukokuuisesta puheesta on suoraan ja rivien välistä löydettävistä seuraavia luopiohallituksia koskevia väittämiä: luopiohallituksia on useita, niillä on agressiivisia päämääriä ja ne uhkaavat Yhdysvaltain ystäviä ja kansainvälistä tasapainoa muodostaen monimutkaisen haasteen, johon maa ei vielä ole kyennyt vastaamaan. Ne yhdistyvät puheessa lukumääräisesti lisääntyviin, nouseviin alueellisiin valtoihin, jotka parhaillaan hankkivat kehittyntä teknologiaa – jossain tapauksissa joukkotuhoaseita ja niiden kuljetusjärjestelmiä – ja näin muuttavat strategista maisemaa. Uudet uhkat ovat syynä siihen, miksi Amerikan pitää jatkossakin pysyä sotilaallisesti vahvana, kiinnittää huomiota pelotteeseensa sekä parantaa ystäviensä puolustuskykyä. Presidentti sanoo kansainvälisen tasapainon säilyttämisen olevan mahdollista yhdessä liittolaisten kanssa tapahtuvan uuden, kehitysmaita koskevan strategian rakentamisen kautta. Tarkemmin

---

¹⁵²”Remarks at the United States Coast Guard Academy Commencement Ceremony in New London, Connecticut, *May 24, 1989*” [WWW-dokumentti].

¹⁵³”Remarks and a Question-and-Answer Session at a Luncheon Hosted by the Commonwealth Club in San Francisco, California *February 7, 1990*” [WWW-dokumentti].

Bush sijoittaa alueelliset uhkat Lähi-itään, Etelä-Aasiaan ja läntiselle pallonpuoliskolle.¹⁵⁴ Hän varoittaa, ettei euforiasta johtuvan kärsimättömyyden saa antaa vaarantaa kaikkea sitä, mitä tulevaisuudessa halutaan saavuttaa.¹⁵⁵

Huhtikuussa 1990 presidentti kuvaa kylmän sodan jälkeistä tilannetta metaforan kautta: hänen mukaansa nyt ollaan ottamassa ensimmäisiä askelia sillalla, joka johtaa loputtomasta konfliktista pysyvään rauhaan ja jonka rakentamisen edelliset sukupolvet ovat aloittaneet. Anarkisen menneisyyden ja rauhanomaisen tulevaisuuden välillä nähdään siis olevan kuilu, joka on vuosien rakennustyön jälkeen viimein ylitettävissä. Sillalla otetaan kuitenkin vasta ensimmäisiä haparoivia askelia ja se pitää turvata. Ollaan siis selvästi vielä lähempänä mennyttä maailmaa, jonka vaarat vaanivat sillalla kävelijöitä ja kenties uhkaavat tuhota koko rakennelman. Bush argumentoikin toisaalla puheessaan selväsanaisesti poliittisen realismin puolesta viittaamalla menneisyyteen, toiseen maailmansotaan, joka opetti, ettei liiallinen idealismi tai isolationismi ole hyväksi, vaan että vapauden ja demokratian ihanteet vaativat suojakseen realistista ja pragmaattista ulkopoliittikkaa.¹⁵⁶

Huhtikuun puheen pääteemana on seuraavan vuoden puolustusmäärärahojen taustalla oleva strategia. Yrittäessään valottaa uusien uhkien luonnetta Bush kehottaa ensinnäkin muistamaan libyalaisen ja iranilaisen terrorismin, Grenadan ja Panaman vapautuksen sekä amerikkalaisten roolin Iranin ja Irakin välisessä ensimmäisessä Persianlahden sodassa. Hän mainitsee myös joukkotuhoaseiden leviämisen uhan ja muistuttaa, että maailmassa on 15 valtiota, joilla tulee vuosikymmenen loppuun mennessä olemaan pitkän matkan ohjuksia. Presidentti huomauttaa vielä, että näitä korkean teknologian aseita tulee joutumaan myös niiden käsiin, joiden viha ja ylenkatse Yhdysvaltoja ja sivistyneitä normeja kohtaan on hyvin tiedossa. Presidentin esittämät synkät arviot asevarustelun tulevaisuudesta toistavat edellisessä luvussa kuvattuja vakiintuneita totuuksia, jotka kertovat vallan hajoamisesta demokraattisen valtioiden yhteisön ulkopuolelle. Tässä ne luovat perustan sille vielä vakiintumattomalle väittämälle, että pienet kolmannen maailman valtiot voivat suoraan uhata Yhdysvaltain turvallisuutta:

---

¹⁵⁴”Remarks at the United States Coast Guard Academy Commencement Ceremony in New London, Connecticut”, *May 24, 1989*” [WWW-dokumentti].

¹⁵⁵”Remarks and a Question-and-Answer Session at a Luncheon Hosted by the Commonwealth Club in San Francisco, California February 7, 1990” [WWW-dokumentti].

¹⁵⁶”Remarks and a Question-and-Answer Session at a Luncheon Hosted by the Commonwealth Club in San Francisco, California, February 7, 1990” [WWW-dokumentti].

puhuessaan Yhdysvaltoihin kohdistuvasta ydinaseuhkasta presidentti sanoo mahdollisen iskun toimeenpanijan voivan olla ydinasepervallan ohella jokin luopiokansa tai terroristiryhmä. Juuri tämän vuoksi Yhdysvaltain tulee aseiden rajoittamisen lisäksi panostaa pelotteeseen ja strategiseen modernisaatioon, jotka yhdessä tekevät maailmasta turvallisemman paikan. Strategisella modernisaatiolla presidentti tarkoittaa joukkojen valmiutta, nopeutta ja sopeutuvuutta mihin tahansa olosuhteisiin, ja korostaa tässä erityisesti teknologisen kehityksen tärkeyttä. Strategiseen modernisaatioon kuuluvana presidentti esittää myös mannertenvälisillä ohjuksilla tehdyn hyökkäyksen torjumisen teknologian keinoin, viitaten näin epäsuorasti ohjuspuolustusjärjestelmän kehittämiseen.¹⁵⁷ Vaikka uudet uhat näyttelevätkin jo pääroolia uhkadiskurssissa, presidentti esittää toistuvasti varauksia myös Neuvostoliiton sisäisen muutoksen suhteen ja muistuttaa sen yhä huomattavasta sotilaallisesta voimasta¹⁵⁸.

Kuten seuraavassa luvussa käy ilmi, Irakin 2.8.1990 alkanut Kuwaitin valloitus muodostaa merkittävän käännekohdan roistovaltiodiskurssissa. Kuitenkin samana päivänä Aspen-instituutissa pidetty, uuteen puolustusrakenteeseen ja strategiaan keskittyvä puhe noudattaa vielä aiempaa retorista mallia, sillä siinä puhutaan yhä yleisellä tasolla, eikä Irakiin suoraan viitata kategorian edustajana. Irak kuitenkin selvästi sopii luopiohallitusten ja arvaamattomien johtajien kategoriaan, jonka presidentti sanoo terrorismin ja panttivankien ottamisen ohella olevan yksi vahvaa Amerikkaa vaativista uusista uhkista. Hän toteaa Irakin toimeenpaneman julman hyökkäyssodan Kuwaitia vastaan todistavan maailman Neuvostouhan väistymisestä huolimatta edelleen olevan vaarallinen paikka ja osoittavan uusien uhkien Irakin hyökkäyksen lailla voivan ilmaantua arvaamatta odottamattomista maailmankolkista. Tämä tukee presidentin jälleen esittämää argumenttia puolustusrakenteen uudistamisesta. Kuten aiemminkin, strategisiin uudistuksiin liittyy puheessa

---

¹⁵⁷ “Remarks and a Question-and-Answer Session at a Luncheon Hosted by the Commonwealth Club in San Francisco, California, *February 7, 1990*” [WWW-dokumentti].

¹⁵⁸ Bush muistuttaa, että Neuvostoliiton sotilaallinen mahti ylittää yhä ne rajat, jotka ovat tarpeellisia sen legitiimeja turvallisuusintressejä ajatellen, se modernisoi yhä strategista arsenaaliaan, ja että sen muutosta leimaa kaikesta toivosta huolimatta vielä epävarmuus. Tavoitetta – Neuvostoliiton integroimista kansojen yhteisöön – ei siis ole vielä saatu päätökseen. Ks. esim. WWW-dokumentit “Remarks at the United States Coast Guard Academy Commencement Ceremony in New London, Connecticut, *May 24, 1989*”, “Remarks and a Question-and-Answer Session at a Luncheon Hosted by the Commonwealth Club in San Francisco, California *February 7, 1990*” ja “Remarks at the Aspen Institute Symposium in Aspen, Colorado *August 2, 1990*”.

joukkotuhooaseiden leviämisen uhkan vuoksi myös kansallisen ohjuspuolustusjärjestelmän kehittäminen.¹⁵⁹

Kuten Michael T. Klare huomauttaa, Bush toistaa tässä suoraan silloisen esikuntapäälliköiden neuvoston puheenjohtajan, kenraali Colin Powellin, jo vuoden 1989 lopulta lähtien kehittämiä ja markkinoimia teesejä uusista alueellisista uhkista ja niiden vaikutuksesta puolustusmäärärahoihin¹⁶⁰. Roistovaltiouhkan ja puolustusmäärärahoja puoltavien argumenttien välinen yhteys tutkimusaineistossa tukee Klaren näkemystä, että roistovaltiodoktriini oli alunperin väliaikainen keino Yhdysvaltain supervalta-aseman ja puolustusmäärärahojen ylläpitämiseksi kylmän sodan päättyessä. Powellin esittämän strategiaan sisältämä ajatus useamman alueellisen konfliktin samanaikaisesta voittamisesta (ks. luku 3 *Katsaus aiheetta koskevaan metadiskurssiin*) muistuttaa myös Paul Kennedyn imperiaalisen ylilevittäytymisen argumentista; Kennedyhän väitti, että samanaikainen taistelu useammassa konventionaalisessa sodassa viimeistään paljastaisi epäsuhdan Yhdysvaltain keinojen ja päämäärien välillä. Tästä näkökulmasta perimmäisenä tarkoituksena uudessa sotilaallisessa strategiassa – johon roistovaltiot ainoina valtiollisina toimijoina uusien uhkien kategoriassa keskeisesti liittyvät – voisi nähdä tällaisen tilanteen estämisen muuttamalla sotilaallisen voimankäytön luonnetta teknologisen kehityksen ja uudistuneen strategisen ajattelun keinoin.

5.4 Irak kansainvälisen lainsuojattoman prototyypinä

Persianlahden sodasta lähtien roistovaltioihin viittavien ilmaisujen käyttö yleistyy tutkimusmateriaalin teksteissä ja tähän mennessä anonyymi roistovaltiokategoria saa pääasialliseksi viittausobjektikseen Irakin ja Saddam Husseinin hallituksen. Kylmän sodan aikaiseen roistovaltiodiskurssiin nähden tämä on merkittävä muutos. Se näkyi

---

¹⁵⁹ Ks. ”Remarks at the Aspen Institute Symposium in Aspen, Colorado August 2, 1990”. Roistovaltiouhka on Neuvostouhan väistymisen jälkeen toiminut keskeisenä puoltavana argumenttina kiistanalaisessa ohjuspuolustusjärjestelmää koskevassa keskustelussa. Anthony H. Cordesmanin mukaan ohjuspuolustusjärjestelmän kehittelyn ensimmäisessä vaiheessa, 1987-1989, taustalla vaikuttava keskeinen ajatus oli varautuminen Neuvostoliiton laukaisemaan iskuun. Toisessa vaiheessa, 1989-1992, massiivisen Neuvostohyökkäyksen sijaan alettiin kuitenkin keskittymään rajoitettuun iskuun, jonka laukaisijana olisi jokin roistovaltio tai ei-valtiollinen toimija. Uusi viholliskuva muutti myös ohjuspuolustusjärjestelmän painopistettä Yhdysvaltoja suojelevasta kansallisesta ohjuspuolustusjärjestelmästä mertentakaisiin alueellisiin järjestelmiin (*Theatre Missile Defense*). Ks. Cordesman 2002, 184-185.

myös roistovaltiokategoriaa kuvaavalla ulkoministeriön terrorismia tukevien maiden listalla: Irak lisättiin siihen – kahdeksan vuoden tauon jälkeen – vuonna 1990¹⁶¹. Sen valossa, että Yhdysvallat oli ensimmäisen Persianlahden sodan aikaan lämmitellyt suhteitaan Irakiin (ks. luku 4 *Katsaus aiempaan roistovaltiotodiskurssiin*), Irakin hyökkäyksen Kuwaitiin voi nähdä epälojalisuutena Yhdysvaltoja kohtaan¹⁶². Tämä puolestaan antaa uudenlaisen merkityksen termille *luopiovaltio*.

Syksyn 1990 puheissa korostuu Saddam Husseinin ja muun maailman välinen vastakkainasettelu: maailma esitetään homogeenisenä maailmanyhteisönä, joka edustaa kansainvälistä lakia, oikeudenmukaisuutta ja järjestystä, ja joka yksimielisesti tuomitsee Irakin hyökkäyksen Kuwaitiin¹⁶³. Samaan aikaan kun Irakin lainsuojattomaksi kutsuttu teko edustaa väärän tien ja vaarallisen kurssin valitsemista ja uhkaa muodostumassa olevaa, lupaavaa aikakautta, se on myös eräänlainen tulikoe, jonka lopputulos pitkälti ratkaisee, noudatetaanko uudessa maailmassa Irakin edustamaa viidakon lakia vai pidetäänkö kansainvälisen lain periaatteista kiinni kollektiivisen turvallisuuden keinoin¹⁶⁴. Lokakuussa 1990 presidentti vertaa Saddam Husseinia Hitleriin sanoen, että tämä tulee saattaa vastuuseen teoistaan kuten tehtiin toisen maailmansodan jälkeen Nürnbergissä¹⁶⁵. Voidaan ajatella, että toisen maailmansodan lailla Persianlahden tapahtumat tarjoavat mahdollisuuden kansainvälisen yhteisön lujittamiseksi. Ne ovat muistutus lainsuojattomien tekojen jatkuvista vaaroista siinä keskinäisriippuvuuden kontekstissa, jossa alueellisista konflikteista voi helposti tulla globaaleja. Tämä kertoo amerikkalaisille isolationisteille puolustusmäärärahojen tärkeydestä ja eurooppalaisille heidän roolistaan kansainvälisen tasapainon turvaamisessa¹⁶⁶. Persianlahden sota

---

¹⁶⁰ Klaren mukaan Powell oli esittänyt ajatuksensa presidentille ensimmäisen kerran vain noin viikko muurin kaatumisen jälkeen. Klare 2000, 46-48.

¹⁶¹ Hufbauer & muut 2001, [WWW-dokumentti].

¹⁶² Irakiin liitetty viholliskuva oli kuitenkin alkanut muodostua Yhdysvalloissa jo ennen maan hyökkäystä Kuwaitiin (Harle 1991, 130-131).

¹⁶³ Ks. esim. ”Remarks at a Fundraising Luncheon for Gubernatorial Candidate Pete Wilson in San Francisco, California”, *September 19, 1990* [WWW-dokumentti]. Yksimielisyyttä Irakin vastaisen operaation oikeellisuudesta vahvistaa ajatus, että myös historia on liittoutuneiden puolella. (Ks. ”Christmas Message to American Troops, December 24, 1990” [WWW-dokumentti]).

¹⁶⁴ Ks. esim. WWW-dokumentit ”Remarks at a Republican Party Fundraising Luncheon in Denver, Colorado *September 18, 1990*”, ”Remarks at the Arrival Ceremony in Helsinki, Finland *September 8, 1990*”, ”Christmas Message to American Troops, *December 24, 1990*”, ”Remarks at a Fundraising Luncheon for Gubernatorial Candidate George Voinovich in Cleveland, Ohio, *September 27, 1990*” sekä ”Remarks at a Fundraising Dinner for Gubernatorial Candidate John Rowland in Stamford, Connecticut”: *October 23, 1990*”.

¹⁶⁵ ”Remarks at a Fundraising Luncheon for Gubernatorial Candidate Clayton Williams in Dallas, Texas *October 15, 1990*” [WWW-dokumentti].

¹⁶⁶ ”Address Before a Joint Session of the Congress on the Persian Gulf Crisis and the Federal Budget Deficit *September 11, 1990*” [WWW-dokumentti]. Kuten presidentti sanoo, mikään teollistunut maa voi säilyttää asemaansa globaalissa yhteisössä kantamatta omaa vastuutaan turvallisuuden ja rauhan

lähentää Yhdysvaltoja myös entiseen viholliseensa: Suomen vierailunsa yhteydessä syyskuussa 1990 presidentti kertoo luopiokansojen menneisyydestä, sanoen niiden kylmän sodan aikaan turvautuneen voimakeinoihin ja luottaneen siihen, että supervaltojen väliset vastakkainasettelut estäisivät kansainvälisen lain täytäntöönpanon ja kollektiiviset vastatoimet alueellisissa konflikteissa. Näin ei kuitenkaan enää ole, mistä kertoo presidentin ja Gorbatshovin välinen, Irakin hyökkäykseen liittyvä yhteistyö.¹⁶⁷ Siinä kun entinen vihollinen on muuttunut kumppaniksi, luopiokansojen taipuvaisuus kansainvälisen lain vastaiseen voimankäyttöön esitetään niiden identiteettiä määrittävänä pysyvänä piirteenä, joka kansainvälisen tilanteen muuttuessa on kuitenkin vasta nyt voinut tulla esiin. Vaikka syksyn puheissa keskitytään Irakiin, edellä kuvatun kaltaisten monikollisten ilmaisujen toistuva käyttö kertoo, että Irak on osa laajempaa kategoriaa¹⁶⁸.

Operaatio Aavikkomyrskyn aikaisissa puheissa käytetään erityisen voimakasta kieltä ja niistä välittyy tilanteen kriittisyys; sivistyneen maailman kärsivällisyyden rajat on ylitetty ja on aika toimia¹⁶⁹. Puhe myönnytyspolitiikan, kyynisyyden ja isolationismin vaaroista on varma kulttuuriseen muistiin vetova keino sodan oikeuttamiseksi¹⁷⁰; Saddam Husseinin kohdalla myönnytyspolitiikka tarkoittaisi presidentin mukaan konfliktin pahenemista ja tilanteen päivän siirtämistä eteenpäin¹⁷¹. Merkittävää on myös irakilaisen toiseuden esiin tuominen, mikä tulee esiin mm. irakilaisten joukkojen tekemien ihmisoikeusloukkauksien korostamisena ja puheena ”Kuwaitin raiskaamisesta”¹⁷². Saddam Hussein esitetään moraalittomana, epärationaalisenä ja kunnianhimoisena diktaattorina, joka pitää maailman talouden elämänlankaa – Persianlahden alueen öljyvarantoja – kuristusotteessaan¹⁷³.

---

ylläpitämisestä keskinäisriippuvuuden maailmassa (”Remarks at Maxwell Air Force Base War College in Montgomery, Alabama, *April 13, 1991*” [WWW-dokumentti]).

¹⁶⁷ ”Remarks at the Arrival Ceremony in Helsinki, Finland, *September 8, 1990* [WWW-dokumentti].

¹⁶⁸ Ks. esim. Remarks at a White House Briefing for Representatives of Veterans Organizations, *October 11, 1990*” [WWW-dokumentti].

¹⁶⁹ ”Message to Allied Nations on the Persian Gulf Crisis, *January 8, 1991*” [WWW-dokumentti].

¹⁷⁰ ”Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union January 29, 1991” [WWW-dokumentti].

¹⁷¹ Remarks to the Reserve Officers Association, January 23, 1991” [WWW-dokumentti].

¹⁷² Ks. esim. WWW-dokumentit ”Remarks at a Fundraising Luncheon for Gubernatorial Candidate Clayton Williams in Dallas, Texas *October 15, 1990*” ja ”Message to Allied Nations on the Persian Gulf Crisis, *January 8, 1991*”.

¹⁷³ Ks. WWW-dokumentit ”Remarks to the Reserve Officers Association *January 23, 1991*” ja ”Message to Allied Nations on the Persian Gulf Crisis *January 8, 1991*”. A. Farmanfarmaian näkee edellä kuvatun retoriikan ammentavan voimansa ennen kaikkea ajatuksesta irakilaisen identiteetin rodullisesta toiseudesta (Farmanfarmaian 1992, sit. Marysia Zalewski ja Cynthia Enloe 1995, 292-293). Laajemmin tällaisen toiseuttamisen voi nähdä perustuvan läntisessä ajattelussa syväälle juurtuneeseen, lännen ja itämaisen toiseuden välistä eroa korostavaan orientalismin perinteeseen. Edward W. Said toteaa itämaisen

Tässäkin vaiheessa puheista löytyy useita viittauksia muihin Irakin kaltaisiin valtioihin; esim. *State of the Union*-puheessaan tammikuussa 1991 Bush sanoo voiton Persianlahdella toimivan varoituksena kaikille nykyisille tai tuleville diktaattoreille tai despooteille, jotka harkitsevat lainsuojatonta hyökkäystä¹⁷⁴. Helmikuussa presidentti sanoo, että Saddam on erinomainen esimerkki joistakin nykyisistä vastustajista. Näihin abstraktit peloteteoriat eivät tehoa, sillä ne kunnioittavat vain kansoja, joilla on kyky ja halu puolustaa itseään. Rivien välistä voi lukea, että uusiin vastustajiin toimii niiden epärationaalisuuden vuoksi vain perinteinen voimankäyttö. Puhuessaan joukkotuhoaseiden leviämisestä Bush sanoo Saddam Husseinin opettaneen, että tarvitaan vain yksi luopiohallitus, joka on valmis uhraamaan viattomia siviilejä.¹⁷⁵ Näin vihjaa epäsuorasti, ettei Irakin kaltaisilla valtioilla ole eettisiä rajoitteita joukkotuhoaseiden käyttämiselle. Aiemmat maininnat Saddamin joukkojen tekemistä julmuuksista luovat perustaa argumentille.

Persianlahden sodan myötä Irakista siis tulee jo aiemmin olemassa olevan roistovaltiokategorian prototyyppi. Vastakkainasettelu sivistyneen maailman ja Irakin osoittaman poikkeuksellisen epäinhimillisen julmuuden välillä auttaa legitimoimaan Yhdysvaltain interventiota ja jättää samalla pysyvät jäljet roistovaltiokäsitteen merkityssisältöön. Irakin edustama äärimmäinen toiseus yhdessä sen tietoisuuden kanssa, että on olemassa muita, vielä nimeämättömiä saman kategorian edustajia, jotka ovat Irakin tavoin valmiita äärimmäisiin tekoihin ja hyökkäyssotaan, tekee luopiovaltioiden joukosta huomattavasti aiempaa uhkaavamman.

Sodan päättyessä Bush puhuu yhä muista mahdollisista hyökkäyssodan suunnittelijoista ja sanoo Persianlahden sodan viestittäneen niille, että Yhdysvallat on yhdessä muiden valtioiden kanssa valmis puolustamaan periaatetta, viitaten suvereniteettiperiaatteeseen¹⁷⁶. Hän sanoo sodan myös osoittaneen, ettei kylmän sodan päättyminen ole johtanut ikuiseen rauhaan. Koska maailmassa on ensinnäkin vielä niitä, jotka ovat valmiita siirtymään ajassa taaksepäin uhittelun ja sorron pimeään aikakauteen ja toiseksikin liian paljon vaarallisia aseita, uusi toivon maailma on myös vaarallinen

---

kulttuuripiirin edustavan yhtä eurooppalaisen ajattelun syvimmistä ja useimmin toistuvista toiseuden kuvista. (Said 1994, 1)

¹⁷⁴ "Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union , January 29, 1991" [WWW-dokumentti].

¹⁷⁵ "Remarks to Raytheon Missile Systems Plant Employees in Andover, Massachusetts, February 15, 1991" [WWW-dokumentti].

maailma.¹⁷⁷ Uusi maailmanjärjestys ei siis ole vielä täydellinen ihannemaailma, vaikkakin ennäkemättömän lähellä sitä¹⁷⁸.

Persianlahdella tehty uhraus on ollut merkittävä saavutus, jonka vuoksi uusi toivon maailma voi sarastaa nyt myös Lähi-Idässä¹⁷⁹. Yhdysvaltojen päättäväisyyden, johtajuuden ja voiman ansiosta Saddam on presidentin sanoin lukittu oman maansa vankilaan, mikä toimii muistutuksena muille mahdollisille hyökkäyssodan suunnittelijoille siitä, että nekin joutuisivat maksamaan lainsuojattomista teoistaan¹⁸⁰. Patoamispolitiikkaa kuvaava vankilametafora tukee aiemmin esitettyä ajatusta kansainvälisen yhteisön ymmärtämisestä kansallisen analogian kautta; sen, että Saddamin ajatellaan olevan lukittu vankilaan voi nähdä merkinä kansainvälisen oikeusjärjestelmän toimivuudesta ja Yhdysvaltain tehokkuudesta sen takaajana. Taustalla on ajatus, että kuten valtion sisälläkin, myös kansainvälisissä suhteissa vallitsevan lain rikkomisesta seuraa rangaistus ja eristäminen yhteisöstä. Presidentti käyttää myös muita kielikuvia, jotka kuvastavat Irakiin kohdistettua patoamispolitiikkaa: Saddamin päälle on laitettu kansi ja hänen sanotaan olevan jälleen omassa karsinassaan¹⁸¹.

Huhtikuussa 1991 roistovaltiodiskurssiin ilmestyy uusi ilmaisu, *paaria*; Irakin sanotaan pysyvän paariana niin kauan kun Saddam Hussein pysyy sen johtajana, mikä merkitsee

---

¹⁷⁶ “Remarks at Maxwell Air Force Base War College in Montgomery, Alabama, April 13, 1991” [WWW-dokumentti].

¹⁷⁷ “Remarks to the United Nations Security Council in New York City, January 31, 1992” [WWW-dokumentti].

¹⁷⁸ State of the Union-puheessaan Bush liittää Persianlahden tapahtumiin kuuluisan uuden maailmanjärjestyksen käsitteen; sodassa ei hänen mukaansa ollut kyse vain yhdestä pienestä maasta vaan suuresta ideasta, uudesta maailmanjärjestyksestä. Uudessa maailmanjärjestyksessä erilaiset kansat tulevat presidentin mukaan yhteen saavuttaakseen yhdessä ihmiskunnan universaalit tavoitteet – rauhan, turvallisuuden, ja lainmukaisuuden. (“Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union January 29, 1991” [WWW-dokumentti]) Uudessa maailmanjärjestyksessä tuntuu olevan kyse vanhan liberalistisen unelman toteutumisesta ja vapaiden kansojen yhteisöstä. Myös sodan päätyttyä huhtikuussa 1991 Bush tuo esiin ajatuksen uudesta maailmanjärjestyksestä ja sanoo sen tavoittelun osaltaan koostuvan epäjärjestyksen vaarojen pitämisestä loitolla. (“Remarks at Maxwell Air Force Base War College in Montgomery, Alabama, April 13, 1991” [WWW-dokumentti]).

¹⁷⁹ “Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992” [WWW-dokumentti].

¹⁸⁰ Ks. “Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992” [WWW-dokumentti] sekä “Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas, December 15, 1992” [WWW-dokumentti]. Toisaalla Bush sanoo sodan toimineen muistutuksena muille aggression toimeenpanijoille lainsuojattomista teoista maksettavasta hinnasta (“Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas December 15, 1992” [WWW-dokumentti]).

¹⁸¹ Ks. WWW-dokumentit “Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992” ja “Remarks to the Community in Burlington, North Carolina, October 21, 1992”.

siihen kohdistuvan sanktiopolitiikan ja kansainvälisen eristyksen jatkamista¹⁸². Irak ei enää kuulu kansojen perheeseen, ja se voi palata sinne vasta hallituksen vaihduttua¹⁸³. Hallituksen vaihdoksen Bush kuitenkin sanoo olevan Irakin kansan käsissä; huolimatta valitettavasta sisäisestä tilanteesta Irakissa Yhdysvallat on saavuttanut tavoitteensa sodassa, eikä halua joukkojensa joutuvan vedetyksi mukaan maan iät ja ajat jatkuneeseen sisällissotaan¹⁸⁴. Presidentin käyttämä perhemetafora kertoo maailmanyhteisön jäsenten keskinäisestä kiintymyksestä. Tätä yhteisöä edustaa presidentin toistuvasti ylistämä, kylmän sodan päättymisestä uutta elinvoimaa saanut YK, jonka peruskirjaa presidentti kuvailee lapsena, joka vaatii vanhempiensa hoivaa¹⁸⁵. Järjestön periaatteita presidentti kutsuu pyhiksi ja vakuuttaa maansa tukevan sen uudistamista ja voimistamista¹⁸⁶.

Keskeisenä teemana pysyy Bushin kauden loppuun asti kylmän sodan jälkeisen maailman vaarallisuus. Presidentti ottaa vähitellen etäisyyttä Persianlahden sodan yksityiskohdista ja palaa aiempaan tyyliin, korostaen uusia uhkia yleisemmällä tasolla. Koska luopiohallituksista on nyt konkreettista kokemusta, puhe on kuitenkin aiempaa paljon merkityksellisempää.

Syyskuussa 1991 Bush julistaa selvästi Fukuyaman teesiin kantaa ottaen historian palanneen. Hän sanoo kommunismin pitäneen historiaa panttivankinaan ja jäädyttäneen sen¹⁸⁷. Nyt historian voimat ovat kuitenkin vapautuneet, aloittaen uuden aikakauden, johon liittyy sekä mahdollisuuksia että vaaroja. Vaarat ovat peräisin muinaisista kiistoista, nationalistisista pyrkimyksistä ja kommunismin tukahduttamista identiteeteistä, jotka nyt ovat heräämässä uudelleen eloon. Positiivisessa mielessä historian paluu merkitsee edistyksen voimien vapautumista ja luonnollisen kehityksen

---

¹⁸² Ks. WWW-dokumentit "Remarks at Maxwell Air Force Base War College in Montgomery, Alabama, April 13, 1991" sekä "Statement on the Anniversary of Operation Desert Storm, January 16, 1992" [WWW-dokumentti].

¹⁸³ Ks. WWW-dokumentit "Statement on the Anniversary of Operation Desert Storm, January 16, 1992" sekä "Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois August 25, 1992".

¹⁸⁴ Ks. WWW-dokumentit "Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992" ja "Remarks at Maxwell Air Force Base War College in Montgomery, Alabama, April 13, 1991".

¹⁸⁵ "Remarks to the United Nations Security Council in New York City, January 31, 1992" [WWW-dokumentti].

¹⁸⁶ "Remarks to the United Nations Security Council in New York City January 31, 1992" [WWW-dokumentti].

¹⁸⁷ Presidentti viittaa myöhemminkin uusien uhkien alkuperän olevan johdettavissa perinteiseen Neovostoviholliseen. Mm. elokuussa 1992 hän sanoo alueellisten konfliktien ja joukkotuhoaseiden leviämisen olevan seurausta (Neuvosto)imperiumin hajoamisesta. "Remarks to the American Legion, National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992" [WWW-dokumentti].

varmaa etenemistä oikeaan suuntaan; ihmiset voivat seurata luonnollista vaistoaan ja toteuttaa yrittäjähenkensä, mikä johtaa vaurauteen, joka puolestaan kannustaa heitä elämään keskenään, ei saalistajina, vaan naapureina. Tämä heijastuu myös valtioiden välisiin suhteisiin, joita määrittää uudessa maailmassa kansainvälinen yhteistyö.¹⁸⁸ Presidentin kuvaus historian paluun hyvistä puolista tuntuu vastaavan Fukuyaman kuvausta sen päättymisestä. Kritiikkinä on kuitenkin realistinen muistutus siitä, ettei liberalistien utopia suinkaan vielä ole toteutunut, eikä mahdollisesti koskaan edes tule toteutumaan.¹⁸⁹ Tämä ei kerro presidentin ja Fukuyaman näkemysten välisestä perustavanlaatuisesta ristiriidasta, vaan lähinnä painotuseroista maailmanlaajuisen demokraattisen edistyksen kuvaamisessa: siinä kun visionäärinen Fukuyama jo ylisti uuden, ideologioiden taistelusta vapaan aikakauden harmonisuutta, päivän politiikkaan kiinnittynyt Bush korostaa sen keskeneräisyyttä ja haasteellisuutta.

Persianlahden saavutuksista huolimatta onkin pysyttävä valppaana¹⁹⁰. Tulevaisuuden maailmaa kohti kulkiessa ei saa kompastua, eikä Yhdysvallat voi levätä niin kauan kun kourallinen roistovaltioita yrittää hankkia joukkotuhoaseita, joilla uhata naapureitaan ja jopa Yhdysvaltoja¹⁹¹. Presidentti sanoo näkymän massatuhosta olevan vielä aivan liian todellinen ja puhuu joukkotuhoaseiden leviämisen, alueellisten konfliktien, ihmisoikeusrikkomusten ja terrorismin yhteydessä epävakavista horisontissa hämmästyttävistä luopiohallituksista¹⁹². Kesällä 1992 Bush käyttää eläinmetaforia kuvatakseen uusia uhkia: hän sanoo, että vaikka yhtenäinen, kansainvälinen ja kommunistinen neuvostokarhu on hävinnyt, maailman metsissä on vielä paljon susia, luopiojohtajia, lainsuojattomia hallituksia, terroristihallituksia ja Baghdadin öykkäreitä ("Baghdad bullies"). Nämä kielikuvat viittaavat nimenomaan roistovaltiokategoriaan, muiden uusien uhkien jäädessä jälleen taka-alalle. Presidentti vakuuttaa, ettei kuitenkaan antaisi yksinäisen suden uhata maansa turvallisuutta tai yhdenkään hullun päästä ydinasenapille, ja lisää, että vaikka uusi maailma saattaa olla edellistä

---

¹⁸⁸ "Address to the 46th Session of the United Nations General Assembly in New York City September 23, 1991" [WWW-dokumentti].

¹⁸⁹ "Address to the 46th Session of the United Nations General Assembly in New York City September 23, 1991" [WWW-dokumentti].

¹⁹⁰ "Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas December 15, 1992" [WWW-dokumentti].

¹⁹¹ "Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas December 15, 1992" [WWW-dokumentti].

¹⁹² "Remarks to the United Nations Security Council in New York City, January 31, 1992" [WWW-dokumentti].

turvallisempi, se on myös pidettävä sellaisena.¹⁹³ Bush varoittaa tulevaisuuden tuovan mukanaan toisia alueellisia konflikteja ja uusia Saddameja¹⁹⁴. Tätä ei tule ottaa kevyesti, sillä kuten presidentti elokuussa 1992 toteaa yleisesti olevan tiedossa, Saddam Hussein aikoi tuhota Israelin kehittelemillään aseilla. Hän kuvailee Irakin johtajaa tappajaksi ja hulluksi, ja poiketen hieman aiemmasta, sodanaikaisesta analyysistään, hän sanoo tämän olleen lähellä saada kuristusotteen suuresta osasta maailman energiavarantoja. Persianlahden sodan presidentti määrittelee paljaana aggressiona elintärkeitä amerikkalaisia intressejä kohtaan ja sanoo maansa vastaavan tällaiseen määrätietoisuudella, johtajuudella, ja voimalla.¹⁹⁵

Kuten diskurssin alkuvaiheessakin, uudet uhkat toimivat argumenttina isolationismia vastaan ja puhuvat supervaltaroolin ylläpitämisen ja sotilaallisen voiman kehittämisen puolesta¹⁹⁶. Juuri kansainvälistä lakia uhmaavien luopiovaltioiden ja joukkotuhoaseiden kuolettava yhdistelmä näyttää olevan suurin este anarkiaan tuomitun kansainvälisen todellisuuden muuttumiselle rauhanomaiseksi kansainväliseksi yhteisöksi. Koska pelottavana vaihtoehtona maailman muokkaamiselle on tulla maailman muokkaamaksi, Yhdysvaltain on yhä panostettava sotilaallisen voimansa ylläpitoon ja kehittämiseen.¹⁹⁷ Bush esittää kestäättömänä vaihtoehtona Amerikan johtajuudelle lisääntyvän turvattomuuden ja vihamielisyyden amerikkalaisia periaatteita kohtaan, eskaloituvan

---

¹⁹³ "Remarks to the Disabled American Veterans National Convention in Reno, Nevada August 5, 1992" [WWW-dokumentti]. Ks. myös "Remarks to Odetics, Inc., Associates in Anaheim, California, July 30, 1992" [WWW-dokumentti].

¹⁹⁴ "Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois August 25, 1992" [WWW-dokumentti]. Irakin luopiohallitus edustaa testitapausta kaikista vaikeimmista turvallisuushaasteista, joita Yhdysvallat tulee todennäköisesti kohtaamaan tulevaisuudessa ("Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois August 25, 1992" [WWW-dokumentti]).

¹⁹⁵ Ks. "Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992" [WWW-dokumentti] sekä "Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas, December 15, 1992" [WWW-dokumentti].

¹⁹⁶ Koska uusi maailma on monella tavoin epävarmempi ja arvaamattomampi kuin se mikä on jäänyt taakse, Yhdysvaltain on panostettava turvallisuuteen ("Remarks to Odetics, Inc., Associates in Anaheim, California, July 30, 1992" [WWW-dokumentti]). Katsellessaan jännittäviä tulevaisuuden horisontteja sen on pidettävä mielessä pelotteen tarve ja investoitava tutkimukseen ja kehitykseen ("Remarks and a Question-and-Answer Session With the Industrial League of Orange County in Irvine, California, June 19, 1992" [WWW-dokumentti]). Vetäytyminen ja isolationismi on mahdotonta maailmassa, jossa kourallinen luopiohallituksia haluaa joukkotuhoaseita uhataksaan naapureitaan ja jopa Yhdysvaltoja. ("Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas, December 15, 1992" [WWW-dokumentti]) Presidentti sanoo joukkotuhoaseiden leviämisen uhkaavan maailmanlaajuisesta demokraattista vallankumousta ("Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas December 15, 1992" [WWW-dokumentti]).

¹⁹⁷ Halutun maailman saavuttamisen eteen on tehtävä kovasti töitä, sillä kohtaloa ei vain odoteta, vaan sitä täytyy tavoitella ("Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas December 15, 1992" [WWW-dokumentti]).

epävakauden sekä nationalismin¹⁹⁸. Hän näkee maansa johtajuudella kuitenkin olevan rajat: Yhdysvaltain ei tule toimia maailmanpoliisina eikä tavoitteena ole Pax Americana, vaan jaettuihin velvollisuuksiin ja tavoitteisiin perustuva Pax Universalis.¹⁹⁹ Osoituksena kohtuudentajusta Bush pitää Persianlahden sodan päättämistä ja amerikkalaisten joukkojen vetämistä ajoissa pois Irakista. Historia on nimittäin opettanut myös sen, että vapauttajista voi helposti tulla miehittäjiä.²⁰⁰

5.5 Satunnaisia luopiota ja lainsuojattomia

Vaikka Irak näyttelee pääroolia Bushin hallituskauden roistovaltiodiskurssissa, se ei kuitenkaan ole ainoa viittausobjekti. Tutkimusmateriaalin teksteistä löytyy satunnaisia mainintoja myös neljästä muusta valtiosta.

Panama on Bushin hallituskauden ensimmäinen viittausobjekti. Lokakuussa 1989 Bush puhuu Panamaa johtavan Manuel Antonio Noriegan lainsuojattomasta hallituksesta. Samassa yhteydessä presidentti toteaa, että hallitus on vaihdettava ja lisää, ettei tämä ole pelkästään amerikkalainen arvio, vaan sen takana ovat paitsi kaikki puheen pitämisen hetkellä läsnäolevat demokraattisesti valitut presidentit ja Panaman kansa, myös historia.²⁰¹ Tämä jää ainoaksi viittaukseksi Panamaan aineistossa, ja se liittyy selvästi Yhdysvaltain maasa samoihin aikoihin toimeenpanemaan sotilaalliseen interventioon. Intervention taustalla oli Yhdysvaltain ja erityisesti valtameriä yhdistävän kanavansa vuoksi sille strategisesti tärkeän Panaman välinen, jo Reaganin vuosista lähtien maiden välisiä suhteita kiristänyt poliittinen kriisi, jonka aikana Yhdysvallat oli tuloksetta

---

¹⁹⁸ Viime kädessä tällainen kehitys tulisi presidentin mukaan järkyttämään myös globaaleja markkinoita ja sitä kautta saamaan Yhdysvallat taloudellisen heikkenemisen tielle. Hän esittää maansa johtavan roolin hylkäämisen seurauksena vielä olevan amerikkalaisten työpaikkojen katoamisen, mikä lopulta vaikuttaisi maan elintasoon ja kilpailukykyyn. Liittämällä näin aktiivisen ulkopoliittikan maan sisäiseen hyvinvointiin Bush tulee kääntäneeksi isolationistien argumentin imperiaalisesta ylilevittäytymisestä pääläelleen.

(“Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas December 15, 1992” [WWW-dokumentti]).

¹⁹⁹ “Address to the 46th Session of the United Nations General Assembly in New York City, September 23, 1991” [WWW-dokumentti].

²⁰⁰ “Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992” [WWW-dokumentti].

²⁰¹ “The President's News Conference in San Jose, Costa Rica, October 28, 1989” [WWW-dokumentti].

Kuten aiemmassa luvussa tuotiin esiin, Panamaan viitattiin epäsuorasti myös helmikuussa 1990, jolloin presidentti, yrittäessään valottaa uusien uhkien luonnetta, kehottaa libyalaisen ja iranilaisen terrorismin sekä ensimmäisen Persianlahden sodan lisäksi muistamaan Grenadan ja Panaman vapautuksen.

(“Remarks and a Question-and-Answer Session at a Luncheon Hosted by the Commonwealth Club in San Francisco, California”, February 7, 1990” [WWW-dokumentti]).

yrittänyt syöstä Noriegan hallitusta vallasta²⁰². Joulukuussa 1989 toimeenpantua sotilaallista interventiota pidettiin mm. YK:ssa ja OAS:ssa kansainvälisen lain vastaisena²⁰³. Panaman hallituksen leimaamisen lainsuojattomaksi voikin nähdä osaltaan tasoittaneen sitä moraalista ristiriitaa, joka tällöin oli syntynyt amerikkalaisten ihanteiden ja sen harjoittaman käytännön politiikan välille. Koska Panama esitetään lainsuojattomana, sen voidaan nähdä olevan kansainvälisen lain antaman suojan ulkopuolella ja sen kohdalla voidaan joutaa suvereeniteettiperiaatteesta. Tämä vaali mielikuvaa Yhdysvalloista, ei kansainvälisen lain rikkojana, vaan sen toimeenpanijana. Yhdysvaltain puuttuminen Panaman sisäisiin asioihin ei sinänsä ollut uutta²⁰⁴. Lainsuojattomuuteen vetoamisen sen yhteydessä voi kuitenkin nähdä heijastavan muuttunutta kansainvälistä ympäristöä, jossa taistelu kommunismia vastaan ei enää voi toimia realistisena perusteluna Yhdysvaltain interventionismille Latinalaisessa Amerikassa.

Kuuba ja Libya mainitaan ensimmäisen kerran elokuussa 1991 Neuvostoliitossa tapahtunutta vallankaappausyritystä käsittelevässä puheessa, jossa nämä kaksi maata nimetään Irakin ohella luopioiksi. Viittaus on sikäli ainutlaatuinen, että siinä osoitetaan muista Bushin hallintokauden puheista poiketen selvästi ja samalla kertaa roistovaltiokategorian jäsenet: Kuuba, Libya ja Irak leimataan sillä perusteella, että ne eivät ole muun maailman tavoin tuominneet vallankaappausyritystä. Ne määritetään

---

²⁰² Kriisi on ymmärrettävissä osana Yhdysvaltain laajempaa Keski-Amerikan politiikkaa (Millett 1990, 1-15 [WWW-dokumentti]). Koska Panama oli aiemmin 1980-luvulla Noriegan johdolla yhdessä Yhdysvaltain kanssa tukenut Contra-sissejä Nicaraguassa, Yhdysvallat oli rahoittanut tämän sotilasdiktatuuria ja tullut antaneeksi hiljaisen hyväksyntänsä sen harjoittamalle kansainväliselle huumekaupalle, rahanpesulle ja ihmisoikeusloukkauksille (Conniff 1992, 152). Suhteet kuitenkin kylmenivät 1980-luvun puolivälin jälkeen. Tällöin Noriegasta tuli vähemmän tarpeellinen Yhdysvaltain Nicaraguan politiikassa ja Yhdysvalloissa alettiin julkisesti esittää todisteita hänen rikollisista toimistaan (Conniff 1992, 155-156). Richard Milletin mukaan Reagan loi kovalla retoriikallaan kuvan Panaman johtajasta paholaismaisena kansallisena uhkana, mikä sulki pois neuvottelumahdollisuuden ja vaati myöhemmin Bushin hallinnolta suoraa toimintaa (Millett 1990, 1-15. [WWW-dokumentti]). Taustalla oli myös tuoreen presidentin uskottavuus; Conniff sanoo, että niin kauan kuin Noriega pystyi kiusallisten Yhdysvaltojen yhteyksiensä turvin vetoamaan erikoisstatukseensa, Bushin - joka oli varapresidenttinä Reaganin aikaan ollut suoraan tekemisissä Noriegan kanssa - oli hankala säilyttää moraalinen arvokkuutensa muun maailman silmissä. (Conniff 1992, 166)

²⁰³ Conniff 1992, 166. Ainoa sopimus, jonka perusteella interventio olisi voitu oikeuttaa, koski Panaman kanaalin käyttöoikeuksia. Yhdysvallat kuitenkin perusteli toimiaan vetoamalla Noriegan hallituksen huumekauppaan ja rahanpesuun (Mabry 2001 [WWW-dokumentti]). Sadat amerikkalaiset ja noin tuhat panamalaista kuoli interventiossa, jota Pentagon luonnehti täydellisenä menestyksenä ja jota kansa mielipidemittausten mukaan tuki. Yhdysvallat loi panamalaisen opposition edustajista maalle uuden hallituksen ja julisti miljoonan dollarin palkkion pakoilevan Noriegan kiinniottamisesta. Noriega antautui lopulta oma-aloitteisesti tammikuussa 1990 ja samaan aikaan myös amerikkalaiset joukot vetäytyivät. (Conniff 1992, 164-165) Martha L. Cottamin mukaan interventio oli osoitus Yhdysvaltain epäonnistumisesta sotilashallintojen muodostumisesta edistävässä Keski-Amerikan politiikassaan (Cottam 1994, 139).

²⁰⁴ Ks. Conniff 1992, 34 ja 116.

ilmauksella ”predictably extreme” ja niiden sanotaan uivan demokratian virtaa vastaan.²⁰⁵ Tässä luopiomaisuus viittaa erityisesti näiden valtioiden sisäisen poliittisen järjestelmän epädemokraattisuuteen ja radikalismiin sekä siihen, etteivät ne muusta maailmasta poiketen kannata Neuvostoliitossa tapahtuvaa demokratisoitumiskehitystä. Neuvostovallankaappaukseen liittyneen viittauksen lisäksi Libyan vihjataan epäsuorasti oleva luopiovaltio myös tammikuussa 1992²⁰⁶. Lisäksi elokuussa 1992 Bush sanoo Gaddhafin hallituksen voivan tulevaisuudessa muodostaa uhan, joka saattaa näyttää hyvinkin paljon Irakin Persianlahdella luoman uhan kaltaiselta.²⁰⁷

Kun Kuubasta puhutaan lainsuojattomana hallituksena syyskuussa 1992, keskeistä on jälleen maan sisäinen poliittinen järjestelmä. Puheessa korostetaan Fidel Castron hallinnon diktatorista luonnetta ja sen ihmisoikeusloukkauksia. Castron sanotaan murskaavan kuubalaisen hengen ja yhteiskunnan samalla tavoin kun Stalinin aikoinaan. Bush korostaa myös Kuuban kansainvälistä eristyneisyyttä ja toteaa, ettei normaalien diplomaattisten suhteiden ylläpito Yhdysvaltain ja Kuuban välillä ole mahdollista niin kauan kun Castro pysyy vallassa, ja että Kuuban kauppasaarto ja painostus tulevat vastedeskin jatkumaan. Vastakkainasettelu luodaan kuitenkin jälleen laajemmin, ei vain näiden kahden maan, vaan koko maailman ja Kuuban välille: Bush sanoo maailman kärsivällisyyden loppuneen Kuuban suhteen.²⁰⁸ Vaikka Kuuban johtajan epäinhimillisyyden ja ihmisoikeusloukkaukset, vastakkainasettelu Kuuban ja homogeenisenä esitetyn demokraattisen, virran lailla valoisampaa tulevaisuutta kohti etenevän maailman välillä sekä edellisen eristys kansainvälisestä yhteisöstä täyttää osittain roistovaltioidiskurssin tunnusmerkit, Kuuban ei kuitenkaan Irakin lailla esitetä konkreettisesti uhkaavan sen enempää Yhdysvaltoja kuin kansainvälistä yhteisöäkään.

Kuuban ja Libyan sisällyttämisen roistovaltiokategoriaan voisi Panaman lailla selittää maiden välisten suhteiden historian valossa. Kahden edellisen kohdalla suhteiden

---

²⁰⁵ “The President's News Conference in Kennebunkport, Maine, on the Attempted Coup in the Soviet Union, August 20, 1991” [WWW-dokumentti].

²⁰⁶ Ensin puhutaan lainsuojattomasta Irakista kansainvälisen lain ja sanktiopolitiikan merkitystä korostaen, minkä jälkeen terrorismin valtiolliset rahoittajat ja luopiovaltiot liitetään toisiinsa, ja sitten välittömästi aletaan käsitellä Libyan osallisuutta Lockerbien yllä vuonna 1988 tapahtuneessa lentokonepommituksessa sekä YK:n turvallisuusneuvoston asiaan liittyvää päätöslauselmaa. (“Remarks to the United Nations Security Council in New York City, January 31, 1992” [WWW-dokumentti])

²⁰⁷ “Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992” [WWW-dokumentti].

²⁰⁸ Puhe enteilee Castron hallinnon kaatumista ja uuden, tulevaisuudessa siintävän paremman ajan alkua, jolloin voidaan luoda uudelleen maiden välinen ystävyys, virkistää kauppasuhteet, ja uudelleenrakentaa

vihamielisyydellä on kuitenkin paljon pidempi historia ja kummatkin kuuluivat jo Reaganin kauden roistovaltiokategoriaan. Yhdysvallat on Kuuban vallankumouksesta lähtien pitänyt Castron hallitusta vihollisenaan ja pyrkinyt lukuisia kertoja syöksemään tämän vallasta siinä kuitenkaan onnistumatta²⁰⁹. Vaikka Kuuba oli liittynyt kylmän sodan ajattelussa suureen kommunistiuhkaan, sen muodostama ongelma on ollut ymmärrettävissä etenkin maan kansallismielisen ideologian kautta, sillä Castron avoin vastustus Yhdysvaltain ylivallalle Latalalaisessa Amerikassa on epäilemättä nakertanut amerikkalaista arvovaltaa. Samoin Yhdysvaltain ja Libyan suhteiden historiaa on jo 1970-luvun puolivälistä lähtien leimannut vihamielisyys, joka juontaa erityisesti Libyan vastustuksesta Yhdysvaltain vallankäytölle islamilaisessa ja arabimaailmassa²¹⁰. Yhdysvaltain ja Libyan välinen vihanpito saavutti huippunsa Reaganin kaudella 1980-luvulla, mistä kertovat mm. silloiset amerikkalaiset suunnitelmat syöstä Gaddhafi vallasta, Gaddhafin kostotoimenpiteet, Yhdysvaltain sanktiopolitiikka ja sen vuonna 1986 tekemät pommitukset Libyassa²¹¹. Aikana, jolloin Libya esiintyy Bushin roistovaltiotodiskurssissa, taustalla vaikuttaa etenkin Lockerbien lentoturma ja siitä alkunsa saanut kiista²¹². Kuuban ja Libyan hallitusten leimaaminen luopioksi Bushin hallituskaudella edustaa siis jo kylmän sodan aikana alkunsa saaneiden vihamielisten suhteiden jatkuvuutta.

Elokuussa 1992 viitataan myös *Pohjois-Korean* silloisen johtajan, Kim Il-songin hallitukseen, jota verrataan Libyan tavoin Saddam Husseinin luomaan uhkaan.²¹³ Tämä viittaus Pohjois-Koreaan, johon ei suoraan liitetä mitään konkreettista uhkaa, jää Panaman lailla ainoaksi Bushin kaudella. Maininnan kommunistisesta ja amerikkalaisvastaisesta retoriikastaan tunnetusta Pohjois-Koreasta voi myös nähdä edustavan historiallista jatkuvuutta – olihan Pohjois-Korea, jonka hyökkäykseen amerikkalaiset joukot olivat puolen vuosikymmenen ajan varustautuneet Etelä-

---

vapaata ja demokraattista Kuubaa. "Remarks at the Job Corps Center in Excelsior Springs, Missouri, September 11, 1992" [WWW-dokumentti].

²⁰⁹ Ks. esim. Cottam 1994, 47-50.

²¹⁰ Zoubir 2002, 31.

²¹¹ Zoubir 2002, 32-33.

²¹² Tähän kiistaan liittyen Irakin sodan aikaan Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa oli pantu alulle oikeudelliset toimet kahta libyalaista vastaan, joita epäiltiin osallisuudesta räjähdyskseen. Libyan hallitus kuitenkin kieltäytyi luovuttamasta epäiltyjä ja ehdotti oikeudenkäynnin pitämistä Libyassa tai jossain neutraalissa maassa. (Zoubir 2002, 34-35) Kiista, joka vietiin myös YK:n turvallisuusneuvostoon, jatkui aina vuoden 2003 elokuuhun saakka, jolloin Libya suostui viimein maksamaan 2.7 miljardin dollarin korvaukset Pan Am-lentoyhtiön turmakoneessa menehtyneiden omaisille. (Ks. esim. "Libya 'bought peace' with Lockerbie" 2004, Aljazeera.net [WWW-dokumentti]).

²¹³ "Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992" [WWW-dokumentti].

Koreassa, alusta saakka kuulunut ulkoministeriön terrorismia tukevien maiden listalle ja myös Reaganin ajan lainsuojattomien kategoriaan²¹⁴. 1980-luvulla oltiin myös yhä enemmän alettu huolestua sen ydinohjelmien käyttötarkoituksesta²¹⁵.

6 Roistovaltiot Clintonin hallituskaudella

6.1 Clintonin hallituksen roistovaltiopolitiikan strategiset lähtökohdat

Foreign Affairs-lehdessä 1994 kirjoittamassaan artikkelissa "Confronting Backlash States" presidentin turvallisuusneuvonantaja Anthony Lake esitteli pääpiirteissään Clintonin kauden roistovaltiopolitiikkaa ohjaavan strategian. Lake aloitti artikkelinsa toteamalla Clintonin hallituksen ulkopoliitiikan suurilta osin suuntautuvan sellaisen kansojen perheen laajentamiseen, jonka jäsenten yhteisenä tavoitteena on demokraattisten instituutioiden rakentaminen, markkinoiden laajentaminen sekä rauhanomaisen konfliktinratkaisun ja kollektiivisen turvallisuuden edistäminen. Samaan aikaan olisi kuitenkin kohdattava myös epämiellyttävämpi realiteetti: uppiniskaiset lainsuojattomat valtiot, jotka eivät vain tyydy pysymään kansojen perheen ulkopuolella, vaan myös hyökkäävät tämän edustamia arvoja vastaan. Tällaisten "takaiskuvaltioiden" (backlash states) käytöksen Lake kuvasi Bushin kaudella vakiintuneen roistovaltiokäsityksen mukaisesti olevan usein aggressiivista ja uhmakasta; vaikka niillä ei toistaiseksi ole resursseja, joiden avulla todella uhata ympärillään muodostuvaa demokraattista järjestystä, Laken oletuksena kuitenkin selvästi oli, että niillä on halu ja motiivi tämän tekemiseksi. Lake sanoi myös siteiden takaiskuvaltioiden välillä kasvavan niiden yrittäessä eristää itsensä globaalilta trendiltä, jota ne näyttävät olevan kyvyttömiä omaksumaan.²¹⁶ Takaiskuvaltioiden johtajat rikkovat perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia ja edistävät radikaaleja ideologioita. Ne myös kärsivät kroonisesta kyvyttömyydestä tulla toimeen ulkomaailman kanssa, eivätkä toimi tehokkaasti valtioiden välisissä liitoissa. Lisäksi ne ovat usein puolustuskannalla sekä kansainvälisen kritiikin ja sanktiopolitiikan kohteina. Se, että niillä on kunnianhimoisia joukkotuhoaseiden ja ohjusten kehittelyyn liittyviä hankkeita, tekee niistä vaarallisia.

---

²¹⁴ Ks. esim Hufbauer & muut 2001, [WWW-dokumentti] sekä Korean niemimaan historiaan liittyen esim. "U.S.-Korean Relations", "Background Note: South Korea" 2004, Bureau of East Asian and Pacific Affairs, US Department of State [WWW-dokumentti].

²¹⁵ Litwak 2000, 202.

²¹⁶ Lake 1994, 45.

Ainoana supervaltana Yhdysvalloilla oli Laken mukaan velvollisuus kehittää strategia näiden valtioiden neutralisoimiseksi ja patoamiseksi. Valikoivan painostuksen kautta olisi ehkä jopa lopulta mahdollista muuttaa ne kansainvälisen yhteisön jäseniksi.²¹⁷

Lake nimesi takaiskuvaltioiden kategoriaan kuuluvina Kuuban, Pohjois-Korean, Iranin, Irakin ja Libyan. Kuubaa tai Libyaakaan hän ei erikseen käsitellyt, mutta mainitsi Pohjois-Korean suhteen suurimpana huolenaiheena sen ydinaseohjelman: ydinasein varustettu Pohjois-Korea uhkasi paitsi Yhdysvaltain turvallisuusintressejä Aasiassa, myös maailmanlaajuisista joukkotuhoaseiden leviämisen vastaista regiimiä. Mikäli Pohjois-Korea kuitenkin selvittäisi nämä ongelmat, ovi parempiin suhteisiin olisi auki. Muutoin se tulisi kohtaamaan yhä suurempaa kansainvälistä eristyneisyyttä ja vaikeuksia.²¹⁸

Päähuomio oli kuitenkin Iranissa ja Irakissa. Nämä kaksi valtiota uhkasivat Pohjois-Korean tavoin globaaleja joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisia toimia, mutta ansaitsivat erityishuomiota maantieteellisen sijaintinsa vuoksi: kuten Lake muistutti, Yhdysvaltain intresseihin Persianlahden alueella on perinteisesti kuulunut ystävällismielisten valtioiden turvallisuus sekä öljyn vapaa virtaaminen ja sen hinnan pysyminen vakaana. Siinä kun aiemmat hallitukset olivat näiden intressien turvaamiseksi yrittäneet tasapainottaa Irania ja Irakia toisiaan vastaan asettumalla vuoroin jomman kumman puolelle, Laken esittelemässä uudessa kunnianhimoisessa kaksoispatoamisen strategiassa kumpikin pyritään patoamaan samanaikaisesti. Lähtökohtana oli oletus, että sekä Irakin että Iranin harjoittama politiikka oli vihamielistä Yhdysvaltain intressejä kohtaan.²¹⁹ Uuden strategian läpivieminen oli mahdollista kylmän sodan jälkeisessä maailmassa tapahtuneiden muutosten vuoksi²²⁰. Lake toteasi, että sen myötä Yhdysvaltain ei enää tarvitsisi olla riippuvainen sen enempää Irakista kuin Iranistakaan, vaan tukipilareina olisivat Yhdysvaltain alueelliset

---

²¹⁷ Lake 1994, 46.

²¹⁸ Lake 1994, 46-47.

²¹⁹ Lake 1994, 47-48.

²²⁰ Ensinnäkin Neuvostoliitto on poissa pelistä, minkä vuoksi Irak ja Iran eivät enää voi pelata supervaltioita toisiaan vastaan. Toisaalta kummatkin valtiot ovat sotilaallisesti heikentyneet - Iran ns. ensimmäisen ja Irak toisen Persianlahden sodan seurauksena - ja niiden on hyvin vaikea enää haastaa Yhdysvaltoja. Kolmantena syynä uuden patomisstrategian onnistumiselle Lake mainitsee, että Irakin Kuwaitin hyökkäyksen jälkeen alueen muut valtiot eivät enää ole niin vastahakoisia tekemään turvallisuusyhteistyötä Yhdysvaltain kanssa. Lake mainitsee myös laajemmat positiiviset kehityskulut alueella: Yhdysvaltain hyvät suhteet Egyptiin, Israeliin, Turkkin ja Saudi-Arabiaan, liittolaisten välisten siteiden vahvistuminen sekä Lähi-Idän konfliktin selviäminen. Lake sanoo, että tilannetta on mahdollista ylläpitää suureksi osaksi sen takia, että Yhdysvalloilla ja sen alueellisilla ystävillä on yhteisymmärrys yhteisistä uhkista ja niiden torjumisesta. Hän muistuttaa kuitenkin, että kaikesta huolimatta on oltava varuillaan, sillä tilanne voi muuttua. Lake 1994, 48-49.

liittolaiset²²¹. On merkittävää, että Lake ymmärsi tässä tavoitteena olleen riippumattomuuden Irakista ja Iranista: voidaan päätellä, että Yhdysvallat oli tähän mennessä kokenut olevansa *riippuvainen* näistä kahdesta Lähi-Idän valtiosta.

Lake korosti strategian pitävän sisällään kaksi eri lähestymistapaa, sillä Bagdadin ja Teheranin luomat toisistaan poikkeavat uhat vaativat omat, räätälöidyt toimenpiteensä²²². Hän kertoi teokraattisen ja amerikkalaisvastaisen Iranin olevan maailman johtavimpia terrorismin tukijamaita. Lisäksi sillä oli joukkotuhoaseohjelmia ja se pyrki ottamaan Persianlahden alueen hallintaansa.²²³ Tällaisesta lainsuojattomasta käytöksestä huolimatta Clintonin hallitus ei pyrkisi Iranin hallituksen kaatamiseen, vaan oli valmis dialogiin maan kanssa. Normaalit suhteet olivat mahdollisia, mikäli Iran muuttaisi politiikkaansa.²²⁴ Laken mukaan Lännen tuli lähettää Iranille selkeä viesti, ettei se anna hyväksyntäänsä sille eikä tee kauppaa maan kanssa ennen kuin käytös muuttuu. Ongelmana olivatkin juuri erimielisyydet liittolaisten kanssa, sillä Yhdysvallat ei ollut Laken mukaan onnistunut luomaan kansainvälistä konsensusta Iranin muodostaman uhkan suhteen.²²⁵ Hän korosti, ettei kyse kuitenkaan ollut paljon puhutusta sivilisaatioiden yhteentörmäyksestä, sillä Yhdysvalloilla ei ollut mitään islamilaista hallitusta vastaan – ongelmana oli yksinkertaisesti Iranin hallituksen radikalismi²²⁶.

Aggressiivisen, modernin ja sekulaarisen Irakin varsin kehittyneisiin joukkotuhoaseohjelmiin verrattuna Iranin ohjelmat olivat vielä varhaisessa vaiheessa. Irakin patoamisesta myös vallitsi suurempi yksimielisyys kansainvälisessä yhteisössä. Lake korosti Saddam Husseinin ihmisoikeusloukkauksia, epäluotettavuutta sekä uhmakkuutta ja totesi sanktiopolitiikan osoittautuneen tehottomaksi maan kohdalla. Lake ei myöskään antanut arvoa Irakin viime aikoina näyttämälle lisääntyvälle myöntöväisyydelle, sillä hänen mukaansa oli tullut selväksi, että sekin tarkoitti vain uhmakkuutta valepuvussa; mikäli sanktiot nostettaisiin, Saddam jatkaisi joukkotuhoaseohjelmiaan. Vaikka Lake ei suoraan maininnut hallituksen vaihdosta Irakin yhteydessä, hän sanoi Yhdysvaltain olevan kiinnostunut demokraattisesta

---

²²¹ Lake 1994, 47-48.

²²² Lake 1994, 49.

²²³ Lake 1994, 52-53.

²²⁴ Lake 1994, 52.

²²⁵ Lake 1994, 46 & 53.

²²⁶ Lake 1994, 50

Irakista, puhuen tässä yhteydessä toiveikkaasti maanpaossa olevasta Kansalliskongressista ja vallankaappausyrityksistä Bagdadissa.²²⁷

Laken käyttämä termi ”takaiskuvaltio” näyttää siis yleisesti viittaavan niihin vaikeuksiin, joihin demokraattisen kansainvälisen yhteisön rakentaminen on roistovaltioiden kohdalla ajautunut, ja hänen kuvaamansa strategia nivoutuu Bushin kaudella vakiintuneeseen tarinaan kansainvälisestä yhteisöstä ja sen ulkopuolisista, vallitsevaa järjestystä potentiaalisesti uhkaavista epädemokraattista valtioista. Kuten aiemmissakin teksteissä, suurimpana huolena on roistovaltioiden vallan lisääntyminen joukkotuhousoseiden muodossa. Clintonin kauden alussa esiin tuleva Yhdysvaltain Lähi-idän politiikan korostuminen ja Iranin roistovaltiostatus kertoo kuitenkin ennen kaikkea Yhdysvaltain stategisten intressien ja vihamielisten kahdenvälisen suhteiden jatkuvuudesta²²⁸. Tämä antaa aihetta myös toisenlaiseen tulkintaan, jonka mukaan takaiskujen voisi nähdä kertovan erityisesti niistä epäonnistumisista, joita Yhdysvallat on kohdannut Iranin ja Irakin politiikassaan yrittäessään jo vuosikymmenten ajan muokata Persianlahden aluetta mieleisekseen. Siinä kun Irak oli pettänyt amerikkalaisten luottamuksen hyökkäämällä Kuwaitiin 1990, liittolaisuus Iranin kanssa oli menetetty jo vuonna 1979 (ks. luku 4 *Katsaus aiempaan roistovaltioidiskurssiin*).

Fukuyaman tekstistä muistuttaen Lake myös totesi Iranin ja Irakin olleen historian väärällä puolella²²⁹. Tämä toteamus yhdessä sen kanssa, että Lake ymmärsi Yhdysvaltojen olleen tähän mennessä riippuvainen näistä kahdesta maasta, muistuttaa Fukuyaman kuvaaman historiallisen ja jälkihistoriallisen maailman törmäyspotentiaalista, jossa öljyn muodostama yhtymäkohta edusti neo-liberalistien painottaman keskinäisriippuvuuden sijaan jälki-historiallisen maailman melko yksipuolista ja vaarallista riippuvuutta epävakaasta historiallisesta maailmasta. Tästä näkökulmasta Iranin ja Irakin samanaikaisen patoamisen tarkoituksena näyttäisi olleen lopettaa Lännen epämieluisa riippuvuus historiallisesta maailmasta. Tämä

---

²²⁷ Laken mukaan ainoa syy, miksi Irak nyt suostuu UNSCOM:in ehtoihin on se, että se saisi öljysanktiot nostetuksi. Kunhan öljy taas alkaa virrata, Saddam alkaisi rakentaa joukkotuhousoita. (Lake 1994, 50) Parempaa tulevaisuutta lupaa kuitenkin maanpaossa olevan Irakin kansalliskongressin aktiivisuus ja se, että sanktiot ovat onnistuneet heikentämään Saddamin vallalle niin keskeistä sisäpiiriä. Lake 1994, 51-52. (Lake 1994, 52).

²²⁸ Stephen Hubbel näkee yllä kuvatun Yhdysvaltain Lähi-Idän politiikan uusimman version kertovan ennen kaikkea pysyvyydestä, sillä Laken kuvaamat tavoitteet alueella ovat pysyneet miltei muuttumattomina vuosikymmenten ajan. Hubbell 1998, 2 [WWW-dokumentti].

²²⁹ ”Slowly but surely they are coming to understand that there is a price to pay for their recalcitrant commitment to remain on the wrong side of history. This is not a crusade, but a genuine and responsible

kunnianhimoinen tavoite, joka edellytti Yhdysvalloilta ennennäkemätöntä sotilaallisen ja poliittisen läsnäolon lisäämistä alueella, erotti uuden strategian aikaisemmista²³⁰.

6.2 Sivilisaatioiden yhteentörmäys

Yllä kuvatussa roistovaltiopoliittikkaa ohjaavassa uudessa strategiassa korostuva kahden islamilaisen maan uhkaavuus tukee Samuel P. Huntingtonin Clintonin kauden alussa esittämää vaikutusvaltaista teesiä sivilisaatioiden yhteentörmäyksestä. Sivilisaatioiden yhteentörmäys edusti Huntingtonin mukaan uudenlaista kansainvälistä konfliktityyppiä, joka tulisi korvaamaan kylmän sodan ideologisen taistelun²³¹. Huntington näki sivilisatorisen identiteetin poliittisia ideologioita muuttumattomampana ja piti historiaa viime kädessä sivilisaatioiden historiana.²³² Hänen teesinsä mukaisesti uuden aikakauden voitiin siis olettaa olevan kylmää sotaakin merkittävämpi ihmiskunnan historiassa.

Sivilisaatioiden vastakkainasettelu muodostuisi nimenomaan Lännen ja muun maailman välillä, mikä johtui jälkimmäisen asenteesta Lännen ylivaltaa kohtaan. Valtiotasolla tämä voi Huntingtonin mukaan purkautua kolmella tavalla. Ensinnäkin Lännen ulkopuoliset muun maailman toimijat voivat reagoida Pohjois-Korean ja Burman tavoin, pyrkimällä eristämään itsensä läntisestä kansainvälisestä yhteisöstä. Toisaalta ne voivat yrittää liittyä Länteen omaksumalla sen edustamat arvot ja instituutiot. Kolmantena vaihtoehtona Huntington esitti vastavoiman muodostamisen, mikä merkitsisi taloudellisen ja sotilaallisen vallan kehittämistä, liittoutumista muiden Lännen ulkopuolisten toimijoiden kanssa sekä omien arvojen ja instituutioiden säilyttämistä, ts. modernisoitumista ilman länsimaistumista.²³³ Varsinkin viimeinen vaihtoehto enteili yhteentörmäystä ja siinä korostui erityisesti islamilais-konfutselaisten valtioiden rooli; Huntingtonin sanoi, että koska muutamat islamilais-konfutselaiset valtiot eivät joko

---

effort, over time, to protect American interests, stabilize the international system and enlarge the community of nations committed to democracy, free market and peace.” Lake 1994, 55.

²³⁰ Kaksoispatoamisstrategian myötä Yhdysvaltain armeija piti jatkuvan painostuksen aikaansaamiseksi sijoittaa pitkäksi ajaksi alueella ja alueellisista liittolaisista piti tehdä uskottava sotilaallinen vastapaino Irakille ja Iranille. Vuoteen 1998 mennessä amerikkalaisten joukkojen määrä alueella kasvoikin 20 000:en, Saudi-Arabiasta tuli maailman johtava aseiden ostaja ja sen ja Yhdysvaltain välinen tiedusteluyhteistyö kasvoi. Saudi-Arabian ohella myös Kuwait, Qatar ja Yhdistyneet Arabiemiirikunnat ostivat huomattavia määriä aseita Yhdysvalloista. Hubbell 1998, 2 [WWW-dokumentti].

²³¹ Huntington 1993, 22-23.

²³² Huntington 1993, 24-27.

²³³ Huntington 1993, 41.

halua tai kykene liittymään Länteen, niiden täytyy kilpailla sen kanssa kehittämällä voimaansa²³⁴. Hän näkikin yhtenä hälyttävimmistä kylmän sodan jälkeisen maailman piirteistä sen, että Lännen vähentäessä sotilaallista valtaansa monet kyzeisiin sivilisaatioihin kuuluvat valtiot kasvattavat sitä²³⁵. Lopputuloksena olisi aseidenrajoittamisen uudelleenmäärittely ja asevaltioiden nousu. Siinä kun aseidenriisunta aiemmin oli ollut supervaltojen välisen tasapainon luomista, nyt sen päätavoite oli estää Länteen kuulumattomia maita kehittämästä sellaista sotilaallista kapasiteettia, joka voisi uhata tämän intressejä.²³⁶ Se, että Huntington käytti tässä Krauthammerin luomaa, roistovaltiokategoriaan viittaavaa termiä *asevaltio*, vahvistaa kulttuurien yhteentörmäyksessä vaarallisimmalla tasollaan kyseen olleen nimenomaan roistovaltioiden ja Lännen välisestä konfliktista. Näin Huntington paikansi roistovaltiot sivilisatorisella kartallaan islamilaiseen ja konfutselaiseen maailmaan.

Huntingtonin uhkakuvan voi nähdä edelleen täydentäneen roistovaltioidiskurssin taustalla olevaa vaikutusvaltaista tarinaa uudesta maailmanjärjestyksestä ja uusista uhkista: sen myötä roistovaltiouhkiaan epäilemättä jo aiemmin liittynyt ja erityisesti Irakin kohdalla korostunut sivilisatorinen tai rodullinen toiseus saa objektiivisemmän, tieteellisen selityksen. Voidaan myös ajatella, että aiemmin roistovaltiokäsitteen merkitystä lähinnä konnotaation tasolla muovannut assosiaatio islamilaisuudesta siirtyy Huntingtonin näkemysten myötä lähemmäs denotatiivista merkitystä.

6.3 Käytetyt ilmaisut

Clintonin kaudella esiintyy ensimmäisen kerran termi *roistovaltio* ("rogue state"), josta tulee myös diskurssin useimmin käytetty ilmaisu. Adjektiivinen "rogue" on mukana myös seuraavissa yhdistelmissä: *roistokansat* ("rogue nations"), *roistohallitukset* ("rogue regimes"), *roistomaat* ("rogue countries") ja *roistomainen käytös* ("rogue behavior"). Englanninkielessä roisto tarkoittaa lurjasta, epäluotettavaa, periaatteetonta, vastuutonta tai pahanilkistä sekä irtolaisten ja tyhjäntoimittajien luokkaan kuuluvaa yksilöä. Sanalla tarkoitetaan myös ylimääräistä tai sopimatonta asiaa listassa tai jotain, joka ei ole

---

²³⁴ Huntington 1993, 45.

²³⁵ Tässä Huntington mainitsee Kiinan, Pohjois-Korean ja Lähi-Idän valtiot.

²³⁶ Huntington 1993, 45-46.

asianmukaisessa kontrollissa.²³⁷ Kuten aiemmatkin käsitteen ilmaisut, termi viittaa ulkopuolisuuteen ja syrjäytyneisyyteen kansainvälisestä yhteisöstä. Bushin tapaan Clinton puhuu myös *lainsuojattomista* (käyttäen muotoja ”outlaw nations”, ”outlaws”, ”outlaw states” ja ”outlaw behavior”) ja *paariakansoista* (”pariah nations”).

Lisäksi yhdessä puheessaan presidentti käyttää Anthony Laken ilmaisua takaiskuvaltiot (”backlash states”). Termi ”backlash” viittaa äkilliseen ja rajuun taaksepäin suuntautuneeseen liikkeeseen ja kuvainnollisesti se merkitsee vasta tapahtuneen poliittisen tai sosiaalisen kehityksen yhteydessä ilmenevää voimakasta epäsuotuisaa tai vihamielistä reaktiota. Kyse on siis epäonnistumisesta jonkin toivotun tuloksen aikaansaamisessa.²³⁸ Luvussa 5.1 (*Clintonin hallituksen roistovaltiopoliitiikan strategiset lähtökohdat*) esiteltyjä määritelmiä voisikin tämän perusteella täydentää sanomalla ilmaisun viittaavan sellaisiin valtioihin, joiden kohdalla kylmän sodan jälkeisen demokraattisten kansojen yhteisön rakentaminen on ajautunut vaikeuksiin nimenomaan sen vuoksi, että ne ovat reagoineet tähän projektiin vihamielisesti. Termin toisessa, vähemmän imartelevassa merkityksessä, jossa takaiskuilla ymmärretään tarkoitettavan Yhdysvaltain epäonnistumisia Persianlahden politiikassaan, takaiskuvaltioiden voisi puolestaan nähdä uhkaavan ennen kaikkea Yhdysvaltain johtavan aseman vakiintumiseen liittyvää kehitystä.

Clintonin käyttämien termien lisäksi voidaan mainita myös ulkoministeri Madeleine Albrightin roistovaltiodiskurssiin tuoma uusi ilmaisu, *huolta herättävät valtiot* (”states of concern”). Vaikka Clinton ei tutkimusmateriaalin teksteissä itse ilmaisua käytäkään, sen neutraalius liittyy selvästi Clintonin kauden lopulla tapahtuneeseen muutokseen (ks. luku 6.7 *Uhkakuvan lieventyminen*). Tämä on lievin kaikista roistovaltiodiskurssin ilmaisuista ja se kiinnittää huomion vastuuta kantavan ja maltillisen puhujan huolestuneisuuteen, joka ei kyseisten valtioiden huolestuttavasta toiminnasta huolimatta kuitenkaan leimaa tai tuomitse niitä.

---

237 *Oxford English Dictionary* [WWW-dokumentti].

238 *Merriam-Webster Online Dictionary* [WWW-dokumentti] ja *WordReference.com* [WWW-dokumentti].

6.4 Iranin ja Irakin patoaminen

Roistovaltiouhka alkaa Clintonin kaudella liittyä aiempaa kiinteämmin toiseen uuteen uhkaan, terrorismiin. Tämä näkyy ensimmäisen kerran kesäkuussa 1993, jolloin paljastuu uusi esimerkki Irakin lainsuojattomasta käytöksestä: Saddam Husseinin hallitus on ollut osallinen entisen presidentin George Bushin murhayritykseen. Clintonin mukaan Irakin johtaja on toistuvasti osoittanut taipuvaisuutensa terrorismiin ja agressioon. Kostotoimenpiteenä toimeenpanemansa ohjusiskun Irakia vastaan Clinton kertoo toimineen viestinä mille tahansa kansalle, ryhmälle tai yksilölle, joka harkitsee vastaavia tekoja Yhdysvaltain kansalaisia kohtaan.²³⁹ Presidentti viittaa murhayritykseen myös saman vuoden joulukuussa Lockerbien lentokoneturman uhrien muistotilaisuudessa, mutta keskittyy tässä Libyaan: hän sanoo murhayrityksen yhdessä Pan Am-lentoyhtiön koneeseen ja World Trade Centeriin kohdistuneiden iskujen kanssa osoittaneen, että Libyan kaltaiset terrorismia sponsoroivat maat tietävät amerikkalaisen idean vapaudesta ja mahdollisuuksista olevan kuolettava uhka niiden epälegitiimille auktoriteetille. Ympäri maailmaa nouseva demokratian aalto kääntyy lainsuojattomia vastaan, minkä vuoksi ne yrittävät iskeä takaisin ja legitimoida äänensä väkivallan, uhkailun ja pelottelun keinoin.²⁴⁰

Myöhemmin roistovaltiouhan ja terrorismin yhteys korostuu etenkin diskurssin uuteen viittausobjektiin, Iraniin, liittyen. Sen kohdalla keskeistä on myös tutumpi joukkotuhouhkeiden leviämisen uhka. Aivan kuten Laken kuvaama strategian perusteella voisi olettaakin tapahtuvan, Clintonin kaudella viholliskuvan keskittäminen alkaa selvästi painottua juuri Iraniin. Ensimmäisen kerran Iran sisällytetään kategoriaan tammikuussa 1994, jolloin myös ensimmäisen kerran esiintyy termi roistovaltio. Iranin ja Libyan roistomaisuus liittyy puheessa niiden kasvavan ohjusvalmiuden sekä Itä-Euroopan maista peräisin olevien ydinmateriaalien salakuljetuksen muodostamaan selvään uhkaan, jolle yhä suurempi osa Eurooppaa on nyt alttiina.²⁴¹ Huhtikuussa 1994 Clintonin syyttäessä roistovaltiota terrorismin tukemisesta ja käyttäessä turvallisuusneuvonantajansa juuri ilmestyneessä artikkelissa esiintynyttä ilmaisua

---

239 "Address to the Nation on the Strike on Iraqi Intelligence Headquarters, June 26, 1993" [WWW-dokumentti].

240 Clinton kertoo maansa kovasta Libyan vastaisesta sanktiopolitiikasta ja vakuuttaa, että Pan Am-103-koneen räjähdyksestä vastuulliset tullaan vielä tuomaan oikeuden eteen. "Remarks at the Groundbreaking Ceremony for the Pan Am Flight 103 Memorial in Arlington, Virginia December 21, 1993" [WWW-dokumentti].

241 "Interview With Wolf Blitzer of CNN, June 5, 1994" [WWW-dokumentti].

takaiskuvaltiot, Iran on ainut viittausobjekti.²⁴² Iraniin kohdistuva kova retoriikka jatkuu saman vuoden elokuussa, jolloin Clinton mainitsee radikaaleja ryhmiä tukevien Irakin ja Iranin kahtena keskeisenä esteenä Lähi-idän paremmalle tulevaisuudelle. Presidentti painottaa, että Irakin vastaisia tiukkoja sanktioita tukevaa kansainvälistä yksimielisyyttä on pidettävä yllä, sillä vaikka tämä kansainvälisen tahdon ilmaus on lopulta onnistunut pakottamaan Saddam Husseinin tekemään yhteistyötä, hallituksen todellinen luonne on tullut selväksi. Näin Clinton todentaa sen jo Bushin kaudella vakiintuneen semioottisen väittämän, jonka mukaan Irakin toiseutta ja pahuutta edustava luonne on muuttumaton. Hän korostaa Iranin patoamisen olevan kuitenkin aivan yhtä tärkeää: Iran on maailman johtava terrorismin sponsoroiija ja se myös yrittää hankkia joukkotuhuoseita. Onkin vedottava liittolaisiin, jotta nämä ymmärtäisivät iranilaisten tarkoituksien todellisen luonteen ja auttaisivat Yhdysvaltoja vakuuttamaan Teheranin siitä, etteivät suvaitse roistomaista käytöstä.²⁴³ Yllä mainituissa otteissa toistuvat selvästi Laken artikkelissa esitetyt näkemykset.

Huhtikuussa 1995 presidentti puhuu integraation ja hajaannuksen voimien välisestä taistelusta, tuoden näin yhä selvemmin esiin sen, että suurta rajalinjaa uudessa maailmassa määrittää jäsenyys ja ulkopuolisuus Yhdysvaltain johtamasta kansainvälisestä yhteisöstä. Samassa puheessa Clinton puolustaa hallituksensa Irania, Irakia ja Libyaa kohtaan ottamaa patoamispolitiikkaa: hän sanoo roistovaltioiden Lähi-idässä sponsoroivan kuolemaa tappaakseen rauhan ja janoavan joukkotuhuoseita. Näiden hajaannuksen voimien vastustamisen presidentti selittää olevan tärkeä osa Yhdysvaltain alueelle kohdistuvaa politiikkaa. Puhe käsittelee pääasiassa Irania koskevia ongelmia, jotka liittyvät ensinnäkin siihen, että Iran enenevässä määrin sekä innoittaa että rahoittaa terroristeja. Toisena huolenaiheena ovat Iranin kasvavat joukkotuhuoseohjelmat, jotka muodostavat paitsi alueellisen, myös globaalin uhkan. Clinton kertoo hallituksensa Iranin vastaisista toimenpiteistä ja toteaa lopuksi, ettei mikään viittaa lähentymisen politiikan (”engagement”) toimivan Iranin kohdalla. Pahuutta ole vielä onnistuttu kitkemään ihmisluonnosta, ja kuten on nähty Oklahoma Cityn ja Tokion terrori-iskuissa, nykymaailmassa ollaan entistä haavoittuvaisempia järjestäytyneen pahuuden voimille.²⁴⁴ Integraation ja hajaannuksen voimista puhuessaan Clinton myös viittaa raamatun kirjoituksiin, jotka lupaavat ajan,

---

242 ”The President's Radio Address, April 30, 1994” [WWW-dokumentti].

243 ”Teleconference Remarks With B'nai B'rith August 24, 1994” [WWW-dokumentti].

jolloin ilkeämieliset syöstään vallasta.²⁴⁵ Tämän perusteella roistovaltioiden vastaisen taistelun voi tulkita osana apokalyptisiä lopun ajan tapahtumia.

Toukokuussa 1995 Clinton jatkaa Iranin luoman uhkan patoamisen puolesta puhumista, sanoen tämän olevan kaikkien länsimaiden intressien mukaista. Iran yrittää terrorin keinoin heikentää Länttä ja sen arvoja ja tuhota Lähi-idän rauhanprosessin. Clinton kertoo taas Iranin patoamiseen liittyvät saavutukset, joista huolimatta paljon jää vielä tehtäväksi.²⁴⁶ Hän kertoo myös antaneensa käskyn lopettaa kaiken kaupankäynnin maansa ja Iranin välillä, mikä on vaatinut uhrauksia joiltakin amerikkalaisyrityksiltä. Kuitenkin vain näyttämällä hyvää esimerkkiä Yhdysvallat voi vakuuttaa muut. Presidentti mainitsee vielä päättäväisyytensä Libyan suhteen, ja muistuttaa Saddam Husseinin sanktioiden heikentämänäkin olevan aggressiivinen, vaarallinen voima. Näiden kolmen roistovaltion patoaminen on osa suurempaa hanketta vastustaa kaikkia niitä, jotka vastustavat rauhaa.²⁴⁷

Saman vuoden kesäkuussa YK:lle sen peruskirjan 50-vuotispäivänä pitämässään puheessa Clinton sanoo, että Hitlerin ja Stalinin ovat korvanneet terroristit ja näiden lainsuojattomat valtiolliset tukijat, jotka suhtautuvat ylenkatseellisesti ihmiselämää- ja arvoa sekä lakia kohtaan, käyttävät kuolettavaa teknologiaa ja etsivät henkilökohtaista voittoa ikaikaisissa konflikteissa. Niiden toiminta kertoo puutteellisesta moraalista, mikä on kautta historian tuhon voimia määrittänyt piirre. Esimerkkinä näiden voimien jatkuvasta olemassaolosta Clinton mainitsee muutamaa tunti aiemmin nationalismin nimissä toimeenpannun Egyptin presidenttiä vastaan kohdistetun hyökkäyksen. Keskinäisriippuvuuden vallitessa ollaan erityisen haavoittuvaisia, minkä vuoksi terroristit sekä niitä tukevat ryhmät ja kansat on Clintonin mukaan laitettava karanteeniin. Hän vetoaa YK:iin, jotta se vahvistaisi toimiaan terrorismia tukevia maita vastaan ja varoittaa terrorismin ja joukkotuhoaseiden uhkien välisestä vaarallisesta yhteydestä. Kiitellessään järjestöä sen toimimisesta tiettyjen hallitusten eristämiseksi,

---

²⁴⁴ “Remarks at the World Jewish Congress Dinner in New York City, April 30, 1995” [WWW-dokumentti].

²⁴⁵ “Remarks at the World Jewish Congress Dinner in New York City, April 30, 1995” [WWW-dokumentti].

²⁴⁶ “Remarks to the American Israel Public Affairs Committee Policy Conference May 7, 1995” [WWW-dokumentti].

²⁴⁷ “Remarks to the American Israel Public Affairs Committee Policy Conference May 7, 1995” [WWW-dokumentti].

Clinton viittaa Irakiin, Balkanin maihin ja Libyaan, jättäen tällä kertaa kuitenkin Iranin mainitsematta.²⁴⁸

Maaliskussa 1996 pidetystä puheesta käy ilmi, etteivät eurooppalaiset edelleenkään hyväksy Yhdysvaltain Irania kohtaan omaksumaa kovaa linjaa, vaan suosivat lähentymisen politiikkaa ja keskinäistä dialogia. Clinton sanoo kuitenkin jatkavansa argumentointiaan roistovaltioiden eristämisen puolesta YK:ssa ja päättäväisyytensä perustuvan käsillä olevaan todistusaineistoon.²⁴⁹ Saman vuoden elokuussa hän puhuu Saudi-Arabiaan sijoitetuista amerikkalaisista joukoista, joiden tehtävänä on ehkäistä roistovaltioiden aggressiota ja taistella terrorismia vastaan. Clinton ilmoittaa samana päivänä allekirjoittaneensa Irania ja Libyaa vastaan suunnattuja sanktioita koskevan lain ("Iran-Libya Sanctions Act") kieltääkseen niiltä rahat terrorismin tukemiseen ja joukkotuhoaseiden hankkimiseen sekä lisätäkseen painetta Libyaa kohtaan terroristikiistassa²⁵⁰. Syyskuussa 1996 Clinton argumentoi YK:n yleiskokoukselle Iranin eristämisen puolesta. Tavoitteena tulisi hänen mukaansa olla nollatoleranssi agression, terrorismin ja laittoman käytöksen edessä. Käytännössä tämä tarkoittaa mm. halkeamiskelpoisen materiaalin tuotantokiellosta (Fissile Material Cut-off Treaty, FMCT) neuvottelemista sekä sellaisten valtioiden eristämistä, jotka kieltäytyvät pelaamasta sivistyneen käytöksen sääntöjen mukaisesti. Niin kauan kuin Irak uhkailee naapureitaan, Iran sponsoroi terrorismia ja Libya kieltäytyy luovuttamasta lentokoneturmasta epäiltyjä, nämä valtiot eivät Clintonin mukaan voi olla kansojen perheen täysjäseniä.²⁵¹

Iraniin viitataan roistovaltiona viimeisen kerran vuoden 1997 lokakuussa²⁵². Tämän jälkeen sen suhteen ei pelkästään vallitse hiljaisuus, vaan kuten kesäkuun 1998 puheista

---

248 "Remarks on the 50th Anniversary of the United Nations Charter in San Francisco, California, June 26, 1995" [WWW-dokumentti].

249 The President's News Conference With President Hosni Mubarak of Egypt in Sharm al-Sheikh, March 13, 1996" [WWW-dokumentti].

250 "Remarks on International Security Issues at George Washington University August 5, 1996" [WWW-dokumentti].

251 Remarks to the 51st Session of the United Nations General Assembly in New York City, September 24, 1996, [WWW-dokumentti]. Myöhemmin samana vuonna Clinton sanoo nollatoleranssin tarkoittavan sitä, että painostetaan roistovaltoita eikä asioida niiden kanssa. Tähän hän lisää, että onkin vaikeaa asioida sellaisten kanssa, jotka tappavat viattomia siviileitä. Clinton luettelee taas uudet uhkat mainiten terroristit ja roistovaltiot ensimmäisenä ja kuvaten niitä tällä kerta uhkien verkostona (nexus of new threats).

Clinton sanoo, että ne kaikki ovat kuolettavampia, mikäli pääsevät käsiksi joukkotuhoaseisiin. "Remarks to the Australian Parliament in Canberra, November 20, 1996" [WWW-dokumentti].

252 Tällöin Clinton korostaa Yhdysvalloilla ja Kiinalla olevan yhteinen intressi estää joukkotuhoaseiden joutuminen epävakauille alueille ja roistovaltioihin, eritoten Iraniin. "The President's News Conference with President Jiang Zemin of China, October 29, 1997" [WWW-dokumentti].

on nähtävissä, suhtautuminen tähän niin keskeiseksi tulleeeseen roistovaltioon muuttuu radikaalisti: kun Clintonilta kysytään, onko hänen politiikkansa pehmenemässä Iranin suhteen, hän aluksi kieltää hallituksensa muuttaneen periaatteitaan, mutta sanoo kuitenkin Yhdysvaltain haluavan todellista vastavuoroisuuteen perustuvaa sovintoa Iranin kanssa. Hän sanoo uskovansa Iranin olevan muuttumassa positiivisella tavalla ja haluavansa tukea muutosta. Iran on Clintonin mukaan nyt kääntynyt pois terrorismin tukemisesta, vaarallisten aseiden levittämisestä ja Lähi-idän rauhanprosessin vastustamisesta. Vastauksensa yhteydessä Clinton viittaa Madeleine Albrightin edellisenä päivänä pitämään puheeseen, ja antaa ymmärtää olevansa samoilla linjoilla tämän kanssa.²⁵³ Albright oli tällöin puhunut Iranin ja Yhdysvaltain välisten suhteiden tärkeydestä ja siitä, että oli aika unohtaa menneet vihamielisyydet. Hän ylisti Iranin toukokuisia vaaleja, joiden myötä presidentiksi oli tullut avoimuutta kannattava Mohammad Khatami, jonka maltillinen ulkopoliittinen linja pyrki maan kansainvälisen vieraantumisen lopettamiseen. Iran oli mm. julkisesti tuominnut terrorismin. Albright sanoi seuraavansa Iranin kehitystä mielenkiinnolla paitsi Iranin kansainväliseen yhteisöön liittymisen näkökulmasta, myös kahdenvälisen suhteiden solmimisen kannalta. Hän kuitenkin muistutti, että tällaisten toiveiden yhteydessä on muistettava mm. se tosiasia, ettei maa vielä ole lopettanut terrorismin tukemista ja että se yhä tavoittelee ydinaseita ja ohjuksia.²⁵⁴ Iranin äkillinen putoaminen kategoriasta vuonna 1998 kertoi ainakin kaksoispatoamisen strategian päättymisestä. Taustalla vaikutti vaalien lisäksi myös se, että Iran oli huhtikuussa 1997 ratifioinut Kemiallisten aseiden konvention²⁵⁵. Ilmaistiinhan Laken artikkelissakin avoimuus suhteiden paranemiselle, mikäli Iranin lainsuojattomana nähty käytös loppuisi²⁵⁶. Huhtikuussa 2000 Yhdysvallat myös helpotti Iranin vastaisia sanktioitaan²⁵⁷.

---

²⁵³ "Remarks on the Nominations of Bill Richardson To Be Secretary of Energy and Richard C. Holbrooke To Be United Nations Ambassador and an Exchange With Reporters, June 18, 1998" [WWW-dokumentti].

²⁵⁴ "Secretary of State Madeleine K. Albright at the 1998 Asia Society Dinner, New York, June 17, 1998", Asia Society [WWW-dokumentti].

²⁵⁵ Argumentoidessaan Kemiallisten aseiden sopimuksen puolesta Clinton mainitsee Irakin ja Libyan, mutta ei enää Irania, sillä tämä on allekirjoittanut kyseisen sopimuksen. Irak ja Libya eivät sitä ole tehneet, eivätkä Clintonin mukaan tulekaan tekemään. "Remarks and a Question-and-Answer Session With the American Society of Newspaper Editors April 11, 1997" [WWW-dokumentti].

²⁵⁶ Se, että Iran heinäkuussa 1998 testasi Pohjois-Korealta hankkimiaan keskipitkän matkan ohjuksia, ei kuitenkaan enää riittänyt nostamaan maata roistovaltiokategoriaan, vaikka se saikin hetkellisesti moitteita osakseen (Hubbell 1998, 5).

²⁵⁷ "An overview of O.F.A.C. Regulations involving Sanctions against Iran", "What You Need to Know about U.S. Economic Sanctions", U.S. Department of the Treasury [WWW-dokumentti].

Samaan aikaan kun Iraniin kohdistuva retoriikka pehmenee, Irakin roistomaisuus korostuu entisestään; radiopuheessa helmikuussa 1998 Clinton sanoo pitävänsä erityisen vaarallisena joukkotuhoaseiden leviämistä niitä haluavien terroristien, rikollisten ja lainsuojattomien valtioiden käsiin sekä polttavimman aiheen viimeaikaisissa keskusteluissa olleen etenkin Saddam Husseinin maailman rauhalle ja tasapainolle edustaman uhkan. Hän toteaa Irakin nykyisten puuhien olevan paljon vaarallisempia kuin Persianlahden sodan aikaan. YK:n asetarkastajien läsnäolosta huolimatta Irakilla nimittäin on salaisia ohjus- sekä kemiallisten ja biologisten aseiden ohjelmia ja sillä on kyky nopeasti aloittaa niiden uudelleen tuottaminen. Clinton sanoo Yhdysvaltain ja Iso-Britannian yhdessä olevan päättäväisiä sen suhteen, että Saddamia on estettävä uudelleen uhkaamasta maailmaa joukkotuhoaseillaan. Hänet on pysäytettävä. Vaikka paras keino tämän aikaansaamiseksi diplomatia, on myös oltava valmiita käyttämään voimaa. Clintonin mukaan Hussein on kerännyt jo tarpeeksia kemiallisia ja biologisia aseita pyyhkiäkseen pois koko ihmiskunnan.²⁵⁸

Niinikään helmikuussa 1998 Clinton toteaa, että roistovaltioiden holtittomien tekojen sekä terroristien, huumeiden salakuljettajien ja järjestäytyneen rikollisuuden epäpyhän akselin vuoksi maailma ei vielä ole vapaa vaaroista. Tulevaisuutta on puolustettava tulevan vuosisadan saalistajilta, jotka tulevat olemaan vieläkin kuolettavampia, mikäli niiden annetaan rakentaa ydin-, kemiallisia, ja biologisia aseita sekä ohjuksia niiden kuljettamiseen. Vaarasta ei Clintonin mukaan ole parempaa esimerkkiä kuin Saddam Hussein, joka uhkaa paitsi omien kansalaistensa ja alueensa, myös kaikkien muiden turvallisuutta. Clinton haluaa amerikkalaisten ensinnäkin ymmärtävän, miten kriisi Irakin kanssa sai alkunsa, kerraten yksityiskohtaisesti Persianlahden sodan jälkeisiä tapahtumia ja korostaen Saddamin petollisuutta, jatkuvia ongelmia asetarkastusten läpiviennissä sekä todisteita yhä jatkuvista joukkotuhoaseohjelmista. Clinton sanoo Irakin käyttäneen hirvittävää kemiallisten aseiden arsenaaliaan Irania vastaan käymässään sodassa ja omia kansalaisiaan vastaan. Lisäksi Saddam Husseinin laukaisi Persianlahden sodan aikana ohjuksia naapureitaan vastaan. Tämän valossa presidentti kehottaa kuvittelemaan tulevaisuutta: mikäli Saddam edelleenkiin kieltäytyy yhteistyöstä ja rauhasta ja mikäli kansainvälinen yhteisö ei silloin onnistu toimimaan, hän päättelee voivansa rauhassa kehittää arsenaaliaan. Mikäli näin pääsee käymään, Irakin johtaja tulee myös jonakin päivän käyttämään aseitaan. Clinton haluaa

---

²⁵⁸ The President's Radio Address, February 7, 1998 [WWW-dokumentti].

kansalaistensa ymmärtävän, mitä Yhdysvaltain on tällaisessa tilanteessa tehtävä kansallisen turvallisuutensa ja samalla kaikkien vapautta rakastavien ihmisten eteen: ainoa vastaus aggressioon ja laittomaan käytökseen on lujuus, päättäväisyys ja mikäli tarpeen, toiminta. Vaikkei sotilaallisella iskulla pystytä tuhoamaan kaikkia aseita, se voi Clintonin mukaan heikentää Saddamın mahdollisuuksia uhata maailmaa ja naapureitaan ja lisätä hänen kunniotustaan kansainvälistä yhteisöä kohtaan. Irak on muistutus siitä, mitä on opittu 1900-luvulla ja mitä tulee tietää 2000-luvulla. Sen kanssa toimiminen vaatii jatkuvaa valppautta. Ensi vuosituhat voi tuoda tullessaan yhä enemmän Irakin kaltaisia uhkia ja epäonnistuminen tulee rohkaisemaan sen jalanjalkien seuraajia.²⁵⁹ Yllä kuvattujen puheiden jälkeen, kesällä 1998, Saddam Hussein karkotti YK:n asetarkastajat maastaan. Saman vuoden lokakuussa Clinton allekirjoitti *Iraq Liberation Act*-nimisen lain, jonka myötä Yhdysvaltain viralliseksi politiikaksi tuli Saddam Husseinin hallituksen kaataminen ja sen korvaaminen uudella demokraattisella hallituksella.²⁶⁰

6.5 Roistovaltiouhka argumenttina monenkeskisten aseidenrajoittamissopimusten puolesta

Iranin ja Irakin vastaisen retoriikan lisäksi ja osittain siihen liittyen roistovaltiouhka toimii argumenttina myös joukkotuhoaseiden hallintaa koskevien kansainvälisten sopimusten – Ydinsulkusopimuksen (Non-proliferation Treaty, NPT), Ydinkoekieltosopimuksen (Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT), Kemiallisten aseiden kieltosopimuksen (Chemical Weapons Convention, CWC), ja Biologisten aseiden kieltosopimuksen (Biological and Toxin Weapons Convention, BTWC) – puolesta²⁶¹. Clinton sanoo joukkotuhoaseiden leviämisen estämisen olevan suoraan

---

259 ”Remarks at the Pentagon in Arlington, Virginia, February 17, 1998” [WWW-dokumentti].

260 Lain mukaan Yhdysvaltain politiikkana tulisi olla Saddam Husseinin hallituksen kaatamiseen tähtäävien yritysten tukeminen. Siinä Irakia syytetään mm. invaasiosta Iraniin vuonna 1980, kemiallisten aseiden käytöstä iranilaisia joukkoja ja kurdeja vastaan 1980-luvulla sekä Kuwaitin invaasiosta ja asetarkastusten vastustamisesta 1990-luvulla. Laki kannusti Clintonia ryhtymään asianmukaisiin toimiin saadakseen Irakin myöntymään kansainvälisiin velvoitteisiinsa. Sen mukaan Yhdysvaltain tulisi tukea Irakin siirtymää demokratiaan Saddam Husseinin väistyttyä. Lailla oli laaja kannatus kongressissa. LaRocque 2002 [WWW-dokumentti].

261 Esimerkiksi toukokuussa 1993 Clinton liittyy roistovaltiouhkan ydinkokeet kieltävään sopimukseen (Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT). Tällöin hän sanoo Irakin osoittaneen, kuinka mannertenvälisten ohjusten ja muiden kehittyneiden aseiden kasvavat varastot ovat mahdollistaneet lainsuojattomille kansoille joukkotuhon uhan laajentamisen pitkälle omien rajojensa ulkopuolelle - CTBT on ase tätä uhkaa vastaan. (“Remarks at the United States Military Academy Commencement Ceremony in West Point, New York, May 29, 1993” [WWW-dokumentti]) Maaliskuussa 1995 Clinton uhkaa, että mikäli Ydinsulkusopimusta (Non-Proliferation Treaty, NPT) ei jatketa, laajentumishaluisten ja jäykkiä

yhteydessä tuhon voimien vastaiseen taisteluun. Tuhon voimille - jotka Clinton tässä määrittelee turvallisuuttamme, elämäntapaamme ja lapsiamme uhkaaviksi roistovaltioiksi, terroristeiksi ja rikollisiksi – ei kukaan ole immuuni.²⁶² Taustalla on ajatus keskinäisriippuvuudesta ja siitä, että Amerikkaa kohtaavat uhkat ovat globaaleja, minkä vuoksi niitä vastaan on taisteltava yhdessä muiden maiden kanssa²⁶³.

Erityisen näkyvästi roistovaltiouhka liittyy aseidenrajoittamissopimuksiin presidentin kampanjoissa Kemiallisten aseiden kieltosopimuksen (CWC) allekirjoittamisen ja ratifioinnin puolesta Yhdysvalloissa. Jo syyskuussa 1996 Clinton sanoo, että jotka eivät CWC:tä allekirjoita, eristetään; näin hän vihjaa tämän voivan käydä myös Yhdysvalloille²⁶⁴. Samantapainen argumentointi kovenee erityisesti vuoden 1997 huhtikuussa²⁶⁵. Tällöin Clinton sanoo CWC:n ulkopuolelle jäämisen tarkoittavan sitä, ettei Yhdysvalloilla tule olemaan sopimuksen antamia työkaluja roistovaltioita ja terroristeja vastaan ja että maa tulee menettämään tilaisuuden valvoa niiden sääntöjen noudattamista, joita se itse on ollut kirjoittamassa. Clinton jatkaa, ettei millään maalla, varsinkaan lainsuojattomalla valtiolla, pitäisi olla veto-oikeutta Yhdysvaltain kansalliseen turvallisuuteen.²⁶⁶ Hän esittää tähän mennessä ennenkuulumattoman ajatuksen Yhdysvalloista roistovaltiokategorian edustajana uhaten, että mikäli senaatti ei tee oikeaa päätöstä ja ratifioi sopimusta, Yhdysvallat siirtyy maailman johdosta juuri sellaisten hylkiökansojen seuraan, jotka konventio pyrkii eristämään²⁶⁷. Näin se sijoittaa itsensä samaan kastiin Libyan ja Irakin kaltaisten roistovaltoiden kanssa sen sijaan, että sen seurana olisivat ne, jotka luovat sivistyneen käytöksen normit²⁶⁸. Jättäytyessään sopimuksen ulkopuolelle, muu maailma on pakotettu kohtelemaan Yhdysvaltoja kuin

---

ideologioita omaavien paariakansojen on on helpompi hankkia hirvittäviä aseita (“Remarks to the Nixon Center for Peace and Freedom Policy Conference, March 1, 1995” [WWW-dokumentti]).

262 ”Remarks to the 51st Session of the United Nations General Assembly in New York City, September 24, 1996” [WWW-dokumentti].

263 Ks. esim. WWW-dokumentit ”The President's Radio Address, April 20, 1996”, ”Remarks on International Security Issues at George Washington University, August 5, 1996” ja Remarks at a Dinner for the Conference on Progressive Governance for the 21st Century in Florence, Italy, November 20, 1999”.

264 ”The President's Radio Address, September 7, 1996” [WWW-dokumentti].

265 Ks. esim. WWW-dokumentit ”Remarks to the Community in Detroit, October 22, 1996 ”, ”Letter to Congressional Leaders on Prevention of Importation of Weapons of Mass Destruction, November 4, 1996” sekä ”The President's News Conference April 18, 1997”.

266 ”The President's News Conference, April 18, 1997” [WWW-dokumentti].

267 ”Remarks Calling for the Ratification of the Chemical Weapons Convention and an Exchange With Reporters, April 4, 1997” [WWW-dokumentti].

268 ”Remarks and a Question-and-Answer Session With the American Society of Newspaper Editors, April 11, 1997” [WWW-dokumentti].

roistovaltiota, sillä tällöin amerikkalaiset eivät ole kunnan maailmankansalaisia²⁶⁹. Clinton esittää kyseen siis olevan oikean viiteryhmän valinnasta, jossa väärä valinta - jättäytyminen monenkeskisten sopimusten ulkopuolelle – asettaa Yhdysvallat lähemmäs roistovaltioiden halveksittavaa joukkoa.

Argumentoidessaan kieltosopimuksen puolesta Clinton mainitsee Irakin ja Libyan, mutta ei enää Irania; kuten sanottu aiemmin, tämä on jo allekirjoittanut kyseisen sopimuksen. Irak ja Libya eivät sitä ole tehneet, eivätkä Clintonin mukaan tulekaan tekemään²⁷⁰. Argumentointi tuottaa tulosta ja 24. huhtikuuta 1997 presidentti saattaa viimein julistaa CWC:n olevan ratifioitu²⁷¹. Keväällä 1998 roistovaltiouhka liittyy etenkin biologisiin aseisiin, jotka kieltävän konvention (BTWC) vahvistamisen puolesta Clinton tällöin argumentoi²⁷².

6.6 Roistovaltiot ja kansallinen ohjuspuolustusjärjestelmä

Roistovaltiouhka on alusta lähtien toiminut tehokkaana argumenttina amerikkalaisen ohjuspuolustusjärjestelmän oikeuttamiseksi ja samantapainen argumentointi jatkuu myös Clintonin kaudella. Toukokuussa 1996 Clinton sanoo joukkotuhoaseiden leviämisen ja kansallisen ohjuspuolustuksen perustuvan todellisiin uhkiin, vaikka roistovaltion laukaiseman ohjusiskun mahdollisuus Yhdysvaltain maaperälle onkin vielä yli vuosikymmenen päässä. Koska mahdollisuus kuitenkin on olemassa, sen toteutumisen estämiseksi tulisi vuoteen 2000 mennessä kehittää ohjuspuolustusjärjestelmä, joka voitaisiin ottaa käyttöön vuonna 2003 – hyvissä ajoin ennenkuin uhasta tulee todellinen.²⁷³ Kun Clintonilta tammikuussa 1999 kysytään, mitä tapahtuu jonkin valtion hyökätessä Yhdysvaltoja vastaan biologisilla aseilla, hän vastaa toivovansa, ettei millään valtiolla ole tähän tarvittavaa kapasiteettia ennen kuin Yhdysvallat sen voisi estää. Hän pitää ohjuksilla tehtävää iskua paljon

---

269 “Remarks Prior to Discussions With Prime Minister Jean Chretien of Canada and an Exchange With Reporters, April 8, 1997” [WWW-dokumentti].

270 “Remarks and a Question-and-Answer Session With the American Society of Newspaper Editors, April 11, 1997” [WWW-dokumentti].

271 “Remarks on Senate Ratification of the Chemical Weapons Convention and an Exchange With Reporters, April 24, 1997” [WWW-dokumentti].

272 Ks. esim. ”Commencement Address at the United States Naval Academy in Annapolis, Maryland May 22, 1998” [WWW-dokumentti].

273 “Remarks at the United States Coast Guard Academy Commencement in New London, Connecticut May 22, 1996” [WWW-dokumentti].

todennäköisempänä sitä, että jonkin roistovaltion tai terroristiverkoston edustaja kuljettaisi aseita Yhdysvaltain maaperälle matkalaukussaan.²⁷⁴ Helmikuussa, presidentin kertoessa maansa työskentelevän kansallisen ohjuspuolustusjärjestelmän kehittämiseksi, hän tarkentaa järjestelmän toimivan suojana nimenomaan roistovaltioista – ei Venäjästä tai Kiinasta – lähtöisin olevaa ohjusuhkaa vastaan.²⁷⁵ Yhdysvallat kehittää ohjuspuolustustaan ja tekee siihen liittyen töitä myös Venäjän kanssa, jotta nähtäisiin, voitaisiinko Ohjustorjuntasopimukseen (”Anti-Ballistic Missile Treaty”) tehdä joitakin parannuksia, jotka mahdollistaisivat järjestelmän käytön, mikäli sen kehittäminen onnistuisi²⁷⁶.

6.7 Uhkakuvan lieventyminen

Clintonin toisen kauden lopulla roistovaltiodiskurssissa tapahtuu yllättävä käänne presidentin alkaessa vähätellä roistovaltioon vakavuutta. Lokakuussa 1999, argumentoidessaan Kemiallisten ja Biologisten aseiden kieltosopimusten vahvistamisen puolesta, Clinton sanoo ensin, että tulee yhä olemaan roistovaltioita, jotka haluavat joukkotuhoaseita, mutta lisää kuitenkin vielä painokkaammin uskovansa, että tulee olemaan *kansallisvaltioiden vihollisia* – terroristeja, rikollisia ja huumekauppiaita – joille pääsy joukkotuhoaseisiin on yhä helpompaa²⁷⁷. Marraskuussa hän menee vielä pitemmälle sanomalla, että suurimmat turvallisuusongelmat modernissa maailmassamme eivät todennäköisesti tule roistovaltioiden tai yleensäkin sellaisten hallituksissa istuvien ihmisten taholta, joilla on kilpailevia näkemyksiä maailmasta, vaan suurimpana uhkana ovat kansallisvaltion viholliset²⁷⁸.

Joulukuussa Clinton jatkaa viholliskuvan keskittämistä näihin valtioita yhdistäviin, ei-valtiollisiin vihollisiin: hän sanoo olevan todennäköistä, että aiemmista vihollisista tulee, jos ei aivan ystäviä, ainakin ystävällisempiä, ja että yhdessä niiden kanssa voidaan

---

274 “Interview With Judith Miller and William J. Broad of the New York Times January 21, 1999” [WWW-dokumentti].

275 “Remarks on United States Foreign Policy in San Francisco February 26, 1999” [WWW-dokumentti].

276 “Remarks in an On-Line Townhall Meeting, November 8, 1999”

277 “The President's News Conference With Prime Minister Jean Chretien of Canada in Ottawa, October 8, 1999” [WWW-dokumentti].

278 Kansallisvaltioiden vihollisia edustavat tässä terroristit, huumekauppiaat ja järjestäytynyt rikollisuus. ”Remarks at a Dinner for the Conference on Progressive Governance for the 21st Century in Florence, Italy, November 20, 1999” [WWW-dokumentti].

ensi vuosituhanella taistella kansallisvaltioiden vihollisia vastaan. Tähän hän lisää, että saattaa kyllä olla joitakin roistovaltioita, jotka näitä vihollisia tukevat, mutta on kuitenkin todennäköisempää, että valtiot keskittyvät tasapainon ylläpitoon omassa kansallisessa elämässään. Elämän valtioiden sisällä presidentti puolestaan näkee olevan lisääntyvässä määrin avointa ja demokraattista, minkä Clinton määrittelee tässä demokraattisuutena kunkin omien standardien mukaan.²⁷⁹ Tuhon ja hajaannuksen voimia edustavien roistovaltioiden sekä rauhaa rakastavan ja yhtenäisen muun maailman välinen, tähän mennessä vuosikymmenen ajan jatkunut vastakkainasettelu näyttää siis yllättäen muuttuneen kaikkien, pohjimmiltaan melko samanlaisten kansallisvaltioiden yhteiseen ponnistukseen yhteisiä ei-valtiollisia vihollisia kohtaan.

Muutos ei kuitenkaan ole pysyvä: toukokuussa 2000 Clinton palaa totuttuun tyyliin luetellen roistovaltiot uusien uhkien listalla yhdessä terrorismin ja huumeiden kanssa²⁸⁰. Toisessa samoihin aikoihin pitämässään puheessa Clinton sanoo vaarana olevan valtioiden, jotka eivät kuulu aseidenrajoitamisregiimeihin ja jotka antavat ydinaseita ja ohjuksia roistoelementtien ("rogue elements") käyttöön. Hän tarkentaa, etteivät roistoelementit kuulu kansallisvaltioihin, vaan ovat liittoutuneita niiden kanssa.²⁸¹ Vaikka taustalla on selvästi tuttu ajatus roistovaltioiden ja terroristien välisestä yhteydestä, Clintonin sanavalinnan voi nähdä kertovan ainakin siitä, että hän näkee vaivaa välttääkseen käyttämästä termiä roistovaltio. Hän mainitsee sen kuitenkin jälleen kesäkuussa puhuessaan venäjän duumalle ydin- ja muiden kuolettavien aseiden vaarasta joutua roistovaltioiden, terroristien tai järjestäytyneiden rikollisryhmien käsiin. Tällöin presidentti ottaa varovasti esiin myös kansallisen ohjuspuolustushankkeen ja korostaa sen yhteydessä vastakkainasettelua kansallisvaltioiden ("we nation-states") sekä terroristien ja roistovaltioiden välillä.²⁸² Tästä käy ilmi, että yhtenäisyyttä luovaan kansallisvaltion määritelmään ei sittenkään kuulu roistovaltiot, jotka yhdessä terroristien kanssa lukeutuvat kansallisvaltioiden vihollisten joukkoon. Roistovaltioiden ja kansainvälisen yhteisön vastakkainasettelu on siis yhä olemassa.

---

279 "Interview With Charlie Rose of CBS" 60 Minutes II, December 22, 1999" [WWW-dokumentti].

280 Remarks at the Sons of Italy Foundation Dinner, May 25, 2000 [WWW-dokumentti].

281 "The President's News Conference With European Union Leaders in Lisbon May 31, 2000" [WWW-dokumentti]. Tässä nouseva ristiriita olisi mahdollista selittää pois nojaamalla Krauthammerin aiemmin esittämään määritelmään, jonka mukaan roistovaltiot eivät ole oikeita kansallisvaltioita vaan lähinnä keinotekoisia rakennelmia (ks. luku 5.1 *Historiallinen konteksti: kylmän sodan jälkeinen muutos*).

282 "Remarks to the Russian State Duma in Moscow, June 5, 2000" [WWW-dokumentti].

Clintonin hetkellinen, varovainen kielenkäyttö keväällä 2000 heijastaa selvästi laajempaa, hallituksen sisällä käytyä terminologiakeskustelua, johon kiinnitettiin julkisuudessa ensimmäisen kerran huomiota ulkoministeri Madeleine Albrightin radiohaastattelun yhteydessä kesällä 2000, tämän käyttäessä *termiä huolta herättävät valtiot* ("states of concern") vakiintuneen roistovaltioilmaisun sijaan²⁸³. Sanavalintaa koskien saman päivänä haastateltiin ulkoministeriön edustajaa, Richard Boucheria, jonka mukaan ministeriössä termiä roistovaltio ei oltu käytetty muutamaankuukauteen. Kyse ei hänen mukaansa kuitenkaan ollut toiminnan tai politiikan muutoksesta, vaan paremman ilmaisun löytämisestä: yhdenlainen kuvaus ei enää sopinut ("[...]a single description, one size fits all, doesn't really fit any more"), sillä aiemmin roistovaltioiksi kategorisoidut valtiot olivat kehittyneet eri suuntiin ja tarvittiin yleisempi termi. Boucher totesi, ettei kategoria enää ollut hyödyllinen. Kysyttäessä, laskettiinko entiset roistovaltiot nyt huolta herättäviksi valtioiksi, hän vastasi myöntävästi, mutta puhui yleisesti kategorisointia vastaan. Kysyttäessä, lisättiinkö tähän joukkoon terminologian muutoksen myötä uusia valtioita, Boucher vastasi kieltävästi. Kysymyksen, että eikö kategorian vaihtaminen ole väistämättä itsessään kategorisointia, Boucher puolestaan sanoi olevan liian filosofinen.²⁸⁴ Boucherin turhautumisen – kuin myös Clintonin itsepintaisesti jatkaman puheen roistovaltioista – voi nähdä kertovan vaikeudesta muuttaa jo vakiintunutta roistovaltiokäsitteen merkitystä.

6.8 Satunnaisia, vaiettuja ja potentiaalisia roistovaltioita

Laken artikkelin mukaisesti Irak, Iran ja Libya kuuluvat Clintonin kauden roistovaltiokategoriaan. Toisin kuin hänen esittämänsä lista takaiskuvaltioista antoi olettaa, Pohjois-Koreaan tai Kuubaan ei kuitenkaan Clintonin puheissa missään vaiheessa suoraan viitata roistovaltiona.

---

283 Radiohaastattelussa 19.6.2000 haastattelijä kysyi Albrightilta, oliko Kim Jong-il roistojohtaja. Albright vastasi, että näitä valtioita kutsutaan nyt huolta herättäviksi valtioiksi, sillä niiden toiminta terroristien tukemiseksi, ohjusten kehittämiseksi ja kansainvälisen järjestelmän häiritsemiseksi on huolestuttavaa. Hän jatkoi, että nämä valtiot pysyvät edelleenkin hallituksen yläpitämällä, terrorismia tukevien maiden listalla. "Interview of Secretary of State Madeleine K. Albright on the Diane Rehm Show June 19, 2000", News from the Washington File, U.S. Department of State [WWW-dokumentti].

284 "States of Concern" versus "Rogue States", Daily Press Briefing, U.S. Department of State, 19.6.2000 [WWW-dokumentti].

Clinton pyrkii selvästi pitämään *Pohjois-Korean* erillään kasvavaa uhkaa edustavien ja parantumattomien roistovaltioiden kategoriasta²⁸⁵. Taustalla on ydinasekysymyksen ratkaisemiseksi Clintonin hallituksen ja Pohjois-Korean välille vuonna 1994 solmittu *Agreed Framework*-järjestely, jonka myötä hallitus poikkesi roistovaltioita kohtaan omaksumastaan täysimittaisen patoamisen ja eristämisen strategiasta ja siirtyi lähenemisen politiikkaan²⁸⁶. Tutkimusmateriaalin ulkopuolella monet kuitenkin mieltävät Pohjois-Korean yhä roistovaltioksi, minkä vuoksi hallituksen toimet maan suhteen saavat jatkuvasti kritiikkiä osakseen. Litwakin mukaan Pohjois-Korean edustama poikkeus kuvastaakin koko roistovaltiopolitiikan ongelmallista luonnetta: kun yksi valtio on joutunut listalle, on poliittisesti hyvin vaikeaa enää harjoittaa mitään muuta kun patoamispolitiikkaa sitä kohtaan.²⁸⁷

---

285 Ks. esim. WWW-dokumentit ”Remarks to the 51st Session of the United Nations General Assembly in New York City, September 24, 1996”, ”The President’s Radio Address May 25, 1996” sekä ”Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union January 19, 1999”. Marraskuussa 2000 Clinton jälleen puhuu yhtäällä Pohjois-Koreasta ja toisaalla kansallisen ohjuspuolustusjärjestelmän yhteydessä roistovaltioista ja terroristeista. ”Interview With John King of CNN in Ho Chi Minh City November 19, 2000” [WWW-dokumentti]. Clinton korostaa useassa yhteydessä Pohjois-Koreasta puhuessaan roistovaltioiden tunnusmerkkinä nimenomaan terrorismin tukemista, jättäen Pohjois-Koreaan niin selvästi liittyvät joukkotuhoaseet mainitsematta. Clinton esimerkiksi sanoo Pohjois-Korean yhä asioivan terrorismia tukevien roistovaltioiden kanssa (”Interview With Sam Donaldson of ABC News, June 5, 1994” [WWW-dokumentti]) ja huhtikuussa 1994 hän mainitsee Pohjois-Korean ydinohjelman edustaman uhan samassa yhteydessä kuin Iranin ja muiden takaiskuvaltioiden yritykset tukea terrorismia (”The President’s Radio Address, April 30, 1994” [WWW-dokumentti]). Kesäkuussa 1994 Clinton puolestaan sanoo Pohjois-Korean yhä olevan eristynyt, kommunistinen ja asioivan terrorismia tukevien roistovaltioiden kanssa (”Interview With Wolf Blitzer of CNN, June 5, 1994” [WWW-dokumentti]).

²⁸⁶ Maaliskuussa 2003 Pohjois-Korean ilmoitettua vetäytyvänsä Ydinsulkusopimuksesta alkoi ns. ensimmäinen ydinasekriisi. Clintonin hallitus päätyi hoitamaan asiaa neuvotteluteitse ja ilmoitti huhtikuussa 1993 halukkuutensa aloittaa Pjongjangin kanssa uudelleen korkean tason neuvottelut, jotka oli keskeytetty vuoden 1992 tammikuussa. (Litwak 2000, 209-210)

Yhdysvaltain ja Pohjois-Korean välinen vuoropuhelu alkoi kesällä, mutta tarkastuksia koskeva kiista jatkui. Harkittuaan ennalta-ehkäisevää iskua – hallitus päätyi lopulta sanktiopolitiikkaan. (Litwak 2000, 214-215) Ennaltaehkäisevää iskua vaativat erityisesti hallituksen ulkopuoliset kovan linjan kannattajat, mukaanlukien eräät aiemman hallituksen jäsenistä (Litwak 2000, 210-214). Litwak kirjoittaa, että huolimatta Yhdysvaltain päätöksestä hylätä sotilaallisen iskun politiikka, Kim il Sungin hallitus ei tätä tiennyt. Sen pelolle antoi tukea rinnan sanktiopolitiikan kanssa tapahtuva Yhdysvaltain joukkojen vahvistaminen Etelä- ja Pohjois-Korean rajan tuntumaassa. (Litwak 2000, 215) Entisen presidentti Carterin kiistelty vierailu Pohjois-Koreaan kuitenkin helpotti kiristynyttä tilannetta ja johti *Agreed Framework*-järjestelyyn lokakuussa 1994. Siinä Pohjois-Korea sitoutui jäädyttämään ja purkamaan Yongbyonissa ja sen lähetyvillä olevat ydinlaitoksensa ja Yhdysvallat vastavuoroisesti luomaan kansainvälisen konsortion (KEDO), jonka oli määrä rakentaa kaksi ydinturvallista kevytvesireaktoria Pohjois-Koreaan 10 vuoden kuluessa. Yhdysvallat myös lupasi, ettei se käyttäisi ydinaseitaan Pohjois-Koreaa vastaan niin kauan kuin tämä pysyisi Ydinsulkusopimuksen jäsenenä. (216-219) Litwak kuvaa tätä uutta Yhdysvaltain Pohjois-Korean politiikkaa ilmaisulla ”välttämättömyydestä johtuva rajatun sitomisen politiikka” (”limited engagement by necessity”) (Litwak (2000), 9). Välttämättömyys johtui hänen mukaansa Pohjois-Korean ydinohjelman luomasta välittömästä uhasta. Kaksi muuta vaihtoehtoa lähentymisen politiikalle – sotilaallinen isku ja sanktiopolitiikka – olivat Litwakin mukaan poissuljettuja. Ensimmäinen olisi voinut laukaista laajemman sodan alueella. Sanktiopolitiikan läpivienti ei puolestaan olisi onnistunut Kiinan vastustuksen takia. (219-220)

²⁸⁷ Kriitikot näkivät Clintonin politiikan myönnetyssopolitiikkana. Litwak (2000), 9.

Kesällä 1993, puhuessaan Etelä-Korean Kansalliskokoukselle, Clinton sanoo Pohjois-Korean yhä olevan uhka ja sen ydinohjelman herättävän kysymyksiä maan tarkoitusperistä. Pohjois-Korean sisäpolitiikka ja vastuuton kansainvälinen asekauppa todistavat, ettei se vielä ole halukas olemaan kansojen yhteisön vastuuntuntoinen jäsen. Maa kehittelee, testaa ja yrittää viedä ulkomaille aiempaa vahvempaa ohjusta, jolla se voisi uhata Osakaa Japanissa tai jolla Iran voisi uhata Tel Avivia. Yhdysvallat tekee töitä tuodakseen Pohjois-Korean takaisin ydinvastuun piiriin. Clinton jatkaa, että tarkoituksena on kuitenkin aggression estäminen, ei sen aloittaminen; Pohjois-Korean on ymmärrettävä, ettei sen ei tarvitse pelätä Amerikkaa niin kauan kuin maa toimii YK:n peruskirjan ja kansainvälisten aseidenriisuntasitoumusten mukaisesti.²⁸⁸

Suorin viittaus Pohjois-Korean roistovaltiona esiintyy kesäkuussa 1994, jolloin Clinton puhuu mahdollisuudesta, että Pohjois-Korea voisi myydä ydinpomminsa toiselle roistovaltiolle – tässä käytetty sanamuotohan edellyttää, että myös Pohjois-Korea on roistovaltio. Asia viedään Clintonin mukaan YK:n turvallisuusneuvostoon. Hän jatkaa, että Pohjois-Korea on kuitenkin luvannut pysyä ydinaseettomana ja sanoo oven olevan sille aina avoin siltä varalta, että se valitsisi toisen tien.²⁸⁹ Sama ajatus ovien auki pitämisestä Pohjois-Korealle esiintyi jo Laken artikkelissa (ks. luku 6.1 *Clintonin hallituksen roistovaltiopolitiikan strategiset lähtökohdat*).

Vaikka pohjois-korealaiset ovat köyhiä, Clinton sanoo heillä olevan lahjoja ja teknologista ammattitaitoa. Tämän jälkeen Clinton sanoo haluavansa "heidän tulevan osaksi meidän maailmaamme, ei juoksevan pois siitä".²⁹⁰ Presidentti haluaa puhetta rauhasta, ei sodasta, ja toivoo Pohjois-Korean tulevan "takaisin meidän luoksemme"²⁹¹. Taustalla on siis ajatus, että Pohjois-Korea olisi joskus kuulunut länsimaiseen kansainväliseen yhteisöön. Viittaukset pohjois-korealaisten teknologiseen kehittyneisyyteen puolestaan viestivät samankaltaisuudesta modernin kansainvälisen yhteisön ja Pohjois-Korean välillä. Toisin kuin Irakin, Pohjois-Korean luotetaan myös toimivan rationaalisesti: kesäkuussa 1994 Clinton sanoo, että Pohjois-Korean tulisi tehdä yhteistyötä meneillään olevassa ydinasekiistassa ja että sitä pyydetään ainoastaan pitämään sanansa. Haastattelijan kysyttyä, luuleeko presidentti Pohjois-Korean

---

288 "Remarks to the Korean National Assembly in Seoul, July 10, 1993" [WWW-dokumentti].

289 "Interview With Wolf Blitzer of CNN, June 5, 1994" [WWW-dokumentti].

290 "Interview With Harry Smith of CBS News June 5, 1994" [WWW-dokumentti].

291 "Interview With Sam Donaldson of ABC News, June 5, 1994" [WWW-dokumentti].

huijaavan, tämä vastaa kielteisesti; maa ei panisi itseään alttiiksi varmalle tappiolle ja tuholle niin tekemällä.²⁹²

Pohjois-Korean käytöstä ei missään vaiheessa määritellä roistovaltiodiskurssille ominaiseen tapaan lainsuojattomaksi. Kesällä 1994 presidentti määrittelee Pohjois-Korean lausunnot sanalliseksi eskalaatioksi, johon hän ei halua liittyä²⁹³. Pohjois-Korean toimittua Clintonin sanoin provokatiivisesti, hän tyytyy toteamaan, että on etsittävä pysyvää rauhaa kaikille korealaisille²⁹⁴. Myös 1990-luvun lopulla ongelmaksi muodostuvien ohjusohjelmien suhteen ollaan poikkeuksellisen luottavaisia. Kun Clintonilta marraskuussa 2000 kysytään, mitä hän tarkalleen ottaen odottaa Pohjois-Korealta ohjusohjelman suhteen, hän vastaa että tavoitteena on maan pitkän matkan ohjusohjelman sekä ohjusten viennin lopettaminen. Hän jatkaa kuitenkin ymmärtävänsä, että Pohjois-Korea tarvitsee rahaa. Se on myös hyvä tekemään ohjuksia, mutta niitä ostavat ihmiset todennäköisesti käyttävät niitä väärin.²⁹⁵ Ohjusten valmistaminen ja myynti ulkomaille siis näyttäytyy ongelmallisena lähinnä sen vuoksi, että ne näin saattaisivat joutua väärin käsiin. Pohjois-Korea saa sen sijaan jopa arvostusta teknologisen osaamisensa johdosta. Clinton muistuttaa Etelä- ja Pohjois-Korean välisen dialogin tärkeydestä ja siitä, että hän jättää seuraajalleen hänen oman kautensa alussa vallinnutta paljon paremman tilanteen Pohjois-Korean suhteen. Hänen mielestään näyttää siltä, että maa on päättänyt luoda positiivisemmat ja avoimemmat suhteet muun maailman kanssa.²⁹⁶

Maan käytöksen onnistunut muuttaminen edustaakin ennen kaikkea ulkopoliittista menestystä²⁹⁷. Maaliskuussa 1995 Clinton sanoo uskovansa *Agreed Framework*-järjestelyn arvostelijoiden olevan väärässä, sillä sen avulla voidaan lopettaa Pohjois-Korean ydinohjelma. Clinton ei myöskään ole kuullut vaihtoehtoisesta ehdotuksesta,

---

²⁹² "Interview With Sam Donaldson of ABC News, June 5, 1994"[WWW-dokumentti].

²⁹³ "Interview With Harry Smith of CBS News June 5, 1994" [WWW-dokumentti].

²⁹⁴ "Remarks to the 51st Session of the United Nations General Assembly in New York City, September 24, 1996"[WWW-dokumentti].

²⁹⁵ "Interview With John King of CNN in Ho Chi Minh City, November 19, 2000"[WWW-dokumentti].

²⁹⁶ "Interview With John King of CNN in Ho Chi Minh City, November 19, 2000"[WWW-dokumentti].

²⁹⁷ Yhdysvallat on onnistunut taivuttamaan Pohjois-Korean jäädyttämään vaarallisen ydinohjelmansa, jota se on kehittänyt jo runsaan vuosikymmenen ajan ("The President's Radio Address, April 20, 1996"). Vielä Clintonin tullessa presidentiksi Pohjois-Korea hankki ydinmateriaalia, mutta nyt ohjelma jäädytetty, kansainvälisen valvonnan alla ja lopulta se puretaan kokonaan ("Remarks to the Citizens of Warsaw, Poland, July 10, 1997"). Ks. myös WWW-dokumentit "Remarks to the United Nations General Assembly in New York City, October 22, 1995", "Remarks and a Question-and-Answer Session With the American Society of Newspaper Editors, April 11, 1997".

joka ei olisi joko toimimaton ja uhkarohkea.²⁹⁸ Lokakuussa 1996 Clinton toivoo, että Pohjois-Koreassa tapahtuisi enemmän edistystä avoimuuden suuntaan, mutta on kuitenkin sitä mieltä, että paljon huonompi vaihtoehto olisi ollut, jos ei oltaisi toimittu ollenkaan.²⁹⁹ Vuotta myöhemmin hän pyytää kuulijoitaan kuvittelemaan, kuinka paljon vaarallisempi epävakaa niemimaa olisi, mikäli Pohjois-Korea olisi jatkanut ydinohjelmaansa. Monenkeskiset neuvottelut ovat presidentin mukaan ainoa realistinen tie kestävään rauhaan.³⁰⁰

Kuitenkin huhtikuussa 1999 puhuessaan amerikkalaisille joukoille Japanissa Clinton sanoo sodan voivan palata Aasiaan, mikäli jokin vastuuton roistovaltio tekisi erehdyksen³⁰¹. Koska ainoa mahdollinen viittausobjekti tässä tuntuu olevan Pohjois-Korea, voidaan kaikesta varovaisesta retoriikasta huolimatta väittää Pohjois-Korean yhä, pinnan alla, mielletävän roistovaltioksi. Sen roistovaltiostatus ymmärretään kuitenkin selvästi eri tavalla kuin esimerkiksi Irakin; pahuuden sijaan Pohjois-Koreaan tunnutaan liitetävän lapsenomaisen vastuuttomuus, jonka kanssa Yhdysvallat holhoavan vanhemman tavoin maltillisesti pyrkii elämään ja jonka se toivoo kypsymisprosessin myötä muuttuvan yhteisön normien mukaiseksi, vastuulliseksi käytökseksi.

Kuuba on jäänyt Clintonin kaudella kokonaan pois roistovaltiodiskurssista. Kun Clintonilta lokakuussa 1994 kysytään, miksei hallitus neuvottele Fidel Castron kanssa, vaikka se samaan aikaan puhuu Pohjois-Korean kaltaisille lainsuojattomille hallituksille, Clinton vetoaa Yhdysvaltain ja Kuuban välisten suhteiden pitkään historiaan: hänen mukaansa Castro kyllä tietää Kuubaa koskevan politiikan muuttamisen ehdot.³⁰² Clinton viittaa aineistossa Kuubaan vain kerran tavalla, jonka voi nähdä liittyvän diskurssiin: huhtikuussa 1997 Kuuban hallituksen ammuttua alas kaksi amerikkalaista lentokonetta hän puhuu Castron laittomasta teosta – ei kuitenkaan roistovaltiodiskurssille tyypillisesti lainsuojattomuudesta. Teon seurauksena Clinton kertoo vastahakoisesti allekirjoittaneensa kovempaa linjaa edustavan *Helms-Burton-*

---

²⁹⁸ ”Remarks to the Nixon Center for Peace and Freedom Policy Conference, March 1, 1995”[WWW-dokumentti].

²⁹⁹ ”Remarks to the Community in Detroit, October 22, 1996”[WWW-dokumentti].

³⁰⁰ ”Remarks to the Asia Society and the United States-China Education Foundation Board, October 24, 1997”[WWW-dokumentti].

³⁰¹ ”Remarks to the 7th Fleet Aboard the U.S.S. Independence in Yokosuka, Japan April 17, 1996”[WWW-dokumentti].

³⁰² Clinton ei tässä yhteydessä itse puhu lainsuojattomuudesta kumpaankaan valtioon liittyen. ”Remarks on Anticrime Legislation and an Exchange With Reporters, August 25, 1994”[WWW-dokumentti].

lain, joka korvasi aiemman, Clintonin suosiman *Cuban Democracy Act*-nimisen lain. Aiempi laki oli taloudellisesta saarrosta huolimatta myös edistänyt Yhdysvaltain ja Kuuban välisten suhteiden avoimuutta. Clinton vakuuttaa, että mikäli Kiina, Vietnam tai Pohjois-Korea Kuuban tavoin murhaisi Yhdysvaltain kansalaisia, myös se johtaisi ulkopoliittisen linjan muutokseen.³⁰³

Vaikka Kuubaan kohdistuva eristämisen politiikka siis näyttäisi sopivan Pohjois-Koreaa paremmin roistovaltiota kohtaan omaksuttuun yleiseen linjaan, maata ei selvästikään enää haluta liittää roistovaltiokategoriaan. Taustalla voisi nähdä olevan pyrkimyksen säilyttää roistovaltioretoriikan vaikuttavuus varaamalla sen käyttö vain välittömimpien, globaaleiksi ajateltavissa olevien uhkien yhteyteen; Yhdysvaltain arvovaltaa jo vuosikymmeniä uhanneen Kuuban kuulumisen kategoriaan vain korostaisi jo olemassa olevaa, pysyväksi asiantilaksi muuttunutta ongelmaa, edellyttäisi uhan esittämistä koko kansainvälistä yhteisöä koskevana ja vaatisi välittömiä toimenpiteitä. Välittömät toimenpiteet Kuubassa saattaisivat puolestaan johtaa negatiivisiin sisäpoliittisiin seurauksiin Yhdysvalloissa³⁰⁴.

Lokakuussa 1995 terrorismia tukevien ja lain voimaa uhmaavien roistovaltioiden listaan kuuluu Iranin, Irakin ja Libyan ohella yllättäen myös *Sudan*; näitä valtioita pyydetään kääntymään valitsemaltaan tieltä³⁰⁵. Myös elokuussa 1996 Clinton liittää maan roistovaltiokäsitteen viittausobjektien joukkoon sanoen, että terrorismia tukevien maiden – Iranin, Irakin, Libyan ja Sudanin – vastaisia sanktioita on pidetty yllä ja vahvistettu. Hän toteaa, ettei voida asioida sellaisten maiden kanssa, jotka tekevät kauppaa päiväsaikaan, mutta öisin rahoittavat ja suojelevat terroristeja ja tappavat viattomia siviileitä. Clinton toivoo, että myös liittolaismaat ymmärtäisivät tämän perustavanlaatuisen totuuden.³⁰⁶ Nämä jäävät kuitenkin ainoiksi viittauksiksi Sudaniin³⁰⁷. Niiden taustalla on ainakin Sudanin lisääminen ulkoministeriön terrorismia

---

³⁰³ ”Remarks and a Question-and-Answer Session With the American Society of Newspaper Editors, April 11, 1997”[WWW-dokumentti].

³⁰⁴ Vilho Harle selittää, ettei Kuuba ollut kylmän sodan päättyessä kovin todennäköinen ehdokas uusien vihollisten kärkijoukkoon, sillä sen järjestelmän ja vaikutusvallan luultiin olevan romahtamassa ja pelko kohdistui pääasiassa sieltä mahdollisesti tulevaan pakolaisvirtaan. (Harle 1991, 130)

³⁰⁵ ”Remarks to the United Nations General Assembly in New York City, October 22, 1995”[WWW-dokumentti].

³⁰⁶ ”Remarks on International Security Issues at George Washington University, August 5, 1996”[WWW-dokumentti].

³⁰⁷ Maaliskuussa 1998 Clintonin todetessa, ettei Afrikka ole vapaa vaaroista, hän mainitsee muiden ongelmien lisäksi terroria ja väkivaltaa rajojensa ulkopuolelle vievät paariavaltiot (“Remarks to the People

sponsoroivien maiden listaan vuonna 1993, mikä ei kuitenkaan vielä riittänyt tuomaan maata Clintonin roistovaltiodiskurssiin³⁰⁸. Lokakuun 1995 maininta selittyneekin Egyptin presidentti Hosni Mubarakin samana vuonna tehdyllä murhayrityksellä, johon liittyen Sudania vaadittiin luovuttamaan teosta epäiltyjä³⁰⁹.

Roistovaltiodiskurssi liittyy hetkellisesti myös Balkanin sotaan: *Serbian* voisi sanoa sisällytetyn kategoriaan kesäkuussa 1995, jolloin presidentti, kiitellessään YK:ta sen toimimisesta tiettyjen hallitusten eristämiseksi, viittaa Irakin ja Libyan rinnalla Balkanin maihin³¹⁰. Huhtikuussa 1999 Clinton puolestaan puhuu Serbian lainsuojattomista teoista Kosovossa puolustaessaan maata vastaan pystytettyä öljysaartoa³¹¹.

Lisäksi Clinton esittää sekä *Israelin* että *Yhdysvallat* mahdollisina viittausobjekteina. Israelin yhteydessä Clinton käyttää ainoastaan termiä ”paaria”, joka on suhteellisen lievä diskurssin muihin ilmaisuihin verrattuna: hän sanoo syksyllä 1993 ja keväällä 1994, ettei Israelin tulisi olla paaria, vaan kumppani Lähi-Idän arabimaiden keskuudessa³¹². Viittaukset Yhdysvaltoihin mahdollisena roistovaltiokategorian edustajana liittyvät aseriisuntasopimukseen; kuten aiemmin tuotiin esiin (ks. luku 6.5 *Roistovaltiouhka argumenttina monenkeskisten aseidenrajoittamissopimusten puolesta*) Clinton uhkasi, että mikäli Yhdysvallat ei ratifioisi Kemiallisten aseiden kieltosopimusta, se siirtyisi maailman johdosta juuri sellaisten hylkiökansojen seuraan, jotka sopimuksella pyritään eristämään ja näin sijoittaisi itsensä samaan kastiin Libyan ja Irakin kaltaisten roistovaltoiden kanssa. Clinton sanoi myös, että jättäytyessään sopimuksen ulkopuolelle, muu maailma olisi pakotettu kohtelemaan Yhdysvaltoja roistovaltiona.³¹³ Kyse on siis oikean viiteryhmän valinnasta, jossa väärä valinta – jättäytyminen monenkeskisten sopimusten ulkopuolelle – asettaa Yhdysvallat lähemmäs

---

of Ghana in Accra, March 23, 1998”[WWW-dokumentti]) Viittaus kuitenkin kohdistuu todennäköisemmin Libyaan.

³⁰⁸ Ks. Minnerop, Petra, "Rogue States - State Sponsors of Terrorism?", *German Law Journal*, 1.9.2002 [WWW-dokumentti].

³⁰⁹ Ks. "Overview of State-Sponsored Terrorism" U.S. Department of State [WWW-dokumentti].

³¹⁰ "Remarks on the 50th Anniversary of the United Nations Charter in San Francisco, California, June 26, 1995" [WWW-dokumentti].

³¹¹ "The President's News Conference, April 24, 1999"[WWW-dokumentti].

³¹² Ks. WWW-dokumentit "Remarks at the B'nai B'rith 150th Anniversary Havdalah Service October 23, 1993" ja "Remarks to the World Jewish Congress, February 9, 1994". Tämä muistuttaa sitä kylmän sodan aikaista, marginaaliseksi jäänyttä merkityssisältöä, jossa samaistuttiin paarian kohtaloon ja jossa viittausobjektina oli niinkään Israel (ks. luku 4 *Katsaus aiempaan roistovaltiodiskurssiin*).

³¹³ Ks. WWW-dokumentit "Remarks Calling for the Ratification of the Chemical Weapons Convention and an Exchange With Reporters, April 4, 1997", "Remarks and a Question-and-Answer Session With the American Society of Newspaper Editors, April 11, 1997" ja "Remarks Prior to Discussions With Prime Minister Jean Chretien of Canada and an Exchange With Reporters, April 8, 1997".

roistovaltioiden halveksittavaa joukkoa. Tämä on epäilemättä tehokas retorinen keino: onhan ajatus samankaltaisuudesta roistovaltioiden kanssa moraalisesti kestävä ja varmasti yhtä sietämätön on ajatus, että muu maailma olisi, ei ainostaan oikeutettu, vaan myös velvollinen kohtelemaan Yhdysvaltoja samalla tavoin kuin roistovaltioita on kehoitettu kohtelemaan. Yhdysvaltain ja Israelin kohdalla diskurssi poikkeaa selvästi tavanomaisesta, sillä kummankin kuuluminen roistovaltiokategoriaan esitetään itsessään uhkakuvana. Taustalla on normatiivinen oletus siitä, että Yhdysvaltoja ja Israelia ei pidä nähdä tällä tavoin, sillä niiden paikka on valtioiden yhteisön rajojen sisäpuolella.

7 Pahan akseli ja terroristihallitukset – George W. Bushin hallituskausi

Syyskuun 2001 terroristi-iskujen merkitystä Yhdysvaltain ulko- ja turvallisuuspolitiikassa voi tuskin liioitella. Ne horjuttivat aiempaa, lujaan juurtunutta uskoa Yhdysvaltain haavoittumattomuuteen ja kyseenalaistivat sen erityisroolin, joka Yhdysvalloilla on perinteisesti nähty olevan maailmassa. Tätä moraalisen ainutlaatuisuuden kokemisen traditiota kuvataan usein termillä *amerikkalainen ”ekseptionalismi”* (”American Exceptionalism”), johon myös kuuluu kiinteästi kristillinen ajatus kaitsemuksesta tai varjeluksesta (”Providence”)³¹⁴. Tässä mielessä terrori-iskujen voi sanoa osuneen amerikkalaisen identiteetin ytimeen. Iskuja seurasi laaja yksimielisyys siitä, että niiden paljastamat karut realiteetit vaatisivat radikaaleja muutoksia maan ulkopoliitiikassa³¹⁵.

Siihen, että nämä muutokset tarkoittivat käytännössä maailmanlaajuisia sotaa terrorismia vastaan, uudenlaisen ennalta-ehkäisevän iskun oikeuttavaa turvallisuusstrategiaa ja hallituksenvaihdosta Irakissa, on ollut vaikuttamassa erityisesti uuskonservatismiksi kutsuttu aatesuunta. Vaikka uuskonservatiivien ulkopoliittiset visiot olivat vielä 1990-luvulla vaikuttaneet liian radikaaleilta toteutettaviksi, terrori-iskuja seuranneen yhteiskunnallisen ilmapiirin muutoksen myötä ne ovat selvästi alkaneet määrittää uuden, yhä useammin imperialistiseksi luonnehditun ulkopoliitiikan

---

³¹⁴ Maan ulkopoliittisia traditioita kartoittanut ja niitä raamatullisin metaforin kuvaillut Walter McDougall määrittelee amerikkalaisen ekseptionalismin ensimmäiseksi traditioksi, joka korostui alkuaikoina etenkin vertauksissa korruptoituneeseen ja macchiavellilaiseen Eurooppaan. Yhdysvallat vapauksineen oli sitävastoin mallina muulle maailmalle. (Ks. McDougall 1997, 15-38)

³¹⁵ Miller 2002, 15-16.

sisältöä³¹⁶. Voidaan ajatella, että amerikkalaisen ekseptionalismin traditiota uudella tavalla kunnioittava uuskonservatiivinen ideologia vastasi osaltaan tarpeeseen paikata kolhittua amerikkalaista itsetuntoa.

7.1 Uuskonservatiivinen näkemys ulkopoliitikasta

Uuskonservatiiviksi itsensä luonnehtivan Irving Kristolin mukaan aatesuunnan juuret ovat 1960-luvun yhdysvaltalaisessa sisäpolitiikassa³¹⁷. Vaikka uuskonservatiivien ja perinteisten konservatiivien väliset erot olivat tasoittuneet Reaganin kaudella, 1990-luvun puolivälissä ryhmien välillä oli vielä nähtävissä eroja. Erot liittyivät erityisesti ulkopoliittikkaan: Kristol sanoo niiden tulleen esiin esimerkiksi silloin, kun oli kyse Jeane Kirkpatrickin ulkopoliittisista näkemyksistä³¹⁸. Aiemminhan sanottiin Kirkpatrickin olleen sitä mieltä, että Yhdysvaltain oli tullut aika luopua supervallan statuksestaan ja tulla jälleen tavalliseksi amerikkalaiseksi tasavallaksi ilman mystistä ja epärealistista missiota koko maailmaan demokratisoimiseksi (ks. luku 5.1 *Historiallinen konteksti: kylmän sodan jälkeinen muutos*). Perimmäinen ero näyttäisi siis liittyvän siihen, että toisin kuin uuskonservatiivit, tietyt konservatiivit vastustivat ajatusta imperiumista, ja siksi näkivät maansa vallan kaventamisen sen vahvistamista parempana vaihtoehtona.

Enemmän uuskonservatiivien ulkopoliittisista näkemyksistä kertoo Robert Kaganin ja William Kristolin vuonna 1996 *Foreign Affairs*-lehdessä kirjoittama artikkeli ”Toward a Neo-Reaganite Foreign Policy”. Siinä Kagan ja Kristol korostivat Yhdysvaltain nauttivan strategisesta ja ideologisesta ylivoimasta, jota pitää pyrkiä säilyttämään ja

---

³¹⁶ Garrison 2004, 56.

³¹⁷ Uuskonservatiivit olivat alun perin liberaaleja intellektuelleja, jotka kannattivat tietynlaisen sosiaaliturvan ja hallituksen roolin vahvistamista Yhdysvalloissa. Kuitenkin he vastustivat sitä valtaliberalismin suosimaa ja osittain jo toteutunutta hyvinvointivaltiomallia, joka heidän mielestään edusti äärimmäistä sekulaarisuutta ja demoralisoi kansaa. Kristol ei myöskään koskaan ollut uskonut, että rikollisuutta voisi ”parantaa” terapian avulla. Samanlainen realismi näkyi myös kansainvälisen politiikan tasolla: Kristol kertoo pitäneensä liberalistien unelmaa sodattomasta maailmasta utopiana ja maailman turvaamista demokratialle (making the world safe for democracy) turhana yrityksenä. Uuskonservatiivit alkoivatkin, nimensä mukaisesti, identifioida itsensä konservatiiveiksi, vaikka heidän näkemyksensä erosi myös hyvinvointivaltioajatuksen kokonaan kieltäneistä konservatiiveista. Kristol myös näkee asenne-eron perinteisten konservatiivien ja uuskonservatiivien välillä: siinä kun edelliset tyytyivät arvostelemaan liberaalien Great Society-hanketta, uuskonservatiivit halusivat pragmaattisesti parantaa maailmaa ja tarjota uusia vaihtoehtoja – Kristol käyttää tässä yhteydessä adjektiivia ”meliorist”. Kristol 1995, 84.

³¹⁸ Kristol 1995, 80.

kasvattamaan³¹⁹. Niinikään uskonservatiivina pidetyn Krauthammerin tavoin myös heidän näkemyksensä oli, että Yhdysvaltain on tartuttava unipolaariseen hetkeen. Varoitusten imperiaalisesta ylilevittäytymistä nämä kaksi kirjoittajaa totesivat olleen virheellisiä, sillä Yhdysvallat oli tähänkin mennessä harjoittanut hegemoniaa ilman huomattavaa rasitusta³²⁰. Suurimpana uhkana he sitä vastoin näkivät sen Clintonin kaudella vallalle päässeeseen, aneemisen yleisen mielialan, joka oli välinpitämätön, ellei jopa vihamielinen ulkopolitiikalle ja sitoumuksille ulkomailla ja joka teki amerikkalaisista kiinnostuneempia budjetin tasapainottamisesta kuin johtajuudesta maailmassa³²¹.

Lääkkeeksi Kristol ja Kagan tarjosivat uus-reaganilaista ulkopolitiikkaa, joka herättäisi henkiin konservatismiin ja amerikkalaisen ekseptionalismiin tradition ja näin ravistelisi kansan ymmärtämään maansa kansainväliset velvollisuudet ja intressit³²². Uus-reaganilaisen ulkopolitiikan ensimmäinen kulmakivi koski puolustusmäärärahoja: niitä tuli nostaa, jotta voitiin säilyttää asema globaalina hegemonina³²³. Kysymys ei tässä niinkään ollut siitä, millaisia konflikteja tulevaisuus mahdollisesti toisi tullessaan, vaan siitä, että oli oltava varautunut kaikkeen³²⁴. Mitä selvemmäksi onnistuttaisiin tekemään muille, että on turha yrittää kilpailla amerikkalaisen mahdin kanssa, sitä pienemmällä todennäköisyydellä Kiinan tai Iranin kaltaiset maat hautoisivat suunnitelmia vallalla olevan maailmanjärjestyksen horjuttamiseksi³²⁵. Kristol ja Kagan peräänkuuluttivat myös moraalista selkeyttä: ulkopolitiikkaa tulisi määrittää selvä moraalinen tarkoitus, joka perustuu sen ymmärtämiseen, että maan moraaliset tavoitteet ja kansalliset intressit ovat melkein aina harmoniassa keskenään³²⁶. Moraaliset velvollisuudet ja kansallinen intressi käyvät käsi kädessä, sillä uskonservatiivisesta näkökulmasta amerikkalainen hegemonia on ainoa luotettava puolustus kansainvälisen rauhan ja järjestyksen

---

³¹⁹ Kristol & Kagan 1996, 20.

³²⁰ Kristol & Kagan 1996, 22.

³²¹ Kristol & Kagan 1996, 19-22.

³²² Vuoden 1992 jälkeen konservatiivit liittyivät konsensukseen siitä, että Amerikka voisi palata ”normaaliuteen” vähentämällä merentakaista läsnäoloa ja puolustusmenoja. Kirjoittajat vertaavat tilannetta 1970-lukuun, jolloin Reagan tuli pelastamaan kansan itsytytyvääsyydeltä, kasvatti puolustusmenoja ja toi suurempaa moraalista selkeyttä Yhdysvaltain ulkopolitiikkaan. Hän puolusti amerikkalaista ekseptionalismia aikana, jolloin se oli epämuodikasta ja kieltäytyi hyväksymästä näkemystä väistämättömästä Yhdysvaltain heikkenemisestä. (Kristol & Kagan 1996, 19-20)
Kristolin ja Kaganin mukaan amerikkalaiset konservatiivit olivat tuuliajolla (Kristol & Kagan 1996, 18).

³²³ Kristol & Kagan 1996, 23.

³²⁴ Kristol & Kagan 1996, 24.

³²⁵ Kristol & Kagan 1996, 26.

³²⁶ Kristol & Kagan 1996, 27-31.

murenemista vastaan. Ulkopolitiikan tavoitteena on tällaisen ”hyväntahtoisen globaalien hegemonian” vaaliminen niin pitkälle tulevaisuuteen kuin mahdollista.³²⁷

Kaganin ja Kristolin mukaan oli vahvistettava uskoa, että itsenäisyysjulistuksen periaatteet ovat universaaleja³²⁸. Läntisten arvojen universaalius ei heidänkään mielestään kuitenkaan ollut luonnollinen asia, vaan sen saavuttamiseksi oli tehtävä töitä. Avunanto ystävällismielisille ja muutoshaluisille hallituksille ei yksin riittäisi amerikkalaisten periaatteiden maailmanlaajuisen kannatuksen luomiseksi ja ylläpitämiseksi, vaan maan olisi oltava tarpeen vaatiessa valmis kovempiin otteisiin ja joissakin tapauksissa – esim. Iranin, Kuuban, ja Kiinan suhteen – ajettava politiikkaa, joka tähtää hallituksenvaihdokseen.³²⁹ Vaikka kirjoittajat näkivät artikkelinsa kirjoittamisen aikaisen poliittisen ilmapiirin olevan epäsuotuisa kaavailemalleen muutokselle, tämä voitaisiin heidän mukaansa viedä läpi uudenlaisen päättäväisyyden, moralismin ja isänmaallisuuden avulla³³⁰. Ilman isänmaallisuuden tukea ja kykyä vedota kansalliseen kunniaan konservatiivit kuitenkin epäonnistuisivat yrityksessään hallita Amerikkaa, mikä johtaisi Amerikan epäonnistumiseen velvollisuudessaan johtaa maailmaa³³¹.

Uuskonservatiivien ajattelussa toistuu edelleen tuttu kaksijakoinen käsitys länsimaisesta kansainvälisestä yhteisöstä sekä sitä ympäröivästä anarkisesta maailmasta. Etenkin Kaganin teksteistä on helppo löytää yhteyksiä Fukuyamaan. Siinä kun jälkimmäinen sanoi Yhdysvaltain kuuluvan jälkihistorialliseen maailmaan, Kagan kuitenkin korostaa Yhdysvaltain erityisroolia näiden kahden maailman välisellä vaarallisella rajalinjalla: vuonna 2002 julkaistussa artikkelissaan "Power and Weakness" hän selittää, että anarkisessa maailmassa pätevät viidakon lait ja koska eurooppalaiset eivät tätä ymmärrä, Yhdysvaltain on yksin taisteltava historiallisen maailman vaaroja vastaan³³².

---

³²⁷ Kristol & Kagan 1996, 20&23.

³²⁸ Kristol & Kagan 1996, 31.

³²⁹ Kristol & Kagan 1996, 28.

³³⁰ Historia osoittaa, että amerikkalaiset voidaan koota vastaamaan globaalien johtajuuden haasteisiin, jos valtiomiehet vain onnistuvat esittämään asiansa kovalla äänellä ja sitkeästi. Tarvitaan laaja ulkopoliittinen visio kannattelemaan tällaista agenda, perinteinen rajattuihin intresseihin keskittynyt realismi ei riitä. Kristol & Kagan 1996, 28.

³³¹ Kristol & Kagan 1996, 32.

³³² Samaan aikaan kun koko Eurooppa on siirtymässä jälki-historialliseen olotilaan, Yhdysvallat on juuttunut historiaan ja se joutuu jatkuvasti navigoimaan näiden kahden maailman välissä. Koska Eurooppa ei pysty eikä halua vartioida omaa paratiisiaan sellaisen historiallisen maailman taholta, siitä on tullut riippuvainen Yhdysvaltain halusta käyttää sotilaallista mahtiaan niihin, jotka vielä uskovat voimapolitiikkaan (Kagan 2002, 24). Siksi Amerikkalaiset ovat Marsista ja Eurooppalaiset Venuksesta (Kagan 2002, 3). Hän lainaa englantilaista Robert Cooperia, jonka Eurooppaa kuvaavat sanat hänen

Tällaisen järjestyksenpitäjän roolin täyttämiseen liittyy niinkään kirjoittajien peräänkuuluttama sankaruuden tunne, jonka Kristol ja Kagan näkivät kadonneen Clintonin ajan ulkopoliitikasta³³³.

Uuskonservatiivinen ulkopoliittinen ajattelu näyttää kumpuavan paitsi liberalistisesta idealismista ja maskuliinisesta sankaruudentavoittelusta, myös poliittisen realismin traditiolle ominaisesta jatkuvasta epävarmuudesta. Epävarmuuden taustalla voisi nähdä mm. neo-liberalistisen analyysin vallan hajoamisesta sekä teesin imperiaalisesta heikkenemisestä (ks. luku 5.1 *Historiallinen konteksti: kylmän sodan jälkeinen muutos*). Koska amerikkalainen hegemonia on ainoa luotettava puolustus kansainvälisen rauhan ja järjestyksen murenemista vastaan, Yhdysvaltain kokemien uhkien voidaan katsoa koskevan koko kansainvälistä yhteisöä. Tämän ymmärtäminen johtaa uuskonservatiivien painottamaan moraaliseen selkeyteen: kansalliset intressit käyvät käsi kädessä moraalisten velvollisuuksien kanssa, sillä kansallisten intressien vaaliminen on yhtä kuin moraalinen velvollisuus.

7.2 Käytetyt ilmaisut

Clintonin tavoin myös Bush puhuu vielä vuonna 2001 pääasiassa roistokansoista ja roistovaltioista. Tämän jälkeen termejä ei juurikaan käytetä ja tilalle tulevat vanhemmat, lainsuojattomuuteen viittaavat sanat ja niiden lisäksi uudet, terrorismiin liittyvät ilmaisut. Jo vuonna 2001 Bush puhuu *terroristkansoista* ("terrorist nations") ja jatkossa diskurssin yleisimmiksi ilmaisuiksi tulevat *terrori- tai terroristihallitus* ("terror regime" tai "terrorist regime") sekä *terrori- tai terroristivaltio* ("terror state" ja "terrorist state"). Merkittävää näissä on roistovaltiouhkan ja terrorismin välinen metaforinen yhteys, ajatus siitä, että roistovaltiot edustavat eräänlaisia valtiollisia terroristeja kansainvälisessä yhteisössä.

---

mielestään soveltuvat paremmin kuvaamaan Yhdysvaltain erityisasemaa maailmassa: sen täytyy soveltaa kaksoisstandardia, jossa yhtäältä pätee lain voima, mutta toisaalta, kun operoidaan "viidakossa", siellä pätevät myös viidakon lait. (Kagan 2002, 24-25). Kristol ja Kagan esittivät myös seuraavan vastalauseensa John Quincy Adamsin varoitukselle siitä, ettei maan tulisi mennä ulkomaille vartavasten etsimään hirviötä tuhottavakseen: "But why not? The alternative is to leave monsters on the loose, ravaging and pillaging to their hearts' content, as Americans stand by and watch." (Kristol & Kagan 1996, 31-32)

Terrorismiin liittyy myös kuuluisa ilmaisu *pahan akseli* ("axis of evil"), jota Bush käyttää pääasiassa vuoden 2002 aikana (ks. luku 7.4.1 *Roistovaltiouhkan ja terrorismin välinen yhteys*). Pahuuden käsite ei sinänsä ole uutta diskurssissa, puhuihan jo Clinton tuhon ja pahuuden voimista. Ero aiempaan onkin lähinnä tyyllinen: siinä kun allegoria hyvän ja pahan välisestä kamppailusta vielä 1990-luvulla vaikutti taustalla useimmiten vertauskuvien ja konnotaatioiden tasolla, sen suora soveltaminen ilmaisussa pahan akseli esittää roistovaltioiden pahuuden denotatiivisena tosiasiana. Pahan akseliin liittyen myös sana "axis" ansaitsee huomiota, sillä sen voi nähdä luovan konnotaation toisen maailmansodan akselivaltoihin ("Axis Powers"). Lisäksi ilmaisu on mahdollistanut roistovaltioista ja terrorismin uhkasta puhumisen yksikössä.

7.3 Roistovaltiot ja kansallinen ohjuspuolustusjärjestelmä

George W. Bushin ensimmäisen kauden alussa, vuonna 2001, roistovaltiodiskurssi jatkaa vanhaa ohjuspuolustusjärjestelmän puolustamisen teemaa, jonka Bush kuitenkin vie edeltäjiään pitemmälle: tällöin kaikki puheet liittyvät miltei poikkeuksetta Yhdysvaltain päätökseen vetäytyä sen kehittämisen kieltävästä Ohjustorjuntasopimuksesta (Anti-Ballistic Missile Treaty). Se, että roistokansat – jotka eivät voi sietää Amerikkaa eivätkä sen liittolaisia, vapauksia ja menestystä – yrittäisivät osoittaa Yhdysvaltoja ohjuksillaan, on presidentin mukaan vahingonlaukauksen, biologisen, informaatiotosodankäynnin ja terrorismin ohella yksi uuden vuosisadan suurimmista todellisista uhkista ja sitä vastaan on voitava puolustautua³³⁴. Presidentti esittää ohjuspuolustusjärjestelmän välttämättömänä, jotta roistokansat eivät voisi kiristää tai pitää Yhdysvaltoja, sen ystäviä tai liittolaisia panttivankinaan³³⁵. Uhattuna ei ole ainoastaan amerikkalainen maaperä ja sen fyysinen haavoittuvuus, vaan maan ulkopoliittikka: jokin joukkotuhoaseita kehittävä kansa saattaisi uhata Yhdysvaltoja tilanteessa, jossa sen olisi lähetettävä joukkoja Lähi-itään puolustamaan liittolaistaan.³³⁶

Presidentti viittaa toistuvasti Vladimir Putinin kanssa käymiinsä keskusteluihin, jotka liittyvät Yhdysvaltain aikomuksiin vetäytyä maiden välisestä ohjustorjuntasopimuksesta

---

³³⁴ Ks. The President's News Conference February 22, 2001 ja Remarks at a Tax Relief Celebration in Dallas Center, Iowa June 8, 2001 [WWW-dokumentti].

³³⁵ Ks. esim. The President's News Conference February 22, 2001 [WWW-dokumentti].

³³⁶ The President's News Conference in Crawford August 24, 2001, Nominations for Chairman and Vice-Chairman of the Joint Chiefs of Staff [WWW-dokumentti].

– ainakin siitä kohdasta, joka estää Yhdysvaltoja tutkimasta ja kehittelemästä ohjuspuolustusjärjestelmää³³⁷. Bush kertoo toistuvasti yrittäneensä selittää Putinille, kuinka sopimus on menettänyt merkityksensä kylmän sodan jälkeisessä maailmassa, jossa suurimpana uhkana ei enää ole Venäjä, vaan roistokansat, joilla on joukkotuhoaseita. Aikansa eläneestä ohjustorjuntasopimuksesta on päästävä eroon, jotta voidaan keskittyä todellisiin uhkiin.³³⁸ Bush korostaa Venäjän ja oman maansa kantojen yhtenevyyttä kesäkuussa 2001 toteamalla Putinin olleen samaa mieltä siitä, että Venäjän rajan takana on kansoja, jotka eivät voi sietää Yhdysvaltain vapauksia, ja jotka parhaillaan kehittelevät kykyä pitää sekä Yhdysvaltoja että Venäjää panttivankinaan. Samassa yhteydessä Bush sanoo ottaneensa esiin huolensa Iranin suhteen.³³⁹

Joulukuussa 2001 Bush kertoo vetäytyneensä ohjustorjuntasopimuksesta, joka on estänyt Yhdysvaltain hallitusta kehittämästä tapoja suojella kansaansa terroristisilta tai roistovaltioiden tekemiltä ohjusiskuilta. Tässä hän viittaa syyskuun 11:nteen, joka teki selväksi terroristien ja heidän tukijoidensa halun tuoda kuolemaa ja tuhoa Yhdysvaltoihin.³⁴⁰ Vaikka ilmoitus vetäytymisestä tulee syyskuun 11:n jälkeen, aiemman diskurssin perustella päätös oli tehty jo paljon aikaisemmin. Seuraavana vuonna presidentti sanoo tulevien sukupolvien olevan kiitollisia, kun ohjuspuolustusjärjestelmä on lopulta kehitetty. Järjestelmä suojelee hänen mukaansa Yhdysvaltoja, liittolaisia sekä ystäviä vahingonlaukaukselta ja ennen kaikkea joukkotuhoaseita kehittelevien roistokansojen kiristykseltä³⁴¹.

7.4 Terrorismin vastainen sota

Syyskuun 2001 terrori-iskujen voi nähdä kyseenalaisteen roistovaltiodiskurssin perusolettamuksia. Se, että kansainvälisen yhteisön pahimman vihollisen paikan otti

---

³³⁷ Remarks at the President's Dinner June 27, 2001 [WWW-dokumentti].

³³⁸ Ks. Remarks at the President's Dinner June 27, 2001 [WWW-dokumentti].

, The President's News Conference With Prime Minister Silvio Berlusconi of Italy in Rome, Italy July 23, 2001 [WWW-dokumentti], Remarks at a Fundraising Dinner for Senator Wayne Allard and Governor Bill Owens in Denver, Colorado August 14, 2001 [WWW-dokumentti], Remarks at a Dinner Honoring Senator Pete V. Domenici in Albuquerque August 15, 2001 [WWW-dokumentti].

³³⁹ The President's News Conference With President Vladimir Putin of Russia in Kranj June 16, 2001 [WWW-dokumentti].

³⁴⁰ Remarks Announcing the United States Withdrawal From the Anti-Ballistic Missile Treaty December 13, 2001 [WWW-dokumentti].

³⁴¹ Remarks by the President at Ted Stevens for Senate Reception, Jones, Day, Reavis & Pogue Law Firm Building, Washington, D.C., May 09, 2002 [WWW-dokumentti].

niiden myötä roistovaltioiden sijaan terrorismi, näyttää olevan ristiriidassa roistovaltiokäsitteen merkitystä koossa pitäneen vakiintuneen tarinan kanssa. Kuitenkin se, että terrorismin käsite pitää sisällään myös lainsuojattomat hallitukset, varmisti roistovaltiodiskurssin jatkuvuuden. Jatkuvuuden sijaan voisi puhua myös toistosta, sillä terrorismin vastaisen sodan retoriikalla paljon on yhteisiä piirteitä etenkin 1990-luvun alkupuolen roistovaltiodiskurssin kanssa.

7.4.1 Roistovaltiouhkan ja terrorismin välinen yhteys

Terrorismin tukemisesta on tullut keskeinen roistovaltioita määrittävä ominaisuus jo Clintonin kaudella. Syyskuun 11. jälkeen jo olemassaoleva yhteys terrorismin ja roistovaltioiden välillä korostuu entisestään ja nämä uudet uhkat sulautuvat käsitteellisesti yhteen. Terrorismin vastaisessa kampanjassa ei olekaan kyse ainoastaan terrorismista, vaan se on myös sodanjulistus roistovaltioille.

Terrorismin ja roistovaltioiden välinen suhde esitetään kumpaakin osapuolta vahvistavan vaarallisen symbioosin tavoin: Bush toteaa yhtäällä, että juuri hallitusten antama tuki ja turva tekee terroristeista niin kuolettavia ja toisaalla, että lainsuojattomien hallitusten on terroristiverkoston avulla mahdollista tehdä iskuja ja samalla peittää oma osallisuutensa niihin. Siksi terroristien lisäksi on kohdattava myös terrorivaltiot.³⁴² Terrorismin ja roistovaltioiden välinen yhteys korostuu mm. helmikuussa 2002, jolloin Bush tarkoittaa pahan akselin tarkoittavan, ei vain tiettyjä valtioita, vaan myös terroristeja. Hän puhuu myös terroristivaltioiden ja terroristien välisestä liittolaisuudesta.³⁴³ Vaikka näiden uhkien linkittyminen esitetään pääasiassa jo todellisuutta kuvaavana tosiasiana – ja vaikka terrorismin tukemisesta on jo tullut olennainen osa roistovaltiokäsitteen merkitysisältöä ja suureksi osaksi juuri sen

---

³⁴² President, House Leadership Agree on Iraq Resolution The Rose Garden October 2, 2002 [WWW-dokumentti].

³⁴³ “President Calls for \$48 Billion Increase in Defense Spending, Remarks by the President to the Service Personnel, Eglin Air Force Base, Fort Walton Beach, Florida, February 4, 2002” [WWW-dokumentti]. Roistovaltioiden ja terroristien suhdetta kuvataan myös vaaralliseksi tai tappavaksi yhdistelmäksi ja siitä käytetään mm. verbejä "mate up with" ja "hook up with". Ks. WWW-dokumentit “President Bush Addresses United Nations General Assembly, The United Nations, New York, September 23, 2003” ja “President Bush Reaffirms Resolve to War on Terror, Iraq and Afghanistan, Remarks by the President on Operation Iraqi Freedom and Operation Enduring Freedom, The East Room March 19, 2004”, “President Bush, Prime Minister Koizumi Hold Press Conference, Remarks by President Bush and Prime Minister Koizumi in Joint Press Conference, Prime Minister's Residence,

perusteella nämä valtiot ovat tähän mennessä ansainneet nimityksensä – toisinaan se on vasta tulevaisuudessa vaaniva uhkakuva, jonka ei saa antaa toteutua³⁴⁴.

Näitä kahta vihollisryhmää yhdistää liittolaisuuden lisäksi myös samankaltaisuus. Kumpaankin liittyy paitsi joukkotuhoaseiden uhka, myös motiivi niiden käyttämiseen³⁴⁵. Roistovaltioiden ja terroristien samankaltaisuus tulee esiin paitsi terrorismiin viittavissa ilmaisuissa (ks. luku 7.2 *Käytetyt ilmaisu*), myös toiminnan kuvailuun käytetyissä verbeissä, jotka viestivät roistovaltioiden turvautuvan, terroristien tavoin, kiristyksen ja panttivankien ottamisen kaltaisiin äärimmäisiin keinoihin ulkopoliitikassaan³⁴⁶. Liittolaisuudesta ja samankaltaisuudesta siirrytään lopulta samuuden ajatukseen: Bush sanoo vuoden 2002 lokakuussa terroristivaltioiden ja terroristien olevan saman pahuuden eri kasvot³⁴⁷. Pahuuden lisäksi roistovaltioita ja terroristeja yhdistää epärationaalisuus: presidentti tähdentää, että toiveajattelu saattaa tuoda lohtua, mutta ei turvaa, sillä mikäli nämä terrorismia sponsoroivat hallitukset ja niiden terroristiliittolaiset täydellistäisivät kykynsä tuottaa tuhoa joukkotuhoaseilla, ei mikään sisäinen järjen ääni estäisi niiden käyttöä³⁴⁸.

Tokyo, Japan February 18, 2002”, “President Discusses Nation's Critical Infrastructure, Oak Park High School, Kansas City, Missouri, June 11, 2002”.

344 Esim. helmikuussa 2002 Bush esittää terroristien ja roistovaltioiden välisen liittolaisuuden vielä toteutumattomana uhkana todeten sen olevan pahimpia asioita terrorismin vastaisessa sodassa, eikä sitä saa antaa tapahtua (”President Bush, Prime Minister Koizumi Hold Press Conference, Remarks by President Bush and Prime Minister Koizumi in Joint Press Conference, Prime Minister's Residence, Tokyo, Japan February 18, 2002” [WWW-dokumentti]). Presidentti vakuuttaa käyttävänsä kaikki mahdolliset välineet estääkseen terroristiverkostoja veljeilemästä sellaisten kansojen kanssa, joilla on pahoja aikomuksia meitä kohtaa ja jotka samaan aikaan kehittelevät pahimpia mahdollisia aseita (”President Discusses Nation's Critical Infrastructure, Oak Park High School, Kansas City, Missouri, June 11, 2002 [WWW-dokumentti]).

³⁴⁵ Ks. esim ”Statement on Strengthening the International Regime Against Biological Weapons November 1, 2001” [WWW-dokumentti].

346 Ks. esim luku 7.3 Roistovaltiot ja kansallinen ohjuspuolustusjärjestelmä sekä WWW-dokumentit ”Remarks at a Dinner Honoring Senator Pete V. Domenici in Albuquerque August 15, 2001”, ”Remarks by the President at Republican Party of Florida Majority Dinner, Universal Studios, Portofino Hotel, Orlando, Florida June 21, 2002” ja ”President Bush Thanks Germany for Support Against Terror, Remarks by the President to a Special Session of the German Bundestag, The Bundestag Berlin, Germany, May 23, 2002”.

³⁴⁷ ”President, House Leadership Agree on Iraq Resolution The Rose Garden October 2, 2002” [WWW-dokumentti].

³⁴⁸ ”President Bush Thanks Germany for Support Against Terror, Remarks by the President to a Special Session of the German Bundestag, The Bundestag Berlin, Germany, May 23, 2002” [WWW-dokumentti].

7.4.2 Globaali vastakkainasettelu ja uusi sotilaallinen strategia

Samalla tavalla kun roistovaltiouhkan esitettiin tekevän 1990-luvulla, terrorismin vastainen sota määrittää nyt merkittävintä rajalinjaa maailmassa. Esimerkiksi joulukuussa 2001 Bush sanoo, että terrorismi, tämä uusi uhka sivilisaatiolle, on pyyhkinyt pois vanhat vastakkainasettelut ja suurin osa maailman maista on moraalisen ja ideologisen rajalinjan samalla puolella. Rajan tuolla puolen ovat kaoottista väkivaltaa laillisen muutoksen sijaan kannattavat murhajoukot, joita tukevat lainsuojattomat hallitukset.³⁴⁹ Keväällä 2002 puolestaan kerrotaan pahan akselin uhkaavan koko sivistynyttä maailmaa³⁵⁰. Kuten roistovaltiouhka aiemmassa diskurssissa, globaali terrorismin uhka vahvistaa nyt kansainvälisen yhteisön yhtenäisyyttä. Terrorismin vastainen sota tarjoaa historiallisen tilaisuuden tragedian muuttamiseksi amerikkalaisten arvojen ja voiman sekä kansainvälisen yhtenäisyyden voitoksi ja mahdollistaa presidentin mukaan uuden, toiveikkaan luvun kirjoittamisen historiassa³⁵¹.

Kuten roistovaltiouhkaan varautuminen 1990-luvun alussa, myös terrorismin vastainen, niinikään uudenlainen sota edellyttää sotilaallisen strategian muutosta. Bush kertoo joulukuussa 2001 massaterrorin ehkäisemisen ensimmäisenä prioriteettina olevan sotilaallisen muutoksen nopeuttamisen. Hän sanoo monen ennustaneen, ettei Yhdysvalloilla enää olisi suoria uhkia kylmän sodan jälkeen, mutta he olivat väärässä: nyt taistellaan uusia, varjoisia vihollisia vastaan, jotka turvautuvat terrorismiin ja sissisodankäyntiin. Uudet viholliset vaativat Yhdysvalloilta uudenlaista taktiikkaa, jonka suhteen konflikti Afganistanissa on presidentin mukaan ollut erityisen opettavainen. Tässä Bush huomauttaa, tarve sotilaalliseen muutokseen oli kuitenkin selvä jo ennen syyskuun 11:tä – tämä ainoastaan lisäsi sen kiireellisyyttä.³⁵² Myös Irakin sodan kynnyksellä presidentti korostaa uuden sodankäynnin poikkeuksellisuutta³⁵³.

---

³⁴⁹ "Remarks at the Citadel in Charleston, South Carolina December 11, 2001" [WWW-dokumentti].

³⁵⁰ "President Outlines War Effort, Remarks by the President to the George C. Marshall ROTC Award Seminar on National Security, Cameron Hall, Virginia Military Institute, Lexington, Virginia, April 17, 2002" [WWW-dokumentti].

³⁵¹ Ks. WWW-dokumentit "President Calls for \$48 Billion Increase in Defense Spending, Remarks by the President to the Service Personnel Eglin Air Force Base, Fort Walton Beach, Florida February 4, 2002", "President Thanks World Coalition for Anti-Terrorism Efforts, Remarks by the President on the Six-Month Anniversary of the September 11th Attacks, The South Lawn, March 11, 2002", "Remarks by the President at Republican Party of Florida Majority Dinner, Universal Studios, Portofino Hotel, Orlando, Florida June 21, 2002" ja "Remarks at the Citadel in Charleston, South Carolina December 11, 2001" WWW-dokumentti].

³⁵² Remarks at the Citadel in Charleston, South Carolina December 11, 2001 [WWW-dokumentti].

³⁵³ Tässä sodassa ei ole taistelutannerta, vaan vastassa ovat terroristit ja niiden kanssa liittoutuneet lainsuojattomat hallitukset. Tarvitaan siis myös erilainen strategia, jotta voitaisiin vapauttaa maailma tästä

Samaan aikaan käy ilmi, että uusi strategia pitää sisällään myös ajatuksen ennalta-ehkäisevästä iskusta (ks. seuraava luku).

7.4.3 Uhkakuvan keskittäminen Irakiin ja kolmas Persianlahden sota

Unionin tila-puheessaan tammikuussa 2002 presidentti sanoo, ettei Yhdysvallat voi sallia maailman vaarallisimpien hallitusten uhkailla itseään maailman tuhoisimmilla aseilla ja painottaa terrorin vastaisen sodan vasta alkaneen. Vaikka jotkut lainsuojattomista hallituksista ovat Bushin mukaan olleet melko hiljaa syyskuun 11. jälkeen, niiden todellinen luonne on tiedossa. Niin kauan kuin ne tukevat terroristeja, vapaus on uhattuna, ja niitä on estettävä uhkaamasta joukkotuhoaseilla Amerikkaa, sen ystäviä ja liittolaisia. Ensimmäistä kertaa Bushin kaudella puheessa myös selvästi identifioidaan roistovaltiokategorian jäsenet: Pohjois-Koreasta, Iranista ja Irakista koostuva pahan akseli aseistautuu presidentin mukaan parhaillaan uhataksaan maailman rauhaa. Toimettomuuden seuraukset pahan akselin muodostaman kasvavan uhkan edessä saattasivat olla katastrofaalisia, eikä aika ole presidentin mukaan meidän puolellamme.³⁵⁴ Roistovaltiouhkan välittömyyden korostumisesta johtuen on siis ryhdyttävä sanoista tekoihin.

Kolmesta mainitusta valtiosta Irak saa puheessa eniten huomiota osakseen. Presidentti korostaa Irakin roolia terrorismin tukijana ja sen vihamielisyyttä Yhdysvaltoja kohtaan. Maa on myös punonut juonia pernaruton, hermokaasun ja ydinaseiden kehittämiseksi sekä käyttänyt joukkotuhoaseita. Sillä on jotakin piilotettavaa sivistyneeltä maailmalta.³⁵⁵ Irakin aiemmat rikkomukset, sen ja terrorismin välinen yhteys sekä maininta pernarutosta toimivat kaikki vihjeinä Irakin syyllisyydestä Amerikkaa viime aikoina kohdanneessa terrorismin aallossa. Myös myöhemmissä puheissaan presidentti viittaa pahan akselin yhteydessä nimenomaan Irakiin.

---

pelosta. ("President Bush Salutes Veterans at White House Ceremony, Remarks by the President at White House Reception for Veterans, The East Room, November 11, 2002" [WWW-dokumentti]). Uudenlainen sota vaatii kohtaamaan lainsuojattomat valtiot jotka pyrkivät hankkimaan massamurhan välineitä ("President Commemorates Veterans Day at Arlington Natl Cemetery Remarks by the President to Commemorate Veterans Day, Arlington National Cemetery, Arlington, Virginia, November 11, 2002" [WWW-dokumentti]).

³⁵⁴ President Delivers State of the Union Address, The President's State of the Union Address, The United States Capitol, Washington, D.C. January 29, 2002 [WWW-dokumentti].

³⁵⁵ President Delivers State of the Union Address, The President's State of the Union Address, The United States Capitol, Washington, D.C. January 29, 2002 [WWW-dokumentti].

Sodan lähetessä vuoden 2002 loppupuolella Irakin uhkaavuutta korostava argumentointi voimistuu ja käy yhä selvemmäksi, että vastakkain sivistyneen maailman kanssa terrorismin vastaisen sodan kontekstissa on nimenomaan Saddam Husseinin hallitus³⁵⁶. Syyskuussa Bush puhuu jälleen lainsuojattomien ryhmien ja hallitusten sekä joukkotuhoaseiden muodostamasta uhkasta ja sanoo vihollisten aikomusten tulleen selväksi vuotta aiemmin syyskuun 11. päivänä. Tämän jälkeen hän sanoo kaikkien näiden vaarojen löytyvän – kuolettavimmissa aggressiivisimmissä muodoissaan – yhdestä paikasta ja yhdestä hallituksesta: Irakista. Tätä seuraa tuttu lista Irakin rikkomuksista ja muistutus koalition ja juuri tämäntapaisia uhkia vastustamaan luodun YK:n voimasta pysäyttää Irakin hyökkäys 1990-luvun alussa. Presidentti toistaa 1990-luvun alussa esitetyn toteamuksen, että myönnytyspolitiikka Irakia kohtaan olisi uhannut maailman rauhaa ja tasapainoa.³⁵⁷ Bush esittää Irakin uhan kohtaamisen olennaisena osana terrorismin vastaista sotaa ja sanoo tietävänsä, että Saddamilla on pitkäaikaisia ja yhä jatkuvia suhteita kansainvälisiin terroristeihin.³⁵⁸ Sillä, että Saddam Hussein on hyväksynyt YK:n asetarkastukset, ei enää ole merkitystä; presidentti sanoo, että sama on kuultu ennenkin, vaatien loppua tuolle petoksen pelille. Petosta, viivyttelyä ja uhmakkutta ei presidentin mukaan enää siedetä, vaan se johtaa mitä vakavimpiin seurauksiin. Bush sanoo suuren pahuuden vielä myllertävän maailmassa.³⁵⁹ Lokakuussa

---

356 Lokakuussa Bush korostaa, ettei Yhdysvallat ole yksin Irakia vastaan, vaan monet maat jakavat sen päättäväisyyden kohdata tämä uhka ja että uhka kohdataan yhdessä ("President, House Leadership Agree on Iraq Resolution, The Rose Garden October 2, 2002" [WWW-dokumentti]). Marraskuussa presidentti puolestaan sanoo maailman on tulleen yhteen sanoakseen, ettei Irakin lainsuojattoman hallituksen sallita rakentaa tai omistaa joukkotuhoaseita. Tämä on sekä Yhdysvaltain kongressin että YK:n turvallisuusneuvoston arvio. ("President Pleased with U.N. Vote, Remarks by the President on the United Nations Security Council Resolution, The Rose Garden, November 8, 2002" [WWW-dokumentti]) NATO:n huippukokouksessa Prahassa marraskuussa 2002 presidentti sanoo jokaisen vapaan kansan olevan potentiaalinen maalitaulu vapauden vihollisille, terroristeille ja terroristivaltioille. Tänäpäin maailma yhdistyy hänen mukaansa vastaamaan Irakin luomaan ainutlaatuisen ja kiireellisen uhkaan. ("President Bush Previews Historic NATO Summit in Prague Speech, Remarks by the President to Prague Atlantic Student Summit, Hilton Prague, Prague, Czech Republic November 20, 2002" [WWW-dokumentti])³⁵⁷ "President's Remarks at the United Nations General Assembly, Remarks by the President in Address to the United Nations General Assembly New York, New York, September 12, 2002" [WWW-dokumentti].

³⁵⁸ "President, House Leadership Agree on Iraq Resolution, The Rose Garden October 2, 2002" [WWW-dokumentti]. Toisaalla hän esittää Irakin uhan kohtaamisen ratkaisevana terrorismin vastaisen sodan voittamisen kannalta. Jälleen hän muistuttaa Saddam Husseinin aiemmasta toiminnasta, jonka perusteella riski, että tämä käyttäisi aseitaan ja antaisi niitä terroristien käyttöön, on yksinkertaisesti liian suuri. Ongelmana on, ettei tiedetä, kuinka lähellä Saddam on ydinaseen kehittämiseen. ("President Bush Outlines Iraqi Threat, Remarks by the President on Iraq, Cincinnati Museum Center - Cincinnati Union Terminal, Cincinnati, Ohio October 7, 2002" [WWW-dokumentti]).

³⁵⁹ "President Bush Previews Historic NATO Summit in Prague Speech, Remarks by the President to Prague Atlantic Student Summit, Hilton Prague, Prague, Czech Republic November 20, 2002" [WWW-dokumentti].

2002 Bush toteaa, että Irakin päivät lainsuojattomana valtiona ovat tulossa loppuun³⁶⁰. Hän sanoo, selvästi Irakiin viitaten, ettei diktaattorin, joka on käyttänyt tällaisia aseita, voi antaa uhata amerikkalaisia kemiallisilla, biologisilla ja ydinaseilla. Hän myös vakuuttaa, ettei tämä suuri kansa ei tule elämään minkään ulkomaisen juonen tai vallan armoilla ja että Irakin diktaattori joko riisuutuu täydellisesti aseista tai Yhdysvallat johtaa koalitiota tekemään tämän sen puolesta³⁶¹. Lainsuojattomien hallitusten kohtaaminen näyttäytyy moraalisenä velvollisuutena: Bush muistuttaa maailman muuttuneen syyskuun 11:ntenä ja hallituksella on velvollisuus ymmärtää tämä; Yhdysvaltojen on kohdattava sitä vihaavat lainsuojattomat hallitukset, jotka aseistautuvat uhkaillakseen sivilisaatioita.³⁶²

Tammikuun 2003 Unionin tila-puheessaan presidentti sanoo lainsuojattomien valtioiden olevan Amerikkaa ja koko maailmaa kohtaava vakavin uhka terrorismin vastaisessa sodassa. Presidentti tuo esiin sen historiallisen jatkuvuuden, joka kuvaa vallan ja dominoinnin ideologian esiintymistä kautta historian ja sanoo sen jälleen nousseen pintaan; vaikka uhka on uusi, Amerikan velvollisuus on tuttu. Vain Amerikka ja sen ystävät seisovat Bushin mukaan rauhallisen maailman ja kaoottisen, jatkuvan hätätilan maailman välissä.³⁶³ Maailma on riippuvainen Amerikan voimasta ja tarkoituksesta³⁶⁴. Presidentin kuvaus Yhdysvalloista kahden maailman välisellä rajalinjalla heijastaa Robert Kaganin aiemmin esitettyä näkemystä. Toteamus roistovaltioista vakavimpana uhkana terrorismin vastaisessa sodassa vahvistaa vakiintuneen tarinan roistovaltioista pätevän myös uudessa, syyskuun 2001 jälkeisessä kontekstissa.

Uhkakuvan taustalla on tuttu analogia Saddam Husseinista kansainvälisen yhteisön barbaarisena rikollisena. Bush kertoo lainsuojattoman hallituksen Irakissa elävän väkivallasta ja petoksesta ja aseistautuvan uhatakseen sivistynyttä maailmaa³⁶⁵.

---

360 "President Bush Pleased with House Vote on Iraq Resolution, Remarks by the President on the House Vote on the Resolution Authorizing the Use of Force in Iraq, The Roosevelt Room October 10, 2002" [WWW-dokumentti].

361 "President Commemorates Veterans Day at Arlington Natl Cemetery Remarks by the President to Commemorate Veterans Day, Arlington National Cemetery, Arlington, Virginia, November 11, 2002" [WWW-dokumentti].

362 Hallituksen on tehtävä realistinen arvio uhkista eikä presidentillä ole suurempaa velvollisuutta kuin suojella kotimaataan ("President Bush Implements Key Elements of his Faith-Based Initiative, Downtown Marriott Hotel Philadelphia, Pennsylvania, December 12, 2002" [WWW-dokumentti]).

363 "President Delivers "State of the Union", The U.S. Capitol January 28, 2003" [WWW-dokumentti].

364 "President Bush Discusses State of the Union, Radio Address of the President to the Nation, January 25, 2003" [WWW-dokumentti].

365 "President Bush Taking Action to Strengthen America's Economy, Chicago, Illinois, January 7, 2003" [WWW-dokumentti].

Helmikuussa Bush sanoo, että on kaikki syyt uskoa terroristien ja lainsuojattomien hallitusten käyttävän joukkotuhoaseita meitä vastaan. Se, että vihollisella on näitä aseita, on tosiasia.³⁶⁶

Uudenlainen sota vaatii sen ymmärtämistä, että terrorismi on pelkkää kansainvälistä verkostoa laajempi ilmiö: tällä verkostolla on joissain tapauksissa yhteyksiä maihin, joita johtavat lainsuojattomat diktaatorit. Juuri tämä on asian laita Irakin kanssa. Bush painottaakin, että puhuessaan terrorismin vastaisesta sodasta, hän ei puhu vain Al-Qaedasta, vaan myös Irakista. Saddam Hussein pitää riisua aseistaan.³⁶⁷ Syyskuun 11. oli oppitunti ja varoitus siitä, että mikäli vihollisen tavoitteet toteutuisivat, seuraukset olisivat paljon katastrofaalisempia ja vaatisivat moninkertaisen määrän kuolonuhreja³⁶⁸. Koska terrori-iskujen paljastama ankara todellisuus on, että Yhdysvalloista on tullut taistelutanner ja sota on tullut kotiin, Yhdysvaltain täytyy siis kohdata, ei vain varjoisia terroristiverkostoja, vaan myös lainsuojattomat hallitukset, jotka aseistautuvat uhataksaan rauhaa joukkotuhoaseillaan.³⁶⁹ Ennen syyskuun 11:tä vielä luultiin, että valtameret suojelisivat Yhdysvaltoja. Monet myös uskoivat Yhdysvaltoja vihaavan, terroristeja tukevan ja massamurha-asein varustetun lainsuojattoman Irakin hallituksen olevan padottavissa. Bush sanoo, ettei joukkotuhoaseita ja terroristeja kuitenkaan padota niin vain – salaa ja sormenjälkiään jättämättä Irakin johtaja voisi luovuttaa yhden kätkeyistä aseistaan terroristeille.³⁷⁰ Syyskuun 11. on siis tuonut esiin Yhdysvaltain haavoittuvuuden roistovaltioiden ja terroristien uhkalle.

Presidentti muistuttaa maailman nähneen Saddam Hussein olevan uhka Yhdysvalloille, sen lähimmille ystäville ja liittolaisille jo 12 vuotta sitten³⁷¹. Koko maailma tietää hänen mukaansa Irakin johtajalla olevan joukkotuhoaseita, joita tämä aktiivisesti peittää ja

---

³⁶⁶ “President Discusses Measures to Protect the Homeland from Bioterrorism, Remarks by the President on the Bioshield Initiative, Natcher Building, National Institutes of Health, Bethesda, Maryland, February 3, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁶⁷ “President Speaks at FBI on New Terrorist Threat Integration Center, February 14, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁶⁸ “President Discusses Measures to Protect the Homeland from Bioterrorism, Remarks by the President on the Bioshield Initiative, Natcher Building, National Institutes of Health, Bethesda, Maryland, February 3, 2003” [WWW-dokumentti]. Ks. myös WWW-dokumentit “President Discusses Measures to Protect the Homeland from Bioterrorism, Remarks by the President on the Bioshield Initiative, Natcher Building, National Institutes of Health, Bethesda, Maryland, February 3, 2003” ja “President Discusses the Future of Iraq, Washington Hilton Hotel, Washington, D.C. February 26, 2003”.

³⁶⁹ “President Meets with Small Business Owners in Georgia, Harrison High School, Kennesaw, Georgia, February 20, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁷⁰ “President Bush Discusses Faith-Based Initiative in Tennessee, Opryland Hotel Nashville, Tennessee, February 10, 2003” [WWW-dokumentti].

piilottelee. Tämän diktaattorin tervejärkisyyteen ei voi luottaa luottaa, eikä amerikkalaisten hengen ja turvallisuuden jättäminen hänen armoilleen ole varteenotettava vaihtoehto.³⁷² Irakin johtaja pyrkii aseillaan dominoimaan Lähi-itää ja uhkailemaan sivistynyttä maailmaa. Tätä ei saa sallia, eikä vaaraa voi vain toivoa pois, vaan se täytyy kohdata. Presidentti vakuuttaa, että jos on ryhdyttävä toimiin, annetaan samalla merkki kaikille lainsuojattomille hallituksille siitä, että tällä uudella vuosisadalla sivistyneen käytöksen rajoja kunnioitetaan.³⁷³ Bushin puheet muistuttavat 1990-luvun alun Persianlahden sotaa edeltävää retoriikkaa. Kuten silloinkin, myös nyt uhan välittömyys korostuu ja tekee sotilaallisesta toiminnasta välttämättömyyden³⁷⁴.

Maaliskuussa käy ilmi, että uudenlainen sota sisältää ajatuksen ennalta-ehkäisevästä iskusta: Bush sanoo, etteivät terroristit ja terrorivaltiot paljasta uhkiaa reilulla ilmoituksella tai muodollisella julistuksella, minkä vuoksi reagoiminen tällaisiin vihollisiin vasta niiden jo iskettyä ei ole itsepuolustusta, vaan itsemurha. Maailman turvallisuus vaatii nyt Saddamin riisumista aseista.³⁷⁵ Hyökkäystä edeltävänä päivänä Bush sanoo, että vaikka Yhdysvallat lähtee mukaan tähän konfliktiin vastentahtoisesti, tarkoitus on selvä. Amerikan, ystävien ja liittolaisten kansalaiset eivät voi elää yhden lainsuojattoman hallituksen armoilla, joka uhkaa rauhaa massamurha-aseilla. Uhka kohdataan nyt, jottei sitä tarvitse kohdata myöhemmin – omilla kaduilla armeijan, palomiesten ja lääkärin voimin.³⁷⁶ Näin Bush maalaa syyskuun 11:n kaltaisen uhkakuvan, joka on estettävissä vain hyökkäämällä Irakiin.

---

³⁷¹ “President Bush Discusses Faith-Based Initiative in Tennessee, Opryland Hotel Nashville, Tennessee, February 10, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁷² “President Meets with Small Business Owners in Georgia, Harrison High School, Kennesaw, Georgia, February 20, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁷³ “President Discusses the Future of Iraq , Washington Hilton Hotel, Washington, D.C. February 26, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁷⁴ Bush esim. tähdentää, ettei voida jäädä odottelemaan, mitä terroristit ja terotistivaltiot voisivat tehdä joukkotuhoaseilla. Vaikka Saddam Husseinin voi odottaa pelaavan viime hetken petoksen peliä aloittamalla uuden tyhjien myönnytysten ja läpinäkyvien valheiden kierroksen, peli on pelattu ja maailma voi nousta tämän hetken tasalle. Vapaiden kansojen yhteisö voi näyttää voimansa, itseluottamuksensa ja määrätietoisuutensa rauhan ylläpitämisessä. Samalla voidaan myös antaa Irakin kansalle mahdollisuus elää vapaudessa ja valita oma hallituksensa maassa, josta Saddam Hussein on tehnyt vankilan, myrkyttehtaan ja kidutuskammion isänmaanystäville ja toisinajatteliijoille. (“President Bush: ‘World Can Rise to This Moment’, Statement by the President, February 6, 2003” [WWW-dokumentti]) Sivistynyt maailma on herännyt Irakin hallituksen luomaan vaaraan. Maassa on meneillään massiivinen kampanja joukkotuhoaseiden ja terroristiyhteyksien kätkemiseksi. (“President Salutes Sailors at Naval Station Mayport in Jacksonville, Remarks by the President at Naval Station Mayport, Naval Station Mayport, Jacksonville, Florida, February 13, 2003” [WWW-dokumentti])

³⁷⁵ “President Says Saddam Hussein Must Leave Iraq Within 48 Hours, Remarks by the President in Address to the Nation, The Cross Hall, March 17, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁷⁶ “President Bush Addresses the Nation, The Oval Office, March 19, 2003” [WWW-dokumentti].

7.4.4 Roistovaltiouhka Irakin muutoksen jälkeen

Presidentin julistettua suurimittaiset taisteluoperaatiot Irakissa päättyneeksi, Irakin sota alkaa, yhdessä Afganistanin sodan kanssa, edustaa puheissa ulkopoliittista saavutusta.

Samalla painopiste siirtyy enenevässä määrin terroristihallitusten uhkaavuudesta valoisampaan tulevaisuuteen. Amerikkalaiset ovat nyt paremmassa turvassa, kaksi terroristihallitusta on iäksi mennyttä ja 50 miljoonaa sielua elää vapaudessa (ks. tarkemmin Afganistanin roistovaltiostatuksesta luku 7.7 *Afganistan – epäonnistunut terroristivaltio*).³⁷⁷ Ilman Amerikan aktiivista läsnäoloa maailmassa, kukaan ei vastustaisi tyranniin pyrkimyksiä ja miljoonat ihmiset joutuisivat elämään terroristien armoilla. Aktiivisella ulkopoliittisella Amerikka opettaa tyranneja pelkäämään ja terroristit juoksevat karkuun. Maa on Bushin mukaan kasvattanut ystäviä entisistä vihollisista.³⁷⁸

Siinä kun Yhdysvaltain ja Iso-Britannian offensiivi terroristiryhmiä vastaan Afganistanissa onnistui poistamaan ja julman sortohallituksen, joka oli tehnyt maasta Al-Qaedan harjoitusleirin, Irakissa kohdattiin väkivaltainen hallitus, jolla oli yhteyksiä terrorismiin ja joka uhmasi YK:n turvallisuusneuvostoa.³⁷⁹ Vuosien brutaalien diktatuurin jälkeen irakilaiset ovat vihdoinkin saaneet maansa takaisin³⁸⁰. Tänäpä irakilaiset ja afganistanilaiset ovat demokratian ja vapauden tiellä; terroristien tukemisen sijaan myös ne taistelevat terrorismia vastaan, mikä on kaikkien pitkän tähtäimen turvallisuuden kannalta hyvä asia³⁸¹. Bush selittää Irakin ja Afganistanin oppineen, että turvapaikan ja

---

³⁷⁷ “President Discusses Progress in Afghanistan, Iraq, Remarks by the President at Reenlistment of Military Service Members, The East Room, July 1, 2003” [WWW-dokumentti]. Menestyksiin Afganistanissa ja Irakissa vedotaan erityisesti Bushin ja varapresidentti Cheneyin vaalikampanjaan liittyvissä, kesäkuussa 2003 alkaneissa ja vuoden verran jatkuneissa tilaisuuksissa, joissa Bush sanoo esittäneensä Afganistanin ja Irakin terroristihallituksille uhkavaatimukset, mutta nämä valitsivat uhmakkuuden. Siksi niitä enää ole. Ne toistuvat noin viisikymmentä kertaa tulevan vuoden aikana. Ks. esim. Remarks by the “President at Bush-Cheney 2004 Reception, Wyndham Anatole Hotel Dallas, Texas July 18, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁷⁸ “President Bush Honors Military in Fourth of July Speech, United States Air Force Museum Dayton, Ohio July 4, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁷⁹ ”President Bush, Prime Minister Blair Discuss War on Terrorism, Press Conference of President Bush and British Prime Minister Tony Blair, The Cross Hall, July 17, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁸⁰ “President Bush Discusses Early Transfer of Iraqi Sovereignty, Remarks by President Bush and Prime Minister Blair on Transfer of Iraqi Sovereignty, Hilton Istanbul, Istanbul, Turkey, June 28, 2004” [WWW-dokumentti].

³⁸¹ Bush sanoo, ettei ole niin pitkä aika siitä, kun lainsuojattomat hallitukset Bagdadissa ja Kabulissa vielä uhkasivat rauhaa, sponsoroivat terroristeja ja epätasapainottivat maailman elintärkeimpiä ja räjähdysvaarallisia alueita, raaistivat kansalaisiaan ja uhmasivat sivistyneitä normeja. (“President Speaks to the United Nations General Assembly, United Nations Headquarters New York, New York, September 21, 2004” [WWW-dokumentti]).

tuen tarjoamisella terroristeille on vakavia seurauksia³⁸². Käydyillä sodilla on siis ollut pedagoginen tehtävä.

Terrorismin vastainen sota ei kuitenkaan ole ohi. Bush korostaa maansa vielä olevan sodassa ja vihollisten yhä juonittelevan sitä vastaan. Sota kestää niin kauan kuin tämä juoniminen jatkuu.³⁸³ Sota vaatii myös uhreja: monet maanmiehet palvelevat ja uhraavat itsensä kaukaisissa paikoissa ja paljon riippuu heidän menestyksestään³⁸⁴. Presidentti sanoo myös, että on alusta asti tiedetty, että voimainponnistus tulee olemaan vaikea ja kestävä kauan, mutta uhraukset ovat väistämättä³⁸⁵. Uudenlainen sodankäynti jatkuu edelleen vuonna 2004, jolloin presidentti selittää siinä vastustajina olevan imperiumin sijaan ei-valtiolliset verkostot ja lainsuojattomat hallitukset. Kuolettava teknologia on pidettävä poissa näiden vastustajien ulottuvilta.³⁸⁶ Vaihtoehtoina on joko mennä eteenpäin itseluottamuksella ja päättäväisyydellä tai palata takaisin siihen vaaralliseen illuusioon, jonka mukaan terroristit eivät juonittele eivätkä lainsuojattomat hallitukset ole uhka³⁸⁷. Bush selittää historian kutsuvan Yhdysvaltoja hyväksymään ne samat velvollisuudet, joita edelliset sukupolvet ovat urheutta ja moraalista selkeyttä näyttäneet hoitaakseen³⁸⁸.

Bush vakuuttaa, että Irakin suhteen on toimittu oikein, sillä vaihtoehtona toiminnalle oli luottaa hullun sanaan. Taustalla oli syyskuun 11. opetus ennalta-ehkäisevän iskun tarpeellisuudesta: Bush sanoo, ettemme voi vain odotella uhkien tuleamista omiin kaupunkeihimme³⁸⁹. Kesällä 2004 hän sanoo, että voi vain kuvitella rikosten

---

³⁸² ”Remarks by the President at the United States Air Force Academy Graduation Ceremony, Falcon Stadium, United States Air Force Academy, June 2, 2004” [WWW-dokumentti].

³⁸³ Ks. WWW-dokumentit ”President Bush Honors Military in Fourth of July Speech, United States Air Force Museum

Dayton, Ohio July 4, 2003” ja ”President Discusses Progress in Afghanistan, Iraq, Remarks by the President at Reenlistment of Military Service Members, The East Room, July 1, 2003”.

³⁸⁴ ”President Bush Honors Military in Fourth of July Speech, United States Air Force Museum Dayton, Ohio July 4, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁸⁵ ”President Discusses Progress in Afghanistan, Iraq, Remarks by the President at Reenlistment of Military Service Members, The East Room, July 1, 2003” [WWW-dokumentti].

³⁸⁶ ”President Bush Discusses Importance of Democracy in Middle East, Remarks by the President on Winston Churchill and the War on Terror, Library of Congress, Washington, D.C., February 4, 2004” [WWW-dokumentti].

³⁸⁷ ”State of the Union Address, United States Capitol, Washington, D.C. January 20, 2004” [WWW-dokumentti].

³⁸⁸ ”President Bush Discusses Importance of Democracy in Middle East, Remarks by the President on Winston Churchill and the War on Terror, Library of Congress, Washington, D.C., February 4, 2004” [WWW-dokumentti].

³⁸⁹ ”President Bush Focuses on Seaport and Cargo Security in South Carolina, Remarks by the President on Seaport and Cargo Security, Union Pier Terminal, Charleston, South Carolina, February 5, 2004” [WWW-dokumentti].

mittakaavaa, mikäli terroristit saisivat kontrollin valtioista, joilla on joukkotuhuoseita tai laajoja öljyvarantoja. Hän vakuuttaa, että terroristien hallitsemien valtioiden muodostuminen estetään. Vapauden eteneminen Lähi-Idässä, Afganistanissa ja muualla horjuttavat Bushin mukaan sitä myyttiä, johon on myötävaikuttanut mm. Amerikan vetäytyminen Beirutista ja Somaliasta ja joka vetoaa uusiin terroristeihin. Bush ennustaakin terrorismin ideologian lopulta kaatuvan.³⁹⁰

Puheista välittyä edelleen ajatus, että muu maailma on ja sen tulee olla Yhdysvaltain puolella maailmaa kahteen leiriin jakavassa, terrorismin ja roistovaltioiden vastaisessa sodassa. Bush kehuu koalition työtä Irakissa³⁹¹. Siihen kuuluneiden maiden lisäksi solidaarisuutta esitetään löytyvän myös Venäjältä³⁹². Puhuessaan YK:n yleiskokoukselle syyskuussa 2004, Bush toteaa kaikkien sivistyneiden kansojen olevan yhtä tässä murhaajien vastaisessa taistelussa, käyttäen yhteisistä vastustajista myös termiä ”ihmis oikeuksien vihollinen”. Jokaisella rauhaa haluavalla kansalla on presidentin mukaan velvollisuus tehdä oma osuutensa vapaamman maailman rakentamiseksi. Ei ole olemassa turvallista tapaa eristäytyä terroristiverkoistoista ja niitä suojelevista epäonnistuneista valtiosta, lainsuojattomista hallituksista tai joukkotuhuoseista, eikä voida kääntää katsetta pois maailman ongelmista. Uusi vuosisata vaatii uudenlaista määritelmää turvallisuudesta. Ihmis oikeuksien viholliset – terroristit ja heidän liittolaisensa – haluaisivat tuhota kaikki ikinä kirjoitetut vapauden sopimukset ja ne soisivat diktaattorien hallitsevan jokaista mieltä ja kieltä Lähi-idässä. Tappaminen ja kidutus on niiden mielestä täysin oikeutettua palvelemaan mitä tahansa heidän julistamaansa tavoitetta.³⁹³

---

³⁹⁰ Hän sanoo terrorismin ideologiasta tulevan yhä epärelevantimpi, kunnes yhtenä päivänä siihen suhtaudutaan halveksuen ja se sivuutetaan kokonaan (“President Bush speaks at Air Force Academy Graduation, Remarks by the President at the United States Air Force Academy Graduation Ceremony, Falcon Stadium, United States Air Force Academy, June 2, 2004” [WWW-dokumentti]).

³⁹¹ Sen sijaan, että koalitio olisi odottanut tragedian lähestymistä, se toimi poistaakseen vakavan ja kasvavan uhan (“President Bush Addresses Australian Parliament, Remarks by President Bush to the Australian Parliament, The Australian Parliament House, Canberra, Australia October 22, 2003” [WWW-dokumentti]).

³⁹² Syyskuussa 2003 Bush kertoo Venäjän presidentin ymmärtävän, ettemme voi sallia voimatyhjiöitä, joissa roistokansat voivat kasvattaa kapasiteettiaan loukata vapaita kansoja (“President Bush Meets with Russian President Putin at Camp David, Remarks by the President and Russian President Putin in Press Availability Camp David, September 27, 2003” [WWW-dokumentti]).

³⁹³ Ihanteiden puolustaminen – kuten Irakissa on tehty – on Bushin mukaan tärkeää, mutta ei yksin riitä. Laajempaan tehtävään YK:n jäsenmailla on edistää toivoa ja edistystä vihan ja väkivallan vaihtoehtoina - suurena tarkoituksena on rakentaa parempi maailma terrorismin vastaisen sodan tuolla puolen. (“President Speaks to the United Nations General Assembly, United Nations Headquarters New York, New York, September 21, 2004” [WWW-dokumentti]).

Kesäkuussa 2004 Bush sanoo Amerikan ja vapaiden kansojen kohtaavan uuden totalitaarisen uhkan, todellisen uhkan, jonka muodostavat terroristit liittoutuneena lainsuojattomien hallitusten kanssa. Nämä pyrkivät hallitsemaan Lähi-itää, ja pakottamaan muita omaksumaan synkän näkemyksensä maailmasta ja alistamaan naisia. He sallivat vain oman ahtaan uskonnollisen näkemyksensä. Nämä tappajat tulevat tappamaan viattomia ihmisiä, jotta voisivat horjuttaa uskoamme ja itseluottamustamme. He haluavat meidän unohtavan velvolisuutemme ja he ovat vannoneet tuhoavansa Amerikan. He myös haluavat joukkotuhoaseita. Mutta kuten rauhanrikkojat muinakin aikoina, terroristit ovat valinnut väärän vihollisen. Näille ihmisille ei voi puhua järkeä.³⁹⁴

Vaikka roistovaltiouhka on yhä olemassa, roistovaltion prototyyppi, Irak, lakkaa virallisesti olemasta roistovaltio vuonna 2004. Presidentin julistaessa maaliskuussa Saddamin istuvan vankilasellissä, edellisen Persianlahden sodan jälkeisestä metaforasta, jonka mukaan Saddam oli lukittu oman maansa vankilaan, on tullut konkreettinen tosiasia³⁹⁵. Irakilaiset ovat saaneet maansa takaisin ja maa on liittynyt takaisin kansojen yhteisöön³⁹⁶. Irakin statuksen muutosta kuvastaa myös sen poistaminen ulkoministeriön terrorismia tukevien maiden listalta vuonna 2004³⁹⁷. On kuitenkin olemassa mahdollisuus, että Irakista vielä tulee roistovaltio: Bush sanoo Yhdysvaltain kohtaavan Irakissa *lainsuojattoman papin* ("outlaw cleric"), joka edustaa Saddamin hallinnon jäänteitä. Nämä ovat presidentin mukaan yhä katkeria siitä, etteivät enää voi ylläpitää kidustuskammioitaan ja raiskaushuoneitaan. Ulkomaisten terroristien ohella ne tulevat kuitenkin epäonnistumaan yrityksessään estää vapaan hallituksen muodostuminen Lähi-itään.³⁹⁸ Vuoden 2004 lopulla Bush esittää mahdollisuuden, että Irakissa voisi syntyä uusi terroristihallitus syrjäytetyn tilalle: hän sanoo, että mikäli toisen terrorihallituksen annettaisiin muodostua Irakissa, terroristit löytäisivät kodin ja rahoituksen ja tuen

---

³⁹⁴ "President Bush Salutes Soldiers in Fort Lewis, Washington, Remarks by the President to the Military Personnel, Fort Lewis, Washington, June 18, 2004" [WWW-dokumentti].

³⁹⁵ "President Marks Homeland Security's Accomplishments at Year One, Remarks by the President on the One-Year Anniversary of the U.S. Department of Homeland Security, Ronald Reagan Building, Washington, D.C. March 2, 2004" [WWW-dokumentti].

³⁹⁶ Ks. WWW-dokumentit "President Bush Discusses Early Transfer of Iraqi Sovereignty, Remarks by President Bush and Prime Minister Blair on Transfer of Iraqi Sovereignty, Hilton Istanbul, Turkey, June 28, 2004" ja "President Speaks to the United Nations General Assembly, United Nations Headquarters New York, New York, September 21, 2004".

³⁹⁷ "24 September 2004 Bush Removes Iraq From List of State Sponsors of Terror", Embassy of the United States, London [WWW-dokumentti].

³⁹⁸ "President Bush Calls for Renewing the USA PATRIOT Act, Remarks by the President on the USA PATRIOT Act, Hershey Lodge and Convention Center, Hershey, Pennsylvania, April 19, 2004" [WWW-dokumentti].

lähteen, ja ne – aivain oikein – päättelisivät, ettei vapailla kansoilla ole riittävästi tahtoa itsensä puolustamiseen³⁹⁹. Jos Lähi-itää 20 vuoden päästä hallitsevat diktaattorit ja mullahit, jotka rakentavat joukkotuhoaseita ja tukevat terroristeja, lapsemme tulevat Bushin mukaan elämään painajaismaisessa maailmassa. Sen ei saa antaa tapahtua.⁴⁰⁰

Keväällä 2005 Bush jatkaa entiseen tyyliin puhetta lainsuojattomista valtioista. Niiden täytyy tietää, että valitessaan edistyksen ja oikeudenmukaisuuden tien, Amerikka kulkee niiden rinnalla⁴⁰¹. Maaliskuussa presidentti puolestaan sanoo, että syyskuun 11. toimi varoituksena tulevista vaaroista – terroristiverkostoista, joita tukevat lainsuojattomat hallitukset, ideologioista, jotka yllyttävät viattomien murhaamiseen sekä biologisista ja kemiallisista aseista, jotka moninkertaistavat tuhovoiman.⁴⁰² Toukokuussa hän kertoo terrorismin vastaisen sodan strategiasta, johon kuuluu mm. se, ettei siedetä lainsuojattomia hallituksia, jotka tarjoavat turvapaikan ja tuen terroristeille⁴⁰³. Irakin jääminen pois kategoriasta ei siis ole estänyt roistovaltiodiskurssia jatkumasta pitkälti entiseen malliin. Viime aikoina on kuitenkin käytetty yksinomaan ilmaisua lainsuojaton, ja lainsuojattomista valtiosta puhuttu vain yleisellä tasolla, jäljelle jääneisiin kategorian edustajiin enää viittaamatta. Kuten seuraavassa luvussa käy ilmi, lainsuojattomilla voitaisiinkin tässä vaiheessa tarkoittaa enää Irania ja Pohjois-Koreaa, joiden suhteen retoriikka on kuitenkin toistaiseksi ollut hyvin maltillista.

7.5 Muut viittausobjektit

Kuten sanottu aiemmin, vuoden 2002 Unionin tila-puheessa identifioidaan, ensimmäistä kertaa Bushin kaudella, roistovaltiokategorian jäsenet, joihin kuuluu Irakin lisäksi *Pohjois-Korea ja Iran*. Ennen kuin Bush keskittyy näistä pahan akselin jäsenistä keskeisimmän, Irakin, kuvailuun, hän mainitsee Pohjois-Korean ohjukset,

---

³⁹⁹ "President's Remarks at a Victory 2004 Rally in Farmington Hills, Michigan, Oakland Community College-Orchard Ridge Campus, Farmington Hills, Michigan, October 6, 2004" [WWW-dokumentti].

⁴⁰⁰ "President Discusses Strong Relationship with Canada, Halifax, Nova Scotia, Canada, December 1, 2004" [WWW-dokumentti].

⁴⁰¹ Bush lainaa Abrahamin Lincolnia, jonka seuraavat sanat hän suuntaa lainsuojattomille valtioille: "Those who deny freedom to others deserve it not for themselves; and, under the rule of a just God, cannot long retain it." ("President Sworn-In to Second Term, January 20, 2005" [WWW-dokumentti])

⁴⁰² "President Discusses War on Terror, March 8, 2005 National Defense University, Fort Lesley J. McNair" [WWW-dokumentti].

⁴⁰³ Työ vapauden ja uudistusten toivon levittämiseksi ympäri laajempaa Lähi-itää estää terroristeja saamasta ideologisia voittoja, sillä vapaat kansat eivät tue terroristeja tai hyökkää naapurimaihin.

joukkotuhoaseet ja nälkää näkevän kansan. Iranin hän kertoo aggressiivisesti tavoittelevan joukkotuhoaseita ja vievän terrorismia ulkomaille sekä sanoo vaaleilla valitsemattoman harvojen joukon siellä alistavan kansalaisia.⁴⁰⁴ Läpi koko Clintonin kauden roistovaltiodiskurssista erillään pidetty Pohjois-Korea sekä 1990-luvun lopulla siitä poistunut Iran siis tulevat jälleen osaksi roistovaltiokategoriaa. Pohjois-Korean roistovaltiostatus tekee selväksi, että maan suhteen on luovuttu Clintonin ajan lähentymispolitiikasta. Tammikuun 2002 Unionin tila-puheen jälkeen Pohjois-Koreaan tai Iraniin ei kuitenkaan juurikaan viitata sen enempää pahan akselin kuin muidenkaan roistovaltioilmalsujen yhteydessä.

Unionin tila-puheensa jälkeisen Aasian vierailun yhteydessä Bush pehmentää retoriikkaansa Pohjois-Korean suhteen, vakuutellen, ettei Yhdysvalloilla ole mitään aikomusta hyökätä maahan ja että asiat Korean niemimaalla hoidetaan rauhanomaisella tavalla⁴⁰⁵. Seuraavan kerran Pohjois-Korea nousee esiin vasta tammikuussa 2003, jolloin Bush lainsuojattomien hallitusten ja joukkotuhoaseiden yhdistelmän katastrofaalisesta uhkasta puhuessaan sanoo, että maailman täytyy Pohjois-Korean tapauksessa jatkaa puhumista yhdellä äänellä kääntääkseen sen pois ydinasepyrkimyksistään.⁴⁰⁶ Toisessa samoihin aikoihin pidetyssä puheessaan presidentti antaa Pohjois-Korealle hieman enemmän huomiota: Irakin uhkasta puhuttuaan hän vakuuttaa, että Yhdysvallat tulee yhdessä muiden kanssa toimimaan myös kansainväliset asetarkastajat karkoittaneen Pohjois-Korean suhteen. Vaikka maa yrittääkin uhmata maailmaa ydinohjelmallaan, Yhdysvalloilla ei ole sitä kohtaan aggressiivisia aikomuksia – presidentti sanoo olevansa kiinnostunut ainoastaan rauhasta Korean niemimaalla. Hän myös huomauttaa – ikäänkuin selittäen eroa Irakin ja Pohjois-Korean kohtelun välillä – erilaisten olosuhteiden vaativan erilaisia strategioita.⁴⁰⁷

(”President Discusses War on Terror at Naval Academy Commencement, Navy Marine Corps Memorial Stadium. Annapolis, Maryland May 27, 2005” [WWW-dokumentti])

⁴⁰⁴ ”President Delivers State of the Union Address, The President’s State of the Union Address, The United States Capitol, Washington, D.C. January 29, 2002” [WWW-dokumentti].

⁴⁰⁵ Helmikuussa 2002 presidentille esitetään hänen Etelä-Korean vierailunsa aikana kysymys tämän huolestusta herättäneestä kommentista Pohjois-Koreasta pahan akselin jäsenenä. Bush sanoo todistusaineiston taakan puhuvan Pohjois-Koreaa vastaan. Hän kuitenkin vakuuttaa, ettei Yhdysvalloilla ole mitään aikomusta hyökätä maahan. (”President Bush & President Kim Dae-Jung Meet in Seoul, Remarks by President Bush and President Kim Dae-Jung in Press Availability - Seoul, Korea, The Blue House, Seoul, Republic of Korea, February 20, 2002” [WWW-dokumentti]) Myös myöhemmin Aasian vierailunsa yhteydessä Bush toteaa, että asiat Korean niemimaalla hoidetaan rauhanomaisella tavalla. (”President Bush Speaks at Tsinghua University, Tsinghua University Beijing, People’s Republic of China, February 22, 2002” [WWW-dokumentti])

⁴⁰⁶ ”President Rallies Troops at Fort Hood, Fort Hood, Texas, January 3, 2003” [WWW-dokumentti].

⁴⁰⁷ ”President Bush Taking Action to Strengthen America’s Economy, Chicago, Illinois, January 7, 2003” [WWW-dokumentti].

Seuraavaksi Pohjois-Koreaan viitataan yhdessä Iranin kanssa Bush-Cheney-kampanjan kesällä 2003 alkavissa ja kesään 2004 jatkuvissa puheissa. Näissä sanotaan hallitusten Pohjois-Koreassa ja Iranissa haastavan rauhan – tai toisinaan, että Pohjois-Koreassa ja Iranissa vielä kohdataan vaaroja. Kuitenkaan näitä kahta valtiota ei Afganistanin ja Irakin lailla kutsuta lainsuojattomiksi tai terroristihallituksiksi.⁴⁰⁸

Irakiin verrattuna näiden kahden taustalle jääneen pahan akselin jäsenen suhteen Bushin hallituksen politiikka näyttää hyvin laimelta, mikä johtaa myös kritiikkiin. Esimerkiksi Bushin ja John Kerryn vaaliväittelyssä lokakuussa 2004 presidentti vastaa Kerryn syytökseen Iranin ja Pohjois-Korean uhkien sivuuttamisesta, vakuuttaen Irakin lisäksi Iraniin ja Pohjois-Koreaan kiinnitettävän huomiota. Yhdysvallat on toiminut Iranin suhteen ja Bush ymmärtää täysin siihen liittyvän uhkan. Juuri sen vuoksi hän sanoo yrittäneensä saada brittejä, saksalaisia ja ranskalaisia tekemään selväksi iranilaisille, että jos nämä odottavat olevansa osa maailmaa, heidän on luovutava ydinasepyrkimyksistään. Pohjois-Koreasta Bush sanoo, että siihen olisi paitsi naivia, myös vaarallista pitää yllä kahdenvälisiä suhteita, kuten Kerry ehdotti ja kuten Clinton aikoinaan teki. Tämä olisi huonoa politiikkaa. Presidentti käyttää tässä pitkän tauon jälkeen jälleen ilmaisua pahan akseli, selittäen aiempaa termin käyttöä yllä esitetyn perusteella.⁴⁰⁹ Myös toukokuussa 2005 presidentti joutuu vastaamaan kysymykseen Iranin ja Pohjois-Korean ydinohjelmien jatkumisesta. Kysyjä muistuttaa Bushin Irakin sodan aloitessaan sanoneen, että sota toimisi pelotteena muille roistovaltioille, jotteivät ne kehitteli joukkotuhoaseita. Kysyjä huomauttaa, että Pohjois-Koreaan ja Iraniin tämä peloteteoria ei näytä päteneen. Bush kiertää vastauksen ja sanoo uskovansa, että diplomatia on paras tapa ratkaista mikä tahansa hankala tilanne. Iranin tapauksessa hän sanoo Ranskan, Iso-Britannian ja Saksan hoitavan neuvotteluita muun maailman puolesta. Bush toivoo, että tämä vakuuttaisi iranilaiset hylkäämään ydinohjelman tavoittelun ja on sitä mieltä, että edistystä on tämän suhteen jo tapahtunut. Rikkomalla Ydinsulkusoimusta iranilaiset todistivat, ettei heihin ei voi luottaa kun kyse on korkeasti rikastetusta uraanista.⁴¹⁰ Retoriikka muistuttaa aiempia, Clintonin kaudella Pohjois-Koreasta esitettyjä kommentteja.

---

⁴⁰⁸ “Remarks by the President at Bush-Cheney 2004 Reception, Wyndham Anatole Hotel Dallas, Texas July 18, 2003” [WWW-dokumentti].

⁴⁰⁹ “Remarks by President Bush and Senator Kerry in Second 2004 Presidential Debate, Washington University, St. Louis, Missouri, October 9, 2004” [WWW-dokumentti].

⁴¹⁰ “President’s Press Conference, The Rose Garden May 31, 2005” [WWW-dokumentti].

Pohjois-Korean Bush puolestaan sanoo rikkoneen maiden kahdenvälisestä sopimusta, minkä vuoksi hän päätti muuttaa politiikkaa maan suhteen. Uuden politiikan tarkoituksena oli rohkaista muita kansoja lähtemään mukaan vakuuttamaan Pohjois-Korea luopumaan aseohjelmistaan. Maan kanssa on vielä paljon työtä tehtävänä, koska sillä on tapana toisinaan sivuuttaa muiden maiden mielipiteet. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että lopetettaisiin tekemästä selväksi, että jos Pohjois-Korea odottaa tulevana kohdelluksi vastuullisen kansan tavoin, sen täytyy kuunnella monenkeskisten neuvottelujen osapuolia. Pohjois-Korealla ja Iranilla on kummallakin ollut ydinohjelmat jo pidemmän aikaa. Bush sanoo vielä haluavansa diplomatian toimivan ja että diplomatialle on annettava mahdollisuus.⁴¹¹ Vastauksena niin Pohjois-Korean kuin Iraninkin ongelmiin on siis monenkeskinen diplomatia⁴¹². Pohjois-Korean vetäytyminen Ydinsulkusopimuksesta ja maan ilmoitus, jonka mukaan sillä jo on ydinaseita, ei tule näkyvästi esiin presidentin roistovaltiodiskurssissa⁴¹³.

Huhtikuussa 2005 presidentiltä kysytään hänen mielipidettään Vladimir Putinin halukkuudesta toimittaa aseita lainsuojattomille hallituksille. Kysyjä viittaa lainsuojattomilla tässä Iranin lisäksi *Syyriaan*. Vastatessaan Bush ei tässäkään kysyjän tavoin käytä roistovaltiodiskurssin ilmaisuja. Ohitettuaan Syyrian tapauksen hyvin nopeasti, hän keskittyy Iraniin ja selittää, että Yhdysvallat, Iso-Britannia, Ranska ja Saksa ymmärtävät, ettei iranilaisiin voi luottaa kun on kyse uraniumin rikastamisesta, eikä tätä saa sallia.⁴¹⁴ Yllä kuvattu puhe ei ole ainoa, jossa kysyjät liittävät Syyrian roistovaltiodiskurssiin.⁴¹⁵ Syyriaa tunnutaankin yleisesti pidettävän varteenotettavana

---

⁴¹¹ ”President's Press Conference, The Rose Garden May 31, 2005” [WWW-dokumentti].

⁴¹² Myös heinäkuussa 2003, kun presidentiltä kysytään pahan akseliin liittyen, onko Iran seuraava, Bush vastaa, että kaikki vaihtoehdot ovat pöydällä. Parhaana tapana käsitellä Irania hän näkee kuitenkin sen, että saadaan muut liittymään julistukseen, jonka mukaan ydinaseen kehittäminen ei palvele iranilaisten intressejä. (”President Bush Discusses Top Priorities for the U.S., Press Conference of the President, July 30, 2003” [WWW-dokumentti])

⁴¹³ Vuonna 2003 Pohjois-Korea vetäytyi Ydinsulkusopimuksesta ja helmikuussa 2005 se ilmoitti omistavansa ydinaseita ja jatkossa myös vahvistavansa arsenaaliaan. (Ks. WWW-dokumentit ”Special Report on the North Korean Nuclear Weapons Statement” sekä Kerr 2003)

⁴¹⁴ Bush kertoo iranilaisten painottavan, että heilläkin on oikeus ydinteollisuuteen, muttei käsitä, miksi öljyrikas Iran sellaisen haluaisi. Muun maailman mielestä se on ehkä kuitenkin iranilaisten oikeus. Bush sanoo Venäjän kai yrittävän vain auttaa ja sanoo tietävänsä, että Putin kyllä ymmärtää ydinaseella varustetun Iranin vaarat ja suurin osa maailmasta ymmärtää sen myös. (”Press Conference of the President The East Room April 28, 2005 Press Conference of the President The East Room April 28, 2005” [WWW-dokumentti])

⁴¹⁵ Esimerkiksi huhtikuussa 2003 kysyttäessä presidentin mielipidettä Syyrian mahdollisesta jäsenyydestä pahan akselilla, tämä väistää kysymyksen (”President Discusses Iraq, Syria, Remarks by the President Upon Arrival From Camp David, The South Lawn April 13, 2003” [WWW-dokumentti]). Saman vuoden heinäkuussa Bush muistelee, että Irakin sodan jälkeen jotkut kirjoittajat heti virheellisesti olettivat, että

roistovaltiokategorian kandidaattina. Myös Litwak kiinnittää huomiota Syyrin poissaoloon listalta, mikä selittyy hänen mukaansa maan tärkeydellä Lähi-Idän rauhanprosessissa. Syyriaa ei leimattu roistoksi, koska tämä olisi vaikeuttanut Yhdysvaltain lähentymispyrkimyksiä maan kanssa.⁴¹⁶

Libya ei kuulu pahan akselille. Keväällä ja kesällä 2004 se kuitenkin mainitaan Iranin ja Pohjois-Korean ohella Pakistanin ydinohjelman isänä tunnetun A.Q. Khanin joukkotuhoojaksi erikoistuneen mustan pörssin paljastumisen ja hajottamisen yhteydessä A. Q. Khan on toimittanut näille kolmelle maalle ydinaseteknologiaa. Bush sanoo verkoston löytävän halukkaita ostajia lainsuojattomista hallituksista, jotka ovat sijoittuneet Pohjois-Afrikasta aina Korean niemimaalle asti⁴¹⁷. Toisaalla, todettuaan A. Q. Khanin myyneen aseita Libyalle, Iranille ja Pohjois-Korealle, Bush vakuuttaa olevansa määrätietoinen yrityksessä estää katastrofaalisten teknologioiden joutuminen muutaman katkeroituneen käsiin⁴¹⁸. Vaikka puheissa näin epäsuorasti viitataan myös Libyaan lainsuojattomana valtiona, A.Q. Khanin verkosto tunnutaan kuitenkin esitettävän niitakin suurempana roistona⁴¹⁹.

Libyaa ei Bushin kaudella missään vaiheessa suoraan liitetä roistovaltiokategoriaan. Toisin kuin esimerkiksi Iran Clintonin kaudella, se ei kuitenkaan ole vain huomaamatta pudonnut pois kategoriasta, vaan siinä nähdään tapahtuneen selvän parannuksen:

---

seuraavaksi hyökättäisiin Syyriaan tai Iraniin ("President Bush Discusses Top Priorities for the U.S. Press Conference of the President, July 30, 2003" [WWW-dokumentti]).

⁴¹⁶ Ensimmäisen kautensa aikana Clinton oli aktiivisesti pyrkinyt lähentymään Syyriaa epäonnistuneessa yrityksessään saada se solmimaan kokonaisuvaltainen rauha Israelin kanssa. Huolimatta ulkopoliittisesta toiminnastaan, joka ei Litwakin mukaan ollut kaukana Iranin mallista, Syyriaa ei leimattu roistoksi, koska tämä olisi vaikeuttanut lähentymispyrkimyksiä. (Litwak 2000, 48) Syyrian yhteydessä Litwak mainitsee myös Pakistanin, Intian ja Kiinan. Näihin liittyen hän toteaa roistovaltiopolitiikan luoneen ongelmallisen ja joustamattoman poliittisen dynamiikan, jossa Yhdysvallat patoaa roistoja siinä kun se pyrkii parantamaan suhteitaan kategoriaan kuulumattomiin valtioihin - huolimatta niiden toiminnasta. (Litwak 2000, 11-12) Syyrian yhteydessä Litwak mainitsee myös Pakistanin, Intian ja Kiinan. Näihin liittyen hän toteaa roistovaltiopolitiikan luoneen ongelmallisen ja joustamattoman poliittisen dynamiikan, jossa Yhdysvallat patoaa roistoja siinä kun se pyrkii parantamaan suhteitaan kategoriaan kuulumattomien maiden kanssa - huolimatta niiden toiminnasta. (Litwak 2000, 11-12)

⁴¹⁷ "President Announces New Measures to Counter the Threat of WMD, Remarks by the President on Weapons of Mass Destruction Proliferation, Fort Lesley J. McNair - National Defense University, Washington, D.C. February 11, 2004" [WWW-dokumentti].

⁴¹⁸ "President Bush Reaffirms Resolve to War on Terror, Iraq and Afghanistan, Remarks by the President on Operation Iraqi Freedom and Operation Enduring Freedom, The East Room, March 19, 2004" [WWW-dokumentti].

⁴¹⁹ Ks. WWW-dokumentit "President Announces New Measures to Counter the Threat of WMD, Remarks by the President on Weapons of Mass Destruction Proliferation, Fort Lesley J. McNair - National Defense University Washington, D.C. February 11, 2004", "President Bush Discusses Progress in Homeland Security in Illinois, Remarks by the President on Homeland Security, Northeastern Illinois Public Safety Training Academy, Glenview, Illinois, July 22, 2004"

maaliskuussa 2004 Bush kertoo, että Libyan kaltaiset kansat ovat jo ymmärtäneet viestin ja luopuneet aseohjelmistaan⁴²⁰. Kesäkuussa 2004, todettuaan Irakin ja Afganistanin oppineen, että turvapaikan ja tuen tarjoamisella terroristeille on vakavia seurauksia, Bush sanoo Libyan ymmärtäneen, että joukkothuoseiden tavoittelusta luopuminen avaa paremman tien suhteisiin vapaan maailman kanssa⁴²¹. Samana kesänä Bush sanoo jokaisen potentiaalisen vastustajan tietävän nyt, että terrorismilla ja joukkotuhoaseiden leviämisen on vakavia seurauksia. Valitsemalla oikean kurssin Libyan hallitus palvelee Bushin mukaan kansansa etua. Vaikka joukkotuhoaseita hankkivat ja terroristiryhmiin yhteyksiä pitävät lainsuojattomat hallitukset ovat vaara, eivät ne ole kohtalo – niiden eristämiseksi ja kohtaamiseksi tehdään työtä.⁴²² Erotuksena Irakiin ja Afganistaniin, Libyan oppimisprosessi on tapahtunut ilman sotaa. Fukuyaman termein voisi sanoa, että maa on saavuttanut aiempaa korkeamman ymmärryksen tason.

Kuten yllä on jo toistuvasti tullut ilmi, myös *Afganistan* luokitellaan Bushin puheissa terroristivaltioksi. Lisäksi siitä käytetään ilmaisua lainsuojaton hallitus⁴²³. Afganistan liitetään roistovaltiodiskurssiin kuitenkin vasta Afganistanin sodan jälkeen, ensimmäisen kerran maaliskuussa 2002⁴²⁴. Maininnat Afganistanista toimivatkin esimerkkinä jo saavutetuista menestyksistä ja voitoista. Kuten sanottu, niitä esiintyy erityisesti Bushin ja varapresidentti Cheney'n vaalikampanjaan tilaisuuksissa, joissa rinnastetaan ulkopoliittisia saavutuksia edustavat Afganistanin ja Irakin sodat⁴²⁵. Afganistan, joka on sodan seurauksena kokenut muodonmuutoksen terroristivaltiosta nousevaksi demokratiaksi ja liittolaiseksi terrorismin vastaisessa sodassa, kertoo Yhdysvaltain

---

⁴²⁰ Samassa puheessa Bush viittaa jälleen AQ Khanin proliferaatioverkostoon, sanoen sen myyneen aseita Iranille ja Pohjois-Korealle – tässä Libya ei siis mainita. "President Marks Homeland Security's Accomplishments at Year One, Remarks by the President on the One-Year Anniversary of the U.S. Department of Homeland Security, Ronald Reagan Building, Washington, D.C., March 2, 2004 [WWW-dokumentti].

⁴²¹ "President Bush speaks at Air Force Academy Graduation, Remarks by the President at the United States Air Force Academy Graduation Ceremony, Falcon Stadium, United States Air Force Academy, June 2, 2004" [WWW-dokumentti].

⁴²² "President Bush Discusses Progress in the War on Terror, Remarks by the President on the War on Terror, Oak Ridge National Laboratory, Oak Ridge, Tennessee July 12, 2004" [WWW-dokumentti].

⁴²³ Ks. esim. WWW-dokumentit "President Bush Reaffirms Resolve to War on Terror, Iraq and Afghanistan, Remarks by the President on Operation Iraqi Freedom and Operation Enduring Freedom, The East Room March 19, 2004", "President Bush speaks at Air Force Academy Graduation, Remarks by the President at the United States Air Force Academy Graduation Ceremony, Falcon Stadium, United States Air Force Academy June 2, 2004" [WWW-dokumentti] ja President Bush Salutes Soldiers in Fort Lewis, Washington, Remarks by the President to the Military Personnel, Fort Lewis, Washington, June 18, 2004".

⁴²⁴ Tällöin Bush nimeää yhtenä terrorismin vastaisen sodan saavutuksista sen, että terroristihallitus on syösty vallasta, viitaten Afganistanin sotaan. ("President Thanks World Coalition for Anti-Terrorism Efforts, Remarks by the President on the Six-Month Anniversary of the September 11th Attacks, The South Lawn March 11, 2002" [WWW-dokumentti]).

kyvystä muuttaa maailmaa⁴²⁶. Se on Irakin lailla, kovakouraisen menetelmien kautta, oppinut, että turvapaikan ja tuen tarjoamisella terroristeille on vakavia seurauksia⁴²⁷.

Afganistanin menneisyydessä muodostama uhka poikkeaa kuitenkin huomattavasti Irakin kaltaisen, prototyypin roistovaltion mielikuvasta. Tämä tulee erityisen selvästi ilmi maaliskuussa 2002 pidetyssä puheessa, jossa Bush selittää Afganistanin terroristihallituksen muodostumisen taustalla olevia syitä. Hän korostaa ongelmien taustalla olevan maan pitkään jatkuneen köyhyden, sodan ja kaaoksen. Vaikka köyhyys ei Bushin mukaan suoraan aiheuta terrorismia, se ja sorto voivat yhdessä saada aikaan toivottomuutta ja epätoivoa, ja kun hallitukset näin epäonnistuvat kohtaamaan ihmisten perustavimmanlaatuisia tarpeita, on Bushin mukaan kysymys *epäonnistuneista valtioista* ("failed states"). Epäonnistuneet valtiot puolestaan muodostavat otollisen kasvualustan terrorismille.⁴²⁸ Afganistan nähdään siis olosuhteiden avuttomana uhrina, josta pahat voimat ovat väliaikaisesti saaneet vallan. Maa näyttäisikin kuuluvan pikemminkin epäonnistuneiden tai hauraiden valtioiden kuin vihollisiksi miellettyjen roistovaltioiden kategoriaan: onhan edellisten suhteen suositeltavaksi käytännöksi vakiintunut valtiollisten rakenteiden tukeminen ja vahvistaminen, siinä kun jälkimmäisten vallan kasvua on ehkäistävä patoamisen keinoin⁴²⁹. Afganistanin kohdalla roistovaltioiden ja epäonnistuneiden valtioiden välinen raja kuitenkin hämärtyy. Samaa voisi sanoa myös Irakista, joka on sodan myötä muuttanut patoamispolitiikkaa vaativasta roistovaltiosta epävakaaaksi ja valtiolliselta legitimitteeltään puutteelliseksi heikoksi valtioksi, jonka katsotaan olevan riippuvainen Yhdysvaltain läsnäolosta alueellaan. Kuten Libyan ja Irakin, Afganistanin voisi nähdä

---

⁴²⁵ Ks. 6.4.3 *Uhkakuvan keskittäminen Irakiin*.

⁴²⁶ Ks. esim. "Remarks by the President at 4th of July Celebration, West Virginia State Capitol Grounds Charleston, West Virginia, July 4, 2004" [WWW-dokumentti].

⁴²⁷ "President Bush speaks at Air Force Academy Graduation, Remarks by the President at the United States Air Force Academy Graduation Ceremony, Falcon Stadium, United States Air Force Academy, June 2, 2004" [WWW-dokumentti].

⁴²⁸ President Proposes \$5 Billion Plan to Help Developing Nations, Remarks by the President on Global Development, Inter-American Development Bank, Washington, D.C. March 14, 2002 [WWW-dokumentti].

⁴²⁹ Bilgin & Morton 2002, 66. Bilgin ja Morton huomauttavat kummankin kategorian edustavan kylmän sodan aikana vakiintunutta tapaa mieltää jälki-koloniaaliset valtiot epäonnistumisen ja toimimattomuuden kautta. Tällaista historiallisen ja poliittisen taloustieteen näkökulman poissulkevaa ajattelua edustaa heidän mielestään etenkin Samuel Huntingtonin vuonna 1968 ilmestynyt teos *Political Order and Changing Societies*. (Bilgin & Morton 2002, 62)

muuttaneen roistovaltiokäsitteen aiempaa merkitystä myös kertomalla osaltaan aiemmin parantumattomina nähtyjien roistovaltioiden kehityskelpoisuudesta.

8 Johtopäätökset

Vaikka roistovaltiokäsite oli ollut olemassa jo kylmän sodan aikana, sen merkitys muuttui ja korostui vanhemman George Bushin kaudella. Tällöin syntynyt uudenlainen roistovaltiokäsite syntyi vastauksena erityisiin tarpeisiin. Ensinnäkin se korvasi entisen Neuvostovihollisen amerikkalaisessa, suuren mittakaavan uhkien torjumiseen suuntautuneessa turvallisuusajattelussa. Vaikka alkuaikoina vielä anonyymit roistovaltiot kuuluivat, yhdessä joukkotuhoaseiden leviämisen, terrorismin ja kansainvälisen rikollisuuden kanssa, vain yhtenä osana uusien uhkien yläkategoriaan, niiden merkitys korostui muihin nähden; ainoana valtiollisina toimijoina roistovaltiot edustivat perinteisempää uhkaa, joka oli helppo tunnistaa ja jonka torjumisessa voitiin soveltaa poliittisen realismin oppeja. Näin roistovaltioiden olemassaolo varmisti historiallisen jatkuvuuden vanhemmassa ja loppumaisillaan olevassa hyvän ja pahan vastakkainasettelusta kertovassa tarinassa ja poisti samalla sen kokonaisvaltaisemman uhkan, joka kohdistui vallitsevaan, poliittisen realismin värittämään ontologiaan. Käsitteen ensimmäisenä funktiona voidaan siis pitää *eksistentiaalisten uhan poistamista* uuden viholliskuvan tuottamisen kautta. Samaan aikaan uuden vihollisen olemassaolo tarjosi vastauksen Klaren painottamiin käytännön tarpeisiin: roistovaltiouhka toimi argumenttina kylmän sodan aikana muodostuneiden mittavien turvallisuuspoliittisten rakenteiden ja instituutioiden säilyttämiseksi ja puolustusmäärärahojen entisenkaltaisen tason ylläpitämiseksi. Viime kädessä kyse oli Yhdysvaltain supervalta-aseman säilyttämisestä kylmän sodan jälkeisessä kontekstissa ja sen *unipolaarisen aseman vakiinnuttamisesta*. Ajatus lainsuojattomista, roistomaisista valtioista on toiminut tehokkaana retorisenä keinona myös muiden ristiriitaisten ulkopoliittisten toimien oikeuttamisessa. George Bushin kaudella tämä tuli esiin Panamaan ja erityisesti Irakiin tehtyjen sotilaallisten interventioiden yhteydessä, joista edellisen kohdalla puhe lainsuojattomuudesta oikeutti myös hallituksenvaihdoksen. Nimensä mukaisesti lainsuojattomien valtioiden ei katsottu kuuluvan kansainvälisen lain antaman suojan piiriin ja niiden kohdalla voitiin joutua suvereniteettiperiaatteesta. Sen sijaan, että tällainen toiminta olisi ollut ristiriidassa kansainvälisen lain kanssa, sen nähtiin päinvastoin vahvistavan sitä. Roistovaltioretoriikka on alusta alkaen liittynyt kiinteästi myös ohjuspuolustusjärjestelmän kehittämiseen.

Myös Clintonin kaudella roistovaltiodiskurssia on leimannut kansallisten intressien vaikutus ja supervalta-aseman ylläpitämisen tavoite. On huomionarvoista, että vaikka Irakin hyökkäys Kuwaitiin oli aiemmin todentanut väittämän, että pienet kolmannen maailman valtiot voivat suoraan uhata Yhdysvaltain turvallisuutta, Irakin voiman ei sodan aikana oltu nähty perustuvan joukkotuhohaseisiin, vaan lähinnä sen kykyyn hallita Persianlahden öljyvarantoja. Juuri tämä presidenttien puheissa sittemmin melko vähälle huomiolle jäänyt, mutta Fukuyaman ja Laken korostama näkökohta kertoo Yhdysvaltain Lähi-Idässä kokemasta epävarmuudesta, Lännen epämieluisasta riippuvuussuhteesta historialliseen maailmaan. Juuri siihen liittyen historiallisen ja jälkihistoriallisen maailman törmäyspotentiaali keskittyi Clintonin kaudella entistä selvemmin Persianlahden alueelle, ja Yhdysvaltain vastuu maailmanjärjestyksestä alkoi käytännössä tarkoittaa sekä Irakiin että Iraniin kohdistuvan, riippuvuuden lopettamiseen tähtäävän kaksoispatoamisstrategian läpivientiä alueella. Tämän maan aiempaan Lähi-idän politiikkaan verrattuna ennennäkemättömän kunnianhimoisen tavoitteen voi nähdä kertovan halusta panna käytäntöön se voiman tunne ja toiminnan vapaus, jonka kansainvälisen kontekstin muutos oli tuonut mukanaan. Clintonin kaudella yleistynyt ja vakiintunut puhe roistovaltioista täytti siis edelleen unipolaarisen vallan sekä ristiriitaisten ulkopoliittisten toimien oikeuttamisen funktion. Realistisesta näkökulmasta myös Clintonin roistovaltiodiskurssissa korostuvan aserajoittamissopimusten puolustamisen voi osaltaan nähdä liittyvän supervalta-aseman säilyttämiseen, sillä auttavathan nämä instituutiot pitämään yllä vakiintunutta järjestystä ja olemassa olevia voimasuhteita. Toisin kuin Iranin patoaminen, tämä pyrkimys oli lisäksi yhteneväinen kansainvälisen yhteisön yleisesti hyväksytyjen periaatteiden kanssa, ja siksi roistovaltioritööriikka edisti tässä suhteessa Yhdysvaltain osallistumista monenkeskiseen kansainväliseen yhteistyöhön.

Roistovaltiokäsitettä ei kuitenkaan tulisi nähdä pelkkänä retorisenä välineenä, sillä siitä on roistovaltiodiskurssin vakiintumisen myötä yhä suuremmassa määrin tullut myös semioottinen ajattelun väline ja todellisenä koettu uhka. Sitä ei myöskään tulisi nähdä pelkästään poliittisen realismin valossa, sillä sen retorinen voima selittyy ennen kaikkea kytköksillä liberalismiin ja siihen liittyvään ihanteeseen harmonisesta kansainvälisestä yhteisöstä. Tätä realismin ja liberalismiin perustuvien yhteiskenttien yhteyttä kuvaava analyysissä toistuvasti esiin noussut tarina roistovaltioiden ja maailman välisestä vastakkainasettelusta. Roistovaltiokäsitteen ydinmerkityksen voikin sanoa muodostuneen juuri tarinan logiikan mukaisesti.

Perustan tälle vaikutusvaltaiselle tarinalle olivat luoneet kylmän sodan päättymisen mukananaan tuomaa uutta kansainvälispoliittista tilannetta hahmottavat valtakurssit, erityisesti Francis Fukuyaman liberalismiin perustuvia näkemyksiä historian loppumisesta. Fukuyaman mukaan vahvistunutta länsimaisten kansojen yhteisöä vastassa oli kehittymätön historiallinen maailma, mikä vahvisti vanhan käsityksen, jonka mukaan länsimaisen sivilisaation piiriin kuulumattoman maailman kanssa toimiminen edellytti realistista ulkopoliittista. Roistovaltiotarinaa on mahdollista jäsenellä Greimasin aktanttimallin mukaan, jolloin roistovaltioita voidaan kutsua *vastasubjektiksi* ja Yhdysvaltoja *subjektiksi*; tarinan *vastaanottajana* voisi puolestaan pitää kansainvälistä yhteisöä, jonka funktio on lopussa arvioida toiminnan onnistumista. Koska Yhdysvallat on merkittävä osa kansainvälistä yhteisöä, sen kaksoisroolina on toimimisen lisäksi myös osallistua oman toimintansa määrittelyyn vastaanottajan ominaisuudessa.

Yhdysvaltain perimmäisenä tavoitteena roistovaltiotarinnassa on Fukuyaman normatiivisen ajattelun mukaisesti poliittisen realismin tekeminen tarpeettomaksi saattamalla historia lopulliseen päätökseensä ja tuomalla koko maailma länsimaisen kansainvälisen yhteisön piiriin. Roistovaltiot puolestaan ovat esteenä liberalistisen unelman saavuttamiselle; niiden olemassaolo muistuttaa, ettei historia vielä ole saavuttanut päätöstään, vaan käsillä ovat vasta sitä edeltävät lopun ajan tapahtumat, joissa valon ja pimeyden voimien vastainen taistelu kulminoituu. Siinä kun Yhdysvallat yrittää rakentaa, roistovaltiot pyrkivät aktiivisesti tuhoamaan kansainvälistä yhteisöä ja sen perusedellytyksiä. Lisäksi vastasubjektilla on hallussaan, tai sillä on mahdollisuus saada haltuunsa, joukkotuhoaseita, jotka voisi nähdä tarinan maagisena esineenä: juuri joukkotuhoaseet antavat näille pienille valtioille poikkeukselliset voimat, minkä vuoksi niiden on nähty alusta asti kykenevän uhkaamaan paitsi Yhdysvaltoja, myös koko kansainvälistä yhteisöä. Tämä jokaisen presidenttikauden puheissa toistunut Yhdysvaltain ja roistovaltioiden välinen selkeä ja pysyvä perusvastakkainasettelu on ikäänkuin pitänyt roistovaltiokäsitteen merkitystä koossa. Lotmanin termein sitä voi sanoa maailman konstruktion liittyneeksi, juonettomaksi tarinaksi.

Tällä suhteellisen pysyvällä tarinalla on kuitenkin ollut myös juonellinen ulottuvuus, ja välillä se on saanut ylättäviä käännteitä. Siinä kun eräät näistä käännteistä ovat toimineet tarinaa vahvistavasti, toiset ovat horjuttaneet sitä. Esimerkiksi 1990-luvun alussa käyty

Persianlahden sota oli tarinaa vahvistava käänne. Tämä roistovaltiotarinan ensimmäinen merkittävä tapahtuma todisti, että vastasubjektilla oli oma narratiivinen ohjelmansa, joka oli ristiriidassa subjektin tavoitteiden kanssa ja jota se myös määrätietoisesti toteutti: sodan myötä kategorian prototyypiksi edustajaksi noussut Saddam Husseinin Irak yritti kansainvälistä lakia uhmaten tuhota sen rauhan ja järjestyksen, jota Yhdysvaltain johtama kansainvälinen yhteisö oli kovalla työllä rakentanut. Iranin äkillisen poistumisen roistovaltiokategoriasta 1990-luvun lopussa voi sen sijaan nähdä tapahtumana, joka horjutti tarinan uskottavuutta. Horjuntaa edusti hetkellisesti myös Clintonin esittämä, hallituksen tietoista linjanmuutosta heijasteleva toteamus, että roistovaltioiden sijaan kansainvälisen yhteisön suurimpia vihollisia olivat kansallisvaltion viholliset. Myös muiden roistovaltiokategorian jäsenten statuksen epämääräisyyden voitaisiin nähdä vähentäneen tarinan vakuuttavuutta: vaikka myös vanhemman Bushin mainitsemat Kuuba, Libya ja Pohjois-Korea olivat vielä sisältyneet Laken määritelmään takaiskuvaltioista, niistä vain Libya säilyi viittausobjektina Clintonin puheissa. Clinton ei yrityksistään huolimatta myöskään kokonaan onnistunut poistamaan Pohjois-Koreaa kategoriasta, mikä sai roistovaltiopolitiikan näyttämään epäjohtonmukaiselta. Ratkaisevaa roistovaltiotarinan eheyden ja uskottavuuden kannalta oli kuitenkin se, ettei Irakin parantumattomasta luonteesta missään vaiheessa ollut epäilystä.

George W. Bushin presidenttikaudelle osuneen, syyskuun 2001 tapahtumien aiheuttaman maailmankuvan muutoksen voi nähdä aluksi uhanneen koko roistovaltiokäsitteen merkitystä koossa pitänyttä vakiintunutta tarinaa, sillä sen myötä Yhdysvaltojen ja kansainvälisen yhteisön suurimmaksi viholliseksi paljastui roistovaltioiden sijaan ei-valtiollinen terrorismi. Derridan hypoteesin mukaan juuri tämä merkitsi roistovaltioiden aikakauden päättymistä. Roistovaltiodiskurssi ei tosiasiallisesti kuitenkaan päättynyt, vaan mukautui nopeasti uuteen kontekstiin sulauttamalla roistovaltiokäsitteen osaksi kokonaisvaltaisempaa terrorismin uhkaa. Tästä kertoi mm. uusien terrorismiin viittaavien ilmaisujen lisääntyminen. Terrori-iskujen aikaansaama shokki antoikin lopulta uutta dynaamisuutta roistovaltiotarinaan ja sen luomassa kriittisen sotatilan kontekstissa Irakin muodostama uhka alkoi näyttää suuremmalta kuin koskaan aiemmin. Amerikkalaisen ekseptionalismen vahvistama, entistä määrätietoisempi subjekti siirtyi sanoista tekoihin ja kohtasi toistamiseen Persianlahdella vastasubjektin, tehden sen pääedustajasta tällä kertaa lopullisesti selvän. Uusi terrorisminvastaisen sodan konteksti ja vanha roistovaltiotarina olivat siis yhdessä

tarjonnot uskonservatiiveille ainutlaatuisen tilaisuuden visioidensa toteuttamiseen ja Yhdysvaltain vallan vakiinnuttamiseen Lähi-idässä.

Saddam Husseinin lisäksi sotilaallisin toimin on George W. Bushin kaudella päästy eroon myös roistovaltiokategoriaan jälkikäteen liitetystä Afganistanin terroristihallituksesta ja vanha roistovaltio, Libya, on esimerkillisesti kehittynyt parempaan suuntaan ja näin poistunut kategoriasta. Nämä saavutukset olisi, tutkimusmateriaalin teksteissä esitetyn amerikkalaisen tulkinnan mukaisesti, mahdollista nähdä merkinä tarinan viimeisestä, sanktifoivasta vaiheesta, joka kertoo Yhdysvaltain sankarillisesta kyvystä muokata maailmaa ja integroida roistovaltioita kansainväliseen yhteisöön. Irakin sodan jatkuessa ja sen oikeutuksen yhä puuttuessa viimeisen vaiheen loppuun saattaminen on kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi. Tarkemmin sanottuna tarinan subjektin moraali ja arvostelukyky on asetettu kyseenalaiseksi. Tähän liittyy myös Derridan ajatus, jonka mukaan Yhdysvaltain roistomaisena nähty toiminta olisi tehnyt kansainvälisen politiikan tulkinnoista vähemmän mustavalkoisia ja näin vienyt pohjaa roistovaltiotarinalta. Semioottisesta näkökulmasta kyseessä voisi sanoa olevan kansainvälisessä yhteisössä vaikuttavien koodien eriytyminen, sillä muulla kansainvälisellä yleisöllä on vaikeuksia yhtyä Yhdysvaltain esittämään arvioon omasta toiminnastaan.

Yllämainitun valossa tähän päivään asti jatkuneet, roistovaltiotarinan jatkumista enteilevät maininnat lainsuojattomien valtioiden yleisestä uhkasta eivät enää tunnu vakuuttavan kansainvälistä yleisöä entiseen tapansa. Olennainen kysymys tässä vaiheessa onkin se, onko roistovaltiotarina jo saanut liikaa fiktion piirteitä tullakseen pidetyksi totena. Uskottavuuden menetyksen lisäksi myös roistovaltiotodiskurssin sisäinen jatkuvuus on vaakalaudalla. Kaikkein kriittisin tekijä tässä suhteessa on se, että Irakin liittyttyä kansainväliseen yhteisöön, roistovaltiokäsite on menettänyt keskeisimmän viittausobjektinsa ja roistovaltioiden oletettu identiteetti on näin menettänyt pysyvän perustansa. Roistovaltiotarinan uskottavuutta voisi osaltaan nähdä heikentävän myös ristiriita ydinasevallaksi itsensä jo julistaneen Pohjois-Korean ja Irakin kohtelun välillä. Lisäksi roistovaltiokäsitteen voi nähdä muuttuneen aiempaa moniselitteisemmäksi, mikä on vienyt pois sen aiempaa retorista voimaa: Irakin ja Afganistaninkin muutosten myötä aiemmin muuttumatonta pahuutta ja vihollisuutta merkinneen roistovaltiokäsitteen voi nimittäin ajatella lähentyneen holhoamista kaipaavan epäonnistuneen valtion määritelmää. Lopulta voidaan kysyä, onko edes

tarpeen pitää roistovaltiotarinaa hengissä, kun terrorismin vastainen sota on tullut vuorostaan varmistamaan jatkuvuuden hyvän ja pahan välisestä taistelusta kertovassa laajemmassa narratiivisessa kontekstissa.

On kuitenkin seikkoja, jotka puhuvat roistovaltiotarinan jatkuvuuden puolesta. Ensinnäkin Yhdysvaltoihin kohdistuva yleinen kritiikki tuntuu henkilöityvän George W. Bushin persoonaan ja kohdistuvan lähinnä tämän hallituksen terrorismin vastaiseksi sodaksi nimitettyyn toimintaan, ei niinkään sen taustalla olevan vakiintuneemman roistovaltiotarinan perusolettamuksiin. Nämä perusolettamukset heijastavat kansainvälisen politiikan valtakurssien tulkintoja globaaleista uhkista, joista vallitsee laaja yksimielisyys myös kansainvälisen yhteisön tasolla. Erityisen selvästi tämän yhteisön normien kanssa ristiriidassa on joukkotuhoaseiden leviämisen kautta tapahtuva vallan hajoaminen länsimaisen yhteisön ulkopuolelle.

Toisaalta roistovaltiodiskurssi on sopeutumiskykyinen, eikä tämänhetkinen viittausobjektien vähyys tarkoita sitä, ettei tähänkin mennessä niin joustava roistovaltiokategoria voisi muodostua tulevaisuudessa uudelleen. Sopeutumiskyvystä kertoo myös terminologian moninaisuus ja uusiutuvuus; vaikka termit *roistovaltio* ja erityisesti *pahan akseli* tuntuvat tällä hetkellä yliampuvilta, mm. *lainsuojaton* ja *paaria* ovat yhä käyttökelpoisia, eikä mikään estä keksimästä uusia ilmaisuja. Lisäksi Yhdysvallat tulee vastaisuudessaakin tarvitsemaan retorisia keinoja toimintansa oikeuttamiseksi sellaisissa maissa, joissa sillä on intressi toimia kansainvälisten normien, erityisesti suvereniteettiperiaatteen, kanssa ristiriitaisella tavalla.

Lopulta, verrattaessa kansainvälistä yhteisöä Fukuyaman kuvaukseen liberaalista yhteiskunnasta tai Derridan käsitykseen demokratiasta, jossa todellinen suvereniteetti on ikuisesti ristiriidassa tasa-arvon ihanteen kanssa, voidaan ajatella, että globaalin kansainvälisen yhteisön olemassaolo on omiaan tuottamaan roistovaltioita. Tästä näkökulmasta roistovaltioiden tarinan jatkumista voidaan pitää sitä todennäköisempää, mitä epädemokraattisempaa kansainvälisen yhteisön edustama järjestys valtiollisille toimijoille näyttäytyy. Ne, jotka tässä Yhdysvaltain vartioimassa yhteisössä pyrkivät kapinoimaan yleistä järjestystä vastaan tai kasvattamaan rajalliseksi osoittautunutta suvereniteettiaan, ovat poikkeuksetta roistoja, käytetyistä ilmaisuista riippumatta.

Lähdeluettelo

Kirjallisuus ja artikkelit

Arend, Anthony Clark. "International Law and the Preemptive Use of Military Force". *The Washington Quarterly*, Spring 2003, 26 (2): 89-103.

Arnett, Eric (1998), "Iran is not Iraq", *Bulletin of the Atomic Scientists*, 54 (1).

Barthes, Roland (1992), *S/Z*, käännös: Richard Miller, Oxford/Cambridge.

Behrooz, Maziar (1990), "Trends in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran, 1979-1988". Teoksessa: Keddie, Nikki R & Mark J Gasiorowski (toim.), *Neither East nor West: Iran, the Soviet Union, and the United States*, ss. 13-35. New Haven.

Blum, William (2002), *Roistovaltio: maailman ainoa supervaltio*. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Bilgin, Pinar & Adam David Morton (2002), "Historicising representations of 'failed states': beyond the cold-war annexation of the social sciences?". *Third World Quarterly*. 23(1): 55-81.

Chandler, Daniel (2002), *Semiotics for Beginners*, University of Wales, Aberystwyth
"Criticisms of Semiotic Analysis"
<www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/sem09.html>
"Denotation, Connotation and Myth" <<http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/sem11.htm>> ja
"Intertextuality" <<http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/sem06.html>> luettu 5.5.2004.

Chapin Metz, Helen (2003), "Iraq: A country study". Teoksessa Jeffries, Leon F. (toim.), *Iraq – Issues, Historical Background, Bibliography*, ss. 186-187. New York.

Chomsky, Noam (2002), *Rogue States: The Rule of Force in World Affairs*. Cambridge: South End Press.

Conniff, Michael L. (1992), *Panama and the United States – The Forced Alliance*. Athens/London.

Cordesman, Anthony H. (2002), *Strategic Threats and National Missile Defenses – Defending the U.S. homeland*, Westport/Connecticut/London.

Cottam, Martha L. (1994), *Images & Intervention – US Policies in Latin America*, Pittsburgh.

Derrida, Jacques (2005), *Rogues - Two Essays on Reason*. Käännös: Pascale-Anne Brault & Micheal Naas. Stanford: Stanford University Press.

Eco, Umberto (1990), *The Limits of Interpretation*. Bloomington.

Eco, Umberto (1986), *Semiotics and the Philosophy of Language*. Bloomington.

- Eco, Umberto (1976), *A Theory of Semiotics*. Bloomington/London.
- Foucault, Michel (2002), *The Archaeology of Knowledge*. Käännös: A. M. Sheridan Smith. London/New York.
- Fukuyama Francis (1992), *The End of History and the Last Man*, New York.
- Garrison, Jim (2004), *America as Empire: Global Leader or Rogue Power?*, San Francisco.
- Gasiorowski Mark J. (1990), "Security Relations between the U.S. and Iran 1953-1978". Teoksessa: Keddie, Nikki R & Mark J Gasiorowski (toim.), *Neither East nor West: Iran, the Soviet Union, and the United States*, ss. 145-161. New Haven.
- Hooglund Eric (1990), "Trends in the Foreign policy of the Reagan Administration toward Iran" teoksessa Keddie, Nikki R & Mark J Gasiorowski (toim.), *Neither East nor West: Iran, the Soviet Union, and the United States*, ss. 180-193. New Haven.
- Hubbell, Stephen (1998), "The Containment Myth - US Middle East Policy in Theory and in Practice". *Middle East Report*. Fall 1998.
<<http://www.merip.org/mer/mer208/hubbell.htm>> luettu 2.4.2004.
- Hufbauer, Clyde, Jeffery J. Schott, Barbara Oegg, (2001), "Using Sanctions to Fight Terrorism". *Policy Brief* 01-11. Institute for International Economics.
<<http://www.iie.com/publications/pb/pb01-11.htm>> luettu 5.2.2005.
- Jensen, K.B. (2002), "Semiotics" *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. University of Copenhagen. Denmark<<http://www.sciencedirect.com/science/referenceworks/0080430767>> luettu 5.5.2004.
- Kagan, Robert (2002), "Power and Weakness", *Policy Review*, 13: 3-28.
- Kennedy, Paul (1989), *Rise and Fall of the Great Powers: economic change and military conflict from 1500-2000*. London.
- Keohane, Robert O. & Joseph S. Nye (1989), *Power and Interdependence: world politics in transition*. Boston.
- Kerr, Paul (2003), "North Korea Quits NPT, Says It Will Restart Nuclear Facilities". Arms Control Association. January/February 2003.
<http://www.armscontrol.org/act/2003_01-02/nkorea_janfeb03.asp?print> luettu 1.1.2005.
- Klare, Michael T. (2000), "An Anachronistic Policy", *Harvard International Review*, ss. 46-47.
- Klare, Michael T. (1995), *Rogue States and Nuclear Outlaws: American Search for a New Foreign Policy*. New York: Hill and Wang.

- Korhonen, Inkeri & Katja Oksanen (1997), ”Kertomuksen semiotiikkaa”. Teoksessa: Sulkunen, Pekka & Jukka Törrönen (toim.), *Semioottisen sosiologian näkökulmia: Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Tampere.
- Krauthammer, Charles (1990/1991), “The Unipolar Moment”. *Foreign Affairs*. 70 (1): 23-33.
- Kristeva, Julia (1980), *Desire in Language*. Käännös: Gora, Jardine & Roudiez. Oxford.
- Kristol, Irving (1995), ”American Conservatism 1945-1995”. *The Public Interest*, Fall 1995, ss. 81-91.
- Kristol, William & Robert Kagan (1996), ”Toward a Neo-Reaganite Foreign Policy”. *Foreign Affairs*. 75 (4): 18-32.
- Lake, Anthony (1994), “Confronting Backlash States”. *Foreign Affairs*. 73 (2): 45-55.
- LaRocque Steve (19.9.2002), “Congress First Voted to Back Regime Change in Iraq in 1998”. “White House seeks new congressional resolution on ousting Saddam Hussein”. Washington File. US Department of State.
<<http://usinfo.org/wf-archive/2002/020919/epf407.htm>> luettu 27.11.2003.
- Lehtonen, Mikko (2000), *Merkitysten maailma*. Tampere.
- Litwak, Robert S. (2000), *Rogue States and U.S. Foreign Policy – containment after the Cold War*. Washington.
- Lotman, Juri (1989), *Merkkien maailma: kirjoitelmia semiotiikasta*. Käännös: Erkki Peuranen, Paula Nieminen & Jukka Mallinen Helsinki.
- Lotman, Juri (1990), *Universe Of the Mind: A Semiotic Theory of Culture*. Käännös: Ann Shukman. London/New York.
- Mabry, Donald J.(2001), ”US-Panamanian Relations Since 1903”. *Historical Text Archive*. <<http://historicaltextarchive.com/sections.php?op=viewarticle&artid=331>> luettu 13.12.2005.
- McDougall, Walter A. (1997), *Promised Land, Crusader State : the American encounter with the world since 1776*. Boston: Houghton Mifflin.
- Miller, Steven E. (2002), ”The End of Unilateralism or Unilateralism Redux?”. *The Washington Quarterly*. Winter 25 (1):15-29.
- Millett, Richard (1990), ”The Aftermath of Intervention: Panama 1990”. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*. 32 (1): 1-15.
- Minnerop, Petra (1.9.2002), "Rogue States - State Sponsors of Terrorism?". "Special Forum Issue: The World We (International Lawyers) Are in: Law and Politics One Year After 9/11". *German Law Journal*. No 9.
<<http://www.germanlawjournal.com/article.php?id=188>> luettu 31.12.2004.
- Montgomery & al.(1996), *Ways of Reading*, London/New York.

Nordlinger, Eric A (2002), *Isolationism Reconfigured*. Princeton.

Nye, Joseph S. (1990), *Bound to Lead - The Changing Nature of American Power*. New York.

Perelman, Chaim (1982), *The Realm of Rhetoric*, käänös: William Kluback, Notre Dame/London.

Rabaté, Jean-Michel (1997), "Barthes, Roland", *Johns Hopkins Guide to Literary Theory and Criticism*, (toim. Michael Groden and Martin Kreiswirth).
<http://www.press.jhu.edu/books/hopkins_guide_to_literary_theory/roland_barthes.htm
l> luettu 5.9.2004.

Ricoeur, Paul (2000), *Tulkinnan teoria: diskurssi ja merkityksen lisä*, käänös: Heikki Kujansivu, Helsinki.

Said, Edward W. (1994), *Orientalism*. New York.

Skinner, Quentin (1972), "Motives, Intentions and the Interpretation of Texts", *New Literary History*, 3 (2): 393-408.

Skinner, Quentin (1974), "Some Problems in the Analysis of Political Thought and Action", *Political Theory*, 3 (3): 227-303.

Waltz, Kenneth N. (1979), *Theory of International Politics*. New York.

Waltz, Kenneth (1991), "America as a Model for the World? A Foreign Policy Perspective". *Political Science and Politics*. 24 (4): 667-670.

Zalewski, Marysia ja Cynthia Enloe (1995), "Questions about Identity in International Relations". Teoksessa Booth, Ken & Steve Smith (toim.) *International Relations Theory Today*, ss. 279-305. Cambridge.

Zoubir, Yahia H. (2002), "Libya in US Foreign Policy: from rogue state to good fellow?", *Third World Quarterly*, 23 (1): 31-53.

Hakuteokset

Collins Cobuild English Dictionary, London 1998.

Random House Unabridged Dictionary, 2nd Edition, New York 1987.

The New Oxford Dictionary of English, Oxford/New York 1998.

Puheet

George Bushin hallituskausi 1989-1993

Seuraavat dokumentit ovat lähteestä

Public Papers. George Bush Presidential Library and Museum, Texas. National Archives and Records Administration (NARA).

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/paper.html>> luettu 15.10.2004.

“Address Before a Joint Session of the Congress on the Persian Gulf Crisis and the Federal Budget Deficit, September 11, 1990”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90091101.html>>

“Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union, January 29, 1991”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1991/91012902.html>>

“Address to the 46th Session of the United Nations General Assembly in New York City, September 23, 1991”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1991/91092301.html>>

“Christmas Message to American Troops, December 24, 1990”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90122400.html>>

“Message to Allied Nations on the Persian Gulf Crisis, January 8,

1991”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1991/91010800.html>>

“Remarks and a Question-and-Answer Session at a Luncheon Hosted by the Commonwealth Club in San Francisco, California, February 7, 1990”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90020702.html>>

“Remarks and a Question-and-Answer Session With the Industrial League of Orange County in Irvine, California, June 19, 1992”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92061900.html>>

“Remarks at a Fundraising Luncheon for Gubernatorial Candidate George Voinovich in Cleveland, Ohio, September 27 1990”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90092701.html>>

“Remarks at a Fundraising Dinner for Gubernatorial Candidate John Rowland in Stamford, Connecticut, October 23, 1990”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90102303.html>>

“Remarks at a Fundraising Luncheon for Gubernatorial Candidate Clayton Williams in Dallas, Texas, October 15, 1990”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90101503.html>>

“Remarks at a Fundraising Luncheon for Gubernatorial Candidate Pete Wilson in San Francisco, California”, September 19, 1990”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90091900.html>>

“Remarks at a Republican Party Fundraising Luncheon in Denver, Colorado, September 18”. 1990. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90091800.html>>

“Remarks at a White House Briefing for Representatives of Veterans Organizations, October 11, 1990”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90101103.html>>

“Remarks at Maxwell Air Force Base War College in Montgomery, Alabama, April 13, 1991”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1991/91041300.html>>

“Remarks at Texas A&M University in College Station, Texas, December 15, 1992”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92121500.html>>

“Remarks at the Arrival Ceremony in Helsinki, Finland, September 8, 1990”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90090800.html>>

“Remarks at the Aspen Institute Symposium in Aspen, Colorado, August 2, 1990”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90080206.html>>

“Remarks at the Job Corps Center in Excelsior Springs, Missouri, September 11, 1992”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92091101.html>>

“Remarks at the United States Coast Guard Academy Commencement Ceremony in New London, Connecticut, May 24, 1989”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1989/89052401.html>>

“Remarks to Odetics, Inc., Associates in Anaheim, California, July 30, 1992”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92073001.html>>

“Remarks to Raytheon Missile Systems Plant Employees in Andover, Massachusetts, February 15, 1991”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1991/91021504.html>>

“Remarks to the American Legion National Convention in Chicago, Illinois, August 25, 1992”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92082500.html>>

“Remarks to the Community in Burlington, North Carolina, October 21, 1992”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92102103.html>>

“Remarks to the Disabled American Veterans National Convention in Reno, Nevada, August 5, 1992”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92080501.html>>

“Remarks to the Law Enforcement Community in Kansas City, Missouri January 23, 1990. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1990/90012300.html>>

“Remarks to the Reserve Officers Association, January 23, 1991”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1991/91012303.html>>

“Remarks to the United Nations Security Council in New York City, January 31, 1992”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92013100.html>>

“Statement on the Anniversary of Operation Desert Storm, January 16, 1992”. <<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92011600.html>>

“The President's News Conference in Kennebunkport, Maine, on the Attempted Coup in the Soviet Union, August 20, 1991”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1991/91082000.html>>

“The President's News Conference in San Jose, Costa Rica, October 28, 1989”.

<<http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1989/89102800.html>>

Clintonin hallituskausi 1993-2001

Kaikki Bill Clintonin puheet ovat lähteestä *Public Papers of the Presidents of the United States. Vols. I, II and III.* Office of the Federal Register. U.S Government Printing Office. National Archives and Records Administration. 17.6.2004.

<<http://www.gpo.gov/nara/pubpaps/srchpaps.html>> luettu 1.12.2004.

“Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union January 19, 1999”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 1999.* Volume 1, ss. 62-71.

”Address to the Nation on the Strike on Iraqi Intelligence Headquarters, June 26, 1993”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 1993.* Volume 1, ss. 938-939.

”Commencement Address at the United States Naval Academy in Annapolis, Maryland May 22”, 1998”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 1998.* Volume 1, ss. 825-829.

“Interview With Charlie Rose of CBS' ``60 Minutes II, December 22, 1999”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 1999.* Volume 2, ss. 2343-2349.

“Interview With Harry Smith of CBS News June 5, 1994”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 1994.* Volume 1, ss. 1033-1035.

“Interview With John King of CNN in Ho Chi Minh City, November 19, 2000”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 2000.* Volume 3, ss. 2563-2569.

“Interview With Judith Miller and William J. Broad of the New York Times January 21, 1999”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 1999.* Volume 1, ss. 90-96.

”Interview With Sam Donaldson of ABC News, June 5, 1994”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 1994.* Volume 1, ss. 1035-1038.

“Interview With Wolf Blitzer of CNN, June 5, 1994”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 1994.* Volume 1, ss. 1030-1033.

“Remarks and a Question-and-Answer Session With the American Society of Newspaper Editors, April 11, 1997”. *Public Papers of the Presidents, William J. Clinton 1997.* Volume 1, ss. 423-432.

“Remarks at the B'nai B'rith 150th Anniversary Havdalah Service, October 23, 1993”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1993,* Volume 2, ss. 1813-1816.

“Remarks at the Groundbreaking Ceremony for the Pan Am Flight 103 Memorial in Arlington, Virginia December 21, 1993”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1993*, Volume 2, ss. 2195-2196.

“Remarks at the Pentagon in Arlington, Virginia, February 17, 1998”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1998*. Volume 1, ss. 231-235.

“Remarks at the Sons of Italy Foundation Dinner, May 25, 2000”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1998*. Volume 1, ss. 1035-1037.

“Remarks at the United States Coast Guard Academy Commencement in New London, Connecticut May 22, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 1, ss. 787-792.

“Remarks at the United States Military Academy Commencement Ceremony in West Point. New York, May 29, 1993”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1993*. Volume 1, ss. 779-783.

“Remarks at the World Jewish Congress Dinner in New York City, April 30, 1995”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1995*. Volume 1, ss. 614-618.

“Remarks Calling for the Ratification of the Chemical Weapons Convention and an Exchange With Reporters, April 4, 1997”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1997*. Volume 1, ss. 387-389.

“Remarks in an On-Line Townhall Meeting, November 8, 1999”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1999*. Volume 2, ss. 2014-2025.

“Remarks on Anticrime Legislation and an Exchange With Reporters, August 25, 1994”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1994*. Volume 2, ss. 1503-1504.

“Remarks on International Security Issues at George Washington University August 5, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 2, ss. 1255-1260.

“Remarks on Anticrime Legislation and an Exchange With Reporters, August 25, 1994”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1994*. Volume 2, 1503-1504.

“Remarks on International Security Issues at George Washington University, August 5, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 2, ss. 1255-1260.

“Remarks on the 50th Anniversary of the United Nations Charter in San Francisco, California, June 26, 1995”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1995*. Volume 1, ss. 947-951.

“Remarks on the Nominations of Bill Richardson To Be Secretary of Energy and Richard C. Holbrooke To Be United Nations Ambassador and an Exchange With Reporters, June 18, 1998”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1998*. Volume 1, ss. 981-984.

“Remarks on the Terrorist Attack in Saudi Arabia and an Exchange With Reporters, June 26, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 1, ss. 980-981.

“Remarks on United States Foreign Policy in San Francisco, February 26, 1999”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1999*. Volume 1, ss. 271-280.

“Remarks Prior to Discussions With Prime Minister Jean Chretien of Canada and an Exchange With Reporters, April 8, 1997”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1997*. Volume 1, ss. 405-411.

“Remarks to the American Israel Public Affairs Committee Policy Conference May 7, 1995”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1995*. Volume 1, ss. 648-653.

“Remarks to the Asia Society and the United States-China Education Foundation Board, October 24, 1997”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1997*. Volume 2, ss. 1424-1429.

“Remarks to the Australian Parliament in Canberra, November 20, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 2, ss. 2134-2138.

“Remarks to the Citizens of Warsaw, Poland, July 10, 1997”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1997*. Volume 2, ss. 939-940.

“Remarks to the Community in Detroit, October 22, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 2, ss. 1890-1896.

”Remarks to the 7th Fleet Aboard the U.S.S. Independence in Yokosuka, Japan April 17, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 1, ss. 591-593.

“Remarks to the Korean National Assembly in Seoul, July 10, 1993”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1993*. Volume 1. ss. 1053-1056.

”Remarks to the Nixon Center for Peace and Freedom Policy Conference, March 1, 1995”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1995*. Volume 1, ss. 283-289.

“Remarks to the People of Ghana in Accra, March 23, 1998”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1998, William J. Clinton 1998*. Volume 1, ss. 418-419.

“Remarks to the Russian State Duma in Moscow, June 5, 2000”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 2000*. Volume 1, ss. 1092-1099.

”Remarks to the 51st Session of the United Nations General Assembly in New York City, September 24, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 2, ss. 1647-1651.

“Remarks to the 52d Session of the United Nations General Assembly in New York City, September 22, 1997”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1997*. Volume 2, ss. 1205-1209.

“Remarks to the United Nations General Assembly in New York City, October 22, 1995”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1995*. Volume 2, ss. 1654-1657.

“Remarks to the World Jewish Congress, February 9, 1994”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1994*. Volume 1, 216-218.

”Secretary of State Madeleine K. Albright at the 1998 Asia Society Dinner, New York, June 17, 1998”. <Asia Society <http://www.asiasociety.org/speeches/albright.html>> luettu 1.6.2004.

“Teleconference Remarks With B'nai B'rith August 24, 1994”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1994*. Volume 2, ss. 1496-1500.

“The President's News Conference, April 18, 1997”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1997*. Volume 1, ss. 454-459.

“The President's News Conference, April 24, 1999”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1999*. Volume 1, ss. 622-626.

”The President's News Conference With European Union Leaders in Lisbon May 31, 2000”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 2000*. Volume 1, ss. 1051-1058.

“The President's News Conference With President Hosni Mubarak of Egypt in Sharm al-Sheikh, March 13, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 2, ss. 1496-1500.

“The President's News Conference with President Jiang Zemin of China, October 29, 1997”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1997*. Volume 2, ss. 1445-1452

“The President's News Conference With Prime Minister Jean Chretien of Canada in Ottawa, October 8, 1999”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1999*. Volume 2, ss. 1728-1734.

”The President's Radio Address, April 20, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 1, ss. 602-604.

”The President's Radio Address, April 30, 1994”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1994*. Volume 1, ss. 806-807.

“The President's Radio Address, February 7, 1998”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1998*. Volume 1, ss. 194-195.

“The President's Radio Address May 25, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 1, ss. 818-819.

”The President's Radio Address, September 7, 1996”. *Public Papers of the Presidents/William J. Clinton 1996*. Volume 2, ss. 1504-1506.

George W. Bushin hallituskausi

Seuraavat dokumentit ovat lähteistä:

”President George W. Bush”. Office of the Press Secretary. The White House. Washington. <<http://www.whitehouse.gov/query.html>> luettu 1.11.2004.

Public Papers of the Presidents of the United States. Vols. I & II. Office of the Federal Register. U.S Government Printing Office. National Archives and Records Administration. 17.6.2004.
<<http://www.gpo.gov/nara/pubpaps/srchpaps.html>> luettu 1.12.2004.

”President Announces New Measures to Counter the Threat of WMD, Remarks by the President on Weapons of Mass Destruction Proliferation, Fort Lesley J. McNair - National Defense University, Washington, D.C. February 11, 2004”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/02/20040211-4.html>>

“President Bush Addresses Australian Parliament, Remarks by President Bush to the Australian Parliament, The Australian Parliament House, Canberra, Australia October 22, 2003”. <<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/10/20031022-12.html>>

“President Bush Addresses the Nation, The Oval Office, March 19, 2003”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030319-17.html>>

“President Bush Addresses United Nations General Assembly, The United Nations, New York, September 23, 2003”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/09/20030923-4.html>>

”President Bush Calls for Renewing the USA PATRIOT Act , Remarks by the President on the USA PATRIOT Act, Hershey Lodge and Convention Center, Hershey, Pennsylvania, April 19, 2004”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/04/20040419-4.html>>

“President Bush Discusses Early Transfer of Iraqi Sovereignty, Remarks by President Bush and Prime Minister Blair on Transfer of Iraqi Sovereignty, Hilton Istanbul, Istanbul, Turkey, June 28, 2004”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/06/20040628-9.html>>

“President Bush Discusses Faith-Based Initiative in Tennessee, Opryland Hotel Nashville, Tennessee, February 10, 2003”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030210-1.html>>

“President Bush Discusses Importance of Democracy in Middle East, Remarks by the President on Winston Churchill and the War on Terror, Library of Congress, Washington, D.C., February 4, 2004”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/02/20040204-4.html>>

“President Bush Discusses Progress in Homeland Security in Illinois, Remarks by the President on Homeland Security, Northeastern Illinois Public Safety Training Academy, Glenview, Illinois, July 22, 2004”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/07/20040722-12.html>>

“President Bush Discusses Progress in the War on Terror, Remarks by the President on the War on Terror, Oak Ridge National Laboratory, Oak Ridge, Tennessee July 12, 2004”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/07/20040712-5.html>>

“President Bush Discusses State of the Union, Radio Address of the President to the Nation, January 25, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/01/20030125.html>>

“President Bush Discusses Top Priorities for the U.S., Press Conference of the President, July 30, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/07/20030730-1.html>>

”President Discusses War on Terror, National Defense University, Fort Lesley, J. McNair, March 8, 2005”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2005/03/20050308-3.html>>

”President Discusses War on Terror at Naval Academy Commencement Navy Marine Corps Memorial Stadium. Annapolis, Maryland May 27, 2005”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2005/05/20050527.html>>

“President Bush Focuses on Seaport and Cargo Security in South Carolina, Remarks by the President on Seaport and Cargo Security, Union Pier Terminal, Charleston, South Carolina, February 5, 2004”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/02/20040205-7.html>>

“President Bush Honors Military in Fourth of July Speech, United States Air Force Museum Dayton, Ohio July 4, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/07/20030704-1.html>>

“President Bush Implements Key Elements of his Faith-Based Initiative, Downtown Marriott Hotel Philadelphia, Pennsylvania, December 12, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/12/20021212-3.html>>

“President Bush Meets with Russian President Putin at Camp David, Remarks by the President and Russian President Putin in Press Availability Camp David, September 27, 2003”. <<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/09/20030927-2.html>>

“President Bush Observes Memorial Day at Arlington Natl Cemetery, Remarks by the President at Arlington National Cemetery Memorial Day Commemoration, Arlington National Cemetery, Arlington, Virginia, May 31, 2004”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/05/20040531-1.html>>

“President Bush Outlines Iraqi Threat, Remarks by the President on Iraq, Cincinnati Museum Center - Cincinnati Union Terminal, Cincinnati, Ohio October 7, 2002”

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.html>>

“President Bush Pleased with House Vote on Iraq Resolution, Remarks by the President on the House Vote on the Resolution Authorizing the Use of Force in Iraq, The Roosevelt Room October 10, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021010-5.html>>

“President Bush & President Kim Dae-Jung Meet in Seoul, Remarks by President Bush and President Kim Dae-Jung in Press Availability - Seoul, Korea, The Blue House, Seoul, Republic of Korea, February 20, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020220-1.html>>

”President Bush Previews Historic NATO Summit in Prague Speech, Remarks by the President to Prague Atlantic Student Summit, Hilton Prague, Prague, Czech Republic November 20, 2002”. <<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021120-4.html>>

”President Bush, Prime Minister Blair Discuss War on Terrorism, Press Conference of President Bush and British Prime Minister Tony Blair, The Cross Hall, July 17, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/07/20030717-9.html>>

“President Bush, Prime Minister Koizumi Hold Press Conference, Remarks by President Bush and Prime Minister Koizumi in Joint Press Conference, Prime Minister's Residence, Tokyo, Japan February 18, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020218.html>>

“President Bush Reaffirms Resolve to War on Terror, Iraq and Afghanistan, Remarks by the President on Operation Iraqi Freedom and Operation Enduring Freedom, The East Room March 19, 2004”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/03/20040319-3.html>>

“President Bush Salutes Soldiers in Fort Lewis, Washington, Remarks by the President to the Military Personnel, Fort Lewis, Washington, June 18, 2004”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/06/20040618-1.html>>

”President Bush Salutes Veterans at White House Ceremony, Remarks by the President at White House Reception for Veterans, The East Room, November 11, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021111-2.html>>

“President Bush speaks at Air Force Academy Graduation, Remarks by the President at the United States Air Force Academy Graduation Ceremony, Falcon Stadium, United States Air Force Academy, June 2, 2004”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/06/20040602.html>>

“President Bush Speaks at Tsinghua University , Tsinghua University Beijing, People's Republic of China, February 22, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020222.html>>

”President Bush Taking Action to Strengthen America's Economy, Chicago, Illinois, January 7, 2003”. <<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/01/20030107-5.html>>

”President Bush Thanks Germany for Support Against Terror, Remarks by the President to a Special Session of the German Bundestag, The Bundestag Berlin, Germany, May 23, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/05/20020523-2.html>>

“President Bush: ‘World Can Rise to This Moment’, Statement by the President, February 6, 2003”. <<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030206-17.html>>

“President Calls for \$48 Billion Increase in Defense Spending, Remarks by the President to the Service Personnel, Eglin Air Force Base, Fort Walton Beach, Florida, February 4, 2002”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020204-1.html>>

“President Commemorates Veterans Day at Arlington Natl Cemetery
Remarks by the President to Commemorate Veterans Day, Arlington National Cemetery, Arlington, Virginia, November 11, 2002”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021111-3.html>>

“President Delivers "State of the Union", The U.S. Capitol January 28, 2003”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html>>

“President Delivers State of the Union Address, The President's State of the Union Address, The United States Capitol, Washington, D.C. January 29, 2002”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>>

“President Discusses Nation's Critical Infrastructure, Oak Park High School, Kansas City, Missouri, June 11, 2002”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020611-10.html>>

”President Discusses Iraq, Syria, Remarks by the President Upon Arrival From Camp David, The South Lawn April 13, 2003”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/04/20030413-1.html>>

“President Discusses Measures to Protect the Homeland from Bioterrorism, Remarks by the President on the Bioshield Initiative, Natcher Building, National Institutes of Health, Bethesda, Maryland, February 3, 2003”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030203-13.html>>

“President Discusses Progress in Afghanistan, Iraq, Remarks by the President at Reenlistment of Military Service Members, The East Room, July 1, 2003”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/07/20030701-9.html>>

“President Discusses Strong Relationship with Canada, Halifax, Nova Scotia, Canada, December 1, 2004”. <<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/12/20041201-4.html>>

“President Discusses the Future of Iraq , Washington Hilton Hotel, Washington, D.C. February 26, 2003”. <<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030226-11.html>>

”President Discusses War on Terror, National Defense University, Fort Lesley J. McNair, March 8, 2005”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2005/03/20050308-3.html>>

”President Discusses War on Terror at Naval Academy Commencement, Navy Marine Corps Memorial Stadium. Annapolis, Maryland, May 27, 2005”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2005/05/20050527.html>>

“President, House Leadership Agree on Iraq Resolution, The Rose Garden October 2, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021002-7.html>>

”President Marks Homeland Security's Accomplishments at Year One, Remarks by the President on the One-Year Anniversary of the U.S. Department of Homeland Security, Ronald Reagan Building, Washington, D.C. March 2, 2004”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/03/20040302-2.html>>

“President Meets with Small Business Owners in Georgia, Harrison High School, Kennesaw, Georgia, February 20, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030220-2.html>>

”President Outlines War Effort, Remarks by the President to the George C. Marshall ROTC Award Seminar on National Security, Cameron Hall, Virginia Military Institute, Lexington, Virginia, April 17, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020417-1.html>>

“President Pleased with U.N. Vote, Remarks by the President on the United Nations Security Council Resolution, The Rose Garden, November 8, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021108-1.html>>

“President's Press Conference, The Rose Garden May 31, 2005”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2005/05/20050531.html>>

“President Promotes Funding for Emergency First Responders, Remarks by the President to South Carolina First Responders, Wyche Pavilion, Greenville, South Carolina, March 27, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020327-6.html>>

”President Proposes \$5 Billion Plan to Help Developing Nations, Remarks by the President on Global Development, Inter-American Development Bank, Washington, D.C. March 14, 2002”. <<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020314-7.html>>

“President Rallies Troops at Fort Hood, Fort Hood, Texas, January 3, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/01/20030103.html>>

“President's Remarks at a Victory 2004 Rally in Farmington Hills, Michigan, Oakland Community College-Orchard Ridge Campus, Farmington Hills, Michigan, October 6, 2004”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/10/20041006-16.html>>

”President's Remarks at the United Nations General Assembly, Remarks by the President in Address to the United Nations General Assembly New York, New York, September 12, 2002”. <<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020912-1.html>>

“President Salutes Sailors at Naval Station Mayport in Jacksonville, Remarks by the President at Naval Station Mayport, Naval Station Mayport, Jacksonville, Florida, February 13, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030213-3.html>>

“President Says Saddam Hussein Must Leave Iraq Within 48 Hours, Remarks by the President in Address to the Nation, The Cross Hall, March 17, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030317-7.html>>

“President Speaks at FBI on New Terrorist Threat Integration Center, February 14, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/20030214-5.html>>

“President Speaks to the United Nations General Assembly, United Nations Headquarters New York, New York, September 21, 2004”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/09/20040921-3.html>>

“President Submits Wartime Budget, Remarks by the President on the Wartime Supplemental, The Pentagon, March 25, 2003”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030325-2.html>>

”President Sworn-In to Second Term, January 20, 2005”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2005/01/20050120-1.html>>

”President Thanks World Coalition for Anti-Terrorism Efforts, Remarks by the President on the Six-Month Anniversary of the September 11th Attacks, The South Lawn, March 11, 2002”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020311-1.html>>

”Press Conference of the President The East Room April 28, 2005 Press Conference of the President The East Room April 28, 2005”.

<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2005/04/20050428-9.html>>

”Remarks Announcing the United States Withdrawal From the Anti-Ballistic Missile Treaty, December 13, 2001”. *Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001*. Volume 2. U.S. Government Printing Office, ss. 1510-1511.

“Remarks at the Citadel in Charleston, South Carolina December 11, 2001”.

Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001. Volume 2, ss. 1500-1505.

“Remarks at a Dinner Honoring Senator Pete V. Domenici in Albuquerque August 15, 2001”. *Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001*. Volume 2, ss. 984-989.

“Remarks at a Fundraising Dinner for Senator Wayne Allard and Governor Bill Owens in Denver, Colorado August 14, 2001”. *Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001*. Volume 2, ss. 969-974.

“Remarks at a Tax Relief Celebration in Dallas Center, Iowa June 8, 2001”

Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001. Volume 1, ss. 627-631.

”Remarks at the President's Dinner June 27, 2001”

Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001. Volume 1, ss. 738-742.

”Remarks by President Bush and Senator Kerry in Second 2004 Presidential Debate, Washington University, St. Louis, Missouri, October 9, 2004”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/10/20041009-2.html>>

”Remarks by the President at Bush-Cheney 2004 Reception, Wyndham Anatole Hotel Dallas, Texas July 18, 2003”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/07/20030718-13.html>>

”Remarks by the President at Republican Party of Florida Majority Dinner, Universal Studios, Portofino Hotel, Orlando, Florida June 21, 2002”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020621-3.html>>

”Remarks by the President at Ted Stevens for Senate Reception, Jones, Day, Reavis & Pogue Law Firm Building, Washington, D.C., May 09, 2002”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/05/20020509-14.html>>

”Remarks by the President at the United States Air Force Academy Graduation Ceremony, Falcon Stadium, United States Air Force Academy, June 2, 2004”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/06/20040602.html>>

Remarks by the President at 4th of July Celebration, West Virginia State Capitol Grounds, Charleston, West Virginia, July 4, 2004”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/07/20040704.html>>

“State of the Union Address, United States Capitol, Washington, D.C. January 20, 2004”.
<<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/01/20040120-7.html>>

“Statement on Strengthening the International Regime Against Biological Weapons November 1, 2001” *Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001*. Volume 1, ss. 1332-1333.

”The President's News Conference, February 22, 2001”. *Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001*. Volume 1, ss. 114-122.

”The President's News Conference in Crawford, August 24, 2001, Nominations for Chairman and Vice-Chairman of the Joint Chiefs of Staff” *Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001*. Volume 1, ss. 1018-1027.

”The President’s News Conference With President Vladimir Putin of Russia in Kranj June 16, 2001”. *Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001*. Volume 1, ss. 685-693.

“The President's News Conference With Prime Minister Silvio Berlusconi of Italy in Rome, Italy July 23, 2001”. *Public Papers of the Presidents: George W. Bush 2001*. Volume 1, ss. 898-904.

WWW-dokumentit (s.n)

"An overview of O.F.A.C. Regulations involving Sanctions against Iran". "What You Need to Know about U.S. Economic Sanctions". Office of Foreign Assets Control. U.S. Department of the Treasury.

<<http://www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/sanctions/t11iran.pdf>>
luettu 5.2.2005.

"Bush Removes Iraq From List of State Sponsors of Terror". Documents & Texts from the Washington File. Embassy of the United States, London. 24.9.2004.

<<http://www.usembassy.org.uk/iraq92.html>> luettu 5.2.2005.

"Interview of Secretary of State Madeleine K. Albright on the Diane Rehm Show". News from the Washington File. Office of the Spokesman. U.S. Department of State. Washington, D.C.. Federation of American Scientists (FAS). 19.6.2000.

<<http://www.fas.org/news/usa/2000/000619-rogue-usia1.htm>> luettu 5.2.2005.

"Libya 'bought peace' with Lockerbie". Aljazeera.net. 25.2.2004.

<<http://english.aljazeera.net/R/exeres/0B0D9E11-F159-48E9-B32E-B16674243F91.htm>> luettu 5.3.2005.

Merriam-Webster Online Dictionary. (hakusanat "outlaw" ja "backlash").

<<http://www.merriamwebster.com/>> luettu 20.4.2004.

"Overview of State-Sponsored Terrorism: 'Patterns of Global Terrorism'". Office of the Coordinator for Counterterrorism. U.S. Department of State, 30.4.2001.

<<http://www.state.gov/s/ct/rls/pgrpt/2000/index.cfm?docid=2441&CFNoCache=TRUE&printfriendly=true>>

Oxford English Dictionary, (hakusanat "renegade", "pariah" ja "rogue")

<<http://dictionary.oed.com/>> luettu 20.4.2004.

"24 September 2004 Bush Removes Iraq From List of State Sponsors of Terror".

Embassy of the United States, London. Bureau of International Information Programs. U.S. Department of State. <<http://www.usembassy.org.uk/iraq92.html>> luettu 10.10.2004.

"Special Report on the North Korean Nuclear Weapons Statement". CNS Research Story. Monterey Institute of International Studies, 11.2.2005

<<http://cns.miis.edu/pubs/week/050211.htm>>

"States of Concern" versus "Rogue States". Daily Press Briefing. U.S. Department of State. 19.6.2000. <<http://www.fas.org/news/usa/2000/000619db-rogue.htm>>

luettu 10.10.2004.

"The West". "Iraq". Library of Congress Country Studies 1988.

<<http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query>> luettu 2.4.2004.

WordReference.com, French, German, Italian and Spanish Dictionary with Collins Dictionaries, (hakusana "backlash")

<<http://www.wordreference.com/english>> luettu 20.4.2004.

